

The Madras Peoples Bank, Ltd.

Head Office : 118, Armenian Street, Madras.

BRANCHES:

VIZAGAPATAM, ANAKAPALLE, COCANADA, AMALAPURAM, RAJAHMUNDRY,
ELLORE, TRIPLICANE, MADURA, SALEM, and CALICUT

Chairman : RAJAH OF VENKATAGIRI

Dy. Chairman : G. S. BABU, B.A., B.L., DIP. ECON.

Mg. Director : S. BALARAMAMURTY, B.A., B.L.,

CENTRAL ADVISORY COUNCIL

Dewan Bahadur

K. SURYANARAYAN, B.A., B.L., C.I.E.

G. VENKATAPATHY RAJU, B.A., B.L., C.I.E.

Khan Bahadur

Haji MAHOMED ABDUL AZHEZ BADSHA SAHIB,

S. SEETHARAMAIA, B.A., B.L.,

Rao Sahib

V. G. RAO, B.A., B.L.,

PROGRESS STATEMENT

Particulars	1933	1934	1935	1936	1937
	Rs.	Rs.	Rs.	Rs.	Rs.
Fixed Deposits	40,855	50,535	86,495	1,01,615	1,07,928
Current Deposits	76,166	2,25,776	3,25,900	4,82,024	8,41,864
Term Deposits	2,545	5,349	Nil	Nil	Nil
Deposits on Current Accounts	6,041	12,560	51,405	83,718	2,15,542
Cash on hand and with Banks	41,959	40,673	71,600	1,48,385	1,67,027
Net Profit	3,004	5,405	6,103	10,305	13,167
Total Working Capital	1,97,543	3,93,576	4,79,897	6,58,433	10,65,994

(Figures rounded into Rupees Now Rs. 8951/-)

WORKING

DIVIDENDS DECLARED

For 1933	9%
1934	9%
1935	9%
1936	9%
1937	9%

Building up Reserves

Press Opinions --- The Bank is having to its credit years of steady progress and splendid record.

Rao Sahib, C. GNANAPRAGASAM,

(Retd. Manager, Presy. Port Office) Secretary

SOUND BANKING

Good investment in Govt. Paper, Fluid
Resources Plenty

Fixed Deposits ..

4% for 6 mths- 5½% for 12 mths.

other Banking Business terms & Compare.

బోర్న్ విట్ లోను సెలెబ్రిటీలు సాధారణముగా
వలన, అందువల్ల ప్రాచీనముగా వారు
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా
బోర్న్ విట్ లోను సెలెబ్రిటీలు సాధారణముగా
వలన, అందువల్ల ప్రాచీనముగా వారు
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా

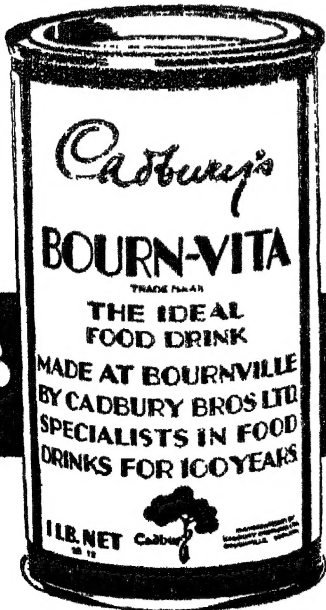
Sasikuma Bore

సాధన బోర్న్.

బోర్న్ విట్ లోను సెలెబ్రిటీలు సాధారణముగా
వలన, అందువల్ల ప్రాచీనముగా వారు
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా

బోర్న్ విట్ లోను సెలెబ్రిటీలు సాధారణముగా
వలన, అందువల్ల ప్రాచీనముగా వారు
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా

బోర్న్ విట్ లోను సెలెబ్రిటీలు సాధారణముగా
వలన, అందువల్ల ప్రాచీనముగా వారు
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా
మరియు అందువల్ల వారు సాధారణముగా

Cadbury's
BOURN-VITA

పగలు కార్యసాధనశక్తి నిచ్చును.

1 పాండు, 1/2 పాండు, 1/4 పాండు పోషకములు.

అన్ని మిశ్రమాలు, పోషకములు, కారకములు.

బోర్న్ విట్ లో కేడ్ బరీస్ వారి చే చేయబడినది.

ఆంధ్ర పత్రిక

ఇరువది తొమ్మిదవ

బహుధాన్య సంవత్సరాది సంచిక

అధ్యక్షులు: వావిలికొండ రామకృష్ణ

డా. నాగేశ్వరరావు

సాహిత్యమునకు ప్రాధాన్యము

ఆంధ్ర సాహిత్యమునకు ఆంధ్రకవిత్వమునకు

వ్యాసములును, పురములును గలవి

అధ్యక్షులు:

ఆంధ్ర పత్రికా ముద్రాలయము

వావిలికొండ

1938 సంవత్సరము ఏప్రిల్ నెల 1 వ తేదీ

1938 - 1939

విషయానుక్రమణిక

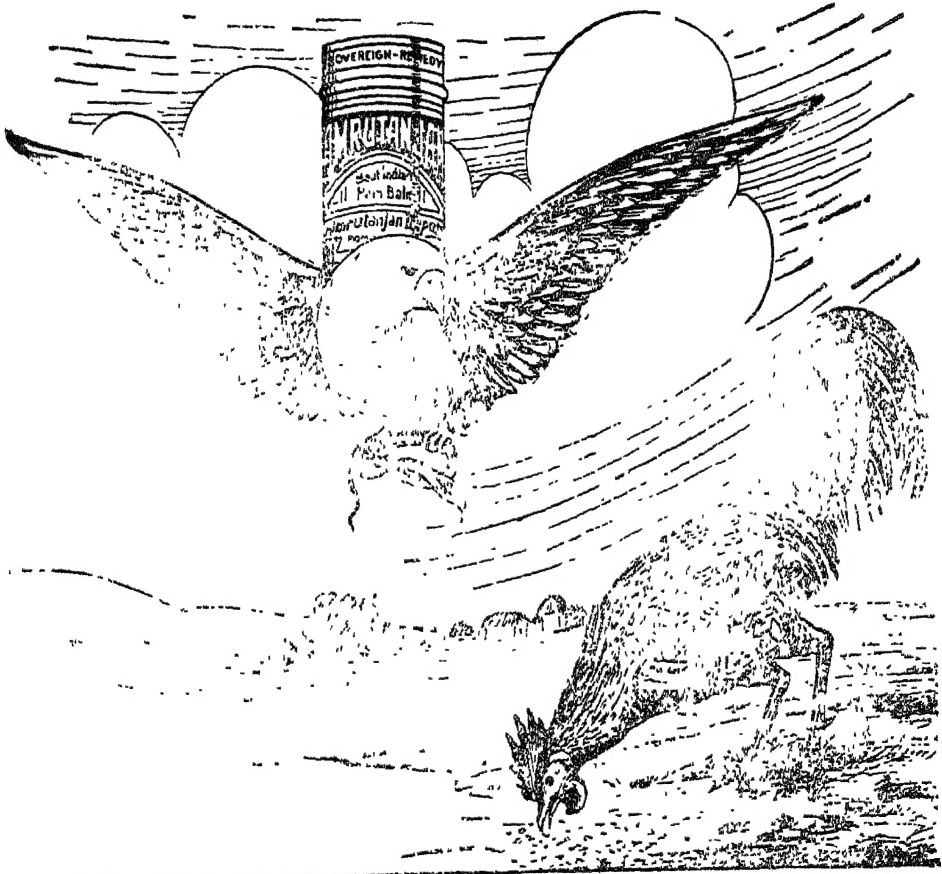
సంచాంగము	
ప్రస్తావన	
“బహుధాన్య” — “ప్రేమలత”	1
ఆంధ్ర! — యాత్రాప్రేమ — మున్నెముకలు	2
ఆంధ్రరాజ్య తత్వభూతము — మున్నెముకలు	3
సతి — అద్వైతము — నాగనామాలయపుగాన	4
తెనుగువృత్తము — దేశికవిత్ — ఇంద్రునిగారి	16
తంబాపూరు మహారాష్ట్రనాయకులు: ఆంధ్రవాక్యము —	
నావికావల సేంకటామ సోమచూడుగాన	23
ఆంధ్రావనీ! — బొడ్డు బాపిరాగాన	24
ఆంధ్రమృతకారులు బోధాయన, ఆనందములు —	
నాగార్జుని సేంకటానందరాఘవరావుగాన	25
రాష్ట్రగానము — తుమ్మల సీతారామమూర్తి	29
ఆంధ్రదేశమున ఇత్తిడిపాత్రల పరిశ్రమ — ఆంధ్ర	12
తలంగాణము — శేషాద్రిగమనము	16
ఆంధ్రరాష్ట్రము — భారీపరిశ్రమ — ఆంధ్ర	40
జనశ్రీ	55
భోగీనలాయ — అడివి బాపిరాగాన	59
మహాసత్తుల — అడివి రాఘవరావుగాన	67
ఆంధ్రము — రేడియో	71
ఆంధ్రప్రదేశ్ము — దీపాలు నిప్పుచుట్ట	74
నాగార్జునినికొండ — ముల్లంపల్లి	75
“తెనుగు తెలియకై — తెనుగు తెలియకై”	86
నిట్టితల్లి	87
ఆంధ్రోద్యమము — ఆంధ్రరాష్ట్రము	89
ప్రశ్నకాంక్షాప్రశ్నము — ఆంధ్రోద్యమము	
గండికోట సత్యనాథరావుగాన	94
ఉత్కల, ఆంధ్రరాష్ట్రము — మున్నెముకలు	98
ఆంధ్రరాజు — సేపరి ఆదివారానుగాన	103
శేషగిరి: రాష్ట్రములు — సుప్రసిద్ధము — ఆంధ్రరాజు	105
శిలాప్రతిమ — శివశంకరశాస్త్రిగాన	113
సేపరిలు, యూనిటరీ ప్రభుత్వములు — ఆంధ్రరాజు	115
బహుధాన్య పత్నీరము — సేపరి మున్నెముకలు	118

చిత్రములు

త్రవర్ణచిత్రములు: — ఆంధ్ర, నాగార్జునికొండ, రాధాకృష్ణుల చిత్రములు; పాడుపడిప

సాధారణ చిత్రములు: — నాగార్జునికొండ చిత్రములు; హంసచిత్రములు; పసుకొండచిత్రములు; ఆంధ్రగిరిచిత్రములు; ఆరురావతి చిత్రములు.

అశ్వశాస్త్రము

శా. చంశుల మానుమ కుక్కుటాధమ! దరిద్ర క్షుద్ర శూద్రాంగణ
 ప్రాంతోల్లాభులమూల తండుల కణగ్రాసంబుచే గ్రోవ్వి; దు
 ర్దాంతాభీల విశేషభీషణ ఫణాంతర్కాంస సంతోషిత
 స్వాంతుం దెన ఖగేంద్రు కట్టెదుర నీ జంజాటముల సాగునీ?

55806500

[మా వివర్ణ ప్రతిక]

రాళ్ళనల్లి అనంతశర్మ శర్మ

చనిననాల్గుల తైనుంగుకీర్తనలు

సాను పెట్టిన బండ యీ పెనుగొంప కొంగు.

రంధ్రములు | సహరించునై తులు

రక్షధారల తావి తేచి

ఆంధ్రకన్నడ రాజ్యలక్ష్మల

కనిది సేలపుదండ యీ పెనుగొంగు కొంగు.

వెరపు తెరుంగని బిరుదానడకల

విజయనగరపు రాచకొడుకులు

పౌరలబోయంగ కరుడుగట్టిన

పచ్చి నెత్తురుకుండు యిది పెనుగింజ కొండ.

ಅನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ

భారసిద్ధించిన కౌపురవనపు

నిడుగమ | ధృత్యోగి సంగియ

నిరంజన్ తొంగిరెడ్డి గురజాడ రామ పెనుగొండ కొంగి.

[illegible]

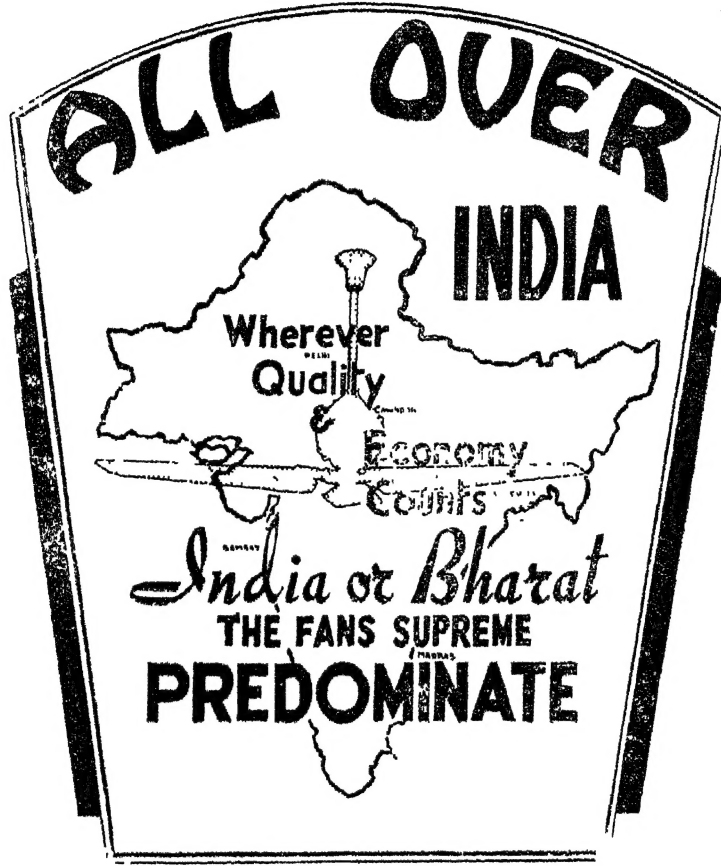
‘పసుకొంప’ అనంతపురం జిల్లాలోని ఒక తాలూకా. ఇది దగ్గితెప్పకొండకు పశ్చిమ దిశలోనున్నది. ‘పసుకొంప’ అనంతపురం పంచాయతీ స్వర్ణతరంగ వచ్చిన దీర్ఘామము కాదు. ఈ గ్రామము పశ్చిమ పంచాయతీ పశ్చిమపురం పంచాయతీ కనుమలవోలే ఉన్న తమిళనాడు గ్రామము. ‘పసుకొంప’ యని దీనికి మరొక పేరు.

కాలరాక్షసుని వస్త్రహారాన్ని తనకు బలిదానం, భిక్షాభిక్షమే శేషించిన తనకు మిగులకొద్దీ వస్త్రహారం ఇచ్చిరాజ్యేతి హాస శబ్దం వలన ప్రకాశమును సంస్కరింపజేయు సుకవిచర్య యీ గీరియన్న అభిశయము కావడమే!! ఇట్లున్న సుకవిచర్య నగుచుండెడిభాష తిచ్చి నేలిన శ్రీకృష్ణదేవరాయ సాంస్కృతిక నవంబరమిది నాకగ్ని లిది ఆలిని కేవలం నవనూరి కిద్దుర్లు ఘనత ఆర్థిక బాగోడిననుగాని సాంస్కృతికమునైన కృష్ణరాయల అష్టదశకవీర్యములూ కేరళన్న భక్తియు... " బాహుయ్యల నడవమి పల్లె నెక్కించి కృష్ణమూర్తి కిచ్చి దెచ్చింది పెనుకొండ" అన్నట్టి భక్తియుగాల్లి, తనవసుచరిత్రములూ యీగీరికన్యను వర్ణించునప్పుడు గల పనుకొండకొండపెను, దీని సమాచయమనే ప్రవహించు 'ఉప్పేంద్రవదన' బోల్చిన దిద్దురమును మనస్సునం గుంచుకొనినీవీ కావోలు!! రాయలసాగి ఘనకర్త నైపుణ్యము ఈ దుర్గనిర్మాణములో ఇప్పటికిని కేంద్రీభూతమే యున్నది.

ఈ గిరిచట్టును శత్రునిచ్చేద్యము లగుతోట ఏనువరుసలుకలిగి, కొంపపైన రాయలు వేసగిలో నివసించుచు ఉన్నాడనియు
“కల్లా” యను శిబిరముతో హడియున్నది.

“మంత్రి బుద్ధిబలమే సామ్రాజ్యమునకు స్థానంగన” యను చిక్కిన-శ్రోతాను విశ్వమనింప ‘‘ అన్నా ‘‘ (వివాదము) మంత్రిసమాధి యాగిరి యాగరభాగమున నుండుట యాగిరి కొక పవిత్రత నొసంగుచున్నది. ఈదర్శనమత్యవసరము, చరిత్ర, లా. వి. పు. పోతక సంకేతము ఈదర్శన గల భవదీపతిమును కనులకు కట్టిపట్టు కనుబరుపజేయును.

—టి. వి. నా: నాని అయ్యంగారు.

హిందూదేశమంతటను యెచట నాభ్యాదనము, మితవ్యయము

ప్రధానముగా పరిగణింపబడుచున్నవో అచట

ఇండియా లేక భారత్

శ్రేష్ఠమైన ఫ్యానులు ప్రాముఖ్యము వహించియున్నవి.

**The India Electric
Works Ltd.,**

12-A, Lingha Chetty Street,

Post Box 232 :: MADRAS.

ఇండియా యెలెక్ట్రిక్ వర్క్స్
లిమిటెడ్.

12-ఎ లింగాచెట్టిస్ట్రీట్,

పో. బా. 232 - మద్రాసు.

ఆంధ్ర ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ (లిమిటెడ్)

మచిలీపట్నము.

స్థాపితము : 1925.

దేశీయుల వ్యాపారదక్షతకు నిదర్శనమైన యీ ఆంధ్రభీమాసంస్థకు పంచైందేండ్లు నిండినవి. స్వరాష్ట్రమునందును, రాష్ట్రేతరప్రాంతములందును చేరుగాంచి నానాటికి ముదంజవేయుచున్న వైఖరిని గమనించుడు :

సంవత్సరము	క్రొత్త వ్యాపారము.	ప్రీమియం ఆదాయము.	భీమానిధి.
	రూ.	రూ.	రూ.
1933	19,42,000	2,98,200	7,16,878
1934	22,05,000	3,67,519	9,06,162
1935	27,10,000	4,60,888	11,57,387
1936—37	33,05,870	5,84,316	15,99,242

జయప్రదముగా మూడు వాల్చుయేషన్లు ముగించినది.

ఇప్పటికి ప్రారంభమునంది పట్టాదారులకు బోనసు యివ్వగలిగినది.

వెట్టుబడులు	రూ. 19,00,000
అమలులోనున్న భీమావ్యాపారము	రూ. 1,25,00,000
చెల్లించిన క్లెయిముల మొత్తము	రూ. 2,68,000
భీమానిధి	రూ. 18,00,000

బోనసు సాలుకు 1000-కి రూ. 15 లు.

మితవ్యయముతోడను, పరిపాలనాసాఫ్తవముతోడను దినదినప్రవర్ధమానమగుచున్న ఆంధ్రభీమాసంస్థ.

పట్టాదారులకు అసమానమైన ప్రయోజనములు

అనేక సౌకర్యములు సదుపాయములు గల యీ దేశీయ భీమారంజకమునకు మీ బీమాదారులను భీమాచేసికొని భవిష్యత్తును సంతోషప్రదముగను, శాంతిసౌఖ్యవంతముగను జేసికొనుడు.

పలుకుబడిగల ఏజంట్లు కావలెను.

వివరములకు :

ప్రాంతీలు : { కలకత్తా, నెం. 3 ఛౌరంగీ స్టేషన్లు. మద్రాసు, లింగచెట్టి వీధి. నాగపూరు, ధంతోలి. } సబ్ ఆఫీసులు : { బెజవాడ, గాంధీనగరం. విశాఖపట్నం, మెయిన్ రోడ్. ఆనంతపురం, ఎక్స్ ప్రెస్ పన్ను.

ఆంధ్రుల వ్యవహారదక్షతకు కార్యపరత్వమునకు నిదర్శనమును హిందూస్థాన్ మ్యూచుయల్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్.,

(మచిలీపట్టణము.)

స్థాపితము :
డిసెంబరు—1935

హెడ్ క్వార్టర్స్ :
హైదరాబాద్

డాక్టరు భోగరాజు
పట్నాభి సీతారామయ్యగారు

మేనేజింగ్ డైరెక్టరు

శ్రీయుత గొట్టె సాటి బ్రహ్మయ్యగారు

జనరల్ మేనేజరు :

శ్రీయుత చెరుకువాడ

వెంకటనరసింహం పంతులుగారు

జునియర్ మేనేజరు :

శ్రీయుతతల్లా ప్రగడరామరావుగారు

తండ్రివీరరావు

“హిందూస్థాన్”

31-3-1938 తో రెండవ సంవత్సరమును జయప్రదముగ గడిపినది !

ప్రథమమున ప్రభుత్వమువారి కియ్యవలసిన డిపాజిటును
యిచ్చుటయేగాక మొదటిసంవత్సరము వ్యాపారముపై భీమా
పట్టము ననుసరించి చెల్లించవలసిన డిపాజిటును కూడ చెల్లించినది.
ఆగ్రహేతములతో ప్రధాననగరములందు ప్రీమియములను చెల్లించు
టకు బ్యాంకులలో ఆక్క-వుంట్ల నేర్పాటుచేసినది.

“మ్యూచుయల్” సంస్థయగుటచే నూతనభీమాచట్టము
మార్పులేమియు యీ కంపెనీని బాధించునవి లేవు.

ఆదర్శస్థానములపై నడుపబడుచున్న యీ ఆంధ్రసంస్థ దేశీయుల
ప్రోత్సాహమును వాంఛించుచున్నది.

1. పాలికలతోపాటే విడుదలమగుటకు కల్పించి, పట్టా
దాగ్గ లాభాలను అనుభవము, మంజూరంపర్య హక్కు
లతో సంస్థాకారం చేర్చికించుకొని, ఎక్కువలాభాల
కొనిపో వారి దాగ్గ లేక పట్టుబడిదాగ్గ ఈ కంపెనీలో
లేవీ లేదు.
2. కంపెనీ పరిపాలనలో సంస్థాకారం పట్టాదాగ్గలే.
కావలసిన నష్టపడుచున్నవారిని చేరుకొనుటకు పట్టా
దాగ్గకు హక్కుగలదు.
3. ప్రతి పట్టాదాగ్గకు “ఫీటు” అధికారం గలదు.
4. ప్రతి పట్టాదాగ్గకు డైరెక్టరుగ ఎన్నుకొనబడుటకు హక్కు
హక్కుగలదు.
5. పట్టాదాగ్గచే ఎన్నుకొనబడిన డైరెక్టరు 4 మంది, ఏజెంట్లచే
ఎన్నుకొనబడిన డైరెక్టరు 6 మంది కంపెనీని పాలించుదురు.
6. పట్టుబడిదాగ్గ సంఘంపై వచ్చే లాభాలన్నీ పట్టాదాగ్గచే
గనుక తక్కిన కంపెనీకన్న ఎక్కువ లాభం పో బోననీ
ఈకంపెనీ ఇచ్చగలుగు.
7. మూడుసంవత్సరముల పరిపాలనలోనున్న పట్టా ఏ సంవత్సరం
లోను నష్టకాదు.
8. మూడు సంవత్సరముల లోపు పట్టాలు ఒకదేశ రద్దయినను
వానిని తిరిగి బ్రతికించే హక్కునుండును కలదు. కోరినా

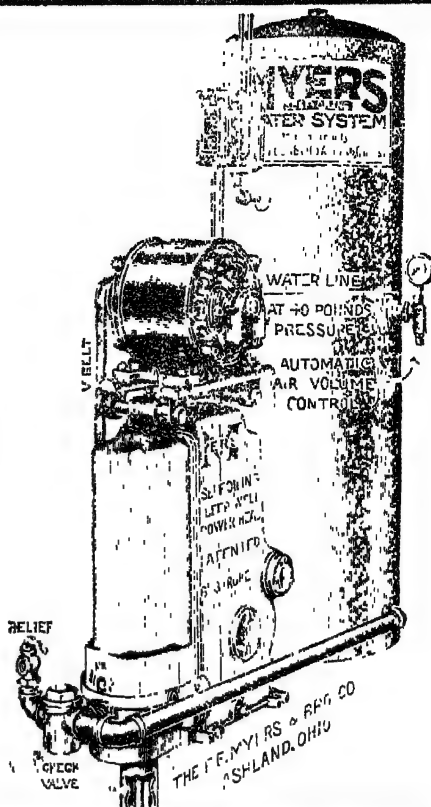
- కోరికపోయినా వాయిదావృద్ధి(Automatic extention)
లభించును.
9. కొంతకాలమే కట్టినానుకున్నా కట్టిన డబ్బుకు నష్టము
లేకుండా దామాషా పట్టా (Automatic paid up
policy) కోరినా కోరికపోయినా ఒడంబడి విధానమును
చూపినది ఈకంపెనీయే.
10. డీర్ల నోగముగాని, శాశ్వత అంగ కైకల్యముగాని ఏపట్టా
దాగ్గనికైన సంభవించినప్పుడు, తరువాత సంవత్సరముల
క్రిమియలు కట్టనక్కరలేకనే భీమా మొత్తమును ఇచ్చే
సదుపాయం కూడ గలదు.
11. “బాయింటుపాలసీ విధానము” అనగా భాగ్యార్థులగాని,
ఇద్దరన్నదమ్ములగాని కలసి భీమా చేయువచ్చును. వీరిద్దరి
పొంతులపైనేను కంపెనీ హామీనిచ్చును. ఈ ఇద్దరిలో
ఎవరుమరణించినను తిరిగి డబ్బు కట్టనక్కరలేకుండా రెం
డెవరూ భీమా మొత్తమును పొందుదురు.
12. స్త్రీల భీమా, బాల, బాలికల విద్యా వివాహముల గురిం
చిన భీమాకూడ గలవు.
13. సంవత్సర ప్రీమియమ్ ఒక్కవాయిదాలో కట్టిన నూటికి
రూ 2—8—0 తగ్గించి పుచ్చుకొనబడును.

“మె య ర్న”

ಇಂಡಿಯಾ ಲಿ ಸಿಲ್ ಹೊಜಂಟು :

1-173, જાડે,

మదాసు.

అందమునకు, మనోజ్ఞతకు

ఇతరవాటికంటె విలక్షణమైనది

ଶ୍ରୀ ରାଧା କୃଷ୍ଣ

మద్రాసు, పంపొట్టూ, దుడ్డు, ఈ తొర ఆంధ్రులు, బ్రాహ్మ, బుద్ధుగర్భిణులు ఏవంటు :
 ఖాన్ బహదూర్ ఆదంపాణి మహమ్మద్ సేక్,

7. మొదటిది $\frac{1}{2}$, మన $\frac{1}{2}$.

గోదావరి (ప్రకృతి) పుష్పం, నుండి గోదావరి,
నదికి, పరిశ్రమలకు, గల సంబంధమును
చేయవలయు :

యే. సి. సీ. స్వస్తి సంజు,
మ. పరిపూర్ణాన్ని గ్రహించి, బెజవాడ,
శనివారమున, ఇంకొకటిగా యే జరిగినది:

గువ్వలపల్లి కో.,
ఆదోని.

మీరు

ఉత్తర హిందుస్థానమున

తీర్థయాత్ర

చేయదలచుచున్నారా ?

ఎం. ఎస్. ఎం. రైల్వేవారు యితర రైల్వేలతో కలిసి
చాల చౌకచార్జీలలో కొన్ని నియమితయాత్రలను చేయు
నవకాశము నిచ్చుచున్నారు

మా

స్వాండర్డ్

చుట్టుప్రయాణ

టిక్కెట్లను

గురించిన వివరములకు

మీ స్టేషన్ మాస్టర్ ను అడుగుడు

ఎం. ఎస్. ఎం. రైల్వే.

ప్రజాదరణ ప్రజావిశ్వాసములు అభివృద్ధిపలన నిరూపింపబడును

ఈ విషయము మా కంపెనీ అభివృద్ధిపలన స్పష్టము కాగలదు.

గార్డియన్ ఆఫ్ ఇండియా

యిన్నూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

THE

Guardian of India Insurance Co., Ltd.

కంపెనీ పని ప్రారంభించినది మొదలు మూడు సంవత్సరములలో యొకటి ప్రశంసార్హముగాను వ్యాపారము జరిగినదియు దిగున అంకెలు తెలుపగలవు.

మొదటి పాలిసీ జారీ చేసినతేదీ

... 1934 నవంబరు 3.

1937 డిసెంబరు 31 నరకు చేరినప్రపోజ్యు మొత్తము

... ఒక కోటి నాలుభై లక్షలకు పైగా.

సూర్తిచేసిన వ్యాపారము

... ఒకకోటి పదిలక్షలరూపాయలకు పైగా.

ఇండియా గవర్నమెంటువారివద్ద డిపాజిటుచేసిన మొత్తము...

రెండు లక్షలు.

మూడు సంవత్సరముల కాలములోనే కంపెనీవారిచే జరుపబడిన వ్యాపారము హిందూ దేశమునకు దంతటను అపుర్యమైన రికార్డుగా నుండగలదు.

సాటిలేని యీ జయమునకు కారణము లేవియినగా :

ఆకర్షణీయములైన స్కీములు, నిర్దిష్టమైన సరిహద్దు నిర్వహణము—తక్కువ ప్రీమియం రేట్లు—
కంపెనీ తాలూకు సన్నివారికి మంచి నగుమానము — అదరణపూర్వకమైన మర్యాద.

నిరంతరాభివృద్ధి జెందిన యీ కంపెనీ పాలిసీ మంచి ఆస్తిగా నుండగలదు. ఏజెన్సీ, వ్యాపార సన్నిహిత సంబంధమునకు యునలేని దోహదము.

భీమా గురించిగాని యేజెన్సీ పరితులు గురించి గాని వివరములు కోరువారు కంపెనీ హెడ్ ఆఫీసుకు వ్రాసి తెలిసికొనవచ్చును. లేదా టి. యస్. శ్రీనివాస అయ్యర్, విశాఖపట్టణమందలి కంపెనీ బ్రాంచి సెక్రటరీకి వ్రాసికొనవచ్చును.

హెడ్ ఆఫీసు :
యెన్ డిస్ట్రీక్ట్ (పో. బా. 89),
మదరాసు.

}

యస్. నారాయణ్,
మేనేజరు.

Bauer

సూపర్ సౌండ్ సిస్టం

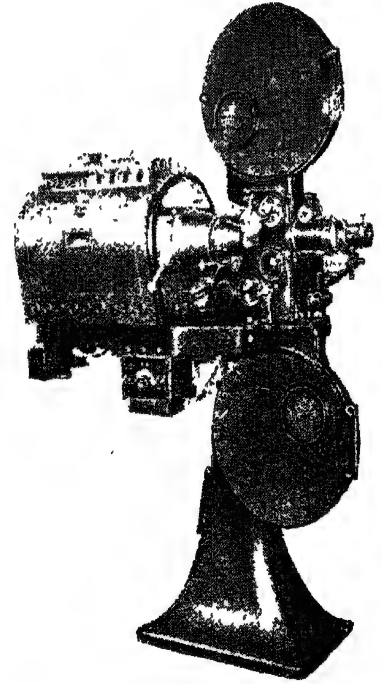
చౌక! చాలకాలము మరచు!! నమ్మకముగా పనిచేయును!!!

క్రొత్తరకము యెక్స్‌లో ఆంప్లిఫైర్

ప్రత్యేక విశేషము

“రాక్రీ”

సౌండు హెడ్ అసమానమైనది

నేడు 246 ఫిలిం కంపెనీలు
బావర్ ప్రాజెక్టర్స్ వాడుచున్నారు. మీ థియేటరులో
మీ రెండుకు బావర్ అమర్చుకొనగూడదు?

SARASWATHI STORES, Madras.

సరస్వతీ స్టోర్స్, మద్రాసు.

ది ఇండో యూనియన్ ఆఫ్స్యూరన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్.

హెడ్ ఆఫీసు : కలీల్ భవనములు

మాంట్ రోడ్, మదరాసు

ప రి పా ల క వ ర్గ ము

దివాణాబహదూర్ ఏ. యం. మురుగప్ప శెట్టిగారు (ప్రేర్యన్)
రాజా సర్ వసుదేవరాజు ఆఫ్ కొల్లెంగోడ్, కేటి. సి. ఐ. యి; యం. యల్. ఏ.
యు. త్వికా, ల్యాండు లాడ్జ్, రైస్ మిల్సు యజమాని, బర్మా; రంగూణ, పెనిసిలాగూడా
పెగోడా ట్రస్టీ.

సి. ఆర్. యం. యస్. అణ్ణమలై శెట్టిగారు, బ్యాంకర్.

యస్. ఏ. ఏ. అణ్ణమలై శెట్టిగారు బ్యాంకర్.

పెంకటగిరిరాజు

ఏ. యం. యం. మురుగప్ప శెట్టిగారు (యెక్కు-అఫిషియో)

ఆర్. యం. యం. ఏ. ముత్తయ్య శెట్టిగారు, బ్యాంకర్ (పాలినేహోల్డర్స్ ప్రెస్టేజి)

సో ఆఫీసులు : రంగూణ, బెంగాలి.

దేశమంతటను గేజన్టీలు కలవు.

క్షయములు అతిశీఘ్రముగా పరిష్కరింపబడును.

వివరములకు:—

కార్యదర్శి

ఏ. య్. యస్. రాఘవ్ ఏ. సి. ఐ. ఐ. (లండన్)

పో. బా. 350.

మాంట్ రోడ్,

మదరాసు.

శ్రీ బహుధాన్యసంవత్సర సిద్ధాంత పంచాంగము

శ్రీ. శ్రీకల్యాణగుణావహం రిపుహరం దుస్వప్న దోషాపహం, గంగాస్నాన విశేషపుణ్యఫలం గోదానకుల్యం నృణాం,
అమృతమృద్ధిద మృత్యుం దురకరం సందామపర్వ మృణాలోవాకర్మముహూనం సమిధిం కువాం శుశ్రూషత్.

రాహుకాలము

నూనోదయం 6 ఘం. అర్జోదయములకు

వారములు	మొదలు	వరకు
ఆదివారము	4½	6
సోమవారము	7½	9
మంగళవారము	3	4½
బుధవారము	12	1½
గురువారము	1½	3
శుక్రవారము	10½	12
శనివారము	9	10½

గుళిక కాలము

నూనోదయం 6 ఘం. అర్జోదయములకు

వారములు	మొదలు	వరకు
ఆదివారము	4½	6
సోమవారము	1½	3
మంగళవారము	12	1½
బుధవారము	10½	12
గురువారము	9	10½
శుక్రవారము	7½	9
శనివారము	6	7½

పంచాంగకర్తలు:

కుప్పా విశ్వపతిశాస్త్రి, చివ్రకుల వేంకటరమణశాస్త్రి

శ్రీ బహుధాన్యసంవత్సర ఫలితాంశము

ఈ సంవత్సరమున రాహుకు అనోదయం రాహుములుగల్గి జననాశనము గల్గును. సశువులకు రోగశీత గల్గును. గాలియు వర్షములున్న అధికముగా నుండును. తోలకరిపంటలు సామాన్యముగా ఫలించును. మగ్గ నవ్యమాలకు కొంత అగిప్తము గల్గినను మగ్గవలెగా ఫలించును. ఆంధ్రప్రదేశ్ములు బాగా ఫలించును. ఎల్లధాన్యములగు కందులు, పేసలు, పేసుకెసగ, మిప్పి, బియ్యం, గింజనము, ముప్పలూ, ఆముదాలు, మినుములు, పెసర మొదలగు సర్లధాన్యములపంట చాలాభాగము చెడిపోయి బాద్దిగ ఫలించును. బొన్నలు, సజ్జలు, గోధుమలు, వరిధాన్యములకు కొంత అరిష్టముగల్గి సామాన్యముగా ఫలించును. దూది పంట ప్రారంభములో బాగా నుండి చివరకు చాలా చెడిపోవును. సాడింగు బాగా పెరుగును. ధాన్యమధిక సామాన్యముగా పెరిగి నిలబడివుండును. దూదిధరలు గోష్ఠ సామ్యుత్పన్నులతో కూడియుండును. మొత్తముమీది తోమ్మిదవీసముల పంటపండును. కార్తిక సూర్యమాసమున గుర్రుల చంద్రగ్రహణముండును. కార్తిక శుక్ర నాడు సింహనశీ పుష్కరము. ఫాల్గుణమాసమున గురు మాధ్యమున్న కార్తిక బుధ సుందీ మార్గశిర శుక్ర ౨ వరకు శుక్రమాధ్యమున్న గలుగును.

శ్రుతి సర్వేపాం సమస్తవృత్తిగళావి భవంతు. శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

వర్షం గిరి, ధాన్యం గిరి, పీఠ ౭, తృణ గిరి, ఉష్ణ గిరి, మారుత ౭, ప్రవాహవృద్ధి గిరి, క్షయ గిరి, రాజవిగ్రహ గిరి, ఉగ్ర గిరి, పుణ్య గిరి, పాప గిరి, వ్యాధి ౭, ఉపశమ ౭, ఆచార గిరి, అనాచార గిరి, బన్య గిరి, మరణ గిరి, దేశోపద్రవ ౭, దేశస్వాధీన గిరి, చోరభీతి గిరి, తన్నాళ గిరి, అగ్నిభయ గిరి, తన్నాళ గిరి, మృగోపద్రవ గిరి, తన్నాళ గిరి, కీటభయ గిరి, తన్నాళ గిరి, నూచ కవృద్ధి ౩, తన్నాళ గిరి, సగ్నోపద్రవ గిరి, తన్నాళ గిరి, కామ గిరి, లోభ ౩, మోహ గిరి, మద గిరి, మాత్సర్య ౭, సుఖ గిరి, దుఃఖ గిరి, భోగ గిరి, విచంబం గిరి, మనోవ్యసంగిరి, స్వేద గిరి, ప్రతిష్ఠ ౭, అప్రతిష్ఠ గిరి, ద్యూత ౭, మత్తెత గిరి, పుణ్యవృద్ధి ౭, ప్రీతామృత్యు గిరి, ధాతు గిరి, భయ ౭, శోగ గిరి, గుప్త నిగ్రహ గిరి, శిష్టపాలన గిరి, సత్య గిరి, అసత్య ౭, విశ్వాసం ౭, అవిశ్వాసం గిరి, దయ గిరి, నిర్దయ గిరి, శాన్త్య గిరి, అశాన్త్య గిరి, జ్ఞానం గిరి, అజ్ఞానం గిరి, కపట గిరి, నిష్కపట్యం గిరి, ధార్మికత్వ గిరి, అధార్మిక గిరి, గోమాయు గిరి, తన్నాళ గిరి, సస్యకీట ౭, తన్నాళ గిరి, కలభ గిరి, తన్నాళ గిరి, మక గిరి, తన్నాళ గిరి, మశ్కు గిరి, తన్నాళ గిరి, వృక్ష గిరి, తన్నాళ గిరి, వ్యాఘ్ర గిరి, తన్నాళ గిరి, సస్యవృ ౭, తన్నాళ గిరి, తమ వృద్ధి ౭, తన్నాళ గిరి, తమ ౭, తన్నాళ గిరి, ద్రుమకీటవృ ౭, తన్నాళ గిరి, తుంభా ౭, తృప్త ౭, నిద్ర గిరి, అలస్యం గిరి, ఉద్యోగం గిరి, నిరుద్యోగ గిరి, కాంతి గిరి, క్రోధం ౭, చంబం ౭, మిత్ర భేదం ౭, మైత్రి గిరి, రసనిమ్మ ౭, కలనిమ్మ గిరి, భేష గిరి, తన్నాళ గిరి, గజ గిరి, తన్నాళ గిరి, ఉష్ణ గిరి, తన్నాళ గిరి, విశ్ర గిరి, తన్నాళ గిరి, క్షుద్రియ గిరి, తన్నాళ గిరి, జైశ్య ౭, తన్నాళ గిరి, సూర గిరి, తన్నాళ గిరి, మైశ్య ౩, తన్నాళ గిరి, సంకర గిరి, తన్నాళ గిరి, గాఢత్యుగిరి, పృథ్వీగిరి ౭, వృక్ష గిరి, వైదూర్య గిరి, గోధూమిక ౭, భువనగిరి ౩, ఇంద్రనీల గిరి, ప్రవాళ గిరి, మాతృక గిరి, ఇంద్రకర్మ గిరి, నవద్ధ ౭, గజక ౭, తామ్ర ౭, కాంస్య ౭, లోహ ౭, అయ ౭, శ్రేణి గిరి, సీసం గిరి, రసం ౭, ద్రుమ ౭, కాలి గిరి, కుశుభ ౭, నిల గిరి, మామ ౭, ముద్గ ౭, సర్వ ప గిరి, చలక గిరి, అధిగిరి, గోధూమ ౭, కోద్రవ గిరి, ప్రియంగు గిరి, యావ నాల గిరి, శ్యామక ౭, రాజమామ గిరి, నీవార గిరి, కింబిధాన్య గిరి, వసప ౩, నాగేశ గిరి, నూనలంక ౩, జంబీర ౭, ఖర్జూర గిరి, రంధా గిరి, చూర గిరి, కపిత్థ గిరి, తింబ్రినీ గిరి, ధాత్రిక గిరి.

అతివృష్టి ౧౧, అనావృష్టి ౩, ఋషి ౩, తన్నాళ ౩, కునక ౩, తన్నాళ ౧౧, మాకర ౧౧, తన్నాళ ౩, స్వపక్షభయ ౩, పర కక్షభయ ౧౧, అంశజా ౧౩, నేద్రజ ౧౩, ఉద్భిజ ౩, జరాయజ ౧౩, స్థావరా ౧౩, జంగమా ౩, ఇతిరజీవరాశయ ౧౫, రాజపూజ్యత ౬, అవమానం ౫, ఉత్పాద ౯, విద్యుత్ ౩, శిలాపాత ౪, గర్జితం ౩.

అథ కందాయఫలాని

అశ్వి	ధ	కృ	రో	మృ	ఆర్ద్ర	పున	పుష్య	ఆశ్లే	మఘ
౦	౩	౬	౧	౪	౭	౧౦	౧౩	౧౬	౧౯
౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౧	౪	౭	౦	౩	౧	౪	౭	౦	౩
పూ	ఉ	హ	చి	త్రి	స్వా	వి	ఆనూ	జ్యే	మూ
౬	౧	౩	౭	౫	౦	౩	౬	౧	౪
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౧	౪	౭	౦	౩	౧	౪	౭	౦	౩
పూ	ఉ	హ	క్ర	ధ	ని	శత	పూ	హ	రే
౪	౩	౨	౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౩	౧	౪	౭	౦	౩	౬	౧	౪	౭

ఆదికూశ్యే మహావ్యాధిః మధ్యకూశ్యే మహావ్యథా, అంత్యకూశ్యే ఫలం స్వల్పం త్రిశూశ్యే నిష్ఫలం భవేత్. విషమేష్వర్థలాభం స్వాత్ సమేతా సమతా భవేత్, కూశ్యే కూశ్యత్వ మాప్నోతి కంచాయ ఫలమిదృశం.

అదాయవ్యయా

	ఆ.	వ్య.		ఆ.	వ్య.
మేషవృత్తికయోః	౨	౮	సింహవృత్తి	౧౧	౫
వృషభశులయోః	౧౧	౧౪	ధనుర్వృత్తియోః	౫	౧౪
కన్యామిధునయోః	౧౪	౧౧	మకరకుంభయోః	౮	౮
కటకస్య	౮	౧౧			

మొత్తం పాళ్లు ౧౫

రాజ్యవృద్ధి రాజావమానాని

	పూ.	అ.		పూ.	అ.
మేషవృత్తి	౧	౩	తులాశుభ	౫	౬
వృషభవృత్తి	౪	౩	వృశ్చికవృత్తి	౧	౨
మిథునవృత్తి	౩	౩	ధనుషు	౪	౨
కటకవృత్తి	౩	౩	మకరవృత్తి	౩	౨
సింహవృత్తి	౬	౩	కుంభవృత్తి	౩	౫
కన్యావృత్తి	౨	౬	మీనవృత్తి	౬	౫

సంవత్సర ఫలాని

అశ్వి, పుష్య, స్వాత్యభిశాం	మనస్తాపః
భరణి, ఆశ్లే, విశాఖ; శ్రవణానాం	రాజపూజ్యతా
కృత్తికా, మఘ, ఆనూ, నిస్తిషానాం	కలహః
రోహిణి, పూ, జ్యే, శతతారానాం	భూమగ్నం
మృగ, ఉఫ, మాళా, పూర్భిణాం	రోగః
ఆర్ద్ర, మాఘ, పూష, ఉభాణాం	అయువ్యం
పున, చిత్రి, ఉషా, రేవతీనాం	అగ్నిలాభః

అబ్దత్రయ ఫలం

పాండ్ర సౌరమాసాభ్యాం బహుధాన్య సంవత్సర ఫలం
అనీతిరభిలావృష్టి ర్బహుధాన్యాఖ్యతత్సరే,
వివిధైర్ధాన్యనిదయై స్సంపూర్ణానిఫలాపరా.
సంపూర్ణ వృష్టిచేత భూమి అన్ని ధాన్యములను ఫలించును.
అవిసితి లోకముం దధికము. బార్హస్పత్యమాసేన అబ్దాది ఫాల్గున ౪ ౧౨ పర్యంతం.

వికృతి సంవత్సర ఫలం

ముష్ణంతి తస్మిన్ కాలోకం వికృతప్రకృతిస్తథా,
వికారా అల్పవృష్టిశ్చ వికృతేభ్యే ప్రజారుజః.
లోకమున చోరభయముధికము. స్వల్పమైన వృష్టిగల్గును. రోగ బాధ గల్గును. ప్రజలు వికారముగల్గిన ప్రకృతి గలవారగుదురు.

గురూదయమాసీయ భాద్రపదాబ్ద ఫలం

ఆర్ద్రభాద్రపదేవృష్టిః క్షేమాశోగ్ధం కృచిత్ర్యచిత్రీ,
పూర్వస్య సమృద్ధిస్సాగ్ధా న్నాశం యా త్యవరంఫలం.
మంచివర్షము లుండును. అచ్చులచ్చుట జనులు క్షేమాశోగ్ధములు గర్భితుండురు. తొలకరిపంట పండును. వైరపంట నశించును.

అథ రాజా దీనాం ఫలాని

తత్ర రాజ్య శ్చ క్రస్య ఫలం

శుక్రస్యరాజ్యే బహుసన్యసంకులాసు తీవ్రవేగాస్సరితోంబురాశిభిః,
ఫలంతివృక్షాబహుగోప్రమాతిర్య సుంధరాపార్థివసౌఖ్యసంయుతా.

భూమి చిక్కగా ఫలించును. నిరుపాదముగా ప్రవహించును. వృక్షములు ఫలించును. గోవులు ఊరప్రదు లగును. రాజులు సౌఖ్యముగా నుండురు.

మంత్రిణాం బుధస్య ఫలం

మంత్రిణిశతాంకతనయే ప్రహతవాయుర్నిగంఠంవాసి,
మన్యమఫలదాధరణీయ పచణో హూనుహర్ తాపి.
వాయువు అధికముగా పీచును. భూమి నామస్యముగా ఫలించును. యవలకు గోధుమకకు గిర్రు పెరిగెను.

నేనావతే కుజస్య ఫలం

రోగాగ్ని బాధాంతర్యానాం పశునాశాచ్చవివృతయః,
గమధాన్యకృతశ్చైవ బాం బాధాన్యస్య త్రియ్యుక్తయే,
సేనాప సేనాదానోమే నున్ధే ప్రాచాలనంరహు.
జనులకు రోగబాధలు. ఆవులపేదవగులుండు. గల్లులు, పక్షు లెక్కువ. గాలికలకు కలహము గల్గును. పొట్టుగల ధాన్యములకు రాగికిన్నీ ధర పెరుగును.

సస్థాధివతే శ్చ నే ఫలం

రథిగుణేయది ధాన్యవతాబహుసంపత్తిఃపరిపితవిగ్రహః,
గదభయంతుమధాన్య మహాత్మతాదురితవాచవివాదయుతా వరా.
ప్రజలు వ్యాధిగిగ్జులయి రాజులచేతి పీడింపబడును. అశ్వోన్య కలహము గల్గియుండురు. పొట్టుగల ధాన్యములకు ధర పెరుగును.

అధికమైన వర్షములు బుండుటచే జనులు సంకోచించెదరు.

ప్రహులకన్య నివాసస్థ వసు
భూమివాసే విరాటేను భూమిస్వస్థావిభీతాస్యాత్,
ప్రజానాం ప్రబలాశోగ్యం సువర్ణం సర్వదితున.
ప్రజలు భయములేక ఆశోగ్యపంతులై సుఖముగా నుందురు.
వర్ణము అన్ని దేశములందును బాసండును.

ర వి వా ర ఫ లం

అహో, వైత్ర శుంధర, బుధవాసరే ఉదయాది ౨౨-౨౩
ఈయ రేచే శ్రవప్రవేశత్వా త్రతృలాని.
వారఫలం : సౌభాగ్యం.
సమయఫలం : అనర్హ కలహప్రదా.
వారఫలం : అతివృష్టి.
మేవ సంక్రాంతిఫలము, అధికమైన వర్షము లుండి పంటలు
పండుట. ధరలు తగ్గివుండుట, అనోన్యకలహము గల్గివుండుట.
(ఈఫలము వైత్రవైశాఖ మాసములందు జరుగును)

ఆ ర్ద్రా వ్ర వే శ ఫ లం

శ్రేష్ఠ ౨౪ కుజవాసరే ఉదయాది ఘ ౫-౧౨ సమయే రేచే
రాద్రి ప్రవేశత్వా త్రతృలాని.
కాలఫలం : సన్యాభివృద్ధి.
తిథిఫలం : అల్పవృష్టి.
వారఫలం : వృష్టినిహారనం.
శత్రుత్రఫలం : వృష్టి ర్మనా.
యోగఫలం : కుభరే.
కరణఫలం : దుర్భిక్షం.

వర్షము తక్కువ. పూర్వసన్యము ఫలించును. (ఈఫలము
ఆషాఢ శ్రావణమాసములలో జరుగును) దుర్భిక్షభయము గల్గును.

మ కర
సంక్రాంతి ఫలం

ఏతత్సంధిర పువ్య
౨౪ కుజవాసరే ఉద
యాది ఘ ౫-౧౨ సమ
యే రేచే శ్రవప్రవేశ
త్వా త్రతృలాని.

ద్వియంశం కృష్ణవర్ణం చ సురూపం చ త్రిశేత్రకం,
శత్రుబాహుం ద్విపాదం చ త్రిశం గజనాసనం

ప్రహులకన్య నివాసస్థ వసు

అష్టవక్త్రో వివాలాహో లంబఘ్రాస్తీర్న నాసికః.
శలయోజన మాన్నత్యం విస్తీర్ణం ద్వాదశస్కృతం,
ఏవం రూపం సువీక్ష్యం సంక్రాంతే తురుషస్యహి.

రాక్షససామధేయః చందాలాదిప్తం నిర్మలాచకస్మానం
భం. నీలవస్త్రధారణం మహాభయంలామోరసగంధః యుద్ధం. జహ
కుసుమ ధారణం యశోహాని గోపేశికాభరణం భనునాశనం నీన
పాత్రే భక్షణం ఆశోగ్యం. పయోహానం పునాశనం. బదరీఫలభరణం
కుభంభతే! గజవాహనం రాజాదిప్తం కోదండాయావం బాహు
కాంచనవ్రతం స్వర్ణ నాశనం! అస్త్రధారణం కోగభయం! అగ్నియ
దిగానం తద్దేశారిప్తం విస్మయచేష్టా ప్రజావ్యాధిః! నివిష్టావస్థా సన్య
వృద్ధి.

వ క్ష ఫ లం

కృష్ణపక్షే యదాపుష్యే మకరం యాతిభాస్కరః.
సువృష్టిః శేషమశోగ్యం సుఖితం సన్యపదః.
తిథిఫలం : శుభిబాధా.
వారఫలం : వ్యాధిదుర్భిక్ష తస్కలైః భయం.
మతంతరే ఫలం : రాజయధం.
కాలఫలం : పూర్వాహ్లా నృపతీస్తంతి.
ముహూర్తఫలం : మహాత్మా.
అగ్నిఫలం : శోగబాధా. శత్రుత్రఫలం. సన్యారిప్తం.

రాజులు అనోన్య కలహములు గల్గివుండురు. ప్రజలు వ్యాధి
తస్కర దుర్భిక్షములచేత బీడింపబడుదురు. లోకమున యుద్ధభయము
గల్గును. చందాలారకు రాజులకు అరిప్తముగల్గును. పశువులు వ్యాధి
వల్ల నశించును. అంగవంగదేశములకు దుర్భిక్షాదివిపత్తు సంభవించును.
ధరలు పెరుగును. బంగారము విశేషముగా వ్యయింపబడును. (ఈ ఫలము
పువ్య మాఘ మాసములలో జరుగును.)

చంద్రచారః

భరణ్యాది మణ్యంవలఫలం : శేషం.
శ్రేష్ఠమక్ష ప్రతిపద్యుక్తవారఫలం :
సుఖితం శేషమశోగ్యం వృష్టిసన్యవివర్ధనం.
అనందనిరతా ధాతీ.
ఆషాఢసక్త పంచమీయుక్త వారఫలం : తాపం.
ఆషాఢసక్తపంచమీ యుక్తచిత్రాఫలం.
సర్వసన్యసమృద్ధిస్సాత్త్వమోదం తే నిరామయా.
తత్కృష్ణపక్ష శోహిణీ యోగఫలం : మన్యమా.

వర్షములు చక్కగా వరుచును. పూర్వసన్యములు (తొలకరి
పంటలు) బాగాపండును. జనులు సౌఖ్యము పనుభవించెదరు. (ఈ
ఫలము శ్రేష్ఠాషాఢమాసములలో జరుగును.)

వర్ష విషయక కార్త్రే పేజవాహనాదుల చక్రం										
ఇంగ్లీషు తేదీ	ఫార్మీ తేదీ	మాసం తిథి	పాఠం	కార్త్రే	ప్రసాదం పు-ని	ప్రసాదం వివరం	పాదజల వివరం	వాహనం	ఫలము	
1938	03/08									
18 ఏప్రిల్	౯ ఖద్దార్	చైత్ర శు ౧౪	బు	అశ్వని	౨౮-౨౫	స్త్రీ. పు	నిర్జల	మంగుక	సాహసవృత్తి	
27 "	౨3 "	" బ ౧౫	"	భరణి	౯-౨౬	పుం. పుం	"	మంగుక	సాహసవృత్తి	
10 మే	౫ తీర్	చైత్ర శు ౧౧	మం	కృత్తిక	౫౭-౪	స్త్రీ. పుం	"	జంబుక	"	
24 "	౧౯ "	" బ ౧౦	"	రోహిణి	౫౧-౦	పుం. పుం	పూర్ణజల	మయూర	సాహసవృత్తి	
7 జూన్	౨ ఆషాఢ	జ్యేష్ఠ శు ౧౦	"	మృగశిర	౪౯-౪౨	స్త్రీ. పుం	"	అశ్వ	సాహసవృత్తి	
21 "	౧౬ "	" బ ౮	"	ఆర్ద్రా	౫౨-౧౮	"	నిర్జల	పేద	పాదజల	
౯ జూలై	3౦ "	ఆషాఢ శు ౮	"	పునర్వసు	౫౬-౨3	స్త్రీ. స్త్రీ	అగ్రజల	నర	"	
19 "	౧3 మహాశివర	" బ ౭	"	పుష్యమి	౫౯-౨౬	" పుం	పూర్ణజల	జంబుక	అగ్రవృత్తి	
౩ ఆగష్టు	౨౮ "	శ్రావణ శు ౮	బు	ఆశ్లేష	౦-౫౧	" స్త్రీ	"	మంగుక	సాహసవృత్తి	
16 "	౧౦ మేసూర్	" బ ౫	మం	మఘ	౫౭-౧౬	" పుం	"	అశ్వ	అగ్రవృత్తి	
30 "	౨౪ "	భాద్ర శు ౫	"	పుబ్బ	౪౮-౧౬	" నపుం	నిర్జల	మంగుక	సాహసవృత్తి	
13 సెప్టెం	౮ ఆవాస్	" బ ౪	"	ఉత్తర	3౨-౪౧	" పుం	పూర్ణజల	గజ	సాహసవృత్తి	
27 "	౨౨ "	ఆశ్వ శు ౪	"	హస్త	౧౦-౨౪	" నపుం	పాదజల	పేద	సాహసవృత్తి	
	03/08									
10 అక్టో	౫ ఆజూర్	" బ ౧	సో	చిత్త	౪౧-౫	స్త్రీ. పు	నిర్జల	మంగుక	"	
24 "	౧౯ "	కార్తీక శు ౧	"	స్వాతి	౪-౪౫	" స్త్రీ	పాదజల	అశ్వ	పాదజల	
6 నవం	౨ డైసన్	" శు ౧౪	ఆ	విశాఖ	౨౨-౧౮	పుం. నపుం	పూర్ణజల	పేద	"	
19 "	౧౫ "	" బ ౧3	శ	అనూరాధ	3౪-౧౮	స్త్రీ. నపుం	నిర్జల	మంగుక	"	
౩ డిసెం	౨౮ "	మృగ శు ౧౦	శు	జ్యేష్ఠ	౪౧-౫3	పుం. నపుం	"	అశ్వ	సాహసవృత్తి	
15 "	౧౧ బహుమన్	" బ ౯	గు	మూల	౪౬-౦	స్త్రీ. పుం	"	పేద	"	
23 "	౨౪ "	పుష్య శు ౬	బు	పూ. మగ	౫౧-౪	పుం. పుం	పాదజల	మంగుక	పాదజల	
1939										
10 జనవరి	౭ ఇస్సంది	" బ ౫	మం	ఉ.రాశుభ	౪౯-3౯	స్త్రీ. పుం	"	అశ్వ	"	
28 "	౨౦ "	మఘ శు 3	సో	శ్రవణ	౫౨-౪౦	పుం. పుం	"	మంగుక	"	
5 ఫిబ్రవరి	3 ఫర్వద్ది	" బ ౧	ఆ	ధనిష్ఠ	౫౮-౧౭	స్త్రీ. పుం	పూర్ణజల	మంగుక	పూర్ణవృత్తి	
19 "	౧౭ "	" బ 3౦	"	శతభిషం	౮-౨	పుం. పుం	నిర్జల	గజ	సాహసవృత్తి	
4 మార్చి	3౦ "	భాద్ర శు ౧౪	శ	పూ. భాద్ర	౨౨-౨౬	స్త్రీ. పుం	"	పేద	"	
17 "	౧౨ ఆగ్నిశేష	" బ ౧౨	శు	ఉ. భాద్ర	౪3-౬	పుం. పుం	పాదజల	మంగుక	"	

[illegible]

గురు శుక్రయో కృత్యనిర్ణయః

ఛాన్సలరు శు. గి. సోమవారం నుంచి బి. కెం. మంగళవారము
 వరకు గురువారాధ్యక్షుడు. కార్తిక బి. ౧౬ శనివారం నుంచి మార్గశిర శు. ౨
 బుధవారం వరకు పశ్చాద్ దక్షిణి. ౧౪ శనివారాధ్యక్షుడు.

ప్రశ్న ర నిర్ణయః

కర్తృక శు గర ఆదివారంనాడు సింధునదీ పుష్కరారంభము.

చాంద్రార్థులు = చైత్ర, వైశా, శ్లేష్మ, ఆషా, భాద్ర, ఆశ్వి,
మాఘ, ఫాల్గుణ. మాసములందు సమార్ధ. క్రాంతి మార్గకిరములందు
చాంద్రార్థులు క్రాంతి పుట్టమాసములందు ఆశ్లేష్మ.

[illegible]

రాబోవు | పమాది సం॥ ర రాజాదిసూచన

రాజా బుధుడు	రసాధిపతి కుజుడు
మంత్రి గురుడు	నీరసాధిపతి రవి
సేనాపతి గురుడు	అద్దాంబ్రవేళకొలము పగలు
సన్యాధిపతి రవి	పంటలు గా వీసములు
ధాన్యాధిపతి శని	పసుపాలకుడు బలరాముడు
అక్షాధిపతి గురుడు	స్థానసంరక్షకుడు కృష్ణుడు
మేనూధిపతి గురుడు	

గురునకు నాలుగు అధిపత్యములు గల్గుటవల్లను, ఋషుడు రాజ్యము పంటలు చక్కావండును. సకాలమున వర్షముండును. శ్రేణుముగానుండి శీర్షప్రదములగును. లోకము సుఖిశ్రేణుగాను. 3 తూములవర్షము.

తరువాత ప్రచారము :- ప్రత్యేకముగా నుండి

౧౨ వరకు, కృష్ణానది నుండి వచ్చినదియందు ౧౨ వరకు ప్రాంతములలో అన్ని ప్రాంతములను సంగమము. ధాన్యముల ధనమును. వైద్యులను ౧౩ నుండి ప్రత్యేకముగా ౧౨ వరకు, శివరాత్రి నందుకువచ్చి వర్షముందు. వర్షములకు తగులును. పశువులకు నీడ గలుగును. ప్రత్యేకములకు విండిబంగారములకు ధర పెరుగును. వైద్యులను ౩ నుండి కృష్ణానది ౧౨ వరకు, మృగశిరలో నుండుట వల్ల వర్షము తురిగియును. ప్రత్యేకము పెరుగును. కృష్ణానది ౩ నుండి ౧౩ వరకు అర్ధము నుండుటవల్ల అధికముగా వర్షించును. కృష్ణానది ౧౩ నుండి ఆషాఢ ౧౨ వరకు వర్షము నుండుటవల్ల గోమహిషాది క్షీరప్రసవ జంతువులకు నీడ గల్గును. నువ్వులు, మానె, వేరుశనగ, ఆముదాలకు ధర పెరుగును. ఆషాఢ ౧౩ నుండి కృష్ణానది ౧౨ వరకు పువ్వులూ నక్షత్రములూ నుండుటవల్ల వర్షములు తక్కువగా నుండును. లోకమున చోరకోగాదిపాద లుండును. రాష్ట్రములు అశాంతియు కలహించు చుండును. నెయ్యి, పెండ్లి, బంగారములకు ధర పెరుగును. అదిమొదలు భాద్రపద, కృ ౨ వరకు ఆశ్విన నక్షత్రము నుండుటవల్ల వర్షమునకు ప్రతిబంధకము పెరుగు కలిగియును. శాస్త్రాధ్యయనము ధాన్యములకు ధర పెరుగుట గల్గును. అదిమొదలు భాద్రపద ౩ వరకు మహా నక్షత్రములూ నుండుటవల్ల వర్షముండదు. నువ్వులు, మానె, వేరుశనగ, ఆముదాలు, పెసలు, మినుములు వర్షములకు ధరలు పెరుగును. అదిమొదలు ఆశ్విన ౧౩ వరకు పూ. ఘటం నుండుటవల్ల ప్రజలలో గాఢాభిమతి భయము, వర్షముండక పోవుట. మానెలకు మానెలకు మహిమములు ధర పెరుగును. అదిమొదలు కార్తిక ౧౨ వరకు ఈ ఘటం నుండుటవల్ల వర్షధాన్యములకు ధరలు పెరుగును. కృష్ణానది నుండి వర్షముండుట, వర్షములకు నీడగల్గుటయు తలపడెను. అదిమొదలు కార్తిక ౧౩ వరకు పూర్వాయం నుండుటవల్ల వేరుశనగ, మిర్చి, పొద్దుపొద్దుము, ఔల్లము, ఉప్పు, బంగారములకు ధరలు పెరుగును. కృష్ణానది నుండి వర్షము తలపడెను. అదిమొదలు పువ్వు కృ ౧౦ వరకు చిత్రా నక్షత్రములకు నుండుటవల్ల, వర్షముండదు. ప్రజలకు పశువులకును లోకమున గల్గును. ధాన్యము, గోధుమలు, బంగారము, మినుములు, వక్కలు మొదలుగాగల వాటికి ధరలు పెరుగును. అదిమొదలు మాఘ కృ ౩ వరకు విశాఖయం నుండుటవల్ల మాది, వేరుశనగ, నువ్వులు, పెసలు, మినుములు పెసలు మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును. అదిమొదలు ఫాల్గుణ ౧౩ వరకు ఆమరావాత కృష్ణానది నుండుటవల్ల కృష్ణానది, ప్రజలకు, పశువులకు వ్యాధిపీడ, ధాన్యములకు ధరలు పెరుగునుగా నిలబడియుండుటయు జరుగును. అదిమొదలు శ్రవణ కాలమువరకు మూలయం నుండుటవల్ల వేరుశనగ మొదలగు వాటికి గలనూనెలకు ధరలు విశేషముగా పెరుగును.

మధునకర నక్షత్రప్రచార ఫలము :- ఆషాఢ, కృ ౩, ౪ వరకు అశ్వినయం

ధాన్యము, గోధుమ, పెండ్లి, బంగారములకు ధర తగ్గును. అదిమొదలు ఆషాఢ ౧౨ వరకు ఆశ్విన ఘటం నుండుటవల్ల వర్షము లధికముగా నుండును. వేరుశనగ, గోధుమ, వరిగాన్యములకు ధరలు తగ్గును. అదిమొదలు కృష్ణానది ౧౨ వరకు మహిమయం నుండుటవల్ల, వర్షము లుండవు. వేరుశనగ, అనిసెంజలు, ఆముదాలు, గోధుమ, మిర్చి, వక్కలకు ధరలుండును - అదిమొదలు కృష్ణానది ౧౩ వరకు పూర్వాయం నుండుటవల్ల రాజులు అశాంతియు కలహించు చుండును. వర్షములండక సస్యములకు అశాంతియుగల్గును. ధాన్యము, మాది, పెండ్లి, నువ్వులు, మానె, ఆముదాలు, మొదలగువాటికి ధరలు తగ్గును - అదిమొదలు భాద్రపద ౩ వరకు వక్రించి మహిమ నుండుట వల్ల వర్షములుండును. ధాన్యము, గోధుమ, వేరుశనగ, అనిసెంజలు, కందులు, మిర్చి, ఔల్లములకు ధరలుతగ్గును - అదిమొదలు ఆశ్విన కృ ౧౨ వరకు వక్రించి పూర్వాయం నుండుటవల్ల ధాన్యములకు పెండ్లి, మాదులకు ధరలు పెరుగును - అదిమొదలు ఆశ్విన కృ ౩ వరకు ఉత్తర ఘటం నుండుటవల్ల బొన్న, మిర్చి, మినుము, జనము, వరిమొదలకు పెరుగుటకు అశాంతియుగల్గును. వర్షములుండవు. ధాన్యములు, మినుములు, పెసలు, ఆముదాలు, గోధుమ, వేరుశనగలకు ధరలు పెరుగును. అదిమొదలు ఆశ్విన కృష్ణానది నుండుటవల్ల, వర్షము లధికముగా నుండును. లోకమున ప్రభావము పశువులకు అశాంతియుగా నుండును. బంగారము, వేరుశనగ, అనిసెంజలు, మిర్చి, పొద్దులకు ధరలు పెరుగును. అదిమొదలు కార్తిక కృ ౩ వరకు చిత్రా నక్షత్రములకు నుండుటవల్ల వర్షముండదు. జనులు రాజులకు

ధాన్యములకు ధరలు పెరుగును. అదిమొదలు కార్తిక కృ ౩ వరకు చిత్రా నక్షత్రములకు నుండుటవల్ల వర్షముండదు. జనులు రాజులకు

ముగా నుండును. బంగారము, వెండి, దూది, పంచాదిగుమును కేరళ
సెనగలకు ధరలు పెరుగును. అది మొదలు కార్తి బ ౧౧ వరకు మిగి
యందుండుటవలన లోకమున వ్యాధిభయములనును. వర్షములు స్వల్ప
ముగా నుండును. నువ్వులు, నూనె, ఆముదాలు, అమిశ్రితములు, వేరు
సెనగ, దూది, వయ్యలకు ధరలు పెరుగును. అది మొదలు కార్తి బ
౧౨ వరకు అనూరాధయందుండుటవల్ల లోకమున జనులకు వ్యాధులు
తగ్గి ఆరోగ్యము చేహును. పరివ్యాధులకు మాత్రము పీడగల్గును.
పవ్య ధాన్యములకు ధరలు తగ్గును - అది మొదలు కార్తి బ ౧౩ వరకు
శ్రవణయందుండుటవలన స్వల్పముగా వర్షముండును. నువ్వులు, నూనె,
ఇసుక, వెల్లుము, చక్కెర, కర్పూరము, వెండి, కంబు, ఇత్తడి,
వరిధాన్యము, వయ్య మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును. అది మొదలు
మార్గ బ ౧ వరకు మాలయందుండుటవలన లోకమున బాలరకు,
ప్రజలకు, పశువులకు వ్యాధిభయముగల్గును. దూది, వెండి, వేరుసెనగ,
రసవస్త్రపులకు ధరలు తగ్గుతగ్గును - అది మొదలు పుష్య శు ౧౨
వరకువక్రించి శ్రేష్ఠయందుండుటచే, వర్షములుండవు. పంచాదిగు
ములు, చెరుకు, చక్కెర, వెల్లుము, వరిధాన్యము, కర్పూరము,
వెండి, కంబు, దూది, మొదలగువాటికి ధరలు తగ్గును—అది మొదలు
పుష్య బ ౧౧ వరకు మాలయందుండుటవలన లోకమున వ్యాధులు
తగ్గి ఆరోగ్యము గల్గును. వర్షములు స్వల్పముగా నుండును. వెండి,
దూది, వేరుసెనగ మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును - అది మొదలు

మాఘ శు ౧౨ వరకు పూ-షాయందుండుటవల్ల వర్షము బాగా కురి
యును. ధాన్యములు, వేరుసెనగ, సెనగలు, మినుములు, కందులు,
దూది వగైరాలకు ధరలు తగ్గును - అది మొదలు మాఘ శు ౧౩ వరకు
జ్యేష్ఠ యందుండుటవలన బాలరకు అరిష్టముగల్గును. ధాన్యాదుల
ధరలు తగ్గును—అది మొదలు మాఘ బ ౨ లు వరకు శ్రవణయందుండు
టచే చెరుకు, సెనగ, పసుపు, మిర్చి, పొగాకు, వేరుసెనగ, దూది,
వెండి మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును. మంచు విపరీతముగా నుండి
అప్పుడన్న పెగుల కరిష్టము గల్గును. స్వల్పవర్షముండును - అది
మొదలు ఫాల్గు శు ౧ వరకు ధనిష్ఠ శతతారలం దుండుటవలన గోవు
వులకు బాధలు గల్గును. జనులకు గోగ బాధగల్గును. వెండి,
బంగారము, మినుములు, ముగ్గుములు, వక్కలు మొదలగువాటికి ధరలు
ములు, దూది మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును - అది మొదలు ఫాల్గు
శు ౧౨ వరకు పూ-భాయందుండుటవల్ల వైశాఖ పశువులయొక్క
యు, జనులయొక్కయు గోగ బాధలు తగ్గి తేనుముగా నుండును.
వెండి, కంబు వేరుసెనగలకు ధరలుండును. అది మొదలు సంవత్సరాం
తమువరకు జ్యేష్ఠ యందును కేవలియందును వుండుటవలన పశువులకు
జనులకు పూర్ణముగా సౌఖ్యము చేహును. రాజులకు అనోన్యము
హములు గల్గును. వెండి, మణులు, ముత్యములు, ధాన్యము, వెల్లుము,
చక్కెర, నువ్వులు, వేరుసెనగ, దూది, వ్రాకుకాయలు, ఏలక్క
యలు, కంకుమపువ్వు మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును.

బుధునకు ఉదయాస్తయము:—శుక్ర శు ౧౩
నాడు బుధాస్తమయమువల్ల లోకము సుఖముగా నుండును. వర్ష

ముండును దూదిధరతగ్గును. వెండిధర పెరుగును. వైశాఖ ౧౧ బుధో
స్తమయము గోవులకు గోగపీడగల్గును. వస్త్రములు, వరిధాన్యము,
గోవులు, మాదిగరలు పెరుగును—శ్రేష్ఠ శు ౧౨ బుధాస్తమయము
వలన గోవులకు గోగపీడగల్గును. దూది, వేరుసెనగ, వెండి బంగారాది
ధాతువులు, రసవస్త్రపులకు ధరలు పెరుగును - ఆమా శు ౧౨ బుధోదయ
మువల్ల వర్షముండదు. పశువులకు గోగబాధపోయి సఖముగల్గును.
ధాన్యములు, వేరుసెనగ, దూదిధరలు తగ్గును. క్రాంతి బ ౧౦ బుధా
స్తమయమువల్ల వర్షము చాల తక్కువగా నుండును. దూది, నూనె,
నువ్వులు, ఉన్నిధరలు తగ్గును. వెండి, వేరుసెనగలకు ధర పెరుగును.
భాద్ర శు ౧౨ బుధోదయమువల్ల గోవులకు అరిష్టము గల్గును. వేరు
సెనగ, అమిశ్రితములు, నూనె, ఆముదాలు, నువ్వులకు ధరలు తగ్గును—
అశ్వి, శు ౨ బుధాస్తమయమువల్ల వర్షములు తక్కువగా నుండును.
చోరభయముండును. వరి ధాన్యము, వేరుసెనగ, మినుములు, సెన
గులకు ధరలు పెరుగును. కార్తిక, శు ౧౨ బుధోదయమున లోకమున
పరస్పరకలహములు. భూకంపాద్యుపద్రవములు గల్గును. దూది, వేరు
సెనగ, నువ్వులు, పెసలు, ఆముదాలు, సెనగలకు ధరలు పెరుగును.
మార్గశిర శు ౧౨ బుధాస్తమయమువల్ల ప్రజలకు గోగభయము గల్గును.
రాజులు అనోన్యము కలహించుదురు. దూది, వేరుసెనగ, వెండి వగై
రాలకు ధరలు పెరుగును. మార్గశిర బ ౩౦ బుధోదయమువల్ల రాజులు
అనోన్యము కలహించు చుండురు. కాని ప్రజలకు ఆరోగ్యము

కలుగు ధాన్యాదులకు దూది వెండి వేరుసెనగలకు ధరలు తగ్గును.
మాఘ శు ౧౨ బుధాస్తమయమువల్ల పంటలు స్వల్పముగా పండును
వేరుసెనగ, నువ్వులు, నూనె, ఆముదాలు, అమిశ్రితములు, చక్కెర,
వెల్లుము, వెండి, బంగారము, దూది, మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును.
ఫాల్గు శు ౧౨ బుధోదయమువల్ల అధికమైన వర్షములుండి సన్యా
దులకు నాశము గల్గును. జనులు, గోగాదిపీడితు లగుదురు. మణులు,
రత్నములు, వెండి, ముత్యములు చక్కెర, నువ్వులు, ధాన్యములకు
ధరలు బాగా పెరుగును.

గురుచారఫలము:—అద్వాదినుంచి శ్రేష్ఠ బ ౨ వరకు
కుంభరాశియందు ఋషాగతిలో నుండుటవల్ల లోకము సుఖముగా
నుండును. కంబు, ఇత్తడి, రాగి, నీసము, బంగారము, లోహము,
మంజులకు ధరలు తగ్గియుండును. వైశాఖ ౧౧ జనులు గోగ
పీడితు లగుదురు. జ్యేష్ఠ, ధాన్యములు, దూది మొదలగువాటికి ధరలు
పెరుగును. అది మొదలు ఆశ్వి శు ౧౦ వరకు కుంభయందు వక్రించుట
వల్ల జనులు ఆరోగ్యవంతులుగా నుండురు. దూది, వెండి, బంగారము
మణులు, ముత్యములు రత్నములు, వేరుసెనగ, వక్కలు, పిప్పళ్లు
ధాన్యములకు ధరలు తగ్గియుండును. అది మొదలు ఆశ్వి బ ౧౩ వరకు
వక్రగతిలో మకరమందుండుటచేత, ధాన్యాదులు దూది, వేరుసెనగ
వెండి, బంగారము, ఇనుములకు ధరలు తగ్గియుండును. వర్షము
లుండును. అది మొదలు కార్తిక శు ౧౨ వరకు మకరమందుండుట
చేత గోవులకు పీడిగల్గుట, వర్షము లేకపోవుట, లోకము దుర్భిక్షముగా

శనిచారఫలము:— ఈ సంవత్సరమంతయు శని మీన రాశిలో నుండుటవల్ల, లోకమున భీషకంపము, గాలివాన యెందలకు ఉత్పత్తయిలు గల్గును. పంటలకు శనిండును. రాజులకు అన్యైన్యకలయలు గల్గి యుద్ధమందు జననాశము గల్గును. గ్రామములకు ఉత్పద్రవములు గల్గును. లోకమందు మోరీవిదూచాప్యది రోగిగడ గల్గును. మీన రాశిలో ఉడుచూర్లమగములు గల్గుటవల్ల పంటలకు నష్టము గల్గును. జనులకు రోగాదీర్షి గల్గి నష్టముగల్గును. రాజులకు అన్యైన్యకలయలుగల్గి జననశయముగల్గును. అక్క, తర, మళ్ళ, భూళ్ళ, మా, భూషా,

ఉధా, శ్రవణ నక్షత్రములందు బుద్ధింపినవారలకు ఈ సంవత్సరము శని విశేష కష్టనష్టములు కలుగజేయును. వీరు లేకుండా చేసుకొనుట మరచిది.

రాహుచారఫలం:— ధాన్యము అపాద బ 30 వరకు పృష్ఠింపబడుదుటవల్ల కెయ్యి, వస్త్రములు, దూది మొదలగువాటికి ధరలు విపరీతముగా పెరుగును. అదియువలు సంవత్సరాంతమువరకు తులారాశియందుండుటవల్ల, మినుములు, గోధూమలు, ఆవాలు, ప్రిహిధాన్యములు, కంబి, కంచ, పెండ్లి మొదలగు వాటి ధరలు విశేషముగా పెరుగును.

వర్ష యోగములు

చైత్ర మాసము

గురువుగాక మిగిలిన గ్రహములు దుష్టనాడియందుండుటవల్లను బుధుడు వక్రించుటవల్లను, రవి, బుధ, కుక్రతులకు ముందు కుశుడు సంచరించుటవల్లను, శని శేవతి యందుండుటవల్లను వర్షములధికముగా నుండును. ఈ 3-౧౧ మధ్యకాలములోను బ ౨-౬ మధ్యకాలములోను మేఘాశంబర ముండి, పుష్కరముచే కొద్దివర్ష ముండును. బ ౨ శని వారయోగమువల్ల జలము శోషించి ఎండ తీర్థముగా నుండును. ఈ ౧౪ ఆశ్వినికారై నిర్జలరాశిలో ప్రారంభమయినను కొద్దివర్ష ముండును. బ ౧౩ నుంచి భరణికారై ప్రారంభమై అగ్నిధియము గల్గును.

చైత్ర మాసము

గ్రహములు దుష్టనాడి సంచారము వలనను, శి ఆదివారములు సంభవించుటవల్లను, ఈ ౧౧ నుంచి కృత్తికారైయో, బ ౧౦ నుంచి రోహిణికారైయు అగ్నినుండలమందుండుటచే, వర్షము లుండునట్లు, అధికమైన ఎండలు, అగ్నిధియములు, హరిశ్శాటిక జ్వరాది బాధలున్న గల్గును. బ ౭-౧౩ మధ్యకాలములో స్వల్పవర్షము దేశభేదముచే గల్గును.

జ్యేష్ఠ మాసము

గురుశుక్రలు సౌమ్యనాడియందు సంచరించినను కుశుడు గూడ సౌమ్యనాడియందుండుటవల్ల వర్షమునకు ప్రతిబంధకము. ఈ ౧౦ మృగశిరకారై ప్రారంభమగుట, బుధుడే ప్రథమించి గురునిచే నుండుటవల్లను, పురస్కృత సంవారమువల్లను, దశమినుంచి వర్షముండును. బ 3-౧౦ మధ్యకాలము వర్షముండును. రోహిణి బాధలు లూరిగా నెప్పుడించును. అగ్ని బాధలు వడగాడ్పులు ఇంకను వుండును.

ఆషాఢ మాసము

శనిశుక్ర మిగతా గ్రహములు శుభనాడియందు సంచరించుటవల్లను, ఈ ౧౪ పునర్వసుకారై అర్ధజలరాశియందు ప్రవేశించుటవల్లను ఈ ౧-౧3 మధ్యలో సామాన్యవర్షముండును. బ ౭ పుష్యమికారై పూర్ణజలరాశియందు ప్రవేశించుటవల్లను, బ ౬-౧౧ మధ్యలో నుంచి వర్షముండును. ఈ మాసమున ౭ మంగళకారము లుండుటవల్లను, ఈ ౫ శనియోగము వల్లను పూర్ణిమామంగళ, పూ-పాచోగమువల్లను

అధిపతిగాలి కలుగును. రోగాది వ్యాధికముగా నుండును. నాస్తికములు కలహములు సంభవించును.

శ్రావణ మాసము

లంకారసంకుప పూర్ణిమలవత్సరము, గురు శ్రవణ కన్యా పక్షము, బుధశుక్రము వక్రించుటవల్లను వర్షమునకు ప్రతిబంధకము. ఈ ౧౪ ఆశ్వినికారై, పూర్ణజలరాశియందు బలవాసునందువల్ల బ ౧-౧౩ మధ్య వర్షముండును. బ ౫ మృగశిరకారై పూర్ణజలరాశియందు ప్రవేశించుటవల్లను వర్షముండును. చుప్పిమా, పుష్యమియందు మృగశిరకారై ప్రవాళిల్లాలగు గల్గును.

భాద్రపద మాసము

కుశుడు సింహరాశియందుండుట వల్లను, రవి ప్రతిబంధకమైనను, రవి బుధులతో గూడుటవల్లను, రవి బుధులకు ముందు కుశుడు సంచరించుటవల్లను, రవి బుధులు శనివర్షమునకు ప్రతిబంధకముండుటవల్లను, గూసాంత్రిమధ్యాగమము చేరెనేనుచే న్యూన్యముండును. ఈ ౫ పూర్ణిమాకారై యుండు వర్షముంక పెరుగుట ఆర్దిష్టము గల్గును. బ ౪ నుంచి ఈ ౧౩ కారై పూర్ణజలరాశియందు ప్రవేశించుట వర్షముండును.

ఆశ్వయుజ మాసము

ఈ మాసమున గురు కుశులు రేవతి మిగతా గ్రహములు దుష్టనాడియందుండుటవల్లను, బ 3౦ ఆదివార యోగమువల్లను, శి శని

ఆదివారము లుండుటవల్లను లోకమున వ్యాధులు బహిర్యముగా నుండును. దర్శిక్షాభీతిగల్గును. అన్యోన్యకలహము లుండును. అధికమైన గాలియు, వర్షమున్ను వుండును. ఈ ౪ మాస్తకారైలో స్వల్పవర్షమున్ను బ ౧ చిత్రకారైలో మంచివర్షమున్ను వుండును.

కార్తిక మాసము

గ్రహములు అతివార, వారసాదులయందుండుటవల్లను చంద్ర గ్రహణముండుటవల్లను, శుక్రాస్తవరాశియందు, గాలిన్ని వర్షము లున్ను లభింపగా నుండును. రాజకలహములు, ప్రవాళిల్లాలములు, భగనాత్పాలములు, కుపాన నీనుటయు, సస్యములకు ఆరద్యమున్ను గల్గును. ఈ ౧ స్వాతికారైయందు విశేషవర్షములతోక న్యూన్యమున్ను గాలి అధికముగా నుండును. ఈ ౧౪ విశాఖకారై పూర్ణజలరాశియందు ప్రారంభమగుటవలన బ ౭ వరకు మంచినర్షము లుండును.

మార్గశిర మాసము

మాసాదినుంచి ఈ ౧౦ వరకు అనారాధ కారైయందు వర్షముండును. అది మొదలు శ్రేష్ఠ కారై నిర్జలరాశియందు ప్రారంభమగుటవలన వర్షమునకు నిరోధకమైనను, బుధ కుక్రతులవల్ల రవి సంచారమువలనను, కుశుడు చిత్రానక్షత్రమందుండుటవలనను, స్వల్ప వృష్టియుండును. బ ౯ నుంచి మూలకారై నిర్జలరాశియందు ప్రారంభమగుటవలనను, కుశుడు స్వాతియందుండుటవలనను వర్షముండును.

పుష్క మాసం

ఈ ర ఆదివార యోగమువలన ఈమాడు మాసములున్న ప్రజలకు, వకువులకు రోగపీడ గల్గును. ఈ ౬ నుంచి పూషా కారై యందు వర్ష ముండదు. ఈ ౧౧ నుంచి మాసాంతమువరకు కుజాడు విశాఖయం దుండుటవల్ల బ ౧౦ లోపుగా అచ్చటచ్చట స్వల్పవృష్టి యుండును.

మాఘమాసము

ఈమాసమున అంగారకుడు అనూరాధాసంచారమువల్ల, వర్ష ముండదు. ఈ ౩ క్రవణ కారై పాదజలరాశియందు ప్రారంభమగుట వల్ల స్వల్పవర్ష ము దక్షిణదేశమున దుండును. బ ౧ ధనిష్ఠ కారై పూర్ణ జలరాశిలో ప్రవేశించుటవలన వర్ష ముండదు. బ ౩౦ ప్రాంత మున గుర్వస్తమయమువలన వర్ష ముండదు.

ఫాల్గునమాసము

ఈక్ష పక్షమున శత తారాకారై నిర్జలరాశిలో ప్రవేశించుట వల్ల వర్ష ముండదు. బ ౧౨ ఉ భా కారై పాద జలరాశియందు ప్రారంభ మగుటవలనను, కుజ, బుధ, శుక్రచారములవలనను కొద్ది వర్ష ముండదు.

ధ ర లు

చైత్రమాసము

ఈ ౩ నుంచి నువ్వులు చెండి, పసుపు, బంగారములకును, ఈ ౧౪ నుంచి మినుములు, వేగుశనగ మొదలగు పప్పుధాన్యములకును, చెరకు, చెల్లం, చక్కెరకును, దూదినాలు, నెయ్యి, చెన్న మొదలగు వాటికిన్ని ధరలు పెరుగును. వీటికే మాసాంతమందు తగ్గును. గోద మలు, బువ్వవడ్డా, కొట్టులు, జొన్నలు, వక్కలు మొదలగు పచారీ వస్తువులకు ధరలు నిలబడివుండును.

వైశాఖమాసము

ఈ ౧ నుంచి నువ్వులు, మానె, నెయ్యి, శనగలకును, వేగు శనగ మొదలగు పప్పుధాన్యములకును, ధరలు పెరిగి బ ౩ నుంచి తగ్గును. పూర్ణిమనుంచి ప్రత్తి, నాలు, వస్త్రములు, గోదములు, మిర్చి, పొగాకులకు ధరలు పెరిగి అమావాస్యకు తగ్గును. బ ౩ నుంచి చెండి, బంగారు, ఇత్తడి, రాగి, పసుపులకు ధర పెరుగును.

జ్యేష్ఠ మాసము

ఈక్ష పక్షమున పప్పుధాన్యములకును బియ్యముకున్న, బహుళ పక్షమున గోదములు, దూది, వేగుశనగ, కందులు, మిర్చి, చక్కెర, నెయ్యి, వక్కలు, ఏలకులు మొదలగు పచారీవస్తువులకున్న ధరలు పెరుగును. మాసాంతమున తగ్గును.

ఆషాఢమాసము

ఈ ౬ నుంచి బియ్యము, వేగుశనగ మొదలగు పప్పుధాన్యముల కున్న ప్రత్తి, చెండి, చక్కెరకున్న ధర పెరుగును. ధాన్యముధర ముండుముగా నిలబడి వుండును. పూర్ణిమాప్రాంతముందు దూదిధర రాగా పెరుగును. కృష్ణపక్షమున కందు, రాగి మొదలగు బోహముల కున్న, పసుపు, కర్పూరము మొదలగువాటికిన్ని తగ్గును. బ ౮ నుంచి చెండిధర పెరుగును. ధాన్యముధర తగ్గును.

శ్రావణ మాసము

ఈ ౩ నుంచి నువ్వులు, మినుములు, వేగుశనగ మొదలగు పప్పు ధాన్యములకున్న, దూది, చక్కెర, చెండి, బంగారములకున్న, ధరలు పెరుగును. బ ౧౦ ప్రాంతమునుంచి పప్పుధాన్యములకు బియ్య ము, ధాన్యములకు ధరతగ్గును. చెండికి ఇంకను పెరుగును.

భాద్రపద మాసము

ఈ ౩ నుంచి పప్పుధాన్యములు, బియ్యములకున్న, నువ్వులు, మానె, ప్రత్తులకున్న పెరిగి బహుళపక్షమున తగ్గును. వేగుశనగకు బ ౫ నుంచి పెరిగి అమావాస్యకు తగ్గును. చక్కెర, వక్కలు, నెయ్యి, దూది మొదలగువాటికి తగ్గును. బహుళపక్షమున పసుపు, బంగారము, చెండి, మణులు, మిర్చి, పొగాకులకు ధరలు పెరుగును. మాసాంతమున చెన్నధర పెరుగును.

ఆశ్వయుజ మాసం

ఈ ౧ నుండి ౧౦ వరకు ధాన్యముల ధరలు పెరిగి తరువాత తగ్గును. పప్పుధాన్యములకును, దూది, చెండి, చెల్లం, చక్కెరలకున్న, పసుపు, మిర్చి, పొగాకులకున్న ఈక్ష పక్షమున ధరలు పెరిగి కృష్ణపక్ష మున తగ్గును.

కార్తిక మాసము

ఈ మాసమందు ధాన్యమును నిలువవులది రాబోవు సంవత్సర, అద్దాకారైయందు అమ్మినవారికి విశేషలాభముండును. పప్పుధాన్య ములకు ఈ ౩ నుందిన్ని, ఈ ౧౦ నుంచి పచారీదినములకున్న, ధరలు పెరిగి పూర్ణిమనుంచి మాసాంతమువరకు తగ్గును. చెండిధరమాత్రము నిలబడును.

మార్గశిర మాసము

ధాన్యములకు ఈ ౩ నుంచి బ ౧ లోపల ధర పెరుగును. ఈ ౩ నుంచి చెండిధర పెరుగును. బ ౩ నుంచి వేగుశనగ మొదలగు పప్పు ధాన్యములకు, గోదములకు, మిరియాలు మొదలగు గుగంధ ద్రవ్యము లకు ధరలుతగ్గును. రసద్రవ్యములకు ధర చాలాతగ్గును. ఈ మాసము మొదలు దూది, వస్త్రములు, పాదరసముల ధర పెరుగును.

పుష్య మాసము

ఈ మాసమునుంచి మూడుమాసములవరకు ధాన్యముల ధర పెరు గును. ఇల్లుడును నిలవవులది శ్రేష్ఠమాసములో అమ్మినలాభముండును. ర క్షవస్తు ధాన్యములుగూడ ఇల్లుడు కొని నిలవజేసి అద్దాకారైలో

అట్లున విశేషలాభ ముండును. “శనిహాసేనవమ్యాంచే త్పురస్తాల్లాభ కారణం-” “ఏకావశ్యాం పాప కుక్షే కృత్తికా భోగభస్మృతః | రక్త వస్తు మహ్లాగ్ధః” మొదలైనవి ఇందుకు ప్రమాణములు. ఈ ౯ వరకు ధాన్యముగల మందముగా నుండి అది మొదలు ౭ వరకు కొద్దిగా పెరుగును. మాసాంతమున బాగా పెరుగును. పూర్ణిమవరకు పేరుకెనగ మొదలగు పప్పు ధాన్యములకున్న వెండి బంగారములకున్న నూనె, పొగాకు, మిర్చి, నూదులకున్న మందముగానుండి కృష్ణపక్షమందు పెరుగును.

మాఘ మాసము

ఈ మాసమున ౮ శనివారములు ౮ ఆదివారము లుండుటవల్ల ప్రజలకు పశువులకు రోగపీడి గల్గును. యుద్ధభయము స్రవకల్లోలము గల్గును. పూర్వస్వస్థులకు ధరలు తగ్గును. అపరధాన్యములకు ధర పెరుగును. మంచ విస్తారముగా నుండును. సస్యారోప్తము గల్గును. వెండి, పసుపు, నేరుకెనగల ధర పూర్తిగా పెరుగును. వరిధాన్యము మందముగా నుండును.

ఫాల్గున మాసము

తక్లపక్షమున వరిధాన్యము ధర నుండుముగా నుండి పూర్ణిమ నుంచి ౭ వరకు కొంత పెరిగి తరువాతి నెలబడును. దూది, వెండి, గోదూన, నేరుకెనగలకు తక్లపక్షమున ధర తగ్గి నెలబడివుండి కృష్ణపక్షమున పెరుగును. పసుపు ధర మాసాంతముందు పెరుగును.

జగల్లగ్న వర్షలగ్న ఫలవిచారణ

శ	ర బు శ	కే
గు	జగల్లగ్న చక్రము	
	రా	లగ్నం చం

ర చం శ	ర బు శ	కే
గు	వర్షలగ్న చక్రము	
లగ్నం	రా	

వర్షలగ్నము ధనుస్సు అగుటవలన తూర్పు దేశమందును ఈ త్తగ దేశమందును జనులు హృదయంగా నుండురు. వాగ్ధానములకు అధికవర్షములుండును. దుగ్భిక్షభయముగల్గి జనులు అనారోగ్యముగల్గి వుండురు. పశ్చిమదేశములందును దక్షిణదేశములందును ముఖముగా నుండును. సెయిల్ ధాన్యములు ౮ మాసములవరకు ధరలు మందగా నిలబడి వుండును. “మేనుప్రవేశ్యగ్నై నాహుగినా చ్చగిన్నని సప్తమస్థాయదాపాహాధాన్య జాతంబినాశాగి” అను ప్రమాణముసారముగా జగల్లగ్న సప్తమస్థానమందు శనిగోళంబువల్ల ధాన్యము పంట కలిప్తియు గల్గును. లగ్నములకు ధన వ్యయసానములందు శుభగ్రహములు లేకుండుటవల్లను కేంద్రములందు శుభగ్రహములు లేకుండుటవల్లను లోకమున ప్రజాకల్లోలము జవనాశము, మోస విచారాచార్యులగృహాధి, పశువులకు రోగపీడియుగల్గి దుర్భిక్షభయముగా నుండును. వైశ్రమానమున ఎండలు

హెచ్చుగా నుండువు. కొద్దివర్షముండి భూమి చల్లగా నుండును. శాని వ్యవసాధిపతియగు శనివీక్షణవలన కొద్దిగారోగభాధ లుండును. వైశ్రాఖ మాసమున ఋతుచక్రము ప్రవారము ఎండలు హెచ్చుగా నుండును. శుక్రవరకు రవి కుజసంబంధమువల్ల హెచ్చువేడిమి యుండును. క్షేప్త మాసమున జనులు అగ్ని ఉపద్రవములచేతను, ఎండ తీక్షణతవల్లను, అన్యోన్య కలహములవల్లను భయభ్రాంతులగుదురు. ఆషాఢమాసమున చక్కగా వర్షించి నదులు పరిపూర్ణముగా ప్రవహించును. శ్రైరలు చక్కగా నుండును. కాని ప్రజలకు వ్యాధులు గల్గును. శ్రావణ మాసమున వర్షములు తక్కుగానుండి పైగులకు నష్టము గల్గును. భాద్ర పద మాసమున లోకము శుభిక్షముగా నుండును. వ్యాధులు సెమ్మదించును. వర్షము లుండును. ఇస్సడు పండుపంటలు చక్కగా నుండును. ఆశ్వయుజ కార్తిక మాసములలో తుపాను సంబంధమైన గాలి, వాన, జనులకు నష్టము, రోగభాధ, భూకంపా ద్యుత్పాతములు, పశువులకు రోగభాధ, సస్యారోప్తము, యుద్ధము మొదలగు భూగుక కృత్యములు గల్గి ప్రజాకల్లోలము నష్టములు గల్గును. మార్గశిర శ్రవణమాసములందు వై బాధలన్ని కొంత తగ్గును. ఆరోగ్యము గల్గును. మాఘ ఫాల్గున మాసములందు సంప్రాప్త సౌఖ్యము గల్గును. లోకము శుభిక్షముగా నుండును.

రోహిణివాస ఫలము :—రోహిణి సంధియందుండు టవల్ల ధాన్యవృద్ధియుండును ధాన్యముల పైగులకు అరిష్టముగల్గి సామాన్యముగా ఫలించును. వత్సరాదినాదు రేవతీ యోగమువల్ల అధికవర్షముండును. అగస్త్యార్చనయును ఆషా శుక్ర రాత్రియం దగుటచే లోకము శుభిక్షముగాను అనారోగ్యముగా నుండును. అగస్త్య దయగు ఆషా బ గి రాత్రియం దగుటవల్ల లోకము శుభిక్షముగా నుండును. జనులు ఆరోగ్యవంతు లగుదురు.

వివాహోదయకు శుభముసూర్యములు

చైత్ర	బ	౧	శుక్ర	స్వాతి	మిథున	వివాహోది
“	“	“	“	“	మకర	“
“	బ	౩	ఆది	అనూ	మకర	“
వైశా	గు	౭	శుక్ర	పుష్య	కట	“
“	“	౯	ఆది	మఘ	మిథు	“
“	శు	౧౩	గురు	చిత్త	కట	“
“	“	“	“	స్వా	కుంభ	“
“	బ	౧౪	శుక్ర	స్వా	కట	“
“	బ	౧	ఆది	అనూ	కట	“
“	బ	౫	గురు	ఉషా	కట	“
“	“	“	“	“	మేష	“
“	బ	౮	ఆది	శత	మేష	“
“	“	“	“	శత	మకరం	“
“	బ	౬	శుక్ర	శ్రవ	మేషం	“
“	బ	౭	శని	ధని	మేషం	“

శ్రీ బహుభాష్యులవత్సర సంచాంగ వీతిక

కృష్ణ	౬	౩	బుధ	పున	మేష	॥	కృ	౬	౮	బుధ	స్వా	నిహం	॥
॥	౮	౧౧	బుధ	నిత	నిహం	॥	॥	బ	౧	కుక్ర	శని	వృషభం	॥
॥	౯	౧౨	గురు	స్వాతి	కటకం	॥	॥	బ	౩	ఆది	ఉభా	మిథునం	॥
॥		౧౪	శని	అనూ	సింహం	॥	॥	బ	౪	సోమ	రేవ	వృషభం	॥
॥	బ	౨	బుధ	ఉమా	మేష	॥	కార్తి	౯	౩	బుధ	అనూ	మృగం	॥
॥	బ	౩	గురు	తైవ	మేష	॥	మార్గ	౯	౯	గురు	ఉభా	మిథు	॥
॥	బ	౪	కుక్ర	ధని	మేషం	॥	॥	౯	౧౦	కుక్ర	ఉభా	నుక	॥
॥		౯	బుధ	రేవ	మకరం	॥	॥	౯	౧౨	ఆది	అశ్వ	ధనుస్సు	॥
॥		౧౦	గురు	అశ్వ	మకరం	॥	॥	౯	౧౩	బుధ	మృగ	కటకం	॥
క్ర	౯	౪	శని	ఉభా	మిథునం	॥	మా	౯	౬	గురు	ఉభా	కుంభం	॥
॥		౧౧	ఆది	హస్త	మిథునం	॥	॥	బ	౧	ఆది	మఘ	కుంభం	॥
॥	౯	౧౨	ఆది	హస్త	వృష	॥	॥	౧౨	౬	గురు	చిత్ర	సింహం	॥
॥	౯	౬	సోమ	చిత్ర	వృష	॥	॥	౬	౭	కుక్ర	స్వాతి	సింహం	॥

సర్వాక్షయోధాకచక్రము

అం.	పేరు	పొంగి	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
హస్త, రహు, ఉత్తర, రేయం, పువ్వని, అశ్విని.	శ్రవణ, ఆహ్లాది, హస్త, పువ్వని, ఉత్తర, అశ్విని.	అశ్విని, ఉత్తర, భాద్ర, పువ్వని, ఆశ్లేష.	ఆహ్లాది, అనూరాధ, హస్త, పువ్వని, మృగశిర.	రేవతి, అనూరాధ, అశ్విని, పువ్వని, పువ్వని.	రేవతి, అనూరాధ, అశ్విని, పువ్వని.	శ్రవణం, ఆహ్లాది, హస్త.

(పంపిణీ విషయము)

అప్పని, ధరణి, కృత్తిక, రోహిణి, ఆర్ద్ర, పుష్యమి, ఆశ్లేష, మఘ, పుబ్బ, ఉత్తర, విజాఖ, స్వప్న, మూల, పూర్వాషాఢ, ఛార్వణ, దేవతి యానక్షత్రములందు ప్రసవించినవో వెంటనే శాంతిచేయవలెను. ఇందు గుర్తించబడిన నక్షత్రములందు ప్రసవించినవో హాపి శాంతి చేయవలెను. తిథిసంధి, నక్షత్రసంధి, లగ్న సంధులందున్నా శాంతిచేయవలెను. వారదుర్భుహూర్తముందునూ, రుద్రముందునూ ప్రసవించినవూ శాంతిచేయవలెను.

ద్విపాది త్రిపాది సక్షతములు

దుష్టతిథ్యాదులయందు మరణము-దోషముకాంతి

రో, కృష్ణ, మృత్యు, పున, ఉద్ధిగ, చిత్త, విశా, ఉపా, భరణి యీ నక్షత్రములందు, మృతిహించినతావును 3 మాసముల వరకును, ధని, పూభా, ఉభా, రేవ, శత, యీ నక్షత్రములగుం మృతిహించిన తావును ౬ మాసములవరకును పాపపేయవలెను. ౧-౨-౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౩౦ ఈ ౮ తిథులయందును, శుక్ర, శని, ఆది, నాం గళితారములయందును, మృతినొందినయెడల కాంతిపేయవలెను.

బల్లి పాటునకు ఫలములు

శివశక్తి-లహరీ, ముఖము-బంధు దర్శనము, శమలీమృత్యు
 జడము-కాశానుగ్రహము, ప్రైవేదవి-ధనవ్యయము, శ్రీదివేదవి-ధనలా
 భము, ముక్త్య-చివర-శోగము, పండితేని-చీర్ధాయము, ఎడమచెవి-తర్లక
 లాభము, సేత్రము-తై, దుగడము-రాజపంఠనము, నోరు-భయము,

[illegible]

మేపాదిలగ్నప్రమాణములు పుష్కరకాలము

అక్షయము	ప్రమాణం గ్రామీణులు	ప్రమాణం గ్రామీణులు	ప్రమాణం గ్రామీణులు	ప్రమాణం గ్రామీణులు
అక్షయము	౪.౨౩	1.35	3.౪౦	1.15
వృక్షభాగము	౫.౨	2.1	౨.౨౦	0.౯6
మృదులము	౫.౨౯	2.12	౪.౨౪	1.46
కృష్ణము	౫.3౦	2.12	౧.౧౭	0.31
సంహారము	౫.౧౦	2.7	3.౪౦	1.28
కన్య	౫.౧౫	2.6	౨.౨౭	0.౯9
సంఖ్య	౫.౨౫	2.10	౪.౨౦	1.44
వృక్షభాగము	౫.3౩	2.18	౧.౧౦	0.31
సంఖ్య	౫.౧౫	2.6	3.౩౦	1.24
మృతము	౪.3౮	1.౯2	౨.౧౦	0.52
మృతము	౪.౮	1.39	3.౧౦	1.19
మృతము	౪.౨	1.37	౦.౫౫	0.22

అథ వాస్తవపురుష స్థితిః

తి భాద్రపద, ఆశ్వయుజ, కార్తికమాసములయందు కూర్చు
కరస్సుగాను, మార్గశిర, పౌష, మఘ మాసములయందు దక్షిణ
కరస్సుగాను, ఫాల్గుణ, చైత్ర, వైశాఖమాసములయందు పశ్చిమకరస్సు
గాను, కృత్తికామాసములయందు దక్షిణకరస్సుగాను ఎడమ
ప్రక్కను కేయనించుచుండును. కాన అతనిదృష్టి ప్రసరించిన దిక్కు
సందును పాదములను దిక్కునందును, గృహము కట్టకూడదు. ఇది
మానవాస్తు. దినవాస్తు నూర్వ్యయం మొదలు పగలు నాలుగుజాముల
యందున్న, ఉత్తరదిక్కు మొలకొని నాల్గవదిక్కులయందున్న
ఎడమప్రక్కను పఠించును. రాత్రియందున్న ఈప్రకారమే పఠం
చును. అతని కిరము పాదములను దిక్కులయందున్న, చూచు
చున్న దిక్కులయందున్న యిల్లు కట్టరాదు.

గండపురుషస్థితి

గండపురుషుడు కార్తిక, ఆషాఢ, ఫాల్గుణ, వైశాఖమాసముల
యందు ఆకాశమునను, మఘ భాద్రపద, చైత్ర ఆశ్వయుజమాస
ములలో పాతాళమునను, కృత్తిక, క్రావణ, మార్గశిర, పుష్యమాసము
లలో భూమియందును ఉంచును. రక్షోదర్శనము ప్రమాది ముదలగు
వని సంభవించినపుడు గండపురుషుడు భూమియందుండినచో
మధికమగుటచే విశేషకాంతిచేయువలెను. మిగతరాలములలో వోషము
పామాన్యము.

స్త్రీ వ్రధమరజస్వల ఆయిన తిథులు నక్షత్రములు

వాని గుణదోషములు

తిథులు : పాడ్యమియందు మహాపాపినియును, విదియయందు
పుత్రవతియును, తదియయందు పౌఖ్యవతియును, చరితియందు వృష
వతియును, పంచమియందు శుభప్రదురాలను, షష్ఠియందు వికృత
పంచారిణియును, సప్తమియందు శుభప్రదురాలను, అష్టమియందు
గర్భితపంచారిణియును, నవమియందు విశేషకృష్టియును, దశమియందు
పుత్రవతియును, ఏకాదశియందు శుభి కలదియును, ద్వాదశియందు
శుభలను మాపించునదియును, త్రయోదశియందు పుత్రవతియును,
చతుర్థియందు కోపనయును, పూర్ణిమామావాస్యలందు దుష్టచారిణి
యగును.

నక్షత్రములు : భరణి, ఆశ్లేష, పుబ్బ, పూష, పూర్వా
నక్షత్రముల ౧-వ పాదము భర్తృవాళనము, ౨-వ పాదము పుత్ర
వాళనమును, ౩-వ పాదము ధనవాళనమును, ౪-వ పాదము అశుభ
వాళనముగలిగియును. మరియొకృత్తిక, ఆర్ద్రా, పుష, మఘ, కృత్తిక
యొక్క నక్షత్రములయొక్క ౧-వ పాదము మంగళము గలిగియును.
౨-వ పాదమునైన ౨౫ గురకు భోజనము పెట్టవలెను. ౩-వ పాద
ములందును, అది, మంగళ కేవలములందును, దుష్టకాలములయందు,
పైకిగలయందును దుష్టయోగములయందును రజస్వల ఆయన
మల ముఖావిధిగా కాంతి చేయవలెను.

పురస్కృతదోషము

మాతన వధువు, గర్భిణీస్త్రీ, శిశుసహిత యగు స్త్రీయొక
కుమారుడు కూర్చునితక్కున నున్నపుడు పశ్చిమదిక్కుననుచి వాయవ్య
దిక్కునకు ఉత్తరమునకు ఈదాన్యమునకు కూర్చునితక్కునను
ప్రయోగము చేయకూడదు. పశ్చిమదిక్కునందు కుక్రమ స్వప్నం
తూర్పుదిక్కునందు విఆగ్నియమునకు దక్షిణమునకు నైఋతదిక్కునకు
పశ్చిమమునకు ఉద్దగూడదు. ఈపురస్కృతదోషము ఏకగ్రామమున,
దుష్టికమెందు, రాజవిద్యురము వచ్చినచో, చెవాదము
యొగ్రలకు పుట్టవచ్చును దోషముకాదు. భారద్వాజు
గృహి వత్స కాశ్యప వాస్మనీ గౌరిజలవారిని పు
మెప్పుడును విధింపదు.

గ్రహప్రవేశ విషయమైన చక్రములు

వృషభచక్రం రవిభాత		కలశచక్రం రవిభాత	
౩ మృగశిర	౪ అర్ధకృత్	౧ శివచక్రం	౪ సగనం
౪ దుర్దశా	౪ ధాన్యం	౪ ప్రవాహం	౪ గర్భాచక్రం
౪ మృగశిర	౩ సంపద	౪ అభయం	౩ శివం
౩ భ్రమణం	౩ పశునృధి	౪ ధాన్యం	౩ శివాయుః

పాదచ్ఛాయవలన పొందు తెలుసుకొను వధుతి			
మేషము, కన్య	4	తుల, మీనం,	4
వృషభము, సింహము,	౩	వృశ్చికం, కుంభం,	౩
మిథునము, కటకము,	2	ధనుస్సు, మకరం,	2

సాయననూర్వ్యదు ఏరాశిలో నుంటే ఆరాశి తాలూకు
ఈ ప్రవక్తములను పాదచ్ఛాయలలో మేషాది 6 రాసులలో కలుపు
టయు, తులాది 6 రాసులలో తీసివేయుటయు చేయుచున్నట్లును
భాజక మగును. అదినమందలి దివార్దను 7 చే నడించగా న్నుటమగు
భాజకమగును. ఈ భాజకమును భాజకముచే భాగించగా లబ్ధము
ఘడియ విభుడియగు అగును. ఇది మధ్యాహ్నములోపల గడవినదియు,
మధ్యాహ్నమునంతరమును శేషించినదియు కాకవు.

తిథివార విశేషములయందు చేయకూడని వస్తువులు.
సప్తమివాడు, తెలసేక, నీలవస్త్రధారణ, ఇతరులతో కల
పించుట, రాగిపాత్రతో నీరుతాగుట చేయకూడదు.
1, 6, 11 ఈ తిథులయందు, కలంటు (అభ్యంగనము) కూడదు.
3, 9, 14 ఈ తిథులయందు, ఔరము చేయించుకొనకూడదు.
4, 8, 13 ఈ తిథులయందు, శూద్రులు మాంసభక్షణ చేయకూడదు.
5, 10, 15, 30 ఈ తిథులయందు, స్త్రీని సేవింపకూడదు.
ఆదివారము అభ్యంగనమున్ను; మంగళవారమున ఔరమున్ను;
బుధవారమున స్త్రీ సేవయు కూడదు. చిత్ర, పాస్త, శ్రవణ నక్షత్రము
లందు తెలమును వదలవలెను. మఘ, కృత్తిక, ఉష, శుషా; ఉభా
లందు స్త్రీని సేవించకూడదు. అప్రమివాడు కొబ్బరికాయను, నవమి
వాడు (పార) ఆనపకాయను, దక్షిణవాడు పొట్టకాయను, ఏకాదశి
వాడు అనుములును, ద్వాదశివాడు తెనగలను, త్రయోదశివాడు పంకా
యమున్ను భక్షించకూడదు.

(శ్రీ) బహుధాన్యసంవత్సర పంచాంగ పీఠిక

శేషశాస్త్రము ముహూర్తములకు శుభమున తిథి వార నక్షత్రాదులు

[illegible]

శ్రీ బహుధాన్యసంవత్సర పంచాంగ పీఠిక

ముహూర్తములు	తిథులు	వారములు	నక్షత్రములు	లగ్నములు	విశేషవిధులు
వివాహము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	బు-గు-శు	రో-మృ-మ-స్వా-హ-అనూ-శ్ర-రే-ఉ-ఫ-ఉ-ష-ఉ-భా-మూల	వృ-మి-కర్కా-కన్య-కు-ధను-మీన-మే	సప్తమశుద్ధి
కంసుక హారణము	౨-౩-౫-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వి-పున-పుష్య-ఉ-ఫ-ఉ-ష-ఉ-భా-హస్త-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-రే	వృ-మి-కర్కా-క-తుల-ధను-మీన-కుం	పూర్వాహ్నమందు శుభము
నవమస్త్ర హారణము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	బు-బ-శు	అశ్వి-ఉ-ఫ-ఉ-ష-ఉ-భా-హ-చి-త్త-స్వా-అనూ-శ్ర-ధ-శత-రే	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మీ-మ-కుం	తృతీయశుద్ధి
ప్రసూనము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-బు	మృ-అశ్వి-పుష్య-పున-హ-అనూ-శ్ర-మూల-ధ-రే	మే-వృ-కర్కా-కు-ధను-మకరం-మీనం	పంచమశుద్ధివారశూల-తిథి-శూల-నక్షత్రశూలలు కలదిక్కులు వదిలి పెట్టవలెను.
గౌహరంభము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	సో-మ-గు-శు	అశ్వి-రో-పుష్య-ఉ-ఫ-ఉ-ష-ఉ-భా-హ-అనూ-శ్ర-శత-ధ-రే	కర్కా-వృ-మ-మీన-దిక్కులయందు ఉత్తమము	తూర్పు-తాశ్యా-ఉత్తర
వీజావాపమునకు	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-హ-చి-స్వా-పున-పుష్య-మి-ఉ-ఫ-ఉ-ష-ఉ-భా-మూల-ధ-రే	వృ-మి-కర్కా-కన్య-తుల-ధను-మీనం	శుభగ్రహదృష్టిగల లగ్నము శుభమైనది
దేవతావ్రత్యము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	శ్ర-ధ-శ-ఉత్తరాశ్రయం-అనూ-పున-హ-చి-రే-మృ-అశ్వి-రో	వృ-మ-మి-కన్య-తుల-ధను-మీనం	౮ శుద్ధి ఉత్తరాయణం-పూర్వాహ్నముశుభము
వృక్షలతాది స్థాపనం	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వి-రో-మృ-పుష్య-హ-చి-ఉత్తరాశ్రయం-అనూ-రే	వృ-మ-క-కు-కన్యా-తుల-ధను-మీన	౮ శుద్ధి, లగ్నమునకు శుభదృష్టి
కౌమధనేక	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౭	ఆది-గు-శు-సో-బు	అశ్వి-పుష్య-హ-చి-మృ-అనూ-రే-శ్రవ-ధని-శత-స్వా-పున-మూ	మిథు-కన్యా-ధను-మీనం	౭-౮-౧౨ శుద్ధి లగ్నమున శుభము
వాణిజ్యము	౨-౩-౫-౭	అ-గు-శు-సో-బు	అశ్వి-రో-మృ-హ-చి-అనూ-ఉత్తరాశ్రయం-పుష్య-రే	వృ-మి-క-కు-కన్యా-తు-ధను-మీన	౧౧-వ శానములు శుద్ధి

ఈ ముహూర్తములకు ఏకవింశతి మహాదోషములు వదిలిపెట్టవలెను. పంచరహితముగ నుండవలెను. చంద్రతారాబలము లుండవలెను. పాపగ్రహములు అనగా రవి, చంద్ర, కుజ, రాహు, కేతు, క్షిణచంద్ర, పాపయుత బుధులు లగ్నమునకు ౩-౬-౧౧ స్థానములయందును, శుభగ్రహము లగు గురు, శుక్ర, పూర్వచంద్రులు, పాపముతుడు కాని బుధుడు, లగ్నమునకు ౧-౨-౪-౫-౭-౯-౧౦-౧౧-౧౨ స్థానములయందును ఉండిన శుభము. చంద్రుడు పాపియైనను, శుభుడైనను లగ్నమునం దుండకూడదు.

పంచకమును తెలిసికొను పద్ధతి

శుక్లప్రతిపత్తు మొదలు తిథి సంఖ్యయును, ఆదివారము మొదలు వారసంఖ్యయును, అశ్విన్యాదిగా నక్షత్రసంఖ్యయును, మేషాదిగా లగ్నసంఖ్యయును గలిపి, తొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము పంచకమనబడును. అందు ౧ మిగిలెనేని మృత్యుపంచకము, ౨ మిగిలెనేని అగ్నిపంచకము, ౩ మిగిలెనేని మృత్యుపంచకము, ౪ మిగిలెనేని చోరపంచకము, ౫ మిగిలెనేని రోగపంచకము. శేషసంఖ్యలు నిష్పంచకములు (శుభమయినవి). మతాంతరము: తిథిసంఖ్య శుక్లపక్షములో శుక్లప్రతిపత్తునుండియు, కృష్ణపక్షములో కృష్ణప్రతిపత్తునుండియు గణించుట గలదు. మార్తాండగ్రంథరీత్యా గతతిథులను లగ్నసంఖ్యను కలిపి తొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము ముందుచెప్పిన ప్రకారముగా చూచుకొనుట కూడ గలదు. ధ్రువకము కలుపుట కాస్త్రప్రస్థులకు కాదు.

అమృతయోగములు	మరణయోగములు
<p>అ రో-ఉత్తర-ఉష-ఉభా-హస్త-రేవతి-శ్రవ-మూల సో మృగ-స్వాతి-రేవతి-పున-శ్రవ మం రోహి-మూల-అశ్వి-ఉ-ఫ-ఉష-ఉభా బు పూష-పూష-పూభా-కృ-ఉ-ఫ-ఉష-ఉభా గు అశ్వి-పుష్య-స్వా-మ కు మూ-హ-రే-అనూ-స్వా-ఉ-ఫ-ఉష-ఉభా గీ మ-స్వా-కృ-రో-శత</p>	<p>అ అనూ-శ్మే-మ-విశా-ధని సో విశా-కృ-మ-పూభా-ఉష మం శత-ఆర్ద్ర-విశా-పూభా బు ధని-మూల-రే-అశ్వి-హ గు మ-రో-శత-ఆర్ద్ర-విశా-పూష కు పుష్య-రో-శ్మే-శ-అశ్వి-మ గీ ఉ-ఫ-హ-చి-ఉష-పూభా-ఉభా-రే</p>

గౌరవంచాగము కాలము ౧-కి గడియలు ౩౪. ఫులట ౧, నిమిషములు ౩౦.

పగటిమహూర్తములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగం	విషం	ఉద్యో	రోగం	విషం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యో	అమృ	విషం	జ్వరం	అమృ
౩	విషం	ఉద్యో	జ్వరం	శుభం	జ్వరం	అమృ	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఉద్యో	లాభం	కలహం	ఉద్యో
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషం	శుభం	లాభం
౭	అమృ	లాభం	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్వరం	అమృ	లాభం

రాత్రిమహూర్తములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	శుభం	రోగం	జ్వరం	లాభం	శుభం	అమృ	విషం
౨	అమృ	లాభం	ఉద్యో	రోగం	రోగం	జ్వరం	ఉద్యో
౩	జ్వరం	ధనం	కలహం	విషం	కలహం	కలహం	శుభం
౪	రోగం	ఉద్యో	లాభం	ఉద్యో	లాభం	లాభం	అమృ
౫	కలహం	రోగం	రోగం	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహం
౬	లాభం	అమృ	లాభం	లాభం	జ్వరం	ధనం	రోగం
౭	ఉద్యో	విషం	ఉద్యో	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ
౮	రోగం	జ్వరం	ధనం	లాభం	ఉద్యో	విషం	లాభం

సవగ్రహములు ద్వాదశస్థానములయందుండునపు డిచ్చెడి గోచారఫలమును తెలియజేయు చక్రము.

గ్రహములు	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవి:	స్థానచలనం	భయం	సంపత్తి	మానభంగం	భయం	శత్రుత్వయం	దేహపీడ	రోగం	భయం	లాభం	ఆరోగ్యం	వ్యయం
చంద్ర:	సౌజన్యం	వ్యయం	లాభం	రోగం	కార్యనాశనం	ధనం	లాభం	వ్యయం	వ్యాధులం	లాభం	శుభం	దుఃఖం
బుధ:	భేదం	వ్యయం	లాభం	శత్రుపీడ	రిపుభయం	ధనలాభం	కలహం	భయం	వ్యయం	చలనం	లాభం	రోగం
గురు:	బంధం	లాభం	వ్యయం	శత్రుభయం	దారిద్ర్యం	భూవణం	వ్యసనం	సంతోషం	దుఃఖం	శుభం	శుభం	వ్యయం
శుక్ర:	గమనం	ధనలాభం	ఆపత్తి	నాశనం	సంపత్తి	క్షేత్రం	ఆరోగ్యం	హాని	ధనాగమనం	హాని	సంతోషం	పీడా
శని:	అఫలం	హాని	సంపత్తి	మక్షిరోగం	బుభుక్షు	లక్ష్మి	రాజదండం	దుఃఖం	రోగం	వ్యాధులం	లాభం	క్షేత్రం
రాహు:	భయం	కలహం	సౌఖ్యం	మానహాని	ధనవ్యయం	శుభం	భయం	మృత్యువు	సంతోషం	కలహం	లాభం	హాని
కేతు:	భయం	విరోధం	శుభం	మానహాని	ధనక్షయం	శుభం	భీతి	హాని	కలహం	విరోధం	ధనాగమనం	హాని

ప్ర యా నా ము స కు

తిథిశూల, వారశూల, నక్షత్రశూల, లగ్నశూలము

దిక్కులు	తిథులు	వారములు	నక్షత్రములు	లగ్నములు
తూర్పు	౧, ౯	శని, సోమ	జ్యేష్ఠ	కల
ఆగ్నేయము	౩, ౧౧	శని, గురు	ధనిష్ఠ	కుంభము
దక్షిణము	౫, ౧౩	గురు	శ్రవణము	మిథునము
పశ్చిమము	౭, ౧౫	సోమ, శుక్ర	అశ్విని	విరాచము
ఉత్తరము	౯, ౧౭	ఆది, శుక్ర	రోహిణి	కర్కాటకము
తడమర	౧౧, ౧౯	మంగ, ఆది	పుష్య	ధనుస్సు
తూర్వాగ్రము	౧౩, ౧౧	బుధ, మంగ	మృగశిర	సింహము
ఉత్తరము	౧౫, ౧౩	బుధ	ఆర్ద్ర	మేషము
తూర్వాగ్రము	౧౭, ౧౧	బుధ	మృగశిర	మేషము

రాహులు కలగ గుర్తించుట

నూనోయి చుట్ట గుండునకు పోయి

వారములు	రాహు కలగము	ముందు	పగిగు	ముందు	పగిగు
ఆదివారము	4½	6	3	4½	
సోమవారము	7½	9	1½	3	
మంగళవారము	3	4½	12	1½	
బుధవారము	12	1½	10½	12	
గురువారము	1½	3	9	10½	
శుక్రవారము	10½	12	7½	9	
శనివారము	9	10½	6	7½	

భౌ ర త్రి (స చి త్ర మా స ప త్రి క)

చందా సం.కు రు. ౬-౦-౦ జ. నెలలకు రు. ౩-౦-౦

విడిపత్రిక ౪ అకాలు మాత్రమే.

మూర్ఖనియోగము - ఉచితముగా స్తమము కలుగును.

మృ. దా.పు.ప.

பெருவாழ்வு

680 W. 5th St. No. 212

[illegible]

N.B. — ధ్యాంకు, వజ్ర, ముగ్ధ యోగములలో ప్రథమ ౫ ఘడియలున్నూ, పద్మ, లంఘములలో ప్రథమ ౪ ఘడియలున్నూ, గదా యోగముందు ప్రథమ ౧ ఘడియయున్నూ, కాల, మనలములందు ప్రథమ ౨ ఘడియలున్నూ, వదలివ కుళము, రాక్షస, మృత్యు, ఉత్పాతములను సంఘర్షముగా వదలవలెను.

[illegible][illegible]

5-18887

[illegible][illegible][illegible]

<p>కుజచార:</p> <p>కుజసో-పురకము-3-౫౮</p> <p>౧౨౬౬-కేరము-3-౧</p> <p>బగము-అంబుగ-౧౯</p> <p>౬బు-౬౩కు3-౨౦</p> <p>౧౨సో-౬-కేరకు3౦-౧౯</p> <p>బుధచార:</p> <p>కు3కు-మరుబు-౧-౦</p> <p>౭మం-పూ-భగబు-౧-౭</p>	<p>గంశ-పూ-అంబు-౭-౨౩</p> <p>బు-మం-వ-కారంభ:</p> <p>౧౦శ-పూ-౩-౨౫</p> <p>౧౧౬-పూ-౧౫-౩-౩</p> <p>౩౦గు-మరు-౩-౩-౩౦</p> <p>గురుచార:</p> <p>౧-౭మం-భర-౩-౧౫-౧౭</p>	<p>శుక్రచార:</p> <p>కు3కు-పూ-భర-౩-౩౦</p> <p>౬సో-కు-భగ-౩-౩</p> <p>౯గు-కు-౩-౩-౩-౧౧</p> <p>౧౨౬-కు-౩-౩-౩-౩</p> <p>౧౩బు-కు-భర-౩-౩-౩</p> <p>బు-౩-మం-౩-౩-౩-౩</p> <p>౭మం-పూ-౩-౩-౩-౩</p>	<p>రాశు-మ-౩-౩-౩-౩-౩</p> <p>౧౨సో-పూ-౩-౩-౩-౩</p> <p>౩౦గు-చి-౩-౩-౩-౩</p> <p>శనిచార:</p> <p>కు-౩-౩-౩-౩-౩</p> <p>రా-మ-౩-౩-౩-౩-౩</p>	<table><tr><td>శ</td><td>శ</td><td></td></tr><tr><td>గు</td><td>బు-౩-౩-౩-౩</td><td>౧౩</td></tr><tr><td></td><td>౩-౩-౩-౩-౩</td><td>౩-౩-౩-౩-౩</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	శ	శ		గు	బు-౩-౩-౩-౩	౧౩		౩-౩-౩-౩-౩	౩-౩-౩-౩-౩			
శ	శ															
గు	బు-౩-౩-౩-౩	౧౩														
	౩-౩-౩-౩-౩	౩-౩-౩-౩-౩														

[illegible]

1988	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104	2105	2106	2107	2108	2109	2110	2111	2112	2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122	2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137	2138	2139	2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149	2150	2151	2152	2153	2154	2155	2156	2157	2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167	2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182	2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212	2213	2214	2215	2216	2217	2218	2219	2220	2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227	2228	2229	2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239	2240	2241	2242	2243	2244	2245	2246	2247	2248	2249	2250	2251	2252	2253	2254	2255	2256	2257	2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265	2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272	2273	2274	2275	2276	2277	2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284	2285	2286	2287	2288	2289	2290	2291	2292	2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301	2302	2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311	2312	2313	2314	2315	2316	2317	2318	2319	2320	2321	2322	2323	2324	2325	2326	2327	2328	2329	2330	2331	2332	2333	2334	2335	2336	2337	2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347	2348	2349	2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356	2357	2358	2359	2360	2361	2362	2363	2364	2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373	2374	2375	2376	2377	2378	2379	2380	2381	2382	2383	2384	2385	2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392	2393	2394	2395	2396	2397	2398	2399	2400	2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407	2408	2409	2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418</
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	--------

[illegible]

1988 సం. అగస్టు 25		1988 సం. అగస్టు 26		1988 సం. అగస్టు 27		1988 సం. అగస్టు 28		1988 సం. అగస్టు 29		1988 సం. అగస్టు 30		1988 సం. అగస్టు 31	
1	గ	2	గ	3	గ	4	గ	5	గ	6	గ	7	గ
8	గ	9	గ	10	గ	11	గ	12	గ	13	గ	14	గ
15	గ	16	గ	17	గ	18	గ	19	గ	20	గ	21	గ
22	గ	23	గ	24	గ	25	గ	26	గ	27	గ	28	గ
29	గ	30	గ	31	గ	32	గ	33	గ	34	గ	35	గ
36	గ	37	గ	38	గ	39	గ	40	గ	41	గ	42	గ
43	గ	44	గ	45	గ	46	గ	47	గ	48	గ	49	గ
50	గ	51	గ	52	గ	53	గ	54	గ	55	గ	56	గ
57	గ	58	గ	59	గ	60	గ	61	గ	62	గ	63	గ
64	గ	65	గ	66	గ	67	గ	68	గ	69	గ	70	గ
71	గ	72	గ	73	గ	74	గ	75	గ	76	గ	77	గ
78	గ	79	గ	80	గ	81	గ	82	గ	83	గ	84	గ
85	గ	86	గ	87	గ	88	గ	89	గ	90	గ	91	గ
92	గ	93	గ	94	గ	95	గ	96	గ	97	గ	98	గ
99	గ	100	గ	101	గ	102	గ	103	గ	104	గ	105	గ
106	గ	107	గ	108	గ	109	గ	110	గ	111	గ	112	గ
113	గ	114	గ	115	గ	116	గ	117	గ	118	గ	119	గ
120	గ	121	గ	122	గ	123	గ	124	గ	125	గ	126	గ
127	గ	128	గ	129	గ	130	గ	131	గ	132	గ	133	గ
134	గ	135	గ	136	గ	137	గ	138	గ	139	గ	140	గ
141	గ	142	గ	143	గ	144	గ	145	గ	146	గ	147	గ
148	గ	149	గ	150	గ	151	గ	152	గ	153	గ	154	గ
155	గ	156	గ	157	గ	158	గ	159	గ	160	గ	161	గ
162	గ	163	గ	164	గ	165	గ	166	గ	167	గ	168	గ
169	గ	170	గ	171	గ	172	గ	173	గ	174	గ	175	గ
176	గ	177	గ	178	గ	179	గ	180	గ	181	గ	182	గ
183	గ	184	గ	185	గ	186	గ	187	గ	188	గ	189	గ
190	గ	191	గ	192	గ	193	గ	194	గ	195	గ	196	గ
197	గ	198	గ	199	గ	200	గ	201	గ	202	గ	203	గ
204	గ	205	గ	206	గ	207	గ	208	గ	209	గ	210	గ
211	గ	212	గ	213	గ	214	గ	215	గ	216	గ	217	గ
218	గ	219	గ	220	గ	221	గ	222	గ	223	గ	224	గ
225	గ	226	గ	227	గ	228	గ	229	గ	230	గ	231	గ
232	గ	233	గ	234	గ	235	గ	236	గ	237	గ	238	గ
239	గ	240	గ	241	గ	242	గ	243	గ	244	గ	245	గ
246	గ	247	గ	248	గ	249	గ	250	గ	251	గ	252	గ
253	గ	254	గ	255	గ	256	గ	257	గ	258	గ	259	గ
260	గ	261	గ	262	గ	263	గ	264	గ				

[illegible]

వ్వస్తిశ్రీ బహుధాన్యసం॥ కౌర్తికమాసః శాలివాహనశకః ౧౮౭౦ కల్వ్యాది ౫౦౩౯ మూణ 1988 ఛాక్స్ ౧౩౪౮

[illegible]

1982 సం॥ డిసెంబరు నెల

[illegible]

[illegible]

ప్రస్తుతీ బహుధి స్వైరం॥ మాఘమాసః శ్రావణమాసశ్చకే ౧౮౭౦ కల్యాది ౫౦౩౯ మాస 1938 ఫాల్గు ౧౩౪౦

సంఖ్య	తేదీ	వివరము	అంకము	మొత్తము	ఇతరములు
22	౯	౧౫	౧౫	౧౫	౧౫
23	౧౦	౨౦	౨౦	౨౦	౨౦
24	౧౧	౩౦	౩౦	౩౦	౩౦
25	౧౨	౪౦	౪౦	౪౦	౪౦
26	౧౩	౫౦	౫౦	౫౦	౫౦
27	౧౪	౬౦	౬౦	౬౦	౬౦
28	౧౫	౭౦	౭౦	౭౦	౭౦
29	౧౬	౮౦	౮౦	౮౦	౮౦
౩౦	౧౭	౯౦	౯౦	౯౦	౯౦
౩౧	౧౮	౧౦౦	౧౦౦	౧౦౦	౧౦౦
౧	౧౯	౧౧౦	౧౧౦	౧౧౦	౧౧౦
౨	౨౦	౧౨౦	౧౨౦	౧౨౦	౧౨౦
౩	౨౧	౧౩౦	౧౩౦	౧౩౦	౧౩౦
౪	౨౨	౧౪౦	౧౪౦	౧౪౦	౧౪౦
౫	౨౩	౧౫౦	౧౫౦	౧౫౦	౧౫౦
౬	౨౪	౧౬౦	౧౬౦	౧౬౦	౧౬౦
౭	౨౫	౧౭౦	౧౭౦	౧౭౦	౧౭౦
౮	౨౬	౧౮౦	౧౮౦	౧౮౦	౧౮౦
౯	౨౭	౧౯౦	౧౯౦	౧౯౦	౧౯౦
౧౦	౨౮	౨౦౦	౨౦౦	౨౦౦	౨౦౦
౧౧	౨౯	౨౧౦	౨౧౦	౨౧౦	౨౧౦
౧౨	౩౦	౨౨౦	౨౨౦	౨౨౦	౨౨౦
౧౩	౩౧	౨౩౦	౨౩౦	౨౩౦	౨౩౦
౧౪	౧	౨౪౦	౨౪౦	౨౪౦	౨౪౦
౧౫	౨	౨౫౦	౨౫౦	౨౫౦	౨౫౦
౧౬	౩	౨౬౦	౨౬౦	౨౬౦	౨౬౦
౧౭	౪	౨౭౦	౨౭౦	౨౭౦	౨౭౦
౧౮	౫	౨౮౦	౨౮౦	౨౮౦	౨౮౦
౧౯	౬	౨౯౦	౨౯౦	౨౯౦	౨౯౦
౨౦	౭	౩౦౦	౩౦౦	౩౦౦	౩౦౦

[illegible]

ఆ. రి. పు. పో. 6861

మొదటి పాఠ్యపుస్తకము

ఆంధ్రగ్రంథమాల గ్రంథములు

శ్రీమద్భగవద్గీత

(టీకా తాత్పర్య సంపాదక వివరము
సారాంశ సహితము)

కా. నాగేశ్వరరావుగారు

చిరకాలము శ్రమించి టీకా, తాత్పర్య, విశేషార్థ, వివరణ, సారాంశములను స్వయముగా, స్వోజ్ఞముగా రచించియున్నాడు. ఆంధ్రమైన జ్ఞానాకాశిపూరితమైన ముద్రుటగా ముద్రింపబడియున్నది. 320 పుటలు గ్రంథము. ఖద్దరుగుడ్డపైబడినది. గీతాధ్యాయ నము చేయువారికి మహాసాహాయకమైన పుస్తకము.

వల రూ. 1-0-0

బసవపురాణము

పాల్కురికి సోమనాథకవి - పరిష్కార
నేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు.

వల రూ. 2-8-0

ఆంధ్రవాఙ్మయ

సూచిక

(ముద్రితాముద్రిత గ్రంథముల జాబితా)

వల రూ. 1-0-0

శతకమంజరి

(భక్తి భిరిపుటము)

(స్వామిగారి; సార్వత్వర; దేవకీనందన; నఘువీర; గాఢాచార్య; తాళమస్తీశ్వర; దాశరథి; రామతారక; గంగశాయి; రామచంద్రశాసనములు ఇందు గలవు. శతకకవుల చరిత్రలు సజకలయందుగా వివరింపబడినవి.

వల రూ. 1-8-0

(నిజవిషయా లిక్కొక్కటి) 0-4-0

శ్రీమల్లిఖార్జున

పండితారాధ్యచరిత్ర

(శైవమత ప్రతిపాదకమగు ద్వైపద్యకవిగారి)

ఇందలి పాదకవిగారి పుటలు గలవు. పాల్కురికి సోమనాథకవి రచితము - 20 పుటలు - వాస్తవిక చరిత్రకూరి నారాయణ రావుగారు.

గీతాబోధ (మహాత్మాగాంధీ) 0-4-0

సర్వతీ ఆశ్రమ నియమములు

(మహాత్మాగాంధీ) 0-4-0

ప్రార్థనగీతాపలి

(శనివారపు సుబ్బారావుగారు) 0-4-0

ఆంధ్రగ్రంథమాల,

7, తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు.

ప్రస్తావన

ఓస్మము: ప్రణవాధాయ విద్వజ్ఞానైక మూర్తయే,
నిర్మలాయ ప్రసన్నాయ దక్షిణామూర్తయే నమః.

శ్రీ సచ్చిదానందసరమాత్మని లీలావిలాసవిలసిత మైన విశ్వమునందు ఒక చాంద్రమానాబ్జము గతించి నది. బహుధాన్యసంవత్సరము ప్రారంభమైనది. గత సంవత్సరేతివృత్తిమును వ్రాయ సంకల్పించుటగాని, వర్తమాన సంవత్సరఫలమును గుణింపబూనుటగాని దుష్కరము. మహాకాలము అనంతమైన ఈచిత్రవిచిత్ర మైన ప్రకృతిలీలలను సర్వత్ర ప్రకృతి ప్రత్యక్షముచేయు చున్నది. ఆత్మపరాయణులైన ధీమంతులు సత్యాన్వేషణ మునుప్రపంచోద్ధరణమునకు వినియోగపడుచున్నారు. స్వాధిపరాయణులైన అజ్ఞానులు పరిపీడనపరాయణులైన ప్రపంచ విలయమునకు వినియోగపడుచున్నారు.

ధర్మాధర్మసంరంభము

ప్రవృత్తియందు ధర్మాధర్మములకును, పరాధిస్వా ర్థములకును సంరంభము సహజమై ధర్మసంస్థాపనము సంభవ మగుచున్నది యుగలక్షణములను యధార్థ ముగ గ్రహించుట దుర్లభము. ప్రపంచ మంతయును శాంతిసంకల్పమును జేయుచు మహాసంగ్రామ ప్రయత్న ములను చేయుచున్నది. అవినీతిగూ, చీనా, స్పెయిను సంగ్రామములు ప్రత్యక్షప్రమాణములు.

శాంతిస్థాపనమున కేర్పడిన నానాజాతి సమితి శాంతిస్థాపనమునకే కాక ధర్మ నిర్ణయమునకును నిరర్థక మైనది. ప్రపంచమునందు ధర్మసంబేదము సంభవించి నప్పుడల్లా మహాసామ్రాజ్యములు తమ మతమును చెల్లుబాడి చేసుకొనుచున్నవి. కొన్ని సమయములందు ధర్మనిర్ణయములను చేసినను, నిర్ణయములు కాగితముల మీద కలపుగాని క్రియారూపమును తాల్చలేదు. కారణము స్వాధిపరాయణత్వమునందు గల ప్రతిష్ఠ ధర్మము నకు కలుగకున్నది. ఆసన్నముగ నున్న మహాప్రళయ మును నివారించుట ఎనరికిని సాధ్యముకాదు. ఇది స్వక రామియము. నాయకులు సంగ్రామకర్మల నారాధింపచున్నను ప్రజలు శాంతిని కోరుచున్నారు.

బహుధాన్య సంవత్సరము

సంవత్సరాదని ప్రజలు శాంతిసంకల్పము చేసి, శాంతిసాఖ్యములను సాధించుటకు భగవంతుని కోరుట

ఆచార మైనది. పంచాంగశ్రవణ మీ సనాతనాచార మును స్మరింపజేయుచున్నది. బహుధాన్య సంవత్సర మునకు శుక్రుడు రాజు, బుధుడు మంత్రి, కుజుడు సేనాధిపతి. పంచాంగము గుణించిన సంగ్రామము ఫలించుటకు ఎంత కాలము పట్టునది దైవాధీనము, కాల గర్భమునందు కలదు. ప్రజలందఱును శాంతిస్థాపనమున కును, సంగ్రామనివారణకును హృదయపూర్వకముగ ప్రార్థనలను చేయుదురుగాక !

గాంధీజీ

గాంధీమహాత్ముడు శాంతిసంరంభమునందు ప్రదర్శించిన అపూర్వమైన సత్యాగ్రహ సాధనమును ప్రజలు మాటలందుగాక సంకల్పమందును, క్రియలయందును చూపుటకు తపస్సునుచేయుట ధర్మము. చిరకాల సంవర్ధిత మైన పశుబలారాధనస్థానమును సత్యాగ్రహము ఆక్రమించుటకు చిరకాలాభ్యాసము అవసరము. ఆయుధనిర్మాణ, ధారణ, విక్రయ సాధనమునను జీవయాత్రను గడపుచు తమ్మాలమున శ్రీమంతులు, బలవంతులు, దురభిమానులు వైన పాశ్చాత్యప్రజలకును వారిప్రవృత్తులకును నిది సులభసాధ్యము కాదు. మాటలయందు జపాను అవలంబించిన చీనాసంగ్రామమును తీవ్రముగ ఖండించుచు, క్రియలయందు జపానుకు ఆయుధములను అమ్ముచున్న యూరపురాజ్యముల సీతి ధర్మవిరుద్ధము. ఇట్టికీష్టపరిస్థితులయందు శాంతిస్థాపనమునకు 3౫ కోట్ల భారతీయుల ధర్మబలమును శతవిధముల వినియోగించుట తగియున్నది. అపూర్వమైన నిర్బంధములవలన కృశించియున్న భారతీయులకు కర్తవ్యమును నిర్ణయించుటయే అసాధ్యముగ నున్నది. భారతీయభౌతికబలము కృశించినను నిత్యమైన ఆత్మబలము ఊహించక అఖండముగ ప్రకాశించుచున్నది. ఆత్మసంస్కరణమును జేసి గాంధీమహాత్మునివలె ప్రజలు ఆత్మశక్తిని నారాధించి తాము తరించి ప్రపంచమును తరింపజేయుటకు పాటుపడుట కర్తవ్యము. గాంధీమహాత్ముడు అపూర్వమైన మహాపురుషుడు. ప్రపంచోద్ధరణమునకు అవతరించిన మహానుభావుడు. కేవలము దైవబలసంపన్నుడైన మాన

పుడు. రాజకీయ, సాంఘిక, మతాదివిషయములయందు ఆయన సత్యాగ్రహసమరసాధనమునను పొందిన విజయములు ధ్యాన, మననయోగ్యములు. ప్రపంచచరిత్ర మారంభ మైనతరువాతను దుర్బలభిక్షుకు జోకడు చేయ గల్గిన యుగార్వఃరివర్తనమును పాశ్చాత్యరాజ్యములు గ్రహించుట భావియోగజ్ఞేయములకు ప్రయోజనకరము. ప్రపంచభావిఃరిణామము ఏరూఃముదాల్చినను గాంధీ మహాత్ముడు బోధించిన అహింసా, ధర్మ, సత్యములు ప్రతిష్ఠను బడయగలవు.

కాంగ్రెసు విజయము

గతించిన సంవత్సరమునందు కాంగ్రెసునకు ఆఖరి డము, అపూర్వమునైన విజయముకలిగినది. ఇది సత్యాగ్రహప్రభావము. నిరంకుశప్రభుత్వము నిర్మూల్యపోయినది. ఆ బాలగోపాలము కాంగ్రెసు సతాకమును, వందేమాతరము గీతములను దేశమునం దంతులను ప్రత్యక్షముచేసినది. ఇది ప్రజాహృదయమునగ దంతర్గతమైన ఐరమోత్సాహమును, ప్రభుత్వ హృదయమందలి భయభ్రాంతులను లోకమునకు ప్రత్యక్షము చేసినది. కాంగ్రెసునాయకులు మంత్రిపదవులను స్వీకరించి కొన్ని రాష్ట్రములందలి ప్రభుత్వమును నిర్వహించుచున్నారు. సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య స్థాపనమునకు ఇది ప్రథమ సోపానము. ప్రజలు స్వరాజ్య ప్రభుత్వమునందు రంధ్రా న్వేషణమును చేయక సకలవిధముల పోషించుట కర్తవ్యము. కాంగ్రెసుమంత్రుల ధర్మశిలము గతించిన స్వల్ప కాలమందే సుస్పష్టమైనది. గతించిన ఇరువదియైదేండ్ల యందును దేశమునందు సాంఘిక, రాజకీయ, మతాది సకలవిషయములయందును సంప్రాప్తమైన మహాఃరివర్తనము భావ్యభ్యుదయమునకు శుభసూచకముగ నున్నది. ఈ మహాఃరివర్తనసిద్ధికి ప్రాణమానధనములను సమర్పించిన త్యాగమూర్తులకు జోహారులు.

ఆంధ్రాభ్యుదయము

౧౯౧౦-కీలక సంవత్సరమున మామొదటిసంచిక ప్రచురింపబడినది. బహుధాన్య సంవత్సరమునందు ౨౯ వ సంచిక వెలువడు చున్నది. గతించిన ౩౦ ఏండ్లనుండియు ప్రజాహృదయమునందు గల్గిన మహా ప్రజోధమును సంవత్సరాదిసంచికలు దిక్షాత్రముగ సూచించుచున్నవి. ఆంధ్రులు సాహిత్య, కళా, మత, సాంఘిక రంగములందు చిరకాలాగతములైన పూర్వా

చారములను, నిర్బంధనిర్మాణములను వినశించి ననీన మార్గములను అవలంబించిన విధమును కావ్యములు, గీతములు, విమర్శనములు, ఐరిశీర్షనలు, శిల్పిత్రాంశములు విశదము చేయుచున్నవి. సాహిత్యమునందు కల్గిన ఆపారమైన వికాసమును ప్రచురితములైన కావ్యములు, గీతములు విశదము చేయుచున్నవి. నవీనరచనలు ప్రజాదరణమును బడయుచున్నవి. ముస్లింప్రేక్షకు పూర్వము ఐరిహాసపాత్రములైన అప్యూరపురాని మూత్యానరములు నేడు ప్రజాదరణమునందు పాత్రము లగుచున్నవి. ప్రాతస్థితులను క్రొత్తీకరించు భూదోమిట ధీమంతులబుత్తణము కాదు. ఏనుర్వనము చేయుటకు సకలజనులును అభికాంగులు. సంగీతకళాచర్యము ఆంధ్రుల యభివినీకృతమును గాన సాధన, గీతకళాభాగాలు, ఐరిదీపిత్యాదిములను విశదము చేయుచున్నవి. కళారంగమునందు చిత్రకాని లగులించిన సూత్రను విధానము చిత్రప్రసంగమునందు ప్రజాగళను బడసినది. హరిజనోన్యమును, పునర్వివాహములు విశాలములైన ప్రజాహృదయమును స్పృశించుచున్నవి. ఆంధ్రులు అస్వీకృతప్రస్థితిని దాటి స్వీకరణహోదా మును సాజకర రంగమునందు స్వీకృత్య ప్రయత్నమునుగల విధమును సత్వ్యాగ్రహం పరిచుట విశదము చేసినది. నిరంకుశప్రభుత్వమునందు ఆంధ్రాభ్యుదయనిర్మాణము సాధ్యము శక్తివీయను స్వీకరణప్రభుత్వమునందు సాధ్యముకానున్నది. సూత్రసంపాదనరంగమునకు సరిగ మద్రాసు ఏ సాల్లి ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణసత్వ్యాగ్రహను అంగీకరించినది. ప్రజలు చిరకాలమును పోషించుచున్న రాష్ట్రనిర్మాణమునకు సూత్రస్థితి పునఃదూగించి తీర్మానము శర్యమానమును బాల్కుతుకు ప్రయత్నించుచునుగాక. ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు సమయ విధములపాటుపడి ప్రజాదరణమునకు పాత్రులైన మహాపురుష వీరేశలింగముగారికి జోహారులు.

ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు పోషించిన సకల మహాజనులకును కృతజ్ఞతాపరిచనములు. గతసంచికలమును బహుధాన్యసంచికకును ప్రచురణమునందు సహాయము చేసిన మిత్రులకు వందనములు. నా స్వల్పమున సేవకు ప్రజలు చూపిన గౌరవ ప్రేమాదరణ సత్యాగ్రహమును గృతజ్ఞతను సచ్చిదానంద శరమాన్య సకలలోకములకును సకలజనులకును శాంతిసాఖ్యములను ప్రసాదించుగాక !

“ బ హు ధా న్య ”

“ ప్రే మ ల త ”

మధుమాసమునఁ జీయమామిడిచివు రాని
 పంచమశ్రుతిఁ బాట పాడఁ బికము
 కడిమిపూకన్నెఱికాలు దీరిచి వీచె
 గంధాచలమునుండి గాడ్పుఁగుట్టి
 మందిరోద్యాసరమాభూషణములైన
 తరులకెల్లను దోహదంబు లెనఁగె
 క్రొత్తబట్టలు గట్టుకొనె నార్యగృహమేధి
 అనుకూలయగు స్రుయరాళితోడఁ
 దాపునకు వచ్చె నదిగొ స్వాతంత్ర్యలక్ష్మి
 విజయశంఖానినాదంబు కనఁగనయ్యె
 అమ్మ! బహుధాన్య ! నీవచ్చునంతఁ దోచెఁ
 బ్రాచిమొగమునఁ జైతన్యభాస్కరుండు.

ఆంధ్రవత్రిక బహుధాన్య సంవత్సరాది సంచిక

సవరించుఁగాత చేశములోని పరఁతిఁ

గసిమసంగిన ఆర్థికవ్యవస్థఁ

జల్లార్చుఁగాత విశ్వమొల్లఁ గాల్పెడి

స్వాధ్ధాభిలాషుల సమరనహ్ని

మాయించుఁగాత “మలోయన్నమో” అంచుఁ

గడగండ్లఁబడువారి కడుపుమంట

చేకూర్చుఁగాత ప్రాచీనస్వరాజ్యాని

కారంబు మాపుణ్యభారతిమున

కార్యవిజ్ఞానలతీకల సల్లువెట్టి

ప్రాచ్యదేశనాగరికతారామలక్ష్మి

వింతసత్కారముల గౌరవించుఁగాత

భరతభాగ్యంబు బహుధాన్యవత్సరంబు.

విత్తునకుఁ బుట్టిగా భూమి పిలుఁగఁ బండి

దేశదేశాల పైతు వర్ధిల్లుఁగాక

భారతీయహృదాకాశసభమునందా

వెలుగుఁగాత! పైతన్యపు వేవెలుంకు.

ప్రస్తుతాన్ని :- ఏడుకోట్ల హరిజనులకు దేవాలయ ప్రవేశార్హత

సారథి ఫిలుమ్మవారి

ప్రభుమ సాంఘిక చిత్రం

పాత్రధారులు

కాంచనమాల
మౌమలకాదేవి
డా॥ సుబ్బారావు
వెంకటేశ్వరరావు
వెంకటసుబ్బయ్య
సుందరస్వామి
లక్ష్మీకాంతం
అనంసూయ
భానువతి
రాఘవన్
నరసింహమూర్తి
శివయ్య
గంగారత్నం
సూర్యప్రకాశ్

It's a Sarathi
Film - Remember!

సారథి ఫిల్మ్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

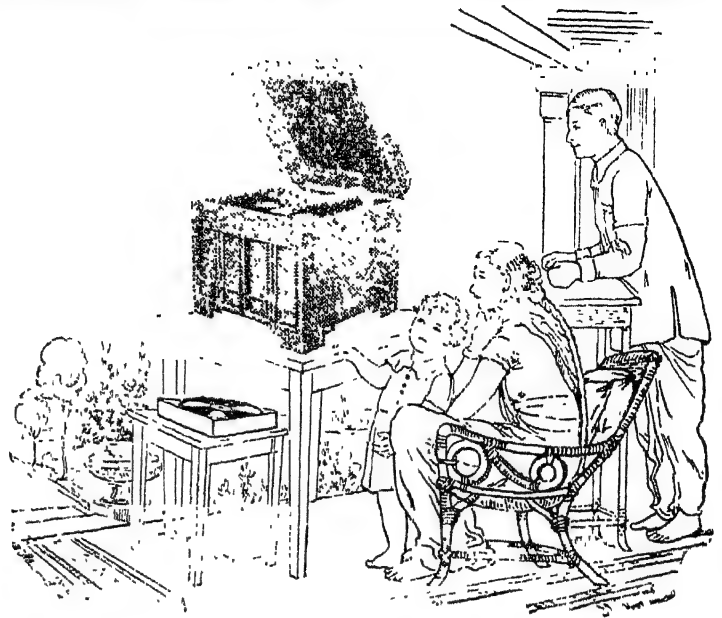
For Booking apply to:—SARASWATI TALKIES LTD., BEZWADA.

Telegrams:—"SARASWATI"

ఆంధ్రమహాజనులకు

“హిస్ మాస్టర్స్ వాయిస్”

వారి ఉగాదికానుక!

[ఇందువహింపబడిన “హిస్ మాస్టర్స్ వాయిస్”
“లిల్ గ్రాండ్ మాడల్ నెం. 173 నెల రూ 140]

ఈ ఉగాదినాడే గాక, నర్వదామీ గృహంబుల నిత్యకల్యాణమయ మొనర్చు
“హిస్ మాస్టర్స్ వాయిస్” గ్రామోఫోన్ సంగీతము!
సంగీత కచ్ఛేరి

గాత్రము
విద్వాన్ రాజగోపాలశర్మ గారి
కచ్ఛేరిసెట్టు నెం. 105
నాటకములు

నేనుగానము
విద్వాన్ హెచ్. రామచంద్రశాస్త్రిగారి
నేనుగాన కచ్ఛేరిసెట్టు నెం. 176
ఆర్యస్తో

రామదాసు
సావిత్రి
భక్తమీరాబాయి

ప్రభాత్ వారి టాకీలనుండి
బొంబాయి టాకీస్ నుండి
సాగర్ మూవీటోన్ నుండి

బెంగుళూరు స్టూడియో ఆర్యస్తో
మైసూరు పాలెస్ ఆర్యస్తో
ఇత్యాదులరికార్డులు

క్రొత్త తెలుగు టాకీ గీతములు
రో హి టీ వారి “గృహలక్ష్మి”

జయ ఛిల్డ్రన్ వారి
“కృష్ణ - జరాసంధ”

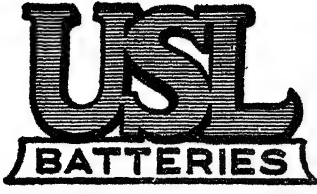
★ ఈ రికార్డులందలి సహజమాధుర్యమును ప్రకటింపగల “హిస్ మాస్టర్స్ వాయిస్” గ్రామోఫోన్ నందే మీ రికార్డులను వినిన, మీరే అధికముగ రసించగలరు. తక్కువగల వివరములకు ఈ కూపన్ మాకు పంపుడు!

ది గ్రామోఫోన్ సంపెని లిమిటెడ్ వారికి

45, సెంట్ పేటెడ్, బెంగుళూరు

మీ పేరు.....

అడ్రెసు.....

యు. యస్. యల్.
బ్యాటరీలు

యు. యస్. యల్. పవర్ సీల్డ్

కరోషన్ ఫ్రూఫ్ బ్యాటరీలు యిప్పు డివ్వగలము. ఈ బ్యాటరీలకు
యెక్కువ స్టార్టింగు పవరుకలదు. మరియు మోటారులు త్వరగా స్టార్టు అగును.
స్టార్టు అయిన ప్రతిసారి బ్యాటరీచార్జి తక్కువ ఖర్చుగును. బ్యాటరీ జీవితము
చాలకాలము నిలిచియుండును.

THE MODERN AUTOMOBILES

Direct importors of Motor Accessories & Spares.

167, Mount Road :: MADRAS.

Telephone: No. 8497

Telegram: "Mobile"

దొంగే గారి బాలామృతము

బిడ్డలను

బలము చేయు

అనుగ్రహము

వృద్ధులకును.

Proprietors :

K. T. DONGRE & Co.,
Bombay 4.

WONDERFUL SACK TRICK. A sack is examined to prove there are no secret openings. Get your assistant into the sack. It is securely tied & sealed by audience. A screen is placed in front of the sack. In a few seconds he comes from behind the screen perfectly free. Upon examination the sack is found tied and seals intact. Easy to perform. Sent on receipt of Rs. 4.

For Success in Trade & Business **BUSINESS TALISMAN** Improves Your business, increases your earnings, improves your credit, brings greater progress profits & prosperity in all your trade investments and enterprises. Sent on receipt of Rs. 3-8-0 or Sh. 6.

SPECIAL TALISMAN. For Agricultural Prosperity, Farming, Good Crops, etc. Rs. 2-8-0

వ్యవసాయమువృద్ధి యగుటకు, పంటలు బాగు పండుటకు ప్రత్యేక తామ్రము రూ. 2-8-0

వర్తకవ్యాపారములలో వృద్ధియు, లాభమును పొందగల్గుటకు వర్తకవ్యాపారవిషయమున తామ్రము రూ. 3-8-0. తొమ్మిక, చరిత్రామిక, చేతిపనులలో పనిచేయుచుండి అభివృద్ధి, సమలాభం పొందగల్గుటకు తామ్రము రూ. 3-8-0.

ఆశ్చర్యమైన సందింతింత్రము దీనిలో రహస్యహాగములు తీవరి జనులు బాగా పరీక్షింపవచ్చు. వీరహాసముని యీ సందింతి పేసి మాతనిగట్టిగాకట్టింపి సభనారి నీలువేయించు. ఆ సంది ఎదుట తరను వేయి. నిమిషములో సందిలోని వాడు జనుల ఎదుటకు వచ్చి నిలుచును. పరీక్షించిన, సందికి కట్టినకట్టు, నీట్లు అట్లుగయ్యుండును. (విశ్లేషించున మేలిక్ ట్రీక్) ఇదిచేయుట చాల సులభము. రూ. 4/-

చమత్కారగణితము (అశ్రావీడు) ఇందులో విచిత్ర విశేష మనోగోతములు, సమస్యలు, చిక్కుప్రశ్నలు, గణితప్రశ్నలు, తమాషా లెక్కలు, గణితవధానము గలవి, దీనిని చదివిన తరువాత కలుగును. చల. రూ. 1-0-0.

ఇంద్రజాల మహేంద్రజాలము ఈ గ్రంథములో జ్యోతిగారడీ, సప్తలాభము, అంగ్ల ఇంద్రజాలము, మంగ్రలక్షణము, భూతజన్మము, యంత్రములు, చీట్లు పేక తమాషాలు, వినోదవిద్యలు మనుష్యుని మాయముచేయుట, సూమితీశక్తిని పుట్టించుట, సమాధియగుట, శరీరములేని తలచే మట్లాడించుట, గాలిలో మనుష్యుని నిలుపుట, మొదలగు విచిత్రములున్నవి. దీనిచే పేరొందినది. చల. రూ. 4-0-0 వీర్యవృద్ధిమార్గం ధాతుపుష్టి, నరములకు బలమిచ్చి పుంస్త్రవులను హెచ్చించును. చిట్టి. రూ. 2/-

మీ ఆర్థముతో కూడా పూర్తిగానని లేదా సగముపైకమును అయినను అత్యావృత్తిగా ముందుపంపవలెను. వలయువారు **డా. పి. ఆర్. జనార్దనంనాయుడు, బంగోలు, సోత్ ఇండియా. అని వ్రాయండి.**

“అష్టాదశ మహాపాపియగు బ్రాహ్మణునితో సాహాయ్య నిరా కరణము ఒనర్చుము.” (720 పుటలు.)

కలనూ? విద్యుచ్చక్తియూ? ఇంద్రిజాలనూ? సమ్యాసా
నాస్త్రమూ? ఏల గ్రంథము 4 సలలలో సర్వ ఆంధ్ర
భూమిలో మాలు మూలలో హామి వ్యాపించినది?

(1) సత్యము (2) ధర్మము (3) 5 నేల సలలలో సాటి
లేని బ్రహ్మతేజస్సు (4) నాలుగు వేదములయనుభవవ్యతలయను
సారము (5) మహాత్మునికి తెలిపి అంకితము చేసినది (6) సద్బు
న్యాసాలు కాల్ నాశ్వరరావు, ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ
పంతులుగార్లు అంగీకరించినది (7) నేటి బ్రాహ్మణులు అష్టా
దశ మహాపాపాలని నిరూపించినది (8) దుర్భావ్యములను దుష్ట
సత్త్వములను నిండినది (9) బ్రాహ్మణకన్యకలను కుత్రియ,
వైశ్య, శూద్రులు వేదోక్తముగా పెండ్లియాడవచ్చునని చాటి
నది (10) సర్వవర్గములకు, జాతులకు సద్బ్రాహ్మణత్వమును
ఇచ్చినది (11) వర్ణ, ఆశ్రమముల సత్యస్వరూపమును పున
రుద్ధరించినది. (12) సారిజనులకు గంధలయ స్వయంపూజ బన్ధ
నాస్కరించి చాటినది (13) పురుషుల హక్కు స్త్రీలకును
(14) బ్రాహ్మణుడు దొంగిలించిన 18 బన్ధనాస్కలను అం
దాతును ఇచ్చినది (రు 2-4-0)

పండితాభిప్రాయము

“రాఘవచంద్రయ్య సచ్చాస్త్రిగారి ఈ గ్రంథరచనకు
బ్రహ్మజ్ఞానయే మూలముకాని వ్యక్తల ద్వేషముకాని, సంఘ
ముల ద్వేషముకాని కారణముకాదు.” సద్బ్రహ్మశ్రీ కాశీ
నాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు.

విజయనగర సామ్రాజ్యము

జగమెరిగిన బ్రాహ్మణులకు బంధమేలే? బుద్ధిభ్రాంత
విజయనగర సామ్రాజ్యపతన వర్ణనము చదివి కన్నీరు విడువని
ఆంధ్రుడులేడు. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయములో లోగడ
ఇంటరుపరీక్షకు పఠనీయును, వేలుఖర్చు, రు 1-4-0.

ముంటాజుకుమారి

లక్కలకొలది నైవేద్యముతో వచ్చిన అక్కరుచక్రవర్తిని
నుహాయుధములో ఓడించి ఆచక్రవర్తి పునీకను, త్రిలోక
నుండరిని ముంటాజుకుమారిని పెండ్లాడిన ఆంధ్ర మహామంత్రి
“కృష్ణదాసు” రమ్యగాఢ. చదివితీరవలయును. ఆంధ్ర విశ్వ
కళాపరిషత్తులో డి. ఏ కు పఠనీయును. నల రు 1 4-0

గాంధీ మహాభారత రత్నములు

సచ్చాస్త్రిగారు వాయించున్న గాంధీ మహాభారత
ములోని బాలురకును అర్థమగు 500 పద్యరత్నములు. గాంధీ
మహాభారతమునకు సాటి గాంధీ మహాభారతమే.

సద్బ్రాహ్మణ ఆశ్రమము, జెజనాడ.

మహాత్మా గాంధీజీ (14 అ.)

జవాహర్లాలుజీ జీవితములు (12అ)

విశేషములు (1) ఈశోజువరకు సంపూర్ణ చరిత్రలు
(గాంధీజీ ఆత్మకథలోలేని 18 సలల నాకొకపకేషను మహా
యుద్ధచరిత్ర) (2) సెహ్లాజీ స్వీయచరిత్రలోలేని 1935,
36, 37 సలల చరిత్ర కలదు. (3) రెంటిలో మంత్రి వి. వి.
గిరిగారి పీఠికలు (4) వైతిమధురము సులభము 12 ఏండ్ల బాలు
రకు అర్థమగును (5) 6 మాసములలో నాల్గు హర్షలుపడుట!
(6) ఆంధ్రభూమిలో 3000 ఇండ్లలో చదువుచున్నార (7) 800
ఎయిడెడు స్కూళ్ళలోను (8) పెక్కువందలజిల్లాబోర్డు మ్యుని
సిపాలిటీల పార్శ్వముక స్కూళ్ళలోను (9) చాల హైయరు
ఎలిమెంటరీ మిశిత స్కూళ్ళలోను పఠనీయగ్రంథములు (10)
అనేక హైస్కూళ్ళ పండితులు పఠనీయ గ్రంథములు చేసిరి.
(11) ఆంధ్రదేశములో అన్ని షాపులలోను, హిక్వోఫుము రై
లుబుక్కు స్టాలులలోను వ్యాపించినవి (12) నలుకదిమంది ఏజం
టుకలరు (13) సెహ్లాజీ గాంధీజీల జీవితములలోని ముఖ్య
విషయములలో ఒక్కటిమాడ విడువలేదు. (14) నలలు స్వల్ప
ములు (15) రమ్య ముద్రాణములు. కర్త: సచ్చాస్త్రిగారు.

అభిప్రాయములు

“అపతారపురుషుడై యుగ పురుషుడైన గాంధీజీ చరి
త్రమును గ్రంథకర్త చక్కగా వ్రాసిరి. గాంధీజీచరిత్రము
పవిత్రమైనది. తెలుగు అక్షరములు తెలిసినవారు అందఱు
ఈ పవిత్ర గ్రంథముందలి సరమార్గమును గ్రహించి పునీతులు
(పవిత్రులు) కాజాలుదురు.” ఆంధ్రపత్రిక.

“గాంధీజీ చరిత్రము మున్నపైనమాన్యు. మహాత్ముని
జాత్యుత్తమును జీవితమును అరటిపండు వలచినట్లు తేలిక
భావలో రుచించునట్లు వ్రాసినందులకు అభినందింపవలయును.
ప్రతిఇంటను అలంకరింపవలయును.” జనవాణి.

జవాహర్లాలు సెహ్లాజీ చరిత్రమునందలి గడ్డ (నవ
నము) మిగుల హృద్యమైనది. ఈగ్రంథముమాడ పవిత్రమైనదని
తెలుపుట చరిత్ర చర్యగాను” ఆంధ్రపత్రిక.

సెహ్లాజిగారు పుట్టినప్పటినుండియు “1937 వ సంవత్స
రమువఱకు జరిగిన సంఘటనలన్నియు పూసగుచ్చినట్లు ఎంతో
సులభముగా ముద్దులు మార్చునట్లు వ్రాసిరి” జనవాణి.

సుభాషచంద్రబోసుజీ చరిత్రము

పై గ్రంథకర్తగారే వ్రాసిరి. (1) నేటివఱకు సంపూర్ణ
జీవితము (2) మధురరచనము (3) రమ్యముద్రాణము. (4) డా
క్టరు భోగరాజు పట్టాభిషేకారముయ్యగారి సీఠిక. రు 0-10-0
పైగ్రంథములు అన్ని అంగళ్ళలో దొరకును. నేడే ఏజంట్లు
కండు. గొప్పలాభము.

భారతీయ మహాపురుష గ్రంథమాల, జెజనాడ.

వెంకటాచార్యుల వారి కరములలో

వాన్ గార్డు పాలిసిగూడ

ముఖ్యవసరమైన భాగముగా నున్నది.

మీ యిన్నా రెన్ను

వాన్ గార్డు యిన్నారెన్ను కంపెనీ లిమిటెడ్

యందు చేయుదు.

159, మాంట్ రోడ్,

మదరాసు.

ఫోన్. 8558.

న్యూ యిండియా ఆస్యారెన్ను కంపెనీ,
లిమిటెడ్

ప్రపంచమంతటను న్యాయ-రక్షణలు కలిగి అంతర్జాతీయ వ్యాపారమున గొప్ప స్వదేశీ భీమాసంస్థ

హెడ్ ఆఫీసు: బొంబాయి.

మద్రాసు బ్రాంచి: 4, 5, ఫస్టు బ్లక్ నీచి.

చందా వేసిన మూలధనం రు. 3,56,05,275

31-3-37 తేదీకి మొత్తం ఫండ్లు రు. 2,13,94,387

చెల్లించిన మూలధనం రు. 71,21,055

మొదటినుండి చెల్లించిన

క్లెయిముల మొత్తం

రు. 7,00,00,000

అకృతంగా

జీవితము, అగ్ని, నావిక, మోటారుకారులు, బస్సులు, ట్రాక్టర్లు, లారీలు, పనివారల పరిహారము, దొంగతనము, ప్లేగ్, గ్లాసు, విశ్వాసపు గ్యారంటీ...ఆకస్మిక ప్రమాదములు, సామాను, నగలు, విలువగల వస్తువులు వగైరా తాలూకా భీమావ్యాపారము నిర్వహింపబడును.

రాజధానియంతటను సగురుగా పనిచేయుగల గోజుట్టు కావలెను.

వివరములకు:--

కే. కే. శ్రీనివాసక,

బ్రాంచి మేనేజరు.

ఇండో కమర్షియల్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్.

గిరిప్రస్థ ఆఫీసు :
మాయవరం

సెంట్రల్ ఆఫీసు :
మదరాసు

అనుమతిపొందిన మూలధనము	రూ. 25,00,000
జారీ చేయబడి చందాలు వేసిన మూలధనము	రూ. 14,37,500
చెల్లించిన మూలధనము, రిజర్వులు	రూ. 12,88,953
మొత్తము చలామణులు	రూ. 170 లక్షలకుపైగా

సిటీ ఆఫీసులు : ఆర్మీనియా వీధి, చైనాబజారు, మాంబళం, మైలాపూరు, ట్రిప్లికేను.

బ్రాంచీలు :

ఆముదాలవలస	ఈరోడు	పునుక్కుట	విజయనగరం
అనకాపల్లి	గోవిందాస్వామి	సేలం	తంజావూరు
అరుప్పకోట	కారైకుడి	సాలూరు	తిన్నవల్లి
బరంపురము	కుంభకోణం	సెన్యాపేట	తిరుప్పత్తూరు
భవాని	మధుర	షియాల్లి	తిరుప్పురు
చిడంబరం	నాగపట్నం	తాడేపల్లి గూడెం	తిరువాడూరు
కోయంబత్తూరు	పాలకొల్లు	విరుధానగర్	తిరుచనాపల్లి
కాంచీవరము	పాలనూరు	నెల్లూరు	తూర్పుగుడి
ఏలూరు	పార్వతీపురము		

పరిపాలన వర్గము

టి. ఆర్. వెంకటరామశాస్త్రి, సి. వి. యి.
వి. వెంకటరామయ్యర్, యం. ఏ. బి. యల్.
కే. శివస్వామియ్యర్.
ఆర్. యస్. ఏ. శంకరయ్యర్.

యక. వి. రాఘవన్, రిప్రెజెంటేటివ్ అకౌంటెంటు జనరల్.
ఆర్. విశ్వనాథయ్యర్, బి. ఏ. బి. యల్.
కే. సుబ్బయ్యర్.
యస్. యక. యక. శంకరలింగయ్యర్,
(మేనేజింగ్ డైరెక్టరు)

బ్యాంకింగ్ సంబంధమైన అన్ని విధముల వ్యాపారము నిర్వహింపబడును.

ఆర్మీనియా వీధి,
మదరాసు.

యస్. యక. యక. శంకరలింగయ్యర్.

మేనేజింగ్ డైరెక్టరు.

రక్షణము

మీ

ప్రాణము
గృహము
కారు

వస్త్రాలకు రక్షణము కలుగుటకై
నేషనల్ యిన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్,
అండ్

నేషనల్ ఫైర్ అండ్ జనరల్ యిన్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్ ..
యండు భీమా చేయుదు.

(పాడ్ ఆఫీసు : కలకత్తా.)

బ్రాంచి ఆఫీసు :

నేషనల్ యిన్సూరెన్సు బిల్డింగ్సు,

యన్వైట్డ్,

::

మదరాసు.

బాంబే లైఫ్ అసూరన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

స్థాపితము]

[1908

అభివృద్ధియొక్క రికార్డు

సంవత్సరము.	పూర్తిచేసిన కొత్తవ్యాపారము.	ప్రీమియం ఆదాయము.	భీమా నిధి.	అమలులో నున్న వ్యాపారము.
1926	32,08,000	5,04,466	15,14,485	1,16,58,706
1930	59,97,500	9,83,367	28,00,790	2,06,68,328
1933	94,16,500	15,12,692	50,04,871	3,07,98,434
1936	1,36,00,180	26,76,274	82,69,451	5,14,38,205

భీమాలయొక్క అన్ని విధములయిన ఆధునికపు స్క్రీములు, కంపెనీవారు నిర్వహించుచున్నారు. ముఖ్యంగా గృహ పాలిటీ ప్రత్యేక విశేషము. గౌరవము వ్యాయస్థాపన గలవారినుండి యేజిస్ట్రల్ క్లెయిమ్స్ దరఖాస్తులు స్వీకరించబడును. నీతిగా, అలచెన్నులతో ఆర్డర్ల జర్నల్ నియమింపబడుదురు. ఆర్డర్ల జింకులో సామర్థ్యము కలిగి యుండి వ్యాపారము గ్యారంటీగా చేయు వారు దరఖాస్తులను పంపుకొనవలెను.

కోచికార్ బ్రదర్సు, లిమిటెడ్

(Incorporating Messrs. Kochikar Brothers.)

మద్రాసు బ్రాంచి సెక్రటరీలు, ఉడిచి.

బ్రాంచీలు : మంగుళూరు, కాలికట్, బెంగుళూరు, మద్రాసు, బొంబాయి.

ఇన్వైట్డ్ రుల ఆఫీసులు : ఒట్టపాలెం, తిరువేంగడము.

ఆంధ్ర!

రాయప్రోలు సుబ్బారావు

ఉపనిషత్సమీమాంస నోరంత ప్రొద్దుల నవధరించిన పూర్ణాంధ్రజాతి,
 సీతమ్మ అతికష్టగీతాలు వినలేక అడవులు బట్టిన ఆంధ్రజాతి,
 కురుపాండవుల కత్తికోతల భాగధేయముఁ బంచికొన్నట్టి ఆంధ్రజాతి,
 యవనధాటీప్రవాహమును బంధించి ఆర్యావర్త మరసిన ఆంధ్రజాతి,

జయవదితిహాస సూత్రభాష్యములు నేడు

త్రవ్వెత్తిన ప్రాత తాదండకవిత

జదువుకోవలసెను నమ్మజాలనట్టి

కట్టుకథలల్లు, సహియింపఁగలవె? ఆంధ్ర !

మగధసామ్రాజ్యసీమలు సీతచ్ఛత్రముక్తాఫలచ్ఛాయ మునుగునాడు,
 అలకలింగోపాంతమందు నీ కంఠాణఘరధూళి నెఱసందె గురియునాడు,
 కర్ణాట రాజ్యరంగముల సీకవులను బ్రహ్మరథంబులు పట్టునాడు,
 తంజావూరుద్యానకుంజమ్ములందు నీసంగీతమధుధార పొంగునాడు

అతిభయంకర శౌర్యచైర్యప్రసక్తి

రసవశంకర నాగర రాగరక్తి

ఏకమై పాకమై ప్రవహించినట్టి

ఆయఘండప్రభావ మేమాయె? నాంధ్ర !

ప్రాకృతపదమంజరీకంఠముల హాలుఁ డమృతకావ్యప్రసాదములు పంచె,
 జ్ఞానసూత్రార్థముల్ ప్రవచించి నాగార్జునుం డహింసాధర్మకాండ నిలిపె,
 కన్నడనుడికి వంకలు తీర్చి పంపఁడు తొలకరిరచనకుఁ ద్రోవఁదీసె,
 సాహిత్యకలశంబు తొలిగించి పండితరాజు క్రొంజవుల క్షీరములు నించె,

అన్యభాషల దూరదేశాంతరముల

నుద్ధరించి ప్రకాశించియును, నిజాంధ్ర

జాతి తంతువిచ్ఛేదంబు నలుపలేదు

లేదె నీలోన తత్ప్రభావేశ, మాంధ్ర !

ఆంధ్ర పత్రిక బహుభాష్య సంవత్సరాది సంచిక

తర్కమహాసముద్రమ్ము నాపోశనఁబట్టె అన్నంభట్టుపండితుండు,
యావదాయుర్వేదజీవసీయఁచికిత్సలు గదించె బసవరా జగదవేత్త,
జందెమ్ము తెగతెంచి ఊత్రము నెగయించె అనపోతశర్మ దేశాభిమాని,
గోలకొండకీరీటకోటికాంతులు దిద్ది రక్కన్న మాదన్న లఘరగురులు,

అఖిలపురుషార్థఫలసిద్ధినందినారు
ఆధిభౌతిక భౌతికాభ్యంగణముల
సీపితామహ మాతామహానిధులు
మాయసీయ కాంధులసంప్రదాయ, మాంధ్ర !

నాదభేనువుఁ బిండి నవసిత మందించె శ్యామరాజస్వామి తన్నయుండు,
లీలాతరంగిణీకూల తీర్థానందుఁ డయ్యె నారాయణుఁ డమృతమూర్తి,
శ్రీకృష్ణకాలిగజ్జెలమ్రోతల లయించె బదముల షేత్రయ్యపాటకాండు,
కావ్యమాంగల్యరేఖాదుచుల్ మెఱుఁగార్చె మల్లినాథ విదగ్ధవల్లభుండు,

సృష్టి నూచు సంగీతసాహిత్యకలల
నుగ్గుబాలతోడుతఁ ద్రావి యుమిసి రాంధ్రు ;
లా జగన్నోహనాస్త్రము లభ్యసింప
దక్షిణము నుత్తరముఁ జూడఁదగునె? ఆంధ్ర !

వీటిఁగివచ్చిన ప్రాణవిభునకుఁ బసుసిచ్చి వేడిసీళ్ల ను తోడఁ కోడ లొకఁడె,
కత్తులతిరునాళ్లఁ గవయవచ్చిన నాధుఁ గొఱకచ్చునుడిఁ దోలె కూఁతు రొకఁడె,
కులకక్షులఁ గృశించి కూలనున్నవిశాల రాజ్యచక్రముఁ ద్రిప్పె రాణి యోధు,
కవికోకిలమృదూక్తి సవదరించెను తేనెనుడికారమున ఆడుబడు నొకఁడు,

విమల సాహస సౌకుమార్యములు వెలయ
దిడ్డితంబంబులందుఁ జిత్రించినారు
తమచరిత్ర విచిత్రపత్రముల నాడు
తలఁప వెట్టు లాజాతిచైతన్య, మాంధ్ర !

గడ్డపాటలు గోగుకాడలవలె ముట్లు వేసినారట కొండవీటిరెడ్లు
తెలివెన్నరాసుల తీరున నల్లకొండలు చీల్చినారట పలనాటిగండ్లు,
శివుండు గంగనుబోలె జెరువుగండ్రవాహ మాపినా రద్దంకికాపుమగలు,
వాటెడేసి శిలాకవాటముల్ గ్రుద్దులఁ గదిపినారట తెలంగాణభటులు,

అట్టి బలభద్రు లీభూమిఁ బుట్టినారు
విజయకన్యక వీరగోఱజముఁ బూయ,

ఆంధ్ర!

పులికడుపు చలిచీమలపుట్ట యయ్యె
చూడనోయి ప్రాల్మాలికల్ వీడి ఆంధ్ర!

పూజింపరే రెడ్డిరాజులు వీరశృంగారహారములు కాన్క లిచ్చి,
నేవింపరే కమ్మనేనాపతులు శత్రురక్తకుంకుమల నరణ మొనంగి,
వెలయింపరే వెల్మవీరులు బెబ్బలిబిడ్డలై పరసీమ గొడ్డువోవ,
అర్చింపరే బ్రాహ్మణాచార్యు లుభయభాషావ్యవసాయసన్యమ్ము లెత్తి

ఈమహాంధ్రదేశభగవతీమతల్లి
నాదినుండి సామ్రాజ్యసమాప్తిదాక,
కులముఁ దడివిరె? పాలిమేరగోలఁ బడిరె?
బోయవలె తల్లిపల్లకీ మోయు, మాంధ్ర!

పెనుజడల్ విరబోసికొని తాండవంబాడు ఈర్వాపిశాచి నట్టింటిలోన,
సవతిబిడ్డవిధాన నవయుఁ దల్లితెనుంగు విశ్వవిద్యాలయవీధులందు
దోషశల్యమ్ములే దోఁచు నుత్సాహసంపన్నవ్యసాహిత్యపాలనమున,
పిన్న లూర్ధ్వముఖుంబు పెద్ద లధోదృష్టి ఉభయభాగ్యోపాస్తి నుత్తమాపు,
ఈయభావవేదాంత మే మీమాయఁగలదు,
చావుబ్రదుకులు తేలు నీసంధియందు,
నాదుజాతి నాదేశము నాదుభాష
అను అహంకారదర్శన మందు, మాంధ్ర!

అంధనా హితాభ్యుదయము

పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు

తెనుగుబాస జన్మించిన శ.భ్యుహూర్త
 మేమో! ఏస్వర్గీయశిల్పి ఆమృతహస్తమునుండి
 అక్షరమూర్తియగు ఆంధ్రవాణి అవతరించి
 నదో అంచనావేయు మహానుభావు డేడి?
 ఎన్నియో వాదములు ఉపవాదములు, తోకలు
 తొండములు బయలుదేరినవి. పుస్తకములు -
 వ్యాసములు ప్రబలింపగాని యిదమిత్రమని సత్య
 మును తేల్చిచూపగల మొనగా డొంకను లే
 డనుటకు చింతగుచున్నది. ఆధారములును
 చాల తక్కువ. మనలో దేశచరిత్రలుగాని,
 స్త్రీయచరిత్రములుగాని వ్రాయు ఆచార
 మంతగా లేదు. అది మనము పాశ్చాత్య
 విజ్ఞానుల సహవాసముచే సంపాదించుకొన్న
 “తేలివి” అన్నను మనము సిగ్గుపడనక్కర
 లేదు. మనవా రాధ్యాత్మికశక్తి ముదిరినమహా
 నీయులుగదా! తాము చచ్చినయనంతరము
 తమ్ముగురించి యెవరైన చర్చించురా? అను
 తలపే వారికి గలుగలేదు. కేతన లెందరో
 మల్లన లెందరో కవిసార్వభౌము లెందరో
 నేరుగా జెప్పవా రెవ్వరు? మనవాఙ్మయ
 మంతయు గందరగోళమే. ఆదోషమునకు
 పొరపాటునకు మనము వారిపై గ్రుడ్లురిమిన
 ప్రయోజనము లేదు, ఆ య దృష్టవంతు
 లెన్నడో చల్లగా కన్నులు మూసికొని మాట
 గట్టినారు.

అయిన, నింతకు మిగులున దేమి? ఆట
 బొమ్మలవలె ఊరకుండవలసినదేనా? అది
 కార్యజ్ఞుల లక్షణము గాదు - మరి సాకుతో
 తప్పించుకొనవలసిన సోమరయ్యలవని. ఆధార
 ములు లేనే? అని యేడ్చిన కరుణించువా
 రెవరు? ఉన్నదానితో ఒకరీతిగా సత్యా
 న్వేషణముచేయుట బుద్ధిమంతుడగు జీవికి
 లక్షణము. ఈవిత్తర్కములు మునుపే తలనూ
 పినవి. మనకన్న తొలుతనే ప్రతిభాపంతులు
 మేలుకొని పారాడినారు. వారిలో మన
 మెన్నటికిని మరువరాని, మజపునకురాని వాడు
 పితేళలింగముపంతులుగారు. అతని జతలో
 పనిచేసినవారును, తరువాత వేయికొక్కతో
 పారాడినవారును నున్నారు. అయిన నేమి?
 సత్యప్రియుడనుకీర్తి పంతులుగారికే దక్కినది.
 “అలికమున అక్షిని దాచినవాడని సోము
 నన్ను ఒకవేళ ననకున్నను పంతులుగారిని
 మాత్రము జగచ్చతువని ఘోషింతుము. కవుల
 చరిత్రలను సంగ్రహించుటలోను, వానిని
 ముద్రించి యొకస్వరూప మిచ్చుటలోను
 పంతులుగారు పడినకష్టములు ప్రతియాంధ్రు
 డును స్మరించదగినవి. పోనీ వారుమాత్రము
 తేల్చిరా? తేల్పు టెటులని? కూడి తీసివేత
 గాదుగదా అడిగినవెంటనే ఎక్కాలు వచ్చి
 యున్న ఉత్తర మొప్పించుటకు. వారిపే యుం

డిన యాధారములపై యూహలే. కడకు
 మనకుమాత్రము, కొన్ని సమస్యలలో నిర్ణ
 యములేనివి శంకలే గతియైనవి. కొందరు
 నన్నయకుముందు వాఙ్మయమే లేదన్నారు.
 భట్టారకుడు భ్రష్టవాఙ్మయము సంతయు
 గాలించి- శోధించి- యేర్చి హర్షి-తిద్దితీర్చి-
 భాషకు స్వరూపమును బ్రసాదించెనట. మరి
 కొందరు నన్నయకుముందు వాఙ్మయమే లే
 దన్నచో-భారత మాతాశమునుండి యూడి
 పడినదాయని గద్దించుచున్నారు. వేరొకరు
 శాసనవాఙ్మయము ప్రబంధనిర్మాణముమై
 యుండలేదని పట్టుపట్టుదురు. కొందరు పగలు
 రాత్రి కష్టించి ప్రతీతాటియాకులు పతకి
 వెలుగుచూపి “యిదిగో ప్రాచీనవాఙ్మయ”
 మన్నారు. ప్రతివాదులు వీరిని మీరే వ్రాసి
 ప్రాతిపేరు లతికించివారులెమ్మని నేభాకోశ
 ములకు దిగినారు. “పేరులు దాచుకొన వలసిన
 కర్మ వీరీకేమిరా” అనువిచారము వారికి బట్ట
 లేదు. కడకు సత్యము మాతిముడిచి ప్రతిజ్ఞ
 లకు దిగి వాఙ్మయ మొకయుద్ధరంగ మైనది,
 నాకు జూడ సాహిత్యమునే పరమార్థ
 ముగా భావించు కడుపుకక్కురితిగల మనము
 పైన నిలిచి తమాషగా వీరివివాదముల జూడ
 వచ్చును. మన ఆనందమున కేమి పరవాలేదు.

ఒకకవి ముందువాడైనను వెనుకవాడైనను మనకు యచ్చునుహాపద లేదని నామనవి. కావలె నని మునిగాళ్లపై యెగురెక్కిన జెప్పలేను గాని లేకున్న మనము కంటియెదుట గనపడు గ్రంథముల జూచియే హెచ్చుతగ్గు లేర్పరిం పవచ్చును. వారు వ్రాసినగ్రంథము లెదుట నున్నవి. చేసినపరిశ్రమలగుపడుచునేయున్నవి. భావములలోని మేలిమి, రసములోని పరిణతి వారిగ్రంథములు స్పష్టముగా వివరించు చునేయున్నవి. వానిని జూచియే తరతమ భావమును నిర్ణయించుట తంటాలేనిపని.

“అయిన సాహితీకి కాలనిర్ణయమే య క్కరలేదా! ఆనాటి భావములు ప్రవృత్తి నివృత్తులు మొదలగునవి గమనింపకున్న కవి హృదయము బోధపడుననుట నవ్వలూట గా దా! జీవితమునకు కళ ప్రతిబింబమేగదా!” నిజమే. అట్లు వాదించువారిలో నేను నొక డను. కాని అంతమాత్రముననే తూ-చా-దప్పక చావుపుట్టుకలు, వివాహమైన తేదీలు పుత్రోత్పత్తిగలిగిన శుభలగ్నములు వల్లించి మెదడున కంటించవలెననుట న్యాయము గాదుగదా! ఏబదివత్సరములు క్రిందైనను మీదైనను మనము పట్టి సాధింపవలసినపని లేదు. ఆయిత స్యుక్తాలములోనే సంఘము గుర్తుపట్టలేనంత పూర్తిగా మార్పుచెందుట గుసంభావ్యము. కనుక మనము కవుల కాల గ్రహమునుగురించి యలత జెందకుండుట మేలు. వారిచేతులలోనిపని గాదుగదా. అలో చించి ముందుచుట్టుటకు మరి మూడవవాడగు ముసలి బ్రహ్మడి.

నన్నెచోడుడు.

ఇంతవరకును- నన్నెచోడుని కాలవిచార మొడుకు దొడుకులలోనే యున్నది. “కవి రాజ శిఖామణిని” “కవిచరిత్రకారుడు” నన్నయకు తరువాతివానిగా నెన్నుకొనెను. మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారును- నడుకు దుటి వీరరాజు పంతులుగారును- నన్నయకు ముందటివాడనియే. నేడు పండిత శ్రీపాద లక్ష్మీపతి కాస్త్రీగారు తిక్కనకన్నను తరు వాతివానిగా దేర్చినారు. ప్రాచీనగ్రంథముల లోని విమర్శల కన్నీటికిని సమాధానము లొ సగినారు. సయ్యకికాయగ ఖండించినారు. ప్రయోగ విశేషముల బొందుపరచినారు. వీరు లేర్పిన విషయములలో నన్నెచోడుని కుమారసంభవ ముద్దటుని కుమారసంభవము

నకు పరివర్తనము గాదనుటయు నొకటి. మనవాద్యయమున నున్న గొప్పచిక్క యిది. ప్రబలాధారములు లేవు. సత్యము తేలదు. ఇంతకన్న నుత్కృష్టములగు ఆధారములు దొరకువరకు మనము లక్ష్మీపతి కాస్తులివారి వాదమునే అంగీకరింపవలసి యుండును. అధిక పరిశ్రమతో కాలవిచారములను, ప్రయో గ విశేషములను, కొన్ని పారశ్లేదములను విమ ర్శించి సత్యము తేల్చిన లక్ష్మీపతి కాస్తులి గారికి ఆంధ్ర యువకుల తరపున పరశ్శత ప్రణామము లర్పించుచున్నాను.

అయిన మరము మొదట నుదాహరింపవల సిన దెవరిని? “విద్యాదయిత” నేనా? న్యాయమే. కాని నాతలంపుమాత్రము నన్నె చోడునే దిలకించుచున్నది. కాలవిచార మటులుంతము. అతనితైలిలో నైలక్షణ్య మున్నది. భావములలో ప్రాచీనత యున్నది. రచనలో దేశీయత యున్నది. కవిత్వాదృష్టి, జాతీయతావాదము ముఖ్యమైనచో నన్నయ నన్నెచోడులలో “కవిరాజ శిఖామణియే” మొదట రావలసినవాడని నామనము. విజ్ఞులు కోపగింపకుండురుగాత. నన్నెచోడునకు కన్నడ వైద్యువ్యము నరముల కంటినదగుటచే “తెనుగుతన”మంతగా ప్రతిఫలింపలేదని కొంద రంగురు. కాని ముద్దులుగులుకు తెనుగుపద ములు జాతీయములు పాదలయం దందంగు నిక్కి-చూచు పూమొగ్గలవలె గిరికొనియే యున్నవి. దానిని కొంత పండినట్లు బసవ పురాణమున జూడవచ్చును. తావని పుక్కిట బట్టి గంభీరముగనుండు నిండుమొగ్గలవలె నర్థ గౌరవముగల చిన్ని పదములకు, మధురస్వభావ వర్ణనలకు సోమనాథుడు కాణాచి.

పంతులుగారు నన్నెచోడుని కవిత్వమును క్రిందికి లాగిరి. అన్యదేశ్యము లతనికవిత్వలో నెక్కువట. అందుచే కవిత్వమునకు పుష్టి దగ్గి కొరత గల్గినదట. అన్యదేశ్యములు వాడని గ్రంథములు మనభాషలోనే లేవని గట్టిగా జెప్పవచ్చును. మనకవులు “తావి మోవి”- మొదలగున వన్నియు నన్యదేశ్యములే యన్న ప్ప డిక నీయరిష్టమునకు తొలగి నిలిచినవా రెవరో మీరే యోచించుడు. అట్టివానినెల్ల నిషేధిం చుచు బోయినచో తుదికు మనకు మిగులు నది లక్షణకారులు మాత్రమే. అప్పకవి “యన్యదేశ్యములు” ప్రస్ఫుటార్థ రసములు గావని నిరసించెను. అటులే తలచిన అన్య దేశ్యములేనా అపరాధము? తిక్కననాటి

మాడు కంపు చీరలు మొదలగున వీనాడు వాడు కలో కవిబ్రహ్మ వాడిన యర్థములలో నున్న వా? అతనికాలమునాటి భాష వైకాలపు వారి కర్థముగాదని యోచించి శక్త్యయిడిగి తెలిసికొన్నాడా తిక్కన? ఎల్లకాలము మారని ప్రసిద్ధపదములే కవి వాడవలెనని విధిం చుట యన్యభావికమని వేరే చెప్పవలెనా? ఆనాటి కవి ప్రసిద్ధార్థము. ఇప్పటికి కాక పోయినంతమాత్రమున కవి శిఖార్థుడగునా? కవులు తెలివి గలిగినవారేగదా? ఇతరులు చదివి యానందింపనేగదా గ్రంథములు వ్రాసిరి. అట్టియెడ “పనివడి” మారుమూల పదములు వాడినచో ప్రయత్నించి చదువు “మంగలి రంగ డుండ” డని వారికిమాత్రము దెలియదా? ఆయాకాలములలో, ప్రసిద్ధమైన పదములనే వారు వాడుదురు. ఈనాడని ప్రసి ద్ధములు గావని మనము నిందించినచో న్యాయ మునా? నన్నెచోడుడు వాడిన “నాయి”, “కండవడము” మొదలగున వన్నియు ఆనాటి సామాన్యవ్యవహారములోనివే. అట్టివానినే యాతడు గ్రహించెను. అట్లుగానన్న వాతడు తెలుగులో “ప్రబంధము”ను వ్రాసి కన్నడము లోని మారుమూలపదము లేల కుప్పతెప్ప లుగా నిండించును? అంతటి యభిమానము కట్టాలముపై నున్న కన్నడగ్రంథమే యొకటి వ్రాయలేకపోయెనా? దేశ్యములకును తెలు గునకును తీరని సంబంధ మున్నది. దేశ్యములను గ్రహించుట తెనుగువారికి చాల పురాతన కాలమునుండియు విశువక వెన్నంటి వచ్చుచుండు నాచారము. అనశ్యకము గూడ. దేశ్యములకుమాత్రము బహిష్కార పత్రము నొసగి సాగనంపినచో సంస్కృ తము మనయింటి పిన్నమృబిడ్డ గాదు గదా! అట్టియెడ సంస్కృతము వాడుటలో నున్న న్యాయమేమి? పరస్పరసంబంధి భాషా పదములు వాడినచో గలుగు దోషమేమి? ఈ సత్యాగ్రహ మచటనే న్యాయమగును గదా! ప్రస్ఫుటార్థత కంతమెక్కడ? ఎంత యోచించిన భావముయొక్క లోతును తలచి చూచి పూడు దెచ్చితనను దైర్ఘ్యముగల బుద్ధి మంతు డుండునా? కనుక నన్నెచోడుడు అన్యదేశ్యముల వాడినా డన్నంతమాత్రము ననే పెరటిదారిని సాగనంపవలసినది లేదు. అతనికి గొప్పస్థాన మీయవలసినదే!

రాజకవి యాటచేగాబోలు శృంగారము వైపు మనసీడ్చినది. వీరశైవుడైనను మతాభి

మానసుకన్న కళయం దనురక్తి మెండు. పద లు లతిమృదులనులై చూచినచంటనే బాత కునికి-భావము బట్టియిచ్చును. తాను గాని పబూనినది పరివర్తనను, నన్నెచోడూడు కాళిదాసుని యుపమానములకు, మెఱుగుదిగ్ధ యాత్నించినాడు. అద్వితీయుడగు ఆ మహా సుభావుని దాకునాడెవడు? “కవిరాజశిఖా మణి” కృతార్థుడైన పట్టులును లేకపోలేదు. వ్రాయబూనినది “ప్రబంధ”మైనను హృద్ ఆజ్ఞ లేని వర్ణనములకు దిగలేదు. ఆంగికవర్ణన మున్నది కొన్నిచోట్లుల చెక్కుననుచిరాప ననిపించును. కాని దోషమంతయు తెనుగు కవిదే గాదు. చేయబూనినది పరివర్తన గదా! అంతయు నితనికి మిడిపెట్టుటకన్న కొంత విషదీయట మంచిది. కాళిదాసుడు సాందర్యపక్షపాతముతో సందర్భమును గమనింపని ఘట్టములు లేకపోలేదు.

అసలు శృంగార మన్ననే మనసు పండ్లు నూరుట సహజము. ఆహారము మనది గాదు. మనదొర్భాగ్యపు బ్రదుకులలోనే యున్నది. ఏ గ్రంథమునందైనను కాసంత శృంగార మెక్కువగా కొనబడినంతనే పండ్లునూరుట మనవిధి. మనకొట్టము, మనగాదె, మనగేదె, మన గృహపరిశ్రమలతో కావ్యమును గొలుచుట కన్న వారు ప్రశ్నికముత్తు యుగములలో భాగము లనుభవించి సుఖించిన రక్షితులని సరిపెట్టుకొనుట కాంతికి త్రోవ. ఇతని వర్ణనలు మెఱుగిచ్చి తీర్చిన సజీవచిత్రములు. అచట నడట నన్నయకాశ్మీయు శబ్దాలంకారములు లేకపోలేదు. అలంకారముల ఘాటు తిగిలినది. కాని ప్రసన్నత గలపట్టు లేకున్న. మారుమూలపడములకన్న వాడు కలో వడిదిరిగిన నూటలు కొల్లలు. అక్కడక్కడ ప్రయత్నించి యోచించి పడవేసిన భావములు లేకపోలేదు. కాని సులభముగ నర్థమగు సరసభావములపైననే యాతనికి ముక్కువ. నన్నయ పురాణకవితరు నాయకు డెట్లుయ్యో అట్లే “కవిరాజశిఖామణి” కావ్యకవితకు మగడు. కన్నడనదుమ్యును ముదిరియుంటచే తరువాతి గ్రంథములవలె “తెనుగుతన” మంతగా ముదిరియుండలేదని విన్నవించితినిగదా! బహిరంగస్పష్టియొక్కవ. ఆంతరిక చిత్రణముగూడ లేకపోలేదు. ఇది ప్రకృతిని వర్ణించుటలో కవికిగల అసక్తి మొదలు. గ్రంథమంతయు చైదవినను ఒకటి రెండు చోట్లులనే వీరశైవ్యు వాసనంటి

యున్నది. ఇక తక్కినచోట సంతయు పరిణతకళావృద్ధయమే తప్ప వేరులేదని విన్నవించును.

నన్నయ :

ఇక తిన్నగా “విద్యాదయతుని” బరికింతును. నన్నయ రెండుభావలయందును సంపూర్ణముగ స్వాతంత్ర్యముగల పండితుడు. కన్నడమునూ పరిశోధించి యుండు నేమో! పుట్టిది శ్రోతమునటుంబును. పట్టి నది రాజపురోహితము. నాలుక కందిన తెనుగుమీదికన్న సూధించిన సంస్కృతముపై యభిమాన మెక్కువ. కావుననే తెనుగున భారతమంత బృహద్గ్రంథమును రచించిన “మహితాత్మునకును” శాసనములుమాత్రము మనుగుభావతోనే వ్రాయవలసినదని. అయిన ఆంధ్రాభిమానము తగినదా? లేదు. అట్లున్న తెనుగున కొకస్వరూపమునే యిచ్చి యుండునుగదా! సంస్కృతమునందే కావ్యములు వ్రాసియుండిన నెవరు గాచనియుండురు? ఇంతకష్టపడి చింతామణిని పట్టవలసినపనేమి? కొందరు తొలుత చింతామణిని బూరించి దానికి లక్ష్యగ్రంథముగా భారతమును రచించినా డందురు. ఆట్టిమర్యాద - వాడుక మనవాఙ్మయములలో నున్నది. సంస్కృతమున భట్టికావ్యములవంటి, అక్కరకురాని యత్నము లెన్నియో గలవు. వాని కళ వ్యాకరణకవితృమే. “కాని క్లేషకావ్యమే యుత్తమకావ్యస్వయ మైనపుడు అట్టివిమాత్రము కావ్యములుగావా? వాఙ్మయమున కన్నివిభాగము లున్న నేగదా సమగ్రత?” అని కొంద రందురు నిజమే. అట్టిపజ్జలను జూపించవలసినపద్ధతులు వేరు. అన్నిటికిని కవితృమే గతియగుట కది సానివాడ గానుగదా! మందుకు గావలసినచున్నవియు, మందిననియు ఇంటినిండ జిల్లేదులువాటు పరమ దొర్భాగ్య చక్రవర్తులున్నారా? “ఇంటిల నన్నయయే స్వయముగా “జగద్ధితమును” బూని కావ్యమును రచించెద నన్నాడుగాని చింతామణి లక్షణ సమన్వయమునకు గాదు. అట్లున్నచో నా మహామహాడే చెప్పియుండును. అహో బు పండితాదులు భారతమునందలి లక్ష్యముల నుద్ధరించుట భారతమున చింతామణికి సరిపోవులక్ష్యము లుండుట ప్రబలాధారము గాదు. అతడు రచించిన వ్యాకరణమునకు భారతముమండియే యుదాహరణముల, నిచ్చుట, సముచితమని వారు తలచియుండవచ్చును.

అంతమాత్రమునకే నన్నయభట్టుయొక్క వృద్ధయము - లక్ష్య లక్షణములనుమాత్రమే - యుఖ్యముగా నుంచుకొని ననుట పొసగునా? మొదటినుండియు నాతని కావ్యస్థియేయున్న కావ్యము రక్షిగట్టియే యుండును.

నన్నయకవిత సలక్షణమైనది. ఆతని పైని కావేశము గొప్పది. ప్రతిపదమును మును కొనివచ్చు నావేశముచే తూగాడుచుండును. ఆందుకే స్థలముల మారిన ట్లంభయు నిలుకడ కేక పారినవి కవిత. తెనుగుపదములకుమారు సంస్కృతపదములే తతయ వాడుచుండుటనే విషదీయరాని చిరుమున్నది. ప్రసాదముగల మాత్రము కొంచెము తక్కువే. తిక్కనకు వలెనే నన్నయకు శివిత యన సంపూర్ణమున కాంతి గురుగుకొన్నది. ఎక్కుగూడనేమో. అయిననేమి? ఆయువు భాషాసంస్కరణముతో. తీరిపోయినది. భావమనన తక్కువేమో యనిపించును. నన్నయకు భాష్యాప్రకృతిని సృష్టించుటలోనున్న యభినివేశము ఆంతరికవృత్తిని జొచ్చిచూచుటలో గానము. చిత్రములు కాలనేయి కదలుపని మూగ బొమ్మలు. తిక్కన కవనములలోని జూబ్బల్య మానమును గూర్చి చంచల ప్రవృత్తిని నన్నయయందు జూడలేము. కొందరు దీని నభిరగి భేదముచే సమగ్రంగస్త్రుగు. ఇవితర్కముల కంతములేదు. వారంతగా వాదించినను తిక్కనకన్నను ఒకమెట్టు తక్కువ యని యొప్పుకొనుట విధి. కవిబ్రహ్మ నన్నయను “విద్యానిధి”యని, “విద్యాదయతు”డని, “మహితాత్ము”డనిబాగియుండుట నన్నయ కళామహాత్మునకు వలనిగాదు. సరిగదా తిక్కన నన్నయను పెద్దజేసి చెప్పినను మవకు బాధలేదు. ఛా రిద్దరికవితృముల నేర్పరించుటలో సంపూర్ణాధికారమున్నది మనకుగాని వారికి గాదు. ఎవ్వరేమన్నను కాలమున తిక్కనకన్న నన్నయ బెద్దవాడైనను కళావివేకమున పిన్నవాడనియే నాయభిప్రాయము. గంపల్లూర్పు స్వభావవర్ణనలు లేకపోలేదు. కాని శింషి లేక ట్టుప్పించిన వృత్తము లేకున్న, “జగద్ధితముగ” పురాణమును నిర్మింపదలచిన బ్రాహ్మణులగుటచే తనకావ్యమునకు కళాత్వమివ్వలేదు. సారవంతములగు పట్టులకన్న సారహీనము లేకున్న దోషము, నిజముగా నన్నయ సందర్భపద్ధిగల ధారకు ప్రమాచార్యుడు. శ్రీ నాథుడు నన్నయను ధారాపథిక్త యుష్మింపిచాడని స్పష్టముగా బలంకవచ్చును.

కొందరు శ్రీ నాథుని వ్రాతకు నన్నెచోడుని కుమారసంభవము మాతృకయందురు. ఏమో; శ్రీ నాథుడు కుమారసంభవమును జూచి యుండునేమో చెప్పలేను. కాని పరిశీలించి నచో శ్రీ నాథునిధారకును నన్నెచోడుని పలుకునకును కొంతభేద మున్నది. అ చెన్ని యోసారులు నేను స్వయముగా ననుభవించిన స్థితి. నన్నయసంభాషణలలో “తెనుగుతన” మున్నది. ఒక్కొక్కచోట పరిస్థితులుగ వ్యాదయమునుగూడ దాచుచున్నది. కాని ధార సంస్కృతపదజటిల ముగుటచే చాలచోటుల పాతకుడు గ్రహింపలేనంత స్పష్టమైనది. ఇతి నికి సంభాషణల గూర్చుటయందు తిక్కన కున్నంత నిపుణుల లేదు. తెనుగుజాతి కొకస్వ రూపమిచ్చిన మహనీయుడని మ్రొక్కుదురు. గాని కళాజేతలలో మొనగాడని బరాబరులు నేయు పరమభక్తులము గాను. నన్నయ యరణ్యపర్వమును బూరింపకుండుటకై యెన్నియోగాళ్లు మొలచినవి. అం దేదనిజమో, యేది యసత్యమో నిర్ణయించువా రెవరు? ఎట్లయినచో భారతమేమో నిలచినది. అది యు మనభాగ్యమే.

భీమన :

నన్నయను దశపుటలో భీమను పలుకక పోరాడు. ఇతడు “శాపానుగ్రహదక్షు”డట. ఆదిరుద్రుడచే మనకు లాభనష్టములు రెండును లేవు. ముందుగానే చచ్చి క్రిమిసల్లాసు దప్పించుకొన్నాడని సంతోషపడవలసినదే. భీమన కృతులు వ్రాసియుండెనట - రాఘవ పాండవీయమును సూరస బేర్కొన్నాడు. నృసింహపురాణ మనియు వేర్కొన్నాడు. అతని చాటువులని చెప్పుబడుపద్యములు కొన్ని గలవు. అవి సంస్కృతనిబడములు, వానిచే మనకు ప్రయోజనము లేదు. కాగా భీమన్న మనకు లక్షణకారుడుగా మాత్రము మిగిలినాడు. తెనుగువారనుగు మనపాటికి కాతని చాపుపుట్టుకలు రెండును నొకటియే యైనవి.

పాల్కురికి సోమనాథుడు :

నన్నయకాలమునకు కొంత వెనుకగా తెను గును వెలయించిన కవినాథుడు వేర్కొ కున్నాడు. పాల్కురికి సోమనాథుడు, వీర తైవు డగుటచే మతాభిమానముచే శివభక్తుల చరితముల వర్ణింపదొరకొనినాడు. కొంత

మరిది యీరనికి కథావస్తువు సుచితమైనది దొరకలే దన్నారు. కాని నాకేమో దాని యందు తృప్తిలేదు. మనహృదయములు పరి వ్యక్తములే యైనచో కథావస్తువుపై తప్ప వేయబనిలేదు. పరిమాణమును ప్రదర్శించుటలో వివిధభేదము లుండువచ్చును. కాని లలితహృద యముపై పనిసేయునధికార మొకటే. మహా తృప్తకు కార్తల్ పండితు డేమనుచున్నాడో చూడడు:

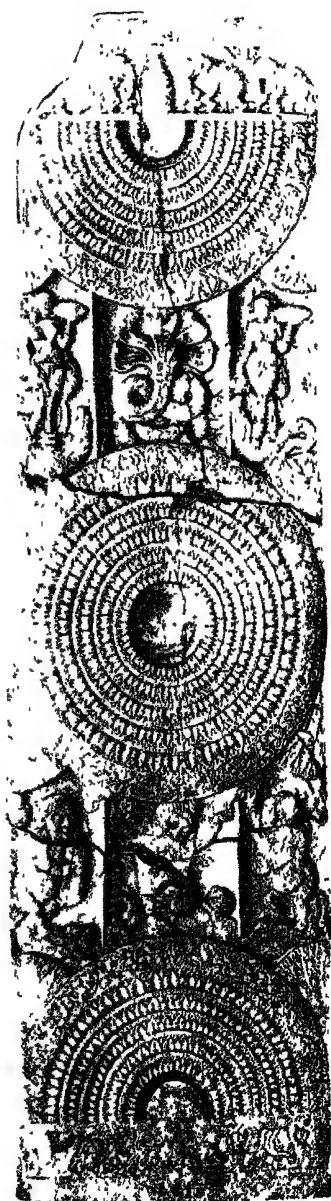
The poet, we imagine, can never have far, to seek for a subject
The elements of his art are in him, and around him, on every hand. For him the ideal world, is not remote, from the actual, but, under it, and within it. Nay, he is a Poet, precisely, because, he can discern it, there, where ever, there is a sky above him - and, a world around him, the Poet is in his place

(Essay on Burns - page, 14).

పైని జెప్పిన నియమములు కవికేగాదు. స హృదయుండు హృదకునికిని నని నావిన్నపము.

నిజముగా “ఆంధ్రజాతీయతన”పోషించిన డెవరు? అనుచర్చయే ప్రధానమైనచో నన్నయకన్నను, సోమనాథుడు కుడిచేయి యనవచ్చును. అందుకు మీరు కొప్పించిన లాభ ములేదు. సత్య మున్నచోట తల నొగ్గవలసి నది మనవిధి. ఆమహనీయుని కలకున సంపూ ర్ణముగ సరసముగ ముస్తాదై “తెనుగుతల్లి” నాట్యమాడినది. ఆతనియుద్దేశ్యముననే జాతీ యతీయున్నది. సంస్కృతభూయిష్ఠరచన సర్వసామాన్యము గామి జానుతెనుగులకు దిగి నాడట - ఎంత చక్కని యభిప్రాయము! ఆతడు రచించిన భక్తులకథ లెన్నడో గడచి పోయినవైనను చదువురపుడు నేడు మన కన్నులయెదుట జరిగిన ట్లుండును. నన్నె చోడునికివలె నీతనికిని కన్నడవైదుష్యము గొప్పది. కర్ణాటసీమలయందే యీతనికి గౌరవ మెక్కువ. మనవాఙ్మయమునకన్న కన్నడమునకే యెక్కువనైన జేసినా డీయా రాధ్యుడు. “జానుతెనుగున” వ్రాసిన దొక కావ్య మైనను అజిముతైములవంట; తేనుగు

నారి పెన్నిధి. ప్రతిచరణమును లెనుగుపదము లేనిది తృప్తిలేదు. పదపదమునను భావముండుని తావు లేదు. ధారాళమును నితని లలితశయ్య మేనుమరపించునది. అల్పశబ్దమున “సనల్పార్థర చన గల్పించుట” యిచ్చని సాధనయట. భావము లును భావవలెనే లలితములై ఇల్లుగా డేలి పోవుచుండును. అనవగరమును అహంకార ముతో తోసికేసిన చెప్పలేనుగాని నిజముగా

అమరావతిస్తూపములోని శిల్పము

సోమనాథుడు ప్రాచీనులలో తక్కువెట్టదగిన వాడు. అనుత్తమమగు నిట్టి గ్రంథమును గడ్డకు దెచ్చి పరిశోధించి తెనుగువారి కందించిన వేటూరి ప్రభాకరరాష్ట్రీగారు ధన్యులు.

సోమనాథుని తరువాత నీయుగమున నంతగా మఱచిపోక నెన్నదగినవారు లేరు. మల్లన శాస్త్రమును బూరించినాడు. తక్కిన వారు నీతిని నిండించినారట. ప్రతాపరుద్రుని నీతి రాజనీతి; బద్దెననీతి ప్రజలకు రాష్ట్రము నకు సంబంధించిన సాంఘికనీతి. వారిరువురును కవులగుటకన్న ప్రపంచమెరిగిన విజ్ఞానులగుట మేలుగదా!

తిక్కన సోమయాజి :

ఇంతటితో నన్నయయుగమున తెనుగు వాణి మో మరవాల్పినది. నెల్లూరి నెరజాణ తనమునకు వలచినచ్చినది గాబోలు. మనుమ సిద్ధిరాజునకు మామయైనాడు మాసోమయాజి. లోకమును వైదికును చక్కగా బరిశోధించి “పులుగడిగిన ముత్తెము”వలె మెదడును ప్రకాశవంతముగ జేసికొన్నాడు. బుద్ధిని కేవలము “పెరంబూరు కార్తానావలె” గ్రంథములతో నిండించుటయే విజ్ఞానమునకు ఫలము గాదని యెరిగిన మహనీయుడు. మనసును శాంతి చెందికలకు నివాసము గావించిన కర్మయోగి. చూచినవెంటనే వస్తువుల అంతరంగ బహిరంగ వృత్తులను గనిపెట్టగలిగిన కవి బ్రహ్మ తిక్కనమహాకవి. ప్రపంచములోని కొరతను గమనించినాడు, తన్నూరార్చుకొన్నాడు. మిగిలిన భారతమును బూరించుటకై చేయి గలిపినాడు. దేవాంశసంభూతుడగు కవి బ్రహ్మ కసాధ్యమైన దేవున్నది? సంస్కృత భారతమును సమగ్రముగా బరిశోధించినాడు. జౌచిత్యము వీడినచోటుల పెదవి విరిచినాడు, లలితత తగ్గినచోట నవ్వు కొన్నాడు. సర్వాంగ సౌందర్యముగ దానికీ తెనుగుభాషలో స్వరూప మివ్వదలచినాడు. నిత్య వ్యవహారములోనున్న పలుకుదనమును జోడించినాడు. “రాజనీతి” యనుమాసలో గరగిపోసినాడు. చదివిన శాస్త్రములను, నేర్పినభాషను గుప్పించవలెనను పేరాసగల వాడు గాడు. సౌందర్యమున్నదా యనియే యాతనిపరిత. అశాచిత్యములగు పట్టుల వదలి ఆస్థానపతితములగు పెంపకముల దగ్గించి రస హీనములగు స్థలములలో హృదయరసమును జీరికి సొట్టపోయిన భావముల నొక్కులు

నొక్కి కవితాపిపాసువుల కమృతభాండమును తయారు చేసినాడు. తిక్కన కరుణచే తెనుగుజాతికి “బురుకుపంట” దొరకినది. అతనిసృష్టి బ్రహ్మను జూచి కేశనలువైచినది. ఆ మహామహుని జన్మభూమి పవిత్రములలో పవిత్రము. అతని నాదరించిన మహా నీయుడగు మనమ్రేదిజన్మ మహాన్నతములలో మహాన్నతమైనది. తిక్కన భారతమున మరము జూడరానిది లేదు. శబ్దసాధుత్వము గొప్పది. పలుకులసాంధిక మహనీయుమైనది. ధారా సరస్వతయో వానకారులలో విరికికొనిపారు నదీజలములకన్నను ద్రుతతమముగ బహింపును. సంభాషణ వైచిత్ర్య మేధావులకు గుణ పాఠము నేర్పినది. జౌచిత్యము క్షేమేంద్రుని చెవులు నులిమి చెప్పినది. అతని రసపోషణ తపస్సుల కొజ్జలంతి యైనది. అతని స్వనిపుష్టి ఆనందవర్ధనుని హెచ్చరించునది. ఆవేశమా! అమితమైనది. ఆలంకారనిరవ్యాణమా! ఆలంకారికులను గళబద్ధమైనది. వ్యాసునిలోనున్న కత్తిపోటు-రక్తప్రవాహము, వాల్మీకి మృదు మధురవాణిలో దాగియున్న సురభిశోద్యా నములు మనోహరశరచ్చంద్రికలు, లలితలవలీల తాలెలిన నాట్యభంగిమలు, మలయమండన విారవిచాలనవాచాలలలు, అన్నగకామినీ కర్ణపూరములలోని ఘుమఘుమలు - సర్వము భారతమున నిండించినాడు. శాంతిలో పరాకాష్ఠ నందినాడు. భవభూతివలె నిరంతరము ఘగ్గగమండిపోవు ఆవేశ గాడు. కాళిదాసువలె ఖడ్గముల కిణికిలలో కాగిలెంతలు జూపు శృంగారసౌందర్య నేపథుడు గాడు. సంపూర్ణముగ మనసును అదుపాజ్ఞలలో నుంచుకొన్న వశి. అధ్యాత్మికశక్తితో పరిపూర్ణరసందిన యాత్మశక్తిలో లోకముద్రవేసిన మహా నీయుడు. ప్రియరూపాదయను, పల్లిప్రేమ, స్వామిభక్తుడగు నేపథునిచిత్తవృత్తి, కార్యజ్ఞాని జీవితము, మొరకుపట్టుదల-అది యిది యననేల, సమస్తప్రపంచము నగచేత నాడించిన మహానీయుడు తిక్కనమహర్షి. ఆ ప్రసన్నలలిత గంభీరమగుతైలికి ప్రపంచము తలవంచినది. మధురములగు నాతని వర్ణనాసన్నివేశములు కొండలను గరగించినవి. భారతవీరులను తెలుగువీరులు గావించినాడు. ఆర్యావర్తమున కంతటికి క్రాదు, భారతమున కంతటికి సంబంధించిన రాజపుత్రులను తెలుగువారిగా, మన గోదావరి తుంగభద్రా ప్రకాంతామలతర భూములలో జీవితమును గడపినవారుగా

జీతించినాడు. వారిసంభాషణలలో, వారి ప్రవర్తనలలో, వారిభావములలో వారివస్త్ర ధారణాదులలో తెలుగుతనమును బెంచివాడు. కట్టుకదలకు కళాతత్వ మిచ్చినాడు. తెనుగు జాతి కతడు పెట్టినది భీష. తెనుగుగడ్డ, తెనుగు పురుగున్నచోట - వాటిగగ్గరుహరములనుండి తిక్కనార్యుని నామపారాయణము వినవచ్చును నేయుండగలదు. తిక్కన మహాశయుడే లేకున్నచో మనవాఙ్మయములో ఉండు నదియే లేకుండునది. నేను “తెనుగుభాషలో” లేకుండునదియే లేదు. అందు కీచకునిపాలనను జీతించుటలో జూపించిననేర్పు, ద్రౌపది పాత్రచను సున గావించినహార్పు, కృష్ణుని పాత్రమున నిర్మించినతీర్పు, దుర్యోధనున కిచ్చినమార్పు, మాలయగు కుంతికి గావించిన చేర్పు, కర్ణునిపాత్రమున పొంగిపొల్లకు స్వామి భక్తికి ధీరోదాత్తత కొనగినతార్పు లెచి లెచి ధ్యానించదగినవి. తిక్కనను ముందు నిలుపుకొని మన మేవాఙ్మయముతోనైనను పోటీచేయవచ్చును. సంస్కృత సాహిత్యమును గాలించి చదవినను తిక్కనను చెనుక వేయుమనీషి గలుగలేదని చెప్పలేర్యము నాకున్నది. షేక్స్పియర్ సృష్టించిన నాయికలు మన ద్రౌపదిగలందర బ్రామూర్. మిల్టన్ మహాకవి నైతాను పాత్రమును సృష్టించిన యాధారణమును ప్రజ్ఞకు తల నూపుదుము. కాని అంతకన్న నెన్నోరెట్లధికమగునేర్పు తిక్కనార్యుని కీచకపాత్రమున నున్నది. రసికులలో చక్రవర్తి. పండితులకు ప్రశంసాచాక్ర్యుడు. వజ్రానికులకు బహుమతి. కర్మయోగులలో జనకుడు. రాజనీతిజ్ఞులలో చాళువునకు కుశీచేయి కవి బహుమతి. బ్రహ్మాండమును భారతమును బూరించునపుడు ఒకచోట నైన అలత, శ్రమ, వేసరికీ యున్నదా? దోషైక దృష్టితో రాత్రి బగలు మనజీవితమెల్ల గట్టించి చూచిన నొక్కటలోవసు నైతిమాప గలమా? ఓమహాకవి! నీవు తెనుగుజాతి కారా ధ్యులవు. మాపున్నెముల నోముపంటవు. మాజీవితముల కమృతమనుషుమార్గివి. మాశరీరముల చర్యమును జీల్చి నీకు పాదుకలుగా సమర్పింతుము. కవితాప్రపంచరసి! నీకు నమస్కారము. నీనామము మాజీవితముల యం దెప్పుడును మరువకుండుముగాత.

ఎర్రాప్రగడ :

తిక్కనతరువాత యెర్రాప్రగడను చల పకపోయెడు గదా! ఇతని సాహితీ త్రినేత్ర:

నన్నయలోని వైదికావేశము, తిక్కనలోని కళాహవాత్మ్య, విద్యాదయితుని ఆర్యమత సంస్కారము తిక్కనలోని ఆంధ్రజాతీయతయు నైకశ్రమై శంభుదాసునకు మార్గమునూపినవి. ఇతడు ప్రబంధ పరమేశ్వరుడట. శైలి లలితమైనది. జైచితిని ప్రధానముగ బాటించినట్లున్నది. వస్తుకవిత మెండు. దేశికవితలో మార్గమును సాగించినాడు. సమాసముల వాడుటలో నన్నయలోని నిరంకుశతగాని, తిక్కనలోనిమృదులతగాని యంతగాబట్టక ఇతనికవిత మూడవ మార్గమున కెక్కి ముదిరినది. నృసింహ పురాణమున చాడ ప్రమునకు జేరిన ఘట్టములు లేకపోలేదు. చల్లగా శరద్రాక్షులలో వెన్నెలలో జదివి యానందింపదగిన కవనము. కవి త్రయమునఁ జేరదగినవాడేననికొందరన్నారు. లేదు. ఇతనిస్థానము చాల తక్కువని కొందరినడించినారు. నాకు దోచునడేమి? ఆయా సముపపని రచయిత. చల్లగా సాగిపోవు వాడు. కొప్ప తీట్లదృష్టిగాని, గభీరాశయ ములుగాని నాకు దోచలేదు. మనోహరముగ శయ్య. తెలుగుపదములు నడపినచోట సుఖముగనే యుండునటులకు సందేహములేదు. కాని పదచాపల్యము మొదలగు గుణములు లేకపోలేదు. నాదృష్టి కీతడు సామాన్యకవులలో నెన్నదగిన వాడేగాని కొప్పగా చెప్పి యానందించవలసినవాడు గాడు. అట్టివాడు కవితాప్రపంచరవి యొకడే! అయిననేమి, మరల నట్టి సకలగుణసంపూర్ణుడు పుట్టనేలేదు. ప్రెగడయ తెలుగుచారి కారాధ్యుడే.

నాచన సోమనాథుడు :

తరువాతివాడు నాచన సోమడు. మహామేధావి. తాను తిక్కనశిష్యుడనని చెప్పకొన్నాడు. తిక్కనంతటివా డగుటకు యత్నించినాడు. గమ్యము కొప్పదే. కాని కృతార్థత యెంతవరకు? పీఠేశలింగముగారితిని నుత్తమాత్తము డన్నారు. “అతిక్రమన నక్షిని డాచిన సర్వజ్ఞుడని చిన్నయమూరి కీర్తించినాడు. సీతారామాచార్యులవారు సోమనాథుని మిగుల క్లాపించినారు. మొన్న మొన్నటివర కీతనివిషయమున వివాదములే జరిగినవి. శర్మగా రీతని “నవీనగుణసాధా” బిరుదము భావకేగాని భావములకు జెందరాని దన్నారు. మరికొంద రీతనిని శ్రీ నాథునికన్నను క్రింది కీడ్చినారు. నాకు జూడ నిది యరములేనిమాట. ఎరన సోమన

లకు భేదమును బాటించుటలో దృష్టిభేదమున్నది. రుచిభేదమున్నది. కాని శ్రీనాథుని కన్నును నాచనసోమకు క్రిందనుట యవిచారమాలకమే. శ్రీనాథునిశైలికి సోముడే యొరవడి. భావములలోను కావలసింది సామ్యమున్నది. అట్టియెడ శ్రీనాథునికిమాత్రము సంతోషముతో కవితాభిషేక మాచరించి సోమునిపై పినల్లిముమర యేలనో తెలియకున్నది. ఇక యెరన సోమనలకా? నాదృష్టి కిరువు రొకటే. ఎరనలోని యాచితీ నిర్వహణను సోమనికి లేదు. సోమని కన్న గూఢేశ మెరనకు తక్కువ. అచనిలలితరయితనికి లేదు. సోమునిలోని నిర్లక్ష్యపు నడక ప్రెగడయెడ గానము. ఇక భావముల విషయముననా? అక్కడనే గుచిభేదము. అది హృదయమును నమ్మినది. కొందరికి కేవలము స్వాప్తికప్రపంచముపై మక్కువ. మరికొందరికి బాహ్యజగత్తును జూచిననే యానందము. కొందరికి బోనికి బోచ్చి యంత రికతత్వమును విమర్శించిననే సంతోషము. వానిలో తిరతమభావమును విచారించి తేల్చుట కత్తిపై సామవంటిది. మీరే చెప్పడు: మగ్గ మేలా! మగ్గ మేలా? ప్రాథ మేలా? పనస మేలా? మామిడి మేలా? కాకర మేలా? చుక్కుడి మేలా? ఇరుద్దరును నొకటే త్రోవను గైకొనియున్న విచారము న్యాయ మగునుగాని రెండువిధిన్నములగు మార్గముల బట్టి యెంతవరకు వాదించుటని? మాకు దాని యందును నానంద మున్నది. దీనియందును రసానుభూతి యున్నది. కాన “నవీనగుణసాధ బిరుద” మొక భావకుమాత్రమే చెందినదని వచింపబైర్వయు మాకు లేదు. అతని భావములయందును మాతంత లేకపోలేదు. అవి బాగ లేకనుపోలేదు. ఇక శ్రీనాథునివిషయమా! అతని “పదప్రసిద్ధధారాకుడి” నాచనసోమని భిక్షయే. కాన “కవిసార్వభౌముడు” సోముని కీర్తించి బ్రదుకుట కృతజ్ఞత. నాచనసోమనికవితలో తెనుగుచారి భండారము లున్నవి. తెనుగుపలుకుదన మున్నది. నిజముగా సోమడు తిక్కనశిష్యుడే. అయితే ఆంతరికమగు భావసంపదను గుర్తించియుండెనా తిక్కనయంతటివా డయ్యెడివాడే. కాని ప్రయత్న మంతయు సఫలముగనే యుండుట యరుగుగా! తిక్కనప్రారంభించిన జాతీయతాధర్మము సోమనికాలము

నకు భావకు దిగి భావముల నెరవుగజూచిన దనవచ్చును.

పోతన :

ఇక మనకు మిగిలినవాడు పోతనగదా! ఆత డెలాకిరుడగు ఋషి. ఆకాశమున విశ్వంఖిలగతి నేగు పత్నీలవంటి వాతని భావనలు. అతని తలపులను భావించుటకుగాని, మనన చేయుటకుగాని మాయుద్ధుల కందవు. అది యువకులగు మాలోపమే. పోతనామాత్యుని భావముల నూహించుపుణ్యదినము లికముందు వచ్చునేమో చెప్పలేను. నేనుమాత్ర మాతనికి చేతులెత్తి వందన మాచరింతును. అతనియమకములు, ప్రాసములు శ్రుతియోగ్యములై యుండును. సంస్కృతసహసముల నడపుటలోనీతని కొక సున్నిత మగుమార్గము గలదు. శ్రీనాథుని నాచన సోమనలవంటి ఘట్టనలును, నన్నయ వంటి తీగెసాగును, తిక్కనకువలె విపులభావ సాహచర్యమును లేక అటునిటు తూగాడు చుండును. వాడిని తెలుగులకన్న జొప్పించిన సాంస్కృతికము లెక్కువ. గ్రంథ మంతయు లలితముగనే యుండవలె ననుమాపు పోతనకు లేదు. కొన్ని చోట్లుల కావలెనని పనివడి తెచ్చిన పోకడలును గలవు. మగురముగు ధారతో యత్రిప్రాసలకు త్రెంచిత్రెంచి వాడుట యీతనికి ప్రీయమున పద్ధతి.

శ్రీనాథుడు :

ఇక కవిసార్వభౌము డగు శ్రీనాథుని దర్శితము గాక. నాదృష్టి కీతడు పరిణతి నందిన సాధకుడు గాని ఋషి గాడు. ఈ యభిప్రాయ మీతడు క్రమక్రమముగా వ్రాసిన గ్రంథములనున్న భావపరిణతినిబట్టి యూహింపవచ్చును. కాస్త్రముల జదివిన పండితుడు. సభలలో హంకృతులు సలిపి ధంకా బజాయించినవీరుడు. అతనికాలములో నున్న హడావుడియు, అతని జీవితమును భావమనన కవతాళ మొసగియుండవలసి సత్యము. నిరంతరము వాదోపవాదములే. దోమ స్త్రగడమొది యాటలే. ఇంకను శ్రీనాథుడు కొంత సంస్కారి యగుటవల్లనే తన “సౌంత యాస్తిని” అంతయో యంతయో నిలుపుకొనగలిగి నాడని మనము సంతోషింపవలసి యున్నది. ఇత డయజిండుమగు కాశీభండమును డెనిగించినాడు. బిరుగుమీసముల కోడెవయసులొ నైషధమును తెనిగించినాడట. అయిననేమి యొకటే సమాసము చూడుడు:

గీ. ప్రస్తుతింపంగదగు సమస్తభుక్తకోర
 యెటుల నుగటంక్రియాఘన స్థనిత్యగోష
 చాపవీరద సవశరా సారశమిత
 బలవదమిత శ్రేణీదవానలుడు నలుడు.

ఇది గాతనిధార. తెనుగుతనమేదీ? పుంజు
 కొన్న సంస్కృతసమాములు. నిరంతర
 మున నవ్వు. అంతులేని భాషాస్వాతంత్ర్యము.
 భారలో నొకవిధమున వేంపము గోచరించు
 మింపలేదా? ఇంటిభాషయగు తెనుగువీరిది
 కన్న సంస్కృతముపై స్వామ్యమును ముద్రిం
 చినారు మనకవులు. ఎక్కడ దాకినను
 సంస్కృతపువాసన, శాస్త్రీయభాష, భావ
 ములలో సుడిగుంతలు. “నానారసాశ్రయము”
 శ్రీనాథుని ధారావృద్ధి. నామనమనకేమో శ్రీ
 నాథునియందు ధారావృద్ధియు గోచరించుట
 లేదు. భారయందు పుద్గియనగా పదములను
 యతిప్రాసములతో చిక్కుబడక నడపుటయే
 గాదు. సరిగదా సమగ్రగుణములతో సర్వా
 లంకార శోభితముగా వెదజల్లుట. యతి
 ప్రాసల విచార మానవంగికమే. వాటికొరకే
 కవిత గూవిర్భవించు లేదుగదా. నాయభి
 ప్రాయమున ధారావృద్ధి యిట్టిది:

గీ. “లలితంబులగు మట్టియలచవ్వ డింపార
 నంచిత్రైవది నడ నల్ల వచ్చి
 యెడమేని నెత్తెవి నుడియంగఁ బయ్యెద
 నగము దూలించి పై మునుడఁ దిగిచి
 సోలెడు నెలదీగెలీలఁ గ్రాలును వింత
 చెలవంబు దలకొనఁ జేరి నిలిచి
 తెలిగన్నుగవకు నెచ్చెలియైన లేతన
 వొలయంగ సరసంపుఁబుకుఁ బలికి.
 (విరాటప.)

ఈ కవిబ్రహ్మ యశూర్వ పద్యమున నే
 విషయమున నైనను దప్పబట్టగల ధీరు
 డున్నాడేమో చెప్పడు. “సోలెడు నెలదీగె
 లీల గ్రాలు”టలో సున్నమగురత యాసన్ని
 వేశమున వేయి యుపమానములు బూరించి
 నను సాధ్యము గాదుగదా! ఎంత భాషా
 స్వాతంత్ర్య మున్నవేమి? ఒక్కగడుగు
 చనను పాండిత్యప్రకర్ష యున్నదని యెత్తి
 చూపగలమా? తిక్కనపద్యమున యతిప్రాస
 లెంత సరళముగా బయిగిడినవో చూడుడు.
 పాదరసమునకన్న వేగముగా నుండలేదా?
 “తెలిగన్నుగవకు నెచ్చెలియైన లేతన” వల్లట.
 భీరా! ఎంత సుకుమారముగ నవ్వయన్నది!

ఎదుట నిలిచి, తెలుగుకన్న మాటలాడించు
 చున్నట్లున్నది, చూడుడు. ఇది యొకటియే
 గాదు. ఏసన్ని వేశమున నెత్తినను తిక్కన
 మహాశయుని పలుకుదన మింతే. శాంతిపర్వము
 నంచలి కొన్ని పద్యముల జూడుడు:

చ. అలజడివొందగాఁ దగనియట్టిది
 ప్రోవది మేరుకల్పలక్ష్మి
 కొడుకల నల్యురక జముడుగొన్న-
 నలందుర జూడనేగ్గునే
 పుడమి గోంధవంచకము పొల్చినఁ
 బాహరినట్టులున్న య
 పుడకుక యెట్టులోర్చు గృహభారము
 నెమ్మది నిర్వహింపగలకే.
 (శాంతి. ౧-౨౦౨)

చ. విమము నరేంద్ర విప్రు డలివెక్కి-
 జమదగ్ని సుతుండు శాప వి
 చె నమరభర్త వంచనమునే నె
 సుతుండు పత్ని కుంతి మా
 న్నె నలుక భీష్మకర్ణధర్మం జేసి
 యడంచె గలంచె మద్రరా
 జనుచితమాడి శౌరి విధియయ్యె
 నరుం డనిజంపె గర్జులికే.
 (శాంతి. ౧-3౫)

ఈ రెండుపద్యములును శాంతిపర్వములో
 నివి. మొదటిది రసోదాహరణము. రెండవది
 శైలికి జూపితిని. “అలజడివొందగాఁ దగని
 యట్టి” దన్నమాటలో నామెకాలినత యు
 న్నది. మృదుశ్చందయ మున్నది. పవిత్రత
 యున్నది. శిదాత్తత తలనూపుచున్నది. పైన
 ధర్మరాజు “లేతమనసు” రసప్రవాహముపై
 జలపక్షివలె కేలియాడుచున్నది. “మేరుకల్ప
 లక్ష్మి” అను సుపమానము చక్కనిదై చచ్చిన
 సుతుల గన్నులయొడుట నిల్పజాలియున్నది.
 “ఎట్టులోర్చు గృహభారము నెమ్మది నిర్వ
 హింపగలకే” — ద్రోవది సౌకల్యము నిగర్వము
 మొదలగు సుగుము లున్నవి. మొదటిపాదము
 నందలి వాక్యమునందును, నాలుగవపాదము
 నందును గల వ్యవహారశుద్ధి యెంతచక్కనిదో
 లోకమును జదివినవా రెరుగగలరు. ఇక రెం
 డవపద్యము శతపత్రమువంటిది. ఎన్నివాక్య
 ములతో గూడినదో చూడుడు. ఆగతిభేద
 మును మలపుటలో జూపినపనితన మనన్య
 సాధారణమైనది. వానకాలమున, వేయి మెలి
 కెలు దిరిగి లలితగతి దిగజారునెలయేటవలె పై
 నుండి క్రిందివరకు నొకడేగతితో. మెలికలు

తిరిగితిరిగి ప్రవహించినది తిక్కనవాణి. ఆప
 ద్యబంధముననున్న వ్యవహారశుద్ధి వేయిజన్మ
 ములు మరువరానిదిగదా! ఈ రీతి నిన్నిక్రియ
 లను సమగ్రముగా క్రమముదప్పక నచ్చుకొట్టిన
 కవి నింకొకని జూపగలరా?

ఇక శ్రీనాథునిధారావృద్ధి యెట్టిదో యిం
 చుక బిగిలించుము. “కవిసార్వభౌమునిన”
 ధారావృద్ధి యనుటకన్న “నెత్తుగడల
 మేలిమి” యనుట సాగు దోచిన
 మాట. పద్యము మొదలిడినెంటునీ శరవేగ
 మున బోయి గట్టుదాకుట గాతనియలవాటు.
 భావగుంపనీ యెంపనీ, సముచితములగు పద
 ము లుంపనీ మాతి నిప్పనీ ప్రారంభించిన
 వృత్తము నేమో ముగించును. ఆశరవేగము వి
 న్న పుడుమాత్రము వోయి యనిపించును! తల
 దిప్పి చూచితిమా కవితాలోకగుములు కొరవడి
 యేయుండును. “బొలివృత్తమును బోషించియు
 భావం బుపలక్షించియు” వ్రాసిననైషధమున
 గూడ నిటువంటిదోసగులు లేకపోలేదు.
 చూడుడు:

“గమకర్మకృత సైకనీవృంపిడనై గంటిక
 విదర్పంబునకే.”

* * *
 “సమసేనస్థని నస్తినాస్తి విచిత్రతాస్పేతు
 శాతోదరికే.”

పదములధారాశత బాగుగనే యున్నది.
 అవియును ప్రసిద్ధములే కాని గూ
 రాట్ట ముండలేదా? ఏమో కొంద రీతని
 ధారావృద్ధి చాల గొప్ప దన్నారు. నాదృష్టి
 కిది కేవల మెత్తుగడల మేలిమిమాత్రమేనని
 వినయమున విన్నవించుచున్నాను. పెద్దపయ
 నెలివ శిష్యుడే. అతనిధారయు శ్రీనాథుని కట్లా
 తుమే కాని యది రసము మొదలగు తక్కిన
 గుణములచే నింతకన్న గొప్పతనమును
 ధార సవరించుకొన్నదని నాహితము. నన్నయ
 లోనిధార కొంచె మెదిగినదిగా శ్రీనాథుని
 యందు గానుమించును. అది యాతని తెనుగు
 నుడికాతముచే గుడుగుకొన్న దందును. నిజ
 ముగా వాచినచోట శ్రీనాథుని తెలుగులు
 మగంరములే. విచ్చినపూవునలె నంటునే
 యర్థమున వెదజల్లుట వాటిసాధుక. నాచన
 సోముని తెనుగులకు గాంభీర్య మెక్కువ.
 శ్రీనాథునిధారకే స్పష్టత జీవము. ప్రాయశః
 దీనిని జూచియే గొందరు నాచన సోముని
 కన్న శ్రీనాథుడు కుడిచేయియని మోసపోయి

ఆంధ్ర సాహిత్యాభ్యుదయము

శేషా. శ్రీనాథుని “ధారాపద్ధి” యర్థమునుబట్టి యొకపద్య మునాహరింతును. అదియును నాతడు ప్రాథతమునుని పొగడిన నైషధ గర్భాంతరితమే.

సీ. చిగురుతామరపాకు చివ్వనఁ జనుదోయి
మొనల క్రొవ్వేడిని మునుగఁజూతె
తరుణరంభాగర్భ దశతాశవృంతంబు
పై గాలినోకిన పలుక బాతె
ఁలితముక్తాహర నుతికొకలాపంబు
ప్రూణానిలంబున గండఁజూతె
కర్ణపూరకలాస కల్పారదశరాశి
యశ్రుధారల నురియంగఁజూతె.

గీ. దర్ప మొలయ నాలింపదమున నిల్చి
మండలికృతచాపుడై మన్యుగండు
గనలి సవ్యాపనవ్య మార్గములఁ దొడిగి
పువ్వుదూపులు పుంఖానుపుంఖ మేను.
(నై—119 ప.)

ఇది యాతనిధారాపద్ధి. మునుగబారు, కంద బారు, పలుకబారు మొదలగు క్రియలు చక్క గనేయున్నవి. క్రొత్తక్రొత్త క్రియారూపములు నాడుట, వానిచే మిగిలిన పదములకు శోభ గలిగించుట శ్రీనాథుడు నేర్చిన పనితనము. “చాకళించు-బడ్డారించు” మొదలగు సహార్య క్రియారూపములు శ్రీనాథుని నుండియే క్రిందివారికి సరసరూ యైనవి. పుట్టినది తెనుగు నాట. పెరిగినది తెనుగుగడ్డ. తిరిగినది తెనుగు సీమ యగుటచే వివిధభాగములలోని నుడికారములు నేకరించి నాడు. తలచినచోట చిలుక గుంపులకల వెదజల్లి నాడు. ఇంతకును మహా నహుడే కవిసాగర్భముడు.

నా శీతనిగ్రంథములలో నెల్ల నచ్చనదిహర విలాసము. నయను పడమటిదగ్గర వ్రాలినతరు నాత ప్రారంభించిన పగుటచే కోడైప్రాయము లోనియుడుకుపోతలు హుంకరింతలు అరపులు ఆర్పాటము లేక చల్లగా నుడువుచు మనిపించుచున్నది. ఇక తక్కిన గ్రంథము లన్నియు సంస్కృతములోని పండితరాయలను, వేదాంత దేశికులను దలపునకు దెచ్చునేగాని నేరుగాదు. మన మీ సందర్భమున నెత్తిచెప్పవలసిన దీతని పలనాటి చరితము. శ్రీనాథు డాకాలములో పలనాటిచరితమును వ్రాసినాడన్న యాశ్చర్య పడదగినదే. అయిన నేమి? ఈగతిని నడుపుట కాతని కలనాటు లేదు. పద్యములలోనున్న ఆయింత మేలిమియు పల

నాటిచరితలో లేదు. వీరుల కందరికిని అశాశ్వత యనునొక ధర్మ మలికించబడినది. అయిననేమి వర్ణింపబడినది తెలుగురాజులు, వ్రాసినది తెనుగునాట జరిగిన కథ. అంగు పలన తెనుగుతనము ప్రతిఫలింపకతప్పినది గాదు. శ్రీనాథు డెన్నిగ్రంథముల వ్రాసినను వ్రాసిన కావ్యములలో హరవిలాసమును, కాశీఖండమున కొంతభాగమును, పలనాటి చరితయును శ్రీనాథుని చిరంజీవిని జేపవైచి నవి. “శ్రీనాథుడు” కవిసార్వభౌము డెంత మాత్రమో గాని పలనాటిచరితమునకు మాత్రము సువర్ణాభిషేకము జరుగుట మా భాగ్యమే.

వేమన :

శ్రీనాథునితరువాత ముఖ్యముగా గీర్తింప దగినవాడు వేమనమహర్షి. పుట్టినది కాపు కులము. అనుభవించినది రాజభోగమే. నివృత్తిమార్గము నాశ్రయించినాడు. అందు లోమాత్రము సామాన్యమా? ఒడ్డుదాకినాడు. “మొదటబుట్టలేదు-తుగనులేదని” కట్టినగుడ్డను మొలతాడుగూడ విగరివేసినాడు. పుస్తకత్తిని సాధించినవాడు గాడు. సంస్కారము మాత్రము కావలసినంతకన్న నెక్కువగా నున్నది. అదియే ముందై కవిత్వకు నపసిన దా కావుకవిని.

ఇతడు వాడినపదములు, వెదజల్లిన లోకోక్తులు గ్రంథములు చదివి సంపాదించినవి గావు. పదములు దైనికజీవితములోనివి. లోకోక్తులు తెనుగునాట బుట్టి పెరిగినవి. ఆశ్రయించిన దాటవెలది. అందుకు దగిన, చిన్నని పదకములవంటి పదము లేర్పి మార్పు కొన్నాడు. ఇయ్య ఓగు మొప్ప పాజు బక్క మొదలగునవి ద్రాక్షఫలముల బోలు తీయనిపదములు. వేమపాలు, చేదువిటుగు, మాటదెలియు, కులమీడ్చేర్పు, నెర్రివాగు, పాట్లు బడు-మొదలగునవి నేటికిని పంటపొలములలో అమాదకులగు రైతులు వాడుచున్న - వాడ బోవు పదములే. వేమన మహాకవియొక్క పలుకు పలుకునందును జాతీయత యున్నది. ఇతని యుదాహరణములు పల్లెపడుచుల సిగ్గు తెరల జీల్చివెడలిన రసబిందువులే. చూడుడు:

౧. “నెర్రివాగు బారు వేగ బార్లి.

౨. ఎలుకతోలు దెచ్చి యేడాది వుతికినా నలుపు నలుపెగాని తెలుపు గాదు

౩. పాలు పంచదార వాపర పండ్లలో బాల బోసి వంపఁ జవికిరాగు

౪. మేక కుతుక బట్టి మెడచున్న గురువుగా నాక లేల మాను నాశగాక

౫. కోతిసోనర దెచ్చి కొర్రపుట్టుము గట్టి కొంపముచ్చులెల్ల కొలిచిరట్లు”

ఒక్కొకసారి వేమన యోచింపకు వేయి కత్తులకన్న వాడియైనది.

౬. “చెప్ప తినెడికక్క చెఱుకుతీ పెరుగునా? గ్రద్దవంటివాడు గజవతి గాడోకో? పసిడి గల్లువాని బానిసకొగురులు”

మొదలగునవి. ఇతని హాస్యము రమణీయమైనది. తిట్టినను మనసు చివుకుమనిపించని శక్తి యీతని హాస్యములో నున్నది.

౭. “ఎద్దుకెనగాని యేడాది దెల్చిన మాట దెలిసి నడచు మర్తమెరిగి మొప్పె దెలియలేదు ముప్పదేడ్లకునైన

౮. కానినానిచేత కానుకపించి చిచ్చి వెంట దిగురవాడు నెర్రివాడు పిల్లి దిన్న కోడి పిలిచిన పలుకునా

౯. ఆలిమాటలు విని యన్నదమ్ముల బాని వేతె పోవునాడు నెర్రివాడు కుక్కతోకబట్టి గోదావ రీదునా

౧౦. మ్రచ్చు గుడికి బోయి ముడివిప్పనేగాని పాసగ స్వామి జూచి మొక్క డతడు కుక్కయిల్లు సాచ్చి కుండలు వెడుకదా

వేమన మహాకవియొక్క తెనుగు సాహసము లోపము ప్రతియొకటియు తెలుగువారిదే. నఖ శిఖపర్యంతము వేమనయొక్కడే తెనుగువాడని వేయిగుండెలతో నుచ్చరింపవచ్చును. ఇతని జెబ్బ దిననివాడు లేడు. “తెలివిలేనివాడు దేవు డెట్లాయెరా” యని బ్రశ్నించినాడు. మాడ లోకములపై నున్న మూలవిగ్రహమున కను వేమన్న తెనుగుతనపునాసన దాకినది.

“కొంకణంబు పోవ కుక్క సింగము గాదు, కాసి కరుంగఁ బంది గజముగాదు, వేణుజాలివాడు విప్రండుగాడయా”

యని బ్రాహ్మణులను క్లాషించినాడు. పెరు చోట “బాపనకులజులు బానిసకొడుకు” లని తనివిదీర దిట్టినాడు. “కాపుకులము సర్వకౌఘ్య మున్నాడు. ప్రక్కననే మొగమున నీళ్లు దించినాడు. ఒక్క నియత

మగు వ్యవహారము లేదు. దానిచే మాకు ను బాధలేదు. అతనిని మేము మత్ప్రవక్త యనియు, భావ్యకారుడనియు డండము లర్పించుట లేదు. మరి తియ్యనిచేసెలలో వినము గలిపి తెనుగుతనము నందించిన కవిజ్ఞామణి, వేదాంతు లేమందుకో, నైజానికు లేరీతి మాత్రము ముడుచుకొంగుకో గాని తెనుగువార మగు మాకుమాత్రము వేమననూక్తి యింటివేలువు. అతనిమూర్తి సర్వధా ధ్యానింపదగినది. వేమనచేరు జెప్పినంతటనే గ్రాంథికవారులు మాత్రము ముడుచుకొందురేమో? అబ్బతద్దినము మీదికన్న అత్యంతపరమార్థముగదా! పోనీ మాకుమాత్రము మెప్పే. భావములను జూచి సంతసించు నల్పతృప్తులము మేము. భావ సముచితమైన “ధారాశుద్ధితో” తీగలు సాగవన్న మానె చెప్పిరది చేవుల కింపుగా నున్న జాలును. మా మతమున వేమన చేరుమ్రోసిన యాంధ్రమహాకవి.

రాయలయుగము :

ఇక మనము తిన్నగా బరిశోధించి చూడవలసినది రాయలయుగము. కృష్ణరాయని కాల మాంధ్రభాషకు సువర్ణయుగమని చెప్పవచ్చును. చేరుమ్రోసిన యష్టదిగ్గజములు, సరస్వతాదయులగు నితరకవులు రమణీయులుగా నానము జేసి జీవితమును జాలించుకొన్నారు. పెద్దనలోని ధారాళత పదములటాండు తెనుగువార మగు మనమెల్ల రాదరించదగినది. చతుర్థాశ్వాసములోని వేటవర్ణనమంతయు—రాయల సీమకాదు—పశ్చిమాంధ్రజనులలోని యాటవిక జీవితమే. అందలి ద్రాక్షగుళుచ్చములు కొండకోనలు మొదలగున వన్నియు నేటికిని పెను గొండలోనిలిచి రసికుల నాహ్లాదించుచున్నవి.

పారిజాతాపహరణమును వ్రాసిన యరణపుకవి నమస్కారార్హుడు. వీరందరికన్న

తెలుగువారి విలక్షణతను నిలువజెట్టిన “సాహితీసమరాంగణసార్వభౌముడు” నిరంతరము మన మనసులలో బారాడవలసినవాడు.

కృష్ణరాయని యనంతరము తిరుమలరాయనికాలమున నొకసారి “తెనుగుమెరపు” తటుకున మెఱచినప్పటిది. తరువాత రఘునాథ భూపాలుని కొలువుపాలును నాంధ్రభారతి కొలువుదీర్చినది. ముద్దుపళ్లని మధురరాగములు విరిసినవి. మొల్ల మునుపే గడచినది. చేమూర పాకము నసనసమున్నది.

శతకయుగము :

అటుతరువాత శతకయుగ మారంభమైనది. జాతీయతాదృష్టియే ప్రధానముగా జూచినచో చాల ప్రబంధములకన్నను శతకము లుత్కృష్టము లనవచ్చునేమో? రత్నములు బుట్టినవి. తందనాలపదములు బుట్టినవి. ఉత్పములు పామరులకు వేదాంతమును బోధించు దృష్టితో నారంభించిరి. పల్లెపదములు సరస ఖండములు. తెనుగుతనము, ఆంధ్రజీవితము సంపూర్తిగా పల్లెపదములయందు ప్రబలింబితమైనది. నాట్యలికా బాలనాగమృతకథ మొదలగుపదము లుత్కృష్టకావ్యము లనుటలో సందేహములేదు. కాని యీ నాటికిని ఆపదముల నేకరించుటకు ప్రయత్నము జరుగకుండుట విచారాపహము. యక్షగానములు మొదలగునవి జాతీయతాచ్ఛాయలను వెదజల్లుచునేయున్నవి. నాటి నన్నిటిని నేకరించువలెను. పల్లెపదముల నన్నిటిని ముద్రించవలెను. ప్రతి మండలములోను పల్లెలలో దిరిగి తెనుగువారి వాడుకలోనున్న జీవవంతములగు పదముల నేకరించి నిఘంటువుల దయారు జేయవలెను. చేయువా రెవరు? చేయబూనిరిపో? వారికి ప్రోత్సాహ మేదీ? కడుపు జరిగినగదా కళా

రాగన? నేటి మనయాంధ్రజాతి తెనుగువార మని చెప్పటకు సిగ్గుపడుచున్నది. ఇంగ్లీషువలె తెనుగు రుచించదని యుత్తిరమొసగిన విద్యాధికుల నెందరినో నాయుభవమున జూచియున్నాను. వారిొకసారి తమ ప్రాచీనతనైపు మాపు మరలించి చూతుగా! అదిగో అఖండ సామ్రాజ్యమేలిన రాజరాజ సరేంద్రుడు. అతని యాశానకవి నన్నయ. నెల్లూరినైపు దిలకింపుడు. కవితాప్రపంచ రవి తిక్కన మహర్షి. నన్నయతో ప్రారంభమైన నైదికా వేశము తిక్కననాటికి ఆంధ్రత్వమును స్వీకరించినది. మరల సోమనాథ శ్రీనాథుల యుగముల భావనలయందు మార్పిల్లి వేమన మహాకవి కవితా సంజీవనిచే లేచి తెప్పరిల ముందుకు సాగినది. రాయల యుగమున పెక్కనమై విజయవిలాసమున నసనసయై యక్షగానములలో, పల్లెపదాలలో తలదాచుకొన్నది. నాతోడి యాంధ్రయువకులు, తెనుగు నుజ్జీవింప వాంఛించు కార్యకూరులు ప్రాచీనాన్నత్యము నొక్కసారి మనముల నావేంపడెడికొని వారి యైక్యతను హృది యముల నుద్రించి కార్యకూరులై ఫలచర్యంతము పట్టుదల వీడక ప్రయత్నింపవలె నని ప్రార్థించుచున్నాను.

సీ. రణరక్తబంధురారుణమైన గుడ్డని
క్రమకృతి గడిగిన కదనభూమి
అమృతాగ్నికు వికాసమైన యాసుకవి పో
తనలేఖని ప్రశాంతి గనినచోటు
భాషామూరి కబ్రపు పెండ్లియిల్లైన
కృష్ణరాజ్యము వెగింపనలముక్తు
నానావిదేశ నౌకానీకవిపులాశ్ర
యందై నరేవుగూస, శీనతావు”
—రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు.

స తి

అ డ్డెపల్లి నాగనోపాల రావు

శ్రీసంపన్నశీభూషణాభరణ ! లక్ష్మీనాథ ! పూజ్యాంధ్రధా
తీసామ్రాజ్యరమాధినాయక ! యశశ్శ్రేయోఽంగనాసంస్థితాం
కా ! సాంద్రోరుగభీర ! శిషితపరా ! కల్యాణభావాభిరా
మా ! సాష్టాంగనమస్కృతుల్ గొనుము, దేవా ! ఆంధ్రవిష్ణుప్రభూ !

నీనా డాంధ్రకులప్రతిష్ఠ గడియించెన్ నన్నె; చెన్నొందె వి
జ్ఞానప్రాధిమ, దోఃప్రతాప మెసగెన్, శబ్దించె నీదిగ్దయ
ధ్వానంబుల్, ఫలియించె తెల్లుల శకస్వామ్యంబు నీపేర; వీ
రానీకాగ్రణి ! శాతవాహనమణి ! అప్పింతు పుష్పాంజలిన్.

భానురభారతార్థములభంగు లెఱుంగని తెల్లువారికిన్
వ్యాసమునిప్రణీతపరమార్థము తెల్లుముసేయు నీపవి
త్రాశయమున్ ఫలించెను ; కృతార్థుడవైతివి ; నీయశమ్ము ది
ద్దేశము నిండిపోయెను ; నుధీంద్ర ! జోహారులు రాజరాణ్మణి !

హరిహరబుక్కరాయపరమార్థము : సాయణస్మృత్యైమైన - యా
గురుతరరాజ్యభారమునకుం దగు దీవ, మహానుభావ ! నీ
తరము మహాత్తరంబు ! కవితాసుకళారతి పండె గండపెం
డెరపు బహుకృతిప్రకృతి : నిత్యనమస్సులు కృష్ణభూపతి !

ఇతరాంధ్రక్షితిపాలకోత్తముల నెంతేఁ బ్రీతిఁ గొండాడి, త
త్ప్రతిభాదోర్బలశేముషీవిజయసాభాగ్యమ్ము కీర్తించి; సం
స్తుతిపాత్రంబగు వారిగాధల దిశాస్తోమంబు ప్రాకించి - సం
తత మాంధ్రాక్షరమాలికావితతి కాన్కంబెట్టి కేలొడ్చెదన్.

తెనుగువృత్తము - దేశికవిత్

ఇంద్రకింఠి హనుమచ్ఛాస్త్రి

తెనుగుకవులు - తెనుగు సాహిత్యము అని పేరుగాని తత్త్వమాలోచించగా పెత్తనముగల స్వత్వమును 'చలాయించు' తెనుగుతనము మన పూర్వసారస్వతములో అగోచరము.

ఛందస్సాంప్రదాయములు - ఆలంకారికసూత్రములు - కవినమయములు - వ్యాకరణ ధోరణులును, సంస్కృతప్రభువు ఆంధ్రగంభీరకంఠస్వరమునకు అడుగుదాటకుండా ఒదిగిపోవలసినవే.

గీర్వాణి 'అమృతగన్న యమ్మ' అయిన కావచ్చు. దానికి 'హసికి' మహాసముద్రమంతవాజ్మయమున్నదన్నచో సత్యము.

సీకు లేనిమాటలను దానినుండి తెచ్చికొనవచ్చును. అందమైన అల్పకారములను 'ఎరవు' కూర్చుకొనవచ్చును. తప్పనిసరియైన పారిభాషికపదములను గ్రహించవచ్చును.

అందలి అద్భుతరచనను కొంతవరకు ఆదర్శముగను నిల్వకొనవచ్చును.

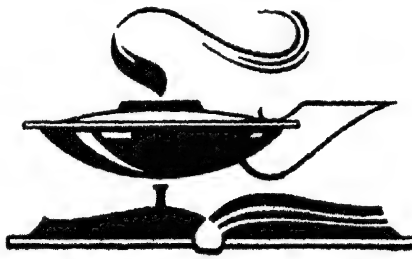
కాని —

సీచక్కని సాంప్రదాయమును - కమ్మనిపలుకుబడిని-విశిష్టమైనభాషామర్యాదను - చవులూర్పు జాతిచ్చుదస్సులను - సీజన్మహక్కుగా పోరాడి రక్షించుకోవలసిన అవసరము మాత్రమున్నది.

జీవవత్తియై 'నవనవ' నిత్యవికాసమున కట్టులుచ్చావు ఆంధ్రకి

గీర్వాణి ముదివేషములతో నూత్రించి ఉరిపెట్టటయును భరించరానిది.

ఆడకవి నన్నభట్టు నాటినుండియును తెనుగుతనము ఒకప్రక్కకు ఒరిగిపోయినది.

అతడు తన శ్రీమహాభారతాంధ్రీకరణమునకు తీసికొన్నది చాలవరకు సంస్కృతికవితావిధానము. కారకము చాలమట్టుకు సంస్కృతీయము. మూడువంతులు భాషయును అదే. ముఖ్యమైన ఛందస్సుగూడ సంస్కృతికమే.

నన్నియకంటె తిక్కనలో సవేలమైన ఆంధ్రాభిమాన మున్నది. కాని అది మార్గకవిత్వకు కూర్చిసంతపుష్టిని దేశికవిత్వకు కూర్చలేదు. ఎఱ్ఱన నన్నయలిడుగుజాడలలో నడచినాడు. సంస్కృతభూయిష్టమైన ప్రబంధరచనకు వరమేశ్వరుడైనాడు.

తరువాతికవు లించుమించుగా నందఱును అనువైనంత సంస్కృతత్వమును పురస్కరించుకొని, ద్వ్యర్థిశ్లేష - నిరోష్ఠ్యాదిప్రబంధములను - చతుర్విధ కవిత్వమును పట్టుకొని తమశిష్టత్వమును నిలబెట్టుకొన్నారు.

ఆంధ్రలాక్షణికుల లక్షణగ్రంథాలలోగూడ సంస్కృతభాషయును - సాంప్రదాయములును అక్కరిలేనన్ని అకాండతాండనము చేసినవి! తెనుగునకు అసహజమైన కర్మణిప్రియోగమును వీరిందిరును ప్రవేశపెట్టినారు.

శ్రీనాథాది ప్రఖ్యాతాంధ్రకవుల కావ్యములలో కాళిదాసాది కవుల అమూల్యభావము లెన్నో అనువాదరూపముగ ఉన్నవని శ్రీమాసవల్లి రామకృష్ణకవిగారు 'భారతి'లో సోదాహరణముగా నిరూపించినారు.

ఇట్లు సన్నియ్యమొనలు చిన్నయ్యదాక నున్న చాలమందికవులు, లాక్షణికులు, పండితులును ఓక్షాబుద్ధితో సంస్కృతవైఖ్యమును భజించి దేశికవిత్వమును నాశనముచేసినారు.

కావ్యమునకు స్థూలశరీరరూపమైన ఛందస్సును గ్రహించుటలో చక్కని అనేక జాతీయవృత్తిమూలము నిరాకరించి మన పూర్వాంధ్రకవులు తియ్యని తెనుగుకవిత్వకు రూక్షరూచులు కల్పించినారు.

తెనుగునుడికారమునకు సహజముగా ఒడుగునట్టి తేనెపెరివంటి

1. చూ—౧. ఆంధ్రశబ్దవింతామణి; ౨. వికృతివివేకము; ౩. కవిశిరోధామణము; ౪. కావ్యాలంకారసంగ్రహము; ౫. బాలనాథకరణరచనా విధానము.

తెనుగువృత్తములనుగూర్చియు, దేశికవిత్వపు ప్రశస్తినిగూర్చియును ఈ వ్యాసములో కొంచెము నివేదింపబోవుచున్నాను.

పూర్వము దేశికవిత్తను అనాదరించుటయేగాక దానిని సాహసముగా తెగడినవారుకూడ నున్నారు.

“ముదివిటులు విప్లవంజలు
పదకవిత్తులు—”

అనియును

“ద్విపదకవిత్ దిడ్డికంత”

అనియును బ్రవ్వదిట్టినారు.

మహానుభావుడు పాల్కురికి సోమనాథారాధ్యుడు తననాటి సారస్వత ప్రవాహమున కెదురీది దేశికవిత్తకు ముఖ్యంగమైన ‘ద్విపద’ నాదరించి మసీషి యనిపించుకొని ద్విపదతో రెండు ఉద్గ్రంథములను రచించినాడు.

నాటిద్విపదయందలి నైచ్యభావము నెదురించి బసవపురాణమున నిట్లు జవాబు చెప్పినాడు.

“ఒప్పుదు ద్విపదకావ్యోక్తి నాజనదు”

* * *

“ఆయాధ గద్యపద్యాది ప్రబంధ
పూరిత సంస్కృత భూయిష్ఠరచన
మానుగా సర్వసామాన్యంబు గామి
జానుడెనుగు విశేషము ప్రసన్నతకు.

* * *

ఉరుతర గద్యపద్యోక్తులకంటె
సరసమై పరగిన జానుడెనుగు
చర్చింపగా సర్వసామాన్య మునుట
కూర్చెద ద్విపదలు కోర్కెదైవార.

* * *

అల్పాక్షరముల నలంకారరచన
కల్పించుటయగాదె కవివిశేకంబు.”

బసవపురాణ పీఠికలో బ్ర. శ్రీ. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారు దేశికవిత్తనుగూర్చి యిట్లు వ్రాసినారు.

“మనపూర్వులు పౌరాణికములగు నార్యకథలమీదను సంస్కృత చృందస్సుమీదను సంస్కృతప్రాయమైన తత్సమభాషమీదను నభిమానముగలవారై దేశీయచృందస్సులను దేశీయేతివృత్తములను దేశభాషను జిడుకద్రొక్కిరి. నేడు మనము స్త్రీపామరాదుల గేయరచనములని యనాదరముగాఁ జూచు పదరచనముల వరుసలే ద్రవిడభాషలోని ప్రాథకావ్యములందలివృత్తములుగా నున్నవి.”

సోమనాథుని తరువాత ద్విపద పరమార్థమార్థములను గుర్తించి రంగనాథుడు, గౌరన్న - చిన్నన్న మొదలైనవారు కొద్దిమంది మాత్రమే తద్రచనకు సాహసించినారు.

‘కానైతే’ శ్రీనాథుడును పల్నాటివీరచరిత్రను ద్విపదలో వ్రాసినాడు. కాని అతనిగీర్వాణపరబుద్ధి అంతకంటె దేశికవిత్తను భజింపనియలేదు.

నిజమునకు నన్నయకు పూర్వమే చాలా జాతిచృందస్సులు (ద్విపదాదికము) శాసనములలో ఉన్నవని మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు ‘ఉదయనిపత్రిక’లో వ్రాసినారు.

నన్నయమాత్రము తెనుగువృత్తమునకును, దేశికవిత్వమునకును అంతగా ప్రాముఖ్యమివ్వక తన భారతాంధ్రీకరణమును సాగించినాడు. ‘అయితే’ అతనికి తెనుగభిమానము లేదనము కాని ఆయుగ

ధర్మము తెనుగుసాహిత్యమునకు వెన్నెముకవంటి దేశికవిత్తావృత్తములను ముందుకు రానియలేదు.

అందుకు కారణము:—అప్పుడు అనగ్రజాతులవారు దేశికవిత్తను అదరించువారు. అది అగ్రజాతులకు సరిపడదు.

మొదట శివకవులు దేశికవిత్తకు బాసటగా నిలిచినారు. అది భవికవులకు కంటకప్రాయమైపోయినది.

మార్గకవులు (భవికవులు) సంస్కృతవృత్తములను శిష్టత్వముకొరకు తీసికొన్నారు. జాతివృత్తములను అక్కడక్కడ వినోదప్రాయముగా వాడినారు. అది వారి ‘దయాధర్మభిక్షమే’ కాని వినికి తెనుగుకావ్యములలో స్వత్వములేదు.

మార్గకవులు తీసికొన్న వృత్తములలో ముఖ్యమైనవి శార్దూలము, మత్తేభము, చంపకము, ఉత్పలము.

సంస్కృత చంపూనాటకములలో శార్దూల విక్రీడితము విపులముగా ప్రయుక్తమైనది. ఇందలి మొదటి మగణములోని తొలిగురువును రెండు లఘువులనుగా జేయ తత్సమముగా మత్తేభము వచ్చినది.

చంపకమును మాఘకవ్యాదులు ప్రయోగించినారు. పూర్వశాసనములలోగూడ ఉన్నది. దీని తొలి నగణమునందలి మొదటి రెండులఘువులను గురువుగా మార్పుటతో, తత్సమముగా ఉత్పలము బయలుదేరినది.

మనకవులు వీనిని కావ్యవృత్త ములనుగా తీసికొనుటలో ఔచిత్యము పోయినవి.

సంస్కృతపంచకావ్య కవులు రఘువంశాది మహా కావ్యరచనకు అనువుగాను, శమవిపులభావవిన్యాసమునకును, ఇతివృత్తసారస్యమునకును పొందికగాను కుదురునట్టి వంశస్థ - ఉపజాతి - వియోగిన్యాది వృత్తములను తీసికొన్నారు. సగ్రాంతమున భిన్నవృత్తములకొఱకు చిత్రవృత్తములను వాడు వారు. వాల్మీక్యాదులు అనుష్టుప్పనుమాత్రమే తీసికొని (సగ్రాంతమున తప్ప) దివ్యకావ్యములను వెలయించినారు.

పూర్వాంధ్రకవుల కావ్యరచనకు ఆదర్శమైనది సంస్కృతచంపువు. అందు సుక్ష్మములైన వృత్తములు - వర్ణనలు - కేవల రచనావైచిత్ర్యమును ప్రధానములు. మహాకావ్య నిర్మాణదృష్ట్యా శరచన పరిమితప్రయోజకమును, సంక్షిప్తమును అయి ఉన్నది. కనుకనే కనుపర్తి మార్కండేయశర్మ గారు 'భారతి'లో స్మరించిన ఎన్నో సంస్కృతచంపువులు నేటికి నశించి పోయినవి.

శ్రీ మహాభారత రచనకు నన్నయ ఏర్పరుచుకొన్న సంస్కృత వృత్త బాహుళ్యము సమంజసమైనదాయని నా సందేహము. వేదవ్యాస మహర్షి బహుళముగా వాడిన అనుష్టుప్పవంటి పొందికైన చిన్న దేశీయ వృత్తమును గ్రహించినచో నన్నయ భారతము ఇంకను సర్వసామాన్యమై

సులభగ్రాహ్యమై తెలుగుల ప్రత్యేకపుసాత్తుగా నుండియుండును.

ఁరికీలించి వ్యాసునిశ్లోకములతో నన్నయపద్యములను కలిపిచూడగా, నన్నయ పెద్దనృత్తమును నడుపుటకు కొన్ని అనవసరపదాలను చేర్చినట్లు తోచుచున్నది. శాస్త్రాలాది వృత్తములకు తెలుగులోని యతిప్రాసబలులును కొంత వ్యర్థపదసంచయమును పెచ్చిపెట్టినవి. మచ్చుకు: "నవనీతం హృదయం బ్రాహ్మణస్య వాచి తురోనిశిత శ్రీశ్ఛధారః, తదుభయ మేత ద్విపరీతం త్కత్రియస్య, వాఙ్మనీతం హృదయం త్తీశ్ఛధారమ్." "నిండుమనంబు సవ్యసవనీతసమానుపల్లు దారుణాఖంపల శత్రుశుల్యము జగన్నుత విప్రులయందు నిక్కమి, రెండును రాజులందు విపరీతము కావున విప్రు డోపునో, పండతిశాంతుడయ్యు నరపాణుడు కాపము గ్రన్ధిరింపగన్."

వ్యాసునిశ్లోకమునందలి బ్రాహ్మణహృదయ సవనీతాధ్యవసాయమును - వాక్తృరాధ్యవసాయమును నన్నయ పద్యమున ఉపమాన సర్వవసానము నందినవి; అధ్యవసాయము నందలియందము కొంతకుకొంత పద్యమున తరగినది. మరియు నిందు వాడియైన ట్తురమునకు బదులు ఆఖండల శత్రుము అత్యతిశయోక్తియై 'ప్రాస' పోటును ఎదుర్కొట్టుటకు పట్టిన ఆయుధముగా కాన్పించుచున్నది. జగన్నుత యనుసంబుద్ధి యతిభిక్షకొరకని నన్నయభారతభాగ సుఠరిచితులకు తెలియు ననుకొందును. ఇది నన్నయ మహాకవిండుని సామర్థ్యమును మలినపరచు వివరీతశర్మమని మతిమంతులూహించగూడదు.

ఆశ్లోకమునకు నన్నపార్శ్వ ఊకగీతపద్యమును తీసికొన్నచో నింత కన్న ఎంతయో సూటిగా చెప్పగలిగియుండునని నాసమ్మతము. నీనికొక సామాన్యపండితు డీగీతపద్యమును వ్రాసెను:

"బ్రాహ్మణమస్మై వెన్న,
తద్వాక్కుకఱకుఁ
గత్తియగు; నివ్వనివరీత
గతులుగాఁ,
త్కత్రియుని హృదయమ్మరుఁ
గఱకుఁగత్తి,
మాటయును నవనవనీత
మార్దవము."

ఇప్పట్ల తిక్కన చాల గడసరి. వ్యాసుని యనుష్టుప్పసకు సరియైన కందమును గ్రహించి తనరచనను చాలవరకు తెలుగుబొత్తు చేసినాడు. విశ్వనాథ పెంకశిష్యులుగారు నన్నయ తిక్కనల సౌఖ్యోపాఖ్యాస సందర్భమును తీసికొని తిక్కనకవితా సౌఖ్యవమును 'జయంతి'పత్రికలో సోదాహరణముగా చర్చించినారు.

ఇక తిక్కనతరువాత తిక్కనకవులందరును తెలుగుశాసమును మరచి శమ కావ్యములను ఇంచుమించు సంస్కృతపద్యములు చేసినారు.

ఎట్లనగా:—
సంస్కృతీయములైన శాస్త్రాలాది వృత్తములను తీసికొన్నట్లుడు సగంస్కృతభూముష్ణముగా నడపిన రచన మొలచినట్లుగఁడును.

నన్నయవృత్తములలో సగంస్కృత సమాసము లేనిరచన సాధారణముగా దొరకదు,

భారతాది నున్న "రాజకులైక భూషణుడు", "ఘన దురితాను బంధా" ది పద్యములును, అతని సుప్రసిద్ధ "మదమాతంగ", "శారద రాత్రులు", "వివిధోత్తంగ తరంగ ఘట్టనా"ది పద్యములును సంస్కృత సమాసలలితములు.

యతి విశ్రాంతిసంజ్ఞక మైనను అక్కడ అగకుండ నడపుట ప్రౌఢ త్వ మైపోయినది. దీనికి ఓణోగుణా ప్రధానరచన ఎక్కువ అనువు.

క మ్మ ని విడితెనుగుమాటలతో వృత్తమును నడపి రక్షింపబట్టించుట కష్టము. అట్లని అట్టివారు మన తెనుగుకవులలో లేకపోలేదు. కాని అట్టివి తక్కువ యనియు, సమాసాలింగితవృత్తముల నడక హుందా వీనికి రాదనియు గ్రహించవలయును.

ఇట్టి సంస్కృతవృత్త సంగ్రహాణము వలన సంస్కృతభాషకు తప్పనిసరిగా ప్రాముఖ్యమువచ్చినది. పద్యమునుబట్టియు, గ్రహించిన భాషనుబట్టియు మన పూర్వకవులు మూడువంతులు సంస్కృత కవితా విధానమును అనుసరింపవలసినవారైరి. ఇందువలన తెనుగుజాతీయతకు దూరములైన శ్లేష - రూపక - ఉత్పేక్షాది అలంకార ప్రాబల్యమును - అనుప్రాసములు - కారకములు - ప్రయోగములును (కర్మణ్యాది) మన ప్రబంధములలో 'జబర్ దస్తీ'గా ప్రవేశించినవి.

శిష్టు లందరును సంస్కృతప్రతిబింబరూపమైన సాహిత్యమును

సృష్టించుకొన్నందుకు చాల మురిసినారు.

దేశికవిత్త తెల్లని కమ్మని పాలమిగడవంటిది. దీనికి తియ్యని కలకండవంటి జానుచెనుగుమాట పొంది కయే విలక్షణమాధుర్యమునుగూర్చి రసానందమును పోషించును. ఇందులో రూక్షనుచులుగల సంస్కృత కవితావిధానము అపారముగా కలిపినదో దీనిచుచి విరిగిపోవును. కనుక దేశికవిత్తతరే వేరు.

దీని ననుసరించిన దేశికవులు చక్కని జాతివృత్తములను తీసికొన్నారు. ఇందు ముఖ్యమైనవి రగడభేదములు - ద్విపదలు - గీతములు - ఆటవెలదులు - మొదలైనవి. వీనిలో వేనిపాదములును సుదీర్ఘములై యుండవు. ఉత్తరపాదములతో కలిసికొని పోయి అన్వయక్షేపమును, వ్యర్థపాదంబరమును కలిగించవు. భావోన్నత్యము - పలుకుపొందిక - రససిద్ధి యులేని కవి కిందులో సమాసముల పులుముడు కంతగా నవకాశముండదు.

ఇట్టిసర్వోత్తమమైన కవిత్వము తెనుగుజాతి కన్న తెరచిననాటి నుండియు పుట్టి నాగరికాడంబర మెరుగని పల్లెజనుల ముగ్ధవాక్కును - భిక్షుకగీతములను - సంస్కృతవాసనకు దూరముగాఉన్న స్త్రీసారస్వతమును ఆశ్రయించుకొని అనుశ్రుత

ముగా నేటివరకు కొందరు హృదయమున్నవారి కొరకు నిలచి యున్నది.

నేడు మనము భిక్షుకులనోటి వెంటను, కార్మికులవద్దను, స్త్రీల వద్దను విని ఆనందించు చాలపాటలు ద్విపదకు చాలా దగ్గరగ నుండును. కొన్ని పూర్తిగ ద్విపదలే. కొన్ని పాటలు రగడభేదములలో అంతర్భవించును. కొన్ని ప్రత్యేకము పదభేదములు. సోమనాథుడు తనపండితారాధ్యచరిత్రలో స్మరించిన 'తుమ్మెదపదములు - ప్రభాతపదములు - పర్వతపదములు - ఆనందపదములు - నివాళిపదములు - గొబ్బిపదములు - వెన్నెలపదములు మొదలైనవి నన్నయకు పూర్వమునుండియు మన జాతి నిక్షేపనంపదగా దాచుకొన్న నికరమైన దేశికవిత్వము.

ఏనాడు ఎవరు వ్రాసినారో తెలియదుగాని స్త్రీసారస్వతములోని కల్ల అతిరసవంతములైన లంకాయాగము, కుశలవకథ, లక్ష్మణదేవర నవ్వు, ఊర్మిళనిద్ర మొదలైన పుస్తకములలోని సహజభావనంపద ఎన్నో ఇనుపప్రబంధములలో లేదు.

'లంకాయాగము'లో హనుమంతునితో నీతిలన్న ఒకమాటతో ఆమె కష్టాల చురుకు ప్రత్యక్ష మగును.

4. మన స్త్రీ వాఙ్మయమునుగూర్చి ఎవ్వరును హాలంకపమైన పరిశోధన చేసినట్లు కనపడదు. ఇటుమీదనే నను మధురభావరమణీయమై చాలవరకు భ్రష్టమైఉన్న స్త్రీవాఙ్మయమును సంస్కరించి, పరిష్కరించి ముద్రించవలసియున్నది.

3. సీసము 'శిర్షక'భవ మనియు, కండము ఆర్యాగీతినుండి వచ్చిన దనియు కొందరు విమర్శకులు తలచుచున్నారు. అవి ద్రావిడ వృందములేయని కొంద రందురు.

“జనదిన గండాలు యెయ్యాలతోపోరు,
హనుమన్ను చెప్పమన్నా!”

‘లక్ష్మణ దేవర స్వప్న’ లో
రాముడు లక్ష్మణుని ఆనుసరించు
సందర్భము—

“దీపమ్మలేనిట్లు ఎట్టి దిటుపోలు,
ఉదకమ్మలేనికలశ మెట్టి దిటుపోలు,
పతిలేని సతిబతుకు ఎట్టి దిటుపోలు,
తమ్మదా! నీవు లేనిసభ యటుపోలు”.

ఇందలి యువమానసౌప్త్యనము
గమనింపదగ్గది.

ఒక భిక్షుకగీతములో నీన లవు
నోదార్చుచు పలికినవలుకులు నా
హృదయముమీద చేసిన గాయము
నేటికిని మానలేదు.

“అటుకొండ యిటుకొండ ఆరెంటినడుమ,
నినుగంటి నా కొడుక ఏడువకు తండ్రీ!
చెట్లె చుట్టాలు మనకు రాళ్లే బంధువులు,
ఏడిస్తే నిన్నెవ్వ రెత్తుకుంటారు”.

ఒక కార్మికునిపాటలోని ఈ చర
ణము నన్ను లోభపెట్టినది.

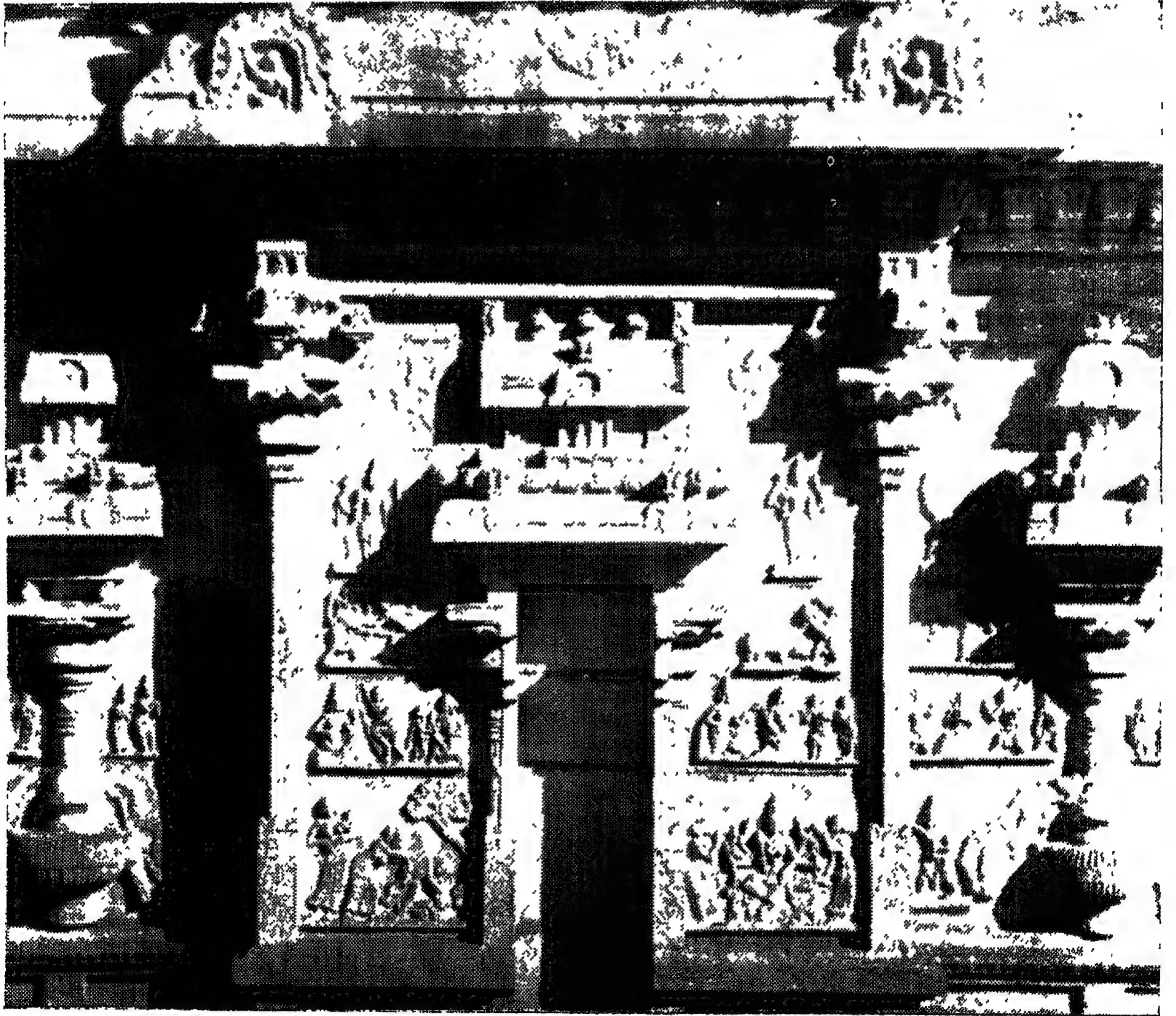
“పాలవర్ష పుడినుకు! పలకాయ (త్తున్న)!”

వెంకయ్య చంద్రమ్మ పాటలోని
చంద్రమ్మమాట—

“తెలిసందమామలో తియ్యపానక ముంది,
తెచ్చిపెడుదువుగాని రాశోరంకయ్య
తెచ్చిపెడుదువుగాని రారా!!”

మోహనరంగపాట కథానాయిక
పలుకు—

“బలమైన అలలు లేగి
చలియించు సాగరాన
సంగీతమాలకింతము పదర
చల్ మోహనరంగ—”

పెనుకొండ రామస్వామి దేవాలయమందున్న శిల్పనైపుణ్యము: రామాయణచిత్రములు

గ్రంథము వెరిగిపోవు ననుభవము లేనిదో ఆనందమును, అశ్రువులను పొంగించే ఎన్నో గేయములను ఇక్కడ ఉద్ధరించియుందును.

ఇట్టి చెంతయో మనోహరగేయ సాహిత్యము మనశిష్టకవుల దుష్ట పిశ్వాసములవల్ల నశించిపోవుచుండగా ధైర్యము వహించి కొందరు బుద్ధిమంతులు సమకాలికుల ఈనడింపులను త్రొక్కి ఆదరించినారు. అందు ముందు పేర్కొనదగినవాడు సోమనాథుడు. ఇతని కావ్యభావ కండగల చిక్కని తెలుగు కవిత్వము సర్వజనాస్వాదయోగ్యము.

కొంచెము మచ్చునకు —

“వడిబారు జలమున కొడలెల్ల గాల్లు
వడిగాలు చిచ్చున కొడలెల్ల నోళ్లు
వడిపీచు గాడ్చున కొడలెల్ల దలలు
వడిజేయు బసవన కొడలెల్ల భక్తి

* * *

క్షీరాబ్ధిలోపల గ్రీశించుహంస
కోరునే పడియలనీరు ద్రావంగ”

తరువాత చెప్పదగ్గవాడు రంగనాథుడు. ఇతని నుడికారపుహాయి రామాయణమందలి వెన్నెలవర్ణనలో చవిచూడవచ్చును.

“పాలవల్లిని ద్రచ్చి పడసినవెన్న
శూలియాదలపువ్వు చుక్కలనవ్వు
నెరిచకోరములకు నెలనెలపంట
ఉరవేది విరహుల నడికించుమంట
గగనంబుతోడవు దొంగలగుండెదిగులు

* * *

సరసిజరిపుడైన చంద్రుండు వొడమె”

సోమనాథ, రంగనాథు లిరువురును దేశీకవిత్వ కాధార స్తంభప్రాయమైనను సమకాలికసంస్కృతకవితా విధానసంపర్కము కొంచెము సోకినది.

విదప గౌరవ యెన్నదగినవాడు -
బుషి హరిశ్చంద్రు నమ్మజూపు
నపుడు ప్రజలు —

“కడగి పీనుగుమీద కంచంబువెట్టి
కుడువగా జూచు కహ్నుర్తిగా ‘డితడు’
అనిరి.

వేమనయోగి శుద్ధ దేశీకవి. తన సుభాషితములను వేలకొలది ఆటవెలదివృత్తముతో వెలయించెను. కనుకనే యితనిపద్యములు రాని ఆంధ్రు లుండరు.

ఇట్లు జాలువారిన దేశీకవితనుండి యక్షగానరచన ఒకపాయగా చీలిపోయినది.

ఏమైనను ఎంతోమంది ఆలంబములేని దేశీకవిత నేటివరకు ఒక్కతనైనా ప్రాణశక్తితో జీవించుచు వచ్చినది.

పందొమ్మిదవశతాబ్దిలో ఆధునికాంధ్రకవిత్వ మార్గదర్శి గురజాడ అప్పారావు పంతులుగారు తాము సంస్కృతాంధ్రములలో అనితరసాధ్యమైన పాండిత్యమును సంపాదించియు దేశీకవిత్వము - తెనుగు వృత్తముల అకృతకసౌందర్యమును బాగుగా గుర్తించినవారై వృషభగతిరగడలోని తుదిపాదమునకు కొంచెము మార్పుతెచ్చి నవ్యాంధ్రసరస్వతికంఠనీమలో ముత్యాలసరముగా నలంకరించినారు. యనమండ్ర నారాయణమూర్తిగారుకూడ కొన్ని గేయములను వ్రాసి క్రొత్తతెనుగువైతకు తోపతీసినారు. గురజాడకవి నిర్మించిన ముత్యాలసరము మీద తరువాతి నవ్యాంధ్రకవులు విచ్చిత్తి

విశేషములను చేసిరి. దానికి క్రొత్తగమనమును, ఒయ్యారములను చాలమంది యిచ్చినారు. ఇంతట దేశీకవితకును, తెనుగు వృత్తమునకును చక్కని ఒకస్థాయి యేర్పడినది.

పరిశీలింపగా ౧౯-వ శతాబ్దిలోని అంతిమాధ్యాయములో - చతుర్విధకవిత్య - ప్రబంధవాసన ఎవ్వరికిని గిట్టలేదు.

దీర్ఘ సంస్కృతవృత్తములమీద - కృతకకవితావిధానముమీద అందరికి ఏవగింపు పుట్టినది.

దేశీకవిత యదృష్టరేఖ బయల్పడినది.

వెంకటపార్వతీశ్వరుల ‘ఏకాంత సేవ’ దిద్దిన ద్విపదరచన - రుచియైన తెనుగునుడికి గుడి - తేలిగీతకు - ఆటవెలందికి వీరు ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసినారు.

దేశములో ప్రబలిన స్వాతంత్ర్యోద్యమము ఒకవంకను - బెంగాలీ శాంతినికేతనపు స్వేచ్ఛావాయువు లింకొక చెంపను చెలగేగగా మన సారస్వతరంగములో జాతీయములైన వెలుగుబాటలు వెంటనే తెరచుకొన్నవి.

నాటితో నవ్యాంధ్రకవుల కవితావాహినిలో జాతీయచ్ఛందస్సులును - భావములును పొంగివచ్చి కలిసినవి.

ఆచార్య రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారి ‘జడకుచ్చుల’లో ఉజ్వల

5. చూ:- శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారు ‘ఉడయినీ’లో వ్రాసిన “ముత్యాలసరము” - ఒకకృషి.

మైన జాతీయరేఖ కన్పడును. ఈయన మేలి దేశీయవృత్తములను తీసికొని 'కంఠగల చిక్కని తెలుగుల గలిపి పాడి' నారు.

అబ్బూరి రామకృష్ణరావుగారు 'ఊహాగానము'లోను, కృష్ణశాస్త్రి గారు 'కన్నీరు, మహతి, కృష్ణక్షత, ఊర్వశి' కావ్యములలోను మనోహర గీతములను చాలికి తెనుగుగీతికా ప్రాభవమును ప్రకటించినారు. ప్రస్తుతము కృష్ణశాస్త్రిగారు భావబుధుర మైన విశాలగేయ సాహిత్యమును పెంచుచున్నారు.

విశ్వనాథవారి 'కిన్నెరసానిపాటలు' అనుగేయకావ్యము నేటికిప్రకవులకును దేశికవిత్తవృత్తములయందలి సాముఖ్యమును చాటి చెప్పించున్నది.

నాయని సుబ్బారావుగారుముఖ్యముగా తేటగీతను తీసికొని 'తమ' 'సాభద్రుని ప్రణయయాత్రను' ఎంతో హాయిగా గడపినారు.

వైకపు లందరికిని సంస్కృతకవి తావిధానసంఘమున్నప్పటికిని దేశీయవృత్తములును - కవిత్వమును వారి గ్రంథముల ప్రాముఖ్యమును వహించినవని గట్టిగా చెప్పగలను.

ఇంక గురజాడకవితల తెనుగు కవిత్వము గేయములోనే బాగుగా ఒదిగి మనోజ్ఞముగా ఉండునని నమ్మిన క్రొత్త తెనుగు కవులును ఉన్నారు. వీరిరచనములతో తెనుగు వృత్తముల కొకతీసి - దేశికవిత్త కొక మెరుగును వచ్చినవి.

స్వర్ణీయ బసవరాజు అప్పారావు

గారి 'చిట్టిపాటలూ'6 'ప్రేమగీతాలూ' నగ్నముగా వచ్చి మనహృదయములలోని రసగ్రంథాలను కదిపి పారవశ్యము పొందించును.

పిమ్మట పేక్షితులుగారి 'కవి - కన్యక' 'నెమలిపింఛము' వంటివియు, అడవి బాపిరాజుగారి 'తొలకరి' తదితర కావ్యములును, కవికొండలవారి 'శివరాత్రి ప్రభాదక'మును' తురగావారి 'రాధాకృష్ణ గీతములు'ను, 'సామ్యవాద గీతములు'ను, చాచలి బంగారమ్మగారి 'కప్పతల్లి పెల్లి' వగైరాయును జాతికవిత్తకు మేలిబంగారునగులుగా ఎన్నతగినవి. ఏ రందరును(కవికొండలవారుతప్ప)శాస్త్రాలాది చతుష్పాదుల పొంతకు పోక ద్విపదాది జాతికవిత్త నుద్ధరించినారు.

ఇప్పట్ల ప్రత్యేకస్మరణకు పాత్రములైనవి 'యెంకిపాటలు'. ఈ కావ్యము ప్రాకృతకావ్యమవలె సర్వజనసాధారణమై, హృదయములో రసతంత్రువున్న ప్రతిభావుకుని ఆకర్షించినవి.

నేటి కవికుమారులలో వాసికెక్కిన శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారు కొన్నాళ్లు ఐద్యరచనచేసి తమ స్వచ్ఛందభావ విహారమును చతుష్పాద్విద్య మరకట్టుచున్నదని తెలిసికొని జాతిచ్చందములకు వింత ఒయ్యారము లిచ్చి తెనుగువృత్తమునకు జీవనోపధము పోసినారు.

ఇట్లు మన తెనుగుజాతి రసనన్ని వేశమును అనుభవించురుచి పొందిన

6. ఇందులో సేను సృరించిన ఆధునిక కావ్యములు సుప్రసిద్ధము లగుటచే ఉదాహరణములు పిష్టపేషణములని యివ్వలేదు.

నాటినుండియును జన్మహక్కుగా నృప్తించుకొన్న జాతివృత్తమును, దేశికవిత్తను కొందరు గీర్వాణపరులు త్రొక్కివేయగా ఒందొమ్మిదవశతాబ్దిలోని నవకవులు వానిసహజసౌందర్యమును గుర్తించి ఆదరించి ఉన్నతజాతీయాదర్శమును నిలిపినారు.

ఇందులో, కవిత్వము - సారస్వతమును ఏనలుగురు పండితులసాత్త్వికాక గండె ఉండి అనుభవించగల్గిన ప్రత్యాంధ్రునికి హక్కుగల దని చెప్పి సామ్యవాద సూత్రసహస్య మిమిడియున్నది.

పురావృత్తకవులు తమకావ్యానుభవమును అందరికీ అందసయని స్వామ్యవాదులు. వారు కావ్యాంగములుగా తీసికొన్న వృత్త-భావావిష్కరణ - కవితా విధానములు విజాతీయములై పరిమిత జనైకప్రయోజకము లైపోయినవి.

మెత్తని నుడికారము - చక్కని సాంప్రదాయము-తో కూడిన తెనుగు సాహిత్యమునకు తెనుగువృత్తమును, దేశికవిత్వమును అపరిమితప్రయోజకములును, అతిరససోర్ధికములును అయి ఉన్నవి.

ఇట్లు చెప్పటచేత శార్దూలాది వృత్తములను పురజనులు హరిజనులను బహిష్కరించినట్లు వెలిపెట్టుమని నాయూహ కాదు.

ఇదివరకు వానికున్న ప్రాధాన్యమును ఇప్పుడు తగ్గించి జాతివృత్తములకు ప్రాముఖ్య మిచ్చి వినోదప్రాయముగా మాత్రము శాస్త్రాలాదివృత్తమును - సంస్కృతకవితావిధానమును తీసికొనవచ్చునని ఈ వ్యాసమునకు నాస్వస్థివచనము.

తంజావూరు మహారాష్ట్రనాయకులు :

ఆంధ్రవాఙ్మయము

నావిలాల వెంకట్రామ సోమయాజులు

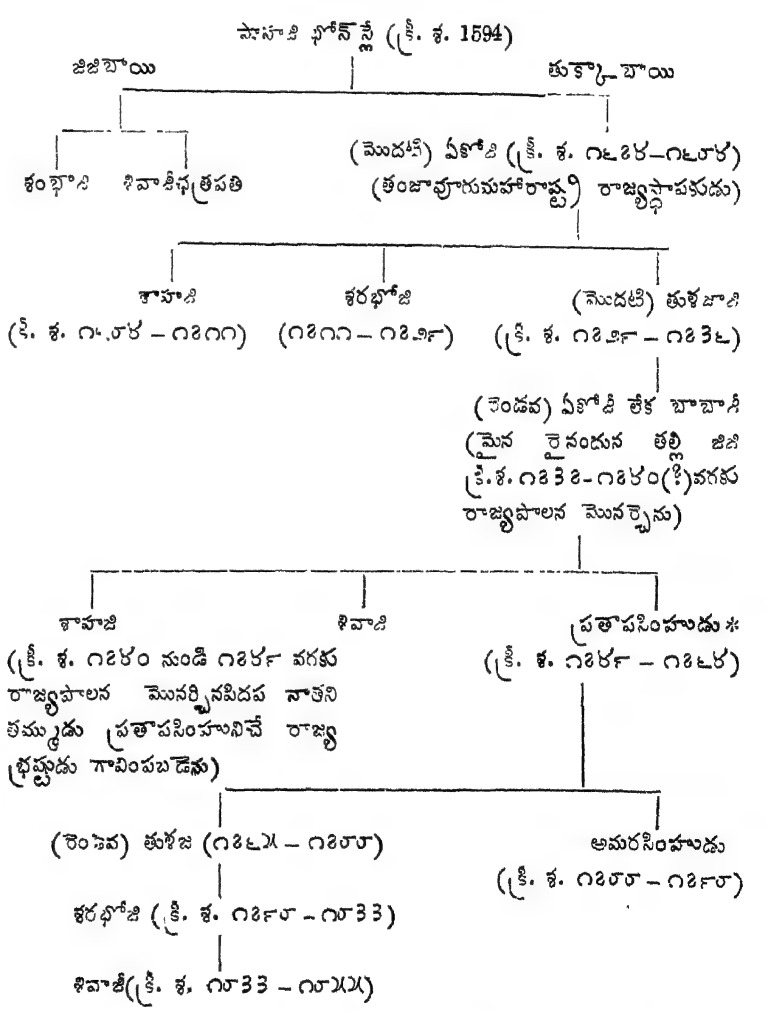
విజయనగర సామ్రాజ్యప్రముఖులనుకల నెనుక రెండు శతాబ్దాలకాల మాంధ్రవాఙ్మయ పోషకులుగానుండిన దక్షిణదేశ నాయక రాజులు స్వతంత్రులైరి. వీరు మొదట విజయనగర సామ్రాజ్యాలచే బ్రతినిధులుగా సంపాదించిన తెలుగునాయకులు. వీరిపాలనకాలములో ఐమిశ దేశమునకు దెలుగు తెగ లనేకములు వలస పోయినట్లుల సానికచరిత్రలవలన కలియుచున్నది. ఈతెలుగునాయకులు ఆంధ్రవాఙ్మయపక్షపాతులై చెలరేని సాయమొనర్చిరి. తిరుచనాపల్లి, పుదుక్కోటల రాజులగు తొండనావ వంశజులు తమకులైనను తెలుగు కవితాకుమారికి వశులై సారస్వతాంబుధి నోలాడిరి. ఈకాలమున తంజావూరు, మగర, తిరుచనాపల్లి, పుదుక్కోట లాంధ్రవాఙ్మయమునకు విద్యాస్థానములై విలసిల్లినవని చెప్పవలయును. విజయనగర రాజులతో బ్రబంధయుగ మంతరించినది. ఈయుగమున నాటకములు, వచనకావ్యములు విరివిగా వర్ణి వృద్ధిలోనికి వచ్చినవి. కావున నీయుగమును 'నాటక వచనకావ్యయుగ' మనిగాని, దక్షిణదేశమున నీకాలమునం దాంధ్రవాఙ్మయ మధి వృద్ధిబొందుటవలన 'దక్షిణదేశ ఆంధ్రవాఙ్మయయుగ' (౧౬౦౦-౧౭౦౦) మనిగాని పిలువవచ్చును. ఇది ప్రబంధ అధునాతనయుగములకు సంధియుగము.

పైన పేర్కొనబడిన విద్యాస్థానములలో తంజావూరును క్రీ. శ. ౧౫౩౫ - ౧౬౭౫ వరకు నాంధ్రనాయకులు పరిపాలించిరి. వీరి తరువాత తంజావూరునందు క్రీ. శ. ౧౭౦౦ వరకును మహారాష్ట్రులు తమపరిపాలనమును నెలకొల్పి యాంధ్రభాషను బోషించి మహాయశస్సును గడించిరి. అన్యదేశీయులైనను వీరు శిల్పమునకు నాదేశమున పారంపర్యముగా వచ్చు నాంధ్రసారస్వతమునకు జేయుత నిచ్చిరి. దక్షిణసాహిత్యమున వీరిపరిపాలనాకాలమున గట్టబడిన దేవాలయములు ప్రాచీనహైందవ చిత్రకళానైపుణ్యమును, శిల్పనైపుణ్యమును జాటుచున్నవి.

వీ రాంధ్రవాఙ్మయమును బోషించుటలో స్వల్ప వంశవృక్ష మీక్రింద పొందుపరచిన నాంధ్రనాయకుల యడుగుబాడలబట్టి నడబడుచున్నది. చిరి. ఆంధ్రసారస్వతమును బోషించిన యన్యదేశీయులలో నగ్రస్థానము వీరికే జెంగవలసియున్నది. పాఠకుల సౌకర్యార్థమై నీరాజ నమసరించి యాయబడినది.

తంజావూరు

మహారాష్ట్రనాయకుల వంశవృక్షము

* ఈమధ్య ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము వారిచే ముద్రింపబడిన తంజావూరు శరభోజీసరస్వతీమహల్ నందలి యాంధ్రతాళపత్రగ్రంథములపట్టికలో ఆమరసింఘాధ్య

‘ఇది వాళసంహారాధ్యక్ష భోజన ప్రతాపసింహరాజ పూర్వపుణ్య పరిపాకస్య రూప యామునాంబికా గర్భకుక్తి మాత్రైకాయమానామరసింహ మండలాధీశ్వర నామాంకితంబై న’ యని యుండుటచే వైపట్టికయందు మాపబడినది తప్పగా దోచుచున్నది.

ఏకోజీ (1)

(శ్రీ. శ. ౧౬౭౪ - ౧౬౮౪)

శ్రుతపతి శివాజీమహారాజ తమ్ముడగు నీతడు తంజావూరు ప్రధమ మహారాష్ట్ర పరిపాలకుడు. ఇతడు తంజావూరిని శ్రీ. శ. ౧౬౭౪ లో ముట్టడించెను. ఇతడు నాయకరాజ్య విచ్ఛేదమునకై బద్ధకంకలుడైన విజాపూర సుల్తానుచే పంపబడిన సేనానాయకుడైనట్లు శాసనప్రమాణములు గలవని కురుగంటి సీతారామయ్యగారి తంజావూరి యాంధ్రనాయకుల చరిత్రవలన తెలియుచున్నది. కాని ‘ఏకోజీ’ తంజావూరి ఆంధ్రనాయకులలో కడపటివాడగు విజయరాఘవుని ప్రేరణమున తంజావూరుమును ప్రవేశించి యాతని మరణానంతరము బలవంతుడై సింహాసన మధిష్ఠించెనని శ్రీయుత జయంతి రామయ్య పంతులవారు నుడువుచున్నారు.1 తన రాజ్యకాలము సంతయు రాజ్యసుస్థాపనార్థమే విని యోగించిన యీరాజన్యనకు సారస్వతసేవకు గాలము కరవయ్యెను. అందువలన నతని కాలమున సంస్కృతివాఙ్మయముగాని, తెలుగు వాఙ్మయముగాని, యేవిధమున పోషకత్వమును బడసినట్లు కన్పింపదు. శత్రురాజులతో సమరములనల్ప రాజ్యస్థాపన మొనర్చు మహారాజుల రాజ్యకాలములో వాఙ్మయపోషణ మరుదు.

ప్రతాపసింహునకు కుమారుని కుమారుడుగా జెప్పబడియున్నది. కాని అమరసింహుడు ప్రతాపసింహునికుమారుడే యనుట సమంజసము. అమరసింహుని యాస్థానకవీయగు మాతృభూకుడు తాను రచించిన పారిజాతాపహరణ నాటకమునందు (తంజావూరు సరస్వతీమహల్ గ్రంథాలయ తాళపత్రగ్రంథముల పట్టిక, నెం. ౫౪౩.)

1. J. A. H. R. S, Vol. II, page. 178,

శాహజీ

(శ్రీ. శ. ౧౬౮౪ - ౧౭౧౧)

ఏకోజీ మహారాజు పరిపాలనానంతరము ఆతని శ్రేష్ఠపుత్రుడగు శాహజీ సింహాసన మలంకరించెను. తండ్రిరాజ్యమును సుస్థిరతర మొనర్చి స్వర్ణోక్త ప్రస్థాన మొనర్చుటచే నీ రాజన్యనకు సారస్వతసేవ యొనర్చుటకు తగినంత విశ్రాంతి దొరకినది. ఇతడు దేవభాష, యాంధ్రముల రెంటును అసమాన పాండిత్యము గడించిన కవి రాజన్యడు. ఇతని యాస్థానకవి యగు విచిత్రరాయావతంస కవి యీతనిని ‘సరససాహితీలక్షణవిభు’ డని పొగడియున్నాడు. తానే తన ‘విష్ణుపల్లకి సేవాప్రబంధ’ మను నాటకమున తన్నుగూర్చి ‘కవిత సంగీత తాన శృతి స్వరస్థాన రాగాంగ గాన క్రియాస్థాయి గమక ప్రబంధ ధాతు గాయనగణితతానద్ధర్మాహకుండు’ (2)నని చెప్పకొని యున్నాడు. కాని యితనికి కవితాకళ, గానకళలందు పాండితి యపారమని తెలియుచున్నది. స్వయముగా తాను కవీయగుటయే గాక తనయాస్థానమునం దనేక కవులకు గాయకులకు పోషణము కల్పించెను. ఈత డనేక కవులకు భర్తయు కర్తయు నగుటయేగాక కవులలో నాయకుడుగూడ నై యున్నాడు. ఇత డిట్లు భాష కపారసేవ యొనర్చి తన నామమునకు వాఙ్మయచరిత్రయందు చిరస్థాయిత్వము కల్పించుకొని యున్నాడు. ఇతనికి గానకళాభిరుచి మెండు.

త్యాగరాజ స్వామివారి వంశకర్తలలో నొకడగు వెంగనార్యుడను గాయకశిరోమణి యీతని యాస్థాన మలంకరించెను.2 శాహజీ మహారాజు సంస్కృతమునం దసమాన ప్రతిభావంతుడై ‘చంద్రశేఖర విలాస’మును రసవత్కావ్యమును రచించెను. శాహజీ యాస్థాన మలంకరించిన సంస్కృతకవులలో నీలకంఠ దీక్షితుని తమ్ముడగు అతిరాత్రయాజి యొకడు.

2. మార్తాండకుల శాహమహీపాలనభీను కీర్తికెక్కినవాడు గిరిరాజునకువి సంగీతకళ రహస్యము గన్నవాడు వెంగనార్యుండు వివేకధనుండు.

(Saraswati Mahal Telugu Manuscripts catalogue: Page, no. 124.)

ఇతడు కవితారచనలో నుండుడు. సర్వస్వ తండ్రిడు. ఇతడు మృదుమధుర పదభూయిష్ట మగు ‘మముద్వతీ పరిణయ’ మను నై నంకముల రూపకమును రచించెను. సంస్కృత వాఙ్మయమునగల చింతపువలలో నగ్రస్థానము వహింపదగిన ‘సర్వవిజయ’ మను గ్రంథము నల్ల దీక్షితకవిచే శాహజీ మహారాజు కోరికపై రచింపబడెను. శాహజీ మహారాజు పరిపాలన కాలమున ఆతనినేకావ్యనాయకునిగా నొనర్చి రచించిన కావ్యపరంపర బహుళము. అట్టి వానిలో సంస్కృతమునందు చొక్కనాధ కవిత రచింపబడిన ‘కాంతిమతీ పరిణయ’మును రూపక మొకటి. అయ్యవా లనబడు శ్రీధర వెంకటేశ్వరకవిపండితుని శాహారాజాష్ట పదియు, గంగాధరపండితుని భోజన వంశ వలియు, లక్షణకవి శాహరాజ సభాసంగోవర్ణ నియు వైరకమునకు జెందిన గ్రంథములు. తంజావూరి మహారాష్ట్ర నాయకచరిత్ర వ్రాయదలచుకున్న సరిత్రకారుల కిట్టిగ్రంథములు గుఖ్యాధారములు.

ఇతని కాలమున సంస్కృతమునను హెచ్చు తెలుగువాఙ్మయ మభివృద్ధి జెందినట్లు కాన్పించును. ఇత డాంధ్రవాఙ్మయమునందలి బహునాటకములకు కర్త. తంజావూరు విజయరాఘవుని కాలమునందువలెనే యీతనికాలమున హెచ్చు యగ్రగానములు, నాటకములు, దండకములు, కొరవంలు వ్రాయబడినట్లు కన్పించుచున్నది. ఆంధ్రనాయకులగు రఘునాథ, విజయరాఘవనాయకుల కాలమునండి వస్తు నాటకములతో బాటు తాను కొన్ని నాటకముల రచించియు, నితరకవులను ప్రోత్సహించి గానచే గచి యింపజేసియు, రంగస్థలముపై వేషముల వేయించి నటింపజేసియు ప్రజల నానందాన్ని నోలాడించెను. ఇతనికాలమున రచింపబడిన పద్యకావ్యములు కన్పింపవు. ఇతనికాలమున తిమ్మయద్విపదమహాభారతము, శిరుగ వ్రాయంపబడినట్లు తెలియుచున్నది. ఈ గ్రంథమేగాక తనకుగూర్చు వ్రాయంప

3. ఆనంభుసమ్మతికి శాహావనిసతికి నింబాజి వ్రాయించె నిఖిలాగ్రవిత్తలి కంభాధియగుచుండు నట్టి భారతము నిటలాత్మపదనద్వ నిహితప్రసన్న పటుచిహ్నుడైన కుఘయమంత్రిచేత.

బడినవియు, క్రిమిదష్టమై శిలత్వ మనుభవించుచున్నవియు నగు గ్రంథపరంపర నుద్ధరించెను.

శాహమహారాజు 'శృంగారంబున పొంగారు' 'గంగాసార్వత్రిసంవాద'ను నాటకమును రచించెను. ఇందలి కథావస్తువు, 'సర్వేశ్వరుడు గంగతో వనమున విహరించువేళ నారదుడు వచ్చి గంగను స్తుతించి పార్వతిని నిందించినసమయమున పార్వతిసఖి దానిని విని దేవిని తెలియజేయుట; ఆ సమయమున సవతులపోరాటము; ఈశ్వరుడు వారి కయ్యమును మాన్చు నొకతెను శరీరమున, మరియొకతెను శరీరమున ధరించుట.' ఈతని నాటకరాజము లీతనిపాండిత్యమును వెల్లడిజేయుచున్నవి. సహజవర్ణనలు, పాత్రోచితభావలు, జాతీయములు — ముఖ్యముగా జీవన్మాప లీ నాటకములకు తెట్టనిశ్చంగారములు. ఇతడు 'గిరీత విలాస' నును మరియొక నాటకమును రచించెను. ఇతడు వ్రాసిన నాటకములలో మేలు బంటియని పొగడదగినది 'త్యాగరాజునిద చిత్రప్రబంధనాటకము'. ఈనాటకమున మహారాజు అష్టాదశవర్ణనల నినుమడింపజేసి ప్రబంధత్వము కల్పించెను. తనపాండిత్యప్రకర్షను వెల్లడియునట్లుటకై యీ నాటకమును సంస్కృతపదధూయముగా రచించి నాటకములన్న పండితుల కాహుదమును రగుల్కొల్పెను. తనకవితాశక్తి బోధించి యీనాటకమున కవి సంస్కృతము, మహారాష్ట్రము, తెలుగు భాషలకు సమ్మేళనము కల్పించెను. ఈ నాటకమునందలి పాత్రలు పై మూడుభాషలలోను ప్రసంగింతురు. ఈ నాటకమునకు చేతుకులు కట్టుటగాని నిరక్షురులు కారు. పండితపామర జనానందముగా నాటకముల రచియింపగల యొకవిరాజన్యుడు ద్రౌపదీకళ్యాణమును రచించెను. నటరాజుని నీత్యరునియొద్ద చెంచు మొదలగు నాట్యకర్తలు తమనటనా కాళలమును జూపి బిరుదులను బడయుట కథావస్తువుగాగల 'పంచరత్నప్రబంధ'నును నాటకమును శాహమహారాజు కొలదికాలములో రచించితినిని చెప్పకొనెను. ఇతడు తనపార్వతీ

పరిణయ'నును నాటకమున నాటకమునుజేప భాషాదియుతముగా విస్తరింతునని నెఱ్ఱెను. కాబట్టి శాహమహారాజుకు నాటకమున్న కట్టి యిప్రాయము గలదో తేటతెల్లమునుచున్నది. నాటకమున పాత్రోచితభావ, జేపము లేకపోయినచో నది దృశ్యకావ్య మనించు కొనడుగదా! అనగా శాహమహారాజు నాటకము తెట్లు వ్రాయవలయునో, యెట్లు వ్రాసిన ప్రజలహృదయము రంజిల్లునో తెలియవచ్చునట.

శాహమహారాజు రచించిన నాటకములలో ఖిలమైపోయినవి పోగా తంజావూరు వాఙ్మయసర్వస్వ మనిపించుకొనిన సరస్వతీ మహల్ గ్రంథాలయమున వ్రాతప్రతులుగా మిగిలియున్నవానిలో పక్షిశ్యాణనాటకము, రుక్మిణీసత్యభాగ- సంవాదము, వల్లీకళ్యాణము (కుమారస్వామి వల్లజేవుల వివాహము), విఘ్నేశ్వరకల్యాణము, శంకరవల్లిక నేనా ప్రబంధము, సతీదానమారము, సతీసతీదాన విలాసము, సీతాకల్యాణము, రామపట్టాభిషేకము, జలక్రీడలు, కంసవధ, సరస్వతీవిలాసము, శిశువురందరము, శాంతాకల్యాణము, విష్ణువల్లిక నేనా ప్రబంధము లనునాటకములు కొన్ని. వై నాటకము లన్నిటిలో సరస్వతీకల్యాణం ద్రుత్వమునగూర్చి కొంచెముగా జెప్పవలసియున్నది. గ్రంథమున శేషాచలపతి రచించె ననియు, గ్రంథాంతమున శాహమహారాజు రచించె ననియు జెప్పబడియున్నది. సరస్వతీమహల్ గ్రంథాలయము కేట్లాగు సంపాదకులు గ్రంథ మంతయు శేషాచలపతి వ్రాసినదేగాని కారణాంతరమువలన మహారాజు హెచ్చుభాగమును వ్రాయుట వలననో యేమో శాహమహారాజుకేరనే చెల్లుబడియగుచున్నదిని చెప్పబూనిరి. కాని యంతకన్న శేషాచలపతి గ్రంథమును కొంత వరకు రచించి సస్వర్గమున కేగినదెనుక కొరవడినయధికభాగమును శాహమహారాజు పూరించుటచే నాగ్రంథము అతనికేరుననే చెల్లుబడియగుచున్నదినుట సమంజసముగా నోచుచున్నది.

శాహమహారాజు తెనుగున రచించిన గ్రంథము లన్నియు నాటకములే. కొన్నిటికి నాటకము లనియు, కొన్నిటికి ప్రబంధము లనియు కేరుపెట్టి చెండువరకమువనియందు సంస్కృత పదజాలము, సంగీతాస్త్ర పాండితీ ప్రకర్ష చూపించెను. ప్రబంధకల్పనా

కథాయనుమాన్త నాధారముగా గొని భర్తనల కల్పించి ప్రఖ్యాతఇతివృత్తములనే నాటకములుగా నొనర్చి వానికి ప్రబంధత్వ మారోపించి నాటకములయొడ పండితులకు గల గౌరవ గుఱును పెంచుచుండెను. ప్రబంధములకు మిగిలిన చెండువరగతి 'నాటకము'లు పామర జనవేద్యములు. సంస్కృతవాద్యయమునందు వలెనే తెలుగువాద్యయమునందును శాహమహారాజును నాయకుని జేసి రచించిన గ్రంథము లనేకములు గలవు. ఇట్టిగ్రంథము లన్నియు నాతని పరిపాలనాకాలముననే రచింపబడిన వనుట యుక్తము. అట్టివానిలో శాహజీసాహిత్యము, శాహజీయము, శాహజీ పండుకములు ముఖ్యములు.

శాహమహారాజు నాస్థానము నలంకరించిన తెలుగుకవులలో ప్రముఖున సేగొస దగినవాడు గిరిరాజుకవి. ఇతడు అనిర్వాచ్యమగు నోంకామను నాదబ్రహ్మాపాసకుడై గానామృతమును విశ్వముపై నొలికించి బ్రహ్మానందమును గలుగజేసిన త్యాగరాజస్వామికి తాతగారు. ఈతడు వాదవిజయము, సర్వాంగసుందర విలాసములను నాటకముల రచించి శాహమహారాజున కంకితముచేసెను. ఇతడు శాహేంద్రచరిత్రమును యక్షగానముగ రచించెను. అందలి గద్యలో

'కండచిక్కెరలీల కల్పించి రుచుల,
గండుమీరిన యక్షగానంబు మిగుల
గరిమను గిరిరాజుకవి రచియించె'

అని చెప్పకొనియున్నాడు. ఈతని కవిత సహజమాధుర్యమును పొందియున్నది. ఇతని వర్ణనలు సహజములు. ఇతడు నాటకములందు హెచ్చుగా ప్రబంధపు పోకడల పోయెను. 'కొరవంజి'ని వ్రాసిన తెలుగు

5. కొరవంజిశబ్దము దేశ్యము - ఎఱుక నాడు, ఎఱుకది, సోది యని యర్థము. ఈ కవితావిభాగము (Poetic form)నకు ముఖ్య లక్షణము నాయకీవిరహము, ఎఱుకది సోది జెప్పట, తరువాత నాయకీ నాయకుల వివాహము. ఇందు కవి ప్రాచీనాంగ్లనాటకములందలి ప్రస్తావన (Prologue) వలె కథావస్తువును దివ్యోక్తముగా మొదట నూచించును. ఉదా:

4. తంజావూరు సరస్వతీమహల్ గ్రంథాలయ పట్టికయందు లేనిగ్రంథములకు మాత్రమే యిచట నాధారములు చూపబడును. మిగిలిన గ్రంథము లాపట్టికలోనివే.

కష్టమున నుండి ప్రాప్తమగుగా కన్పించు
మిచ్చాము. నీవిరాజుచే బాజమోహన కొర
వంతియు వేళ్ళపైను బాను నచింది శాసన
మూలమున నుండియొచ్చెను. ఈవిరాజు
కలి బాజువచ్చుననియు నాను ముద్రయొక కొర
వంతిని నడియించి నానావిరాజులపైవచ్చు
వదలెను. నానావిరాజుల వాళ్ళయి. నాను
నుండగా ఒక విరాజువచ్చి యెట్ల ఆయనను
శ్రేయించును. కన్పెత్తారును నారాజునని
శిల్లిదండ్రులు తెలిపిరి. నాను ముద్రా
జున కిచ్చి నాను నానావిరాజుల యివలి
ప్రభులకు నానావచ్చు. నీవిరాజుకలి నానా
నానాకర్తవందీ చేసినాంనెనాడు. కాని
యిదివాంక నానావచ్చు. నేడు నానా
నానాకలి వివాదములి. అందు నానా
మనశాంతియు నానావచ్చు. వచ్చు నానా
తని నానావచ్చు. ప్ర నానావచ్చు
ములలో నానావచ్చు. తెలియునున్నది.
ఇత డిక్టాటరులలో నానా 'నీవిరాజునత
లిల కన్పెత్తారు' నానా నానాకొనుటయే
గాక కర్తవ్య భద్రావనికర్త నుండియగా
'తీర్చివచ్చి కన్పెత్తారు' నానా నానాకనును రనిం
చెను. ఇదివివాదమున నానా నానాకొనుటగాక
నానావచ్చునగాక కలిగియున్నది.

తానా సేవికానిగాను గట్టి నిలబడించిన కవు
 లలా సేవికానిగాను గట్టి నిలబడించిన కవు
 విజయరాజుగారు పండితులైన వారైనా
 లందు 'సాహిత్య' ప్రాధాన్యతను
 కులపాపన సేవికానిగాను గట్టి నిలబడించిన కవు
 కొనియుంటున్నారని సేవికానిగాను గట్టి నిలబడించిన కవు
 పని తెలియనున్నది. ఇదియు తెలుసునంతటను
 దర్శనమున నాట్యకావ్యమున రచించి ఖం
 డానియున్నాడు. గాననానికంటె మిచ్చెను.
 బాలకవి యును. మిచ్చెను కవిరేణుడు
 తెనుగునానిగాను గట్టి నిలబడించిన కవు
 పరిణయమును నాటకమును గనించినది నెప్పు

శ్రీ సుతమల్పాదై నెలవొందునట్టి
భోసలమలకానూపూపాలుమీద
చెన్నుగా మోహితనితైయై రాజ
కన్నెకావని సరికాంటెలు గొలువ
గరిమనోరుత ముకవలె వచ్చుటయు
నెలకత వచ్చి తా నెలుకలై స్పృహయు
గురుకుగాకాకై ఇగురుగిరియును పుటయు
అనియెడి రాజమహానాటకంబు

[illegible]

५५५

(U. S. 02000 - 2/5)

[illegible]

విప్రునిచేతను అట్టి పాపములు జరుగవలసి
తొందరగా నున్నప్పుడు నులు కాకర్త
వారని జేలియునుచు వే. అట్టి రా
స్వామి వాకొనుచును. అన నురుగు
నగు కామక్యసానందమును.

'మొక్కె'ద గోదావరీపురాన,
 మొక్కె'ద గోదావరీపురాన మొక్కె'ద గోదావరీ,
 మొక్కె'ద పడమర వనది,
 మొక్కె'ద గోదావరీపురాన మొక్కె'ద గోదావరీ,

[illegible]

7. 'సాకాశానిత్యము' - పో. శే. స్వ. ప్రసాద, మద్రాసు (1907)

8 Andhra Patrika, 22nd May, 1937.

తెలుగునామోరాడు
(ప్ర. ౩. ౧౩౨౩ - ౩౩)

ఇతడు సంస్కృత ఆగ్రహాంత్యములు
రెంటియందును నాంశిత్యముకలవాడు, కవి,
సంగీతశాస్త్రజ్ఞుడు. ఇతడు సంస్కృతమున
‘సంగీతసారామృతము’ను దాక్షిణాత్య సంగీత
శాస్త్రగ్రంథ మొకటి వ్రాయించెను. ఇది కర్ణా
టజన్యరాగనడగుల వివరించుగ్రంథము. ఇది
సంగీతశాస్త్రములకు పాత్యముగ గ్రంథము.
ఈతని గృహమాయాడు ‘ఘనశ్యామపరికి
త్యుడు’ భవద్దాతా యుక్తరామచరితమునకు
‘ప్రహ్లాదప్రతిమ’ నును వ్యాఖ్యానమును వ్రాసిం
చెను. ఇతడు ‘కుమారాచరితము’ను మరియొక
సంస్కృతకావ్యమునుగూడ వ్రాయించెను.
ఘనశ్యామపరికితని వ్యాఖ్యానము, కుమారా
చరితముకావ్యము సంస్కృతభాషామృతముల మె
వ్వవలెనని. ఇతని గృహస్థాన మలంకరించిన
వారిలో సుందరి, కమల యశుకవయస్కులు
ముఖ్యులు. ఈ సంస్కృతి సున మంచి
ప్రవేశమును సంపాదించి సంస్కృత వాగ్మ
యమునందలి నిష్ఠాచలభంగిక యనునాటక
ము నకు వ్యాఖ్యానము వ్రాసినది.

కుశలజమహారాజు తెలుగున ‘శివకామ
సుందరీపరిణయ’ మను నాటకమును వ్రాసిం
చి ప్రదర్శించెను. ఈనాటకము మహా
రాజు పాండితీని, గానకళాభిజ్ఞతను వెల్లడి
జేయుచున్నది.

ఏకోజ్

(ప్ర. ౩. ౧౩౩౧ - ౧౩౪౧)

ఇతడు తెలుగున రామాయణము సుందర
కాండమును ద్వీపదగా వ్రాయించెను. విఘ్నే
శ్వర కల్యాణమునుగూడ నాటకముగా వ్రాసి
యించెను. ఏకోజ్ ఈగ్రంథమును రాజ్యము
నకు వచ్చినచనుక వ్రాయించెనో, లేక తండ్రి
జీవితకాలముననే వ్రాయించెనో నిర్ణయంప
వలసియున్నది. అనేకపాపపరి హార
ముగా సుందరకాండ పారాయణమొనర్చు
టాచారముగా నున్నది. సంస్కృతసుందర
కాండమును పారాయణ మొనర్పలేనివాగ
లకు ఈ మహారాజు గానయోగ్యమును నీద్య

9. See the famous introduc-
tion of Kane to Uttararamacharitra.

10. Quarterly Journal of the
Mythic Society, July-October, 1985.

నాగపూజ (అమరావతి)—చిత్రకారుడు : కె. నేలగోపాల

పని సుందరకాండమును చియించి యుండునని తలపవచ్చును. ఇతని జీవితకాలమున తల్లి రాజ్యమొనర్చుచున్నట్లు తెలియుటచే నీకడ రాజసమాసముగా నున్న శ్లోచనలయును.

శాహమహారాజు
(క్రీ. శ. ౧౭౪౧ - ౪౯)

వీక్షణి తరువాత నీతనికుమారుడగు శాహమహారాజు క్రీ. శ. ౧౭౪౧ నుండి ౧౭౪౯ వరకు రాజ్యపాలన మొనర్చినవెనుక నాతని పదభ్రష్టుని గావించి యాతని సవతితమ్ముడగు ప్రతాపసింహుడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈశాహమహారాజు కాలమునగల వాఙ్మయ వికాసమును నెలిసికొనుట కేమియు వాధాగములు లేవు.

ప్రతాపసింహుడు
(క్రీ. శ. ౧౭౪౯ - ౬౪)

ఈరాజవృత్తు విషయలోలుడై రాజకార్యములందు మనస్సుపెట్టలేదు. కాని కవులను, ముఖ్యముగా కామకళ నెఱింగినవారలను పోషించినట్లు కన్పించును. ఇతనివిషయ లంపటతను సహింపజాలని 'వాంచేశ్వరు'డను సంస్కృతకవి యన్యోపదేశముగ 'యూషిక్ శతకము'ను రచించి యీరాజవృత్తుని బుద్ధి మార్చుటకు బ్రయత్నించెను. వాంచేశ్వరుడు రాజుగారి గృహమాత్యుడు, విద్యత్కవి. తెలుగున రాధికాసాంత్యములేక ఇరావరణియమును రచించిన యుద్దుపళని ప్రతాపసింహుని యుంపుడుక త్రియే. ఈమెతండ్రి ముత్యాలు, తల్లి పోతి. ముద్దుపళని తనకావ్య గద్యమున 'శృంగారరసప్రధాన సంగీత సాహిత్య భరతశాస్త్రాది విద్యాపాఠంగత తిరుమల తాతాచార్య పాదారవింద చోళసింహాస నాధ్యక్ష. ప్రతాపసింహ బహుకృతానేక చామికరాంబరాభరణ' యని చెప్పకొని యున్నది. సంగీతసాహిత్యముల, భరత శాస్త్రమున మంచిపాండిత్య ముండుటవలననే రాజమనసును మారగొనగలిగినది. మారగొనినంతనే యూరకొనక శృంగారరస ప్రధానునిగా నొనర్చగలిగినది. పళనిగ్రంథమున సంస్కృతాంధ్రసాహిత్య మున్నది. రాధికాసాంత్యమును పళని రచియించెనా, లేక నురువగు వీరరాఘవదేశికులు రచియించెనా యనుసంశయము మొదట సి. పి. బ్రౌన్

దొవారికి కలిగినది¹¹. పళని మహారాష్ట్రీవని నగా కన్పించుటవలన నామె వ్రాసియుండునని నా యాహుతి. కాని పళనితల్లిదండ్రులు లనుజుట్టి చూచినచో నామె యాంధ్రదేశస్త్రీగనే కన్పించుచున్నది. ఆంధ్రమున కొంత భాగమును, సంస్కృత పదభూయిష్టముగా కొంతభాగమును రచియించియుండుటచే సంస్కృత మున్న భాగము వీరరాఘవాచార్యులు వ్రాసె ననియు, తెలుగుభాగము పళని వ్రాసి యుండు ననియు దొవ వాచకొనుటలో తప్పున్నట్లు కన్పించదు. అట్లు సమర్థించుటయే సమంజసమని నాయభిప్రాయము.

పళనిరాధికాసాంత్యమును సంభోగశృంగార రసప్రధానము. ఇందు పళని స్త్రీజను స్వాభావికమున సిగ్గును వివహాడి శృంగారమును పచ్చిపచ్చిగా వర్ణించినది. ప్రబంధ కవులను సంభోగశృంగారమును విరివిగానే వర్ణించిరిగాని దానిని శైలికాశీన్యతవలనో, వ్యంగ్య ప్రాధాన్యతవలనో కప్పిపుచ్చుచు వచ్చిరి. 'ఈకావ్యము మృదుపదభూయిష్టమై సరసంపుటలై కాకరమై యున్నను, (గ్రంథకర్త) కథాంతమువరకును ఆలముగలాటను వర్ణించుట, వివిధగతుల విస్తరించుట మొదలగు

శృంగారవర్ణనలయందే తన సౌభాగ్యతనమును గనబఱచెను. ఆమె కావ్యలక్షణములను లక్ష్యములేయక కొంతుకొనకు లేక రసంపుటెపును సాంపుగా గూర్చదలచి కృషిని బానులబుంగము జేసెనన్న సర్వసామాన్యవిమర్శననుకు నులే యెనది. గాని ఈమెగొనవహాత్రి మైనగ్రంథమును రచించెనన్న మన్నన వహిసినదిలేదు. కవనము రసవంతమైనది. సహితీయము. స్త్రీహస్తము మాత్రము కవనమున కన్పించును. శృంగార రసవర్ణనలందు తిమ్మన పెద్దనల శృంగారాభిభోలికలు, పోకడలు కలవు. హానికి సంగీత ప్రావీణ్యము కలదన్నచూట యొప్పుకొనక తప్పదు. పళని రాధికాసాంత్యమును గ్రంథముగాక సప్తశ్లోకమున రచించినది(3)-12 ఇది యరవభాషయందు గోదావర నానగుల ధరించిన మాడుకొడుక్కనాన్నిగడగు నుంటి నట్లుగా వాడబడుచున్న తిగుబ్బా వాడబాటకు తెలుగునీతి. ఇందు పదిపాటలు మాత్రమే యున్నవి. కాని యరవపాటయందు(3) ఇరువదిపాటలు కన్పించుచున్నవి. ప్రతాపసింహుని కోరికపై నెల్లూరి శివరామకవి యామకానిధియను రచితాస్త్రమును రచించి మహారాజున కంకిత మిచ్చెను.

కామకళకే ప్రాధాన్యమిచ్చిన యీ గామస్యని పరిపాలనమున కవులనేతలు గావించుట లేకపోయినను గ్రంథములు రచించిరి. అట్లు వారిలో షేక్స్పియరుగారి గాఢవాచార్యులు. ఇతడు ముద్దుపళని, ఇతడు నలచరిత్ర విష్ణుభక్త చరిత్ర అను రెండు ద్వీపద గ్రంథములు రచించెను. ఇతడు వ్యక్తపుడు. పండితవంశజుడు. తనప్రతాపసింహ పండితాసంగీతాదికళలయందు దనవద్యులై మెలగొని చెప్పకొనెను. ఇతని యింటనేగు నక్రతుగి వారు. రాఘవాచార్యులు తనతాత 'నక్రతుగి విహారం'డని చెప్పియున్నాడు. ఈ చక్రపురము ప్రస్తుతము చక్రపల్లియని నొనవబడుచున్నది. ఇది తంజావూరుజిల్లా హావనాశమున తాలూకాయందున్నది. ఈ గ్రామము నందు చక్రపల్లివా రనేకు లున్నారు. వీరి కులగురువులుగా ప్రస్తుతమును కందాళవాగే యున్నారు. ఇప్పటి చక్రతుగివారు రాఘవా

11. "An amatory poem written by Palani.....It does not seem probable that the lady herself composed the whole poem, parts of which display much learning. Her name and the other names she introduces as her relations appear to be Maharatta, utterly different from Telugu appellations. Her tutor Vira Raghavachari probably assisted her, but the composition in other parts evinces a female hand and it may be observed that she uses only the changing meteres, those being the easiest and loosest rhymes such as, అభింశయతి and పమయోనభేదయతి etc."

C. P. Brown's Note on Radhika Santwana. —(Madras Oriental Manuscripts Library Catalogue, Vol II, pt. II page. 988)

12. Madras Oriental Manuscripts Library Catalogue, Vol. II, Part. III, No 221 (c).

తంజావూరు మహా ఆంధ్రవాఙ్మయకులు. ఆంధ్రవాఙ్మయము

చాన్య దేశికకవి తమవంశమువా డనియు, తమవంశము పండితవంశ మనియు సగౌరవముగా చెప్పకొనుచున్నారు. వావిళ్ల వాచచ్చి వేయించిన రాఘవాచార్యుని 'నలచరిత్ర'నును గ్రంథమునకు కడపవాస్తవ్యులన బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగా రుపోద్ఘాతమును చేించిరి. అంగు బ్రహ్మశ్రీ శర్మగారు 'ఇతడు దత్తమండలమున ప్రచారమందున్న మాటలను వాడుటవలనను, ఇతని యింటికిరే గలవారను, ఇతని గురువంశజులను జెప్పరుండుట సత్యము నీమహాకవి దత్తమండలవాసి యని యెఱుఁగుండైనను దప్పుక యొప్పుకొను నని వ్రాసియున్నారు. కాని యితనివంశజులు 'చక్రపురము'నం దున్నారని రాఘవాచార్యులు పేర్కొనుటవలనను, ఇతనివంశజులు దత్తమండలమునకున్న తంజావూరుజిల్లా పాపనాశనము తాలూకాయందు పేచ్చుగ కన్పించుటవలనను, అదియునుగాక రాఘవాచార్యులు 'మాయావాడు', 'మావంశము లోని నా'నని సగర్వముగా చక్రపురిలోని చక్రపురివారు పేర్కొనుటవలనను నే నీతని నివాసస్థానము తంజావూరుమండలముగాని చక్రమండలము కావలదని తలచుచున్నాను. బ్రహ్మశ్రీ శర్మగారుమామె యాధారములలో చక్రపురి గురువులనుగూర్చి ముచ్చటించుపదమున్నది. కాని కవి గురువంశమునుబట్టి కవిదేశమును నిర్ణయింపజాలము. అదియునుగాక కందాళవారు రామేశ్వరము మొదలుకొని గోదావరివరకు గల దేశములో ననేక స్తన్నవంశులుంబయులకు గురువులుగా కన్పించుచున్నారు. తాళ్ల పాకవారును అట్టివారే. కాబట్టి కందాళవారినిబట్టి రాఘవాచార్యుని నివాసస్థానమును మనము నిర్ణయింపజాలము. బ్రహ్మశ్రీ శర్మగారు రాఘవాచార్యులు నలచరిత్రమున దత్తమండలపు మాండలికపదముల నుపయోగించి యున్నాడని వ్రాసిరి. కాని నలచరిత్రమునందుగాని, విష్ణుభక్త చరిత్రమునందుగాని దత్తమండలములోని ప్రత్యేకపదము లున్నట్లు కనుపించవు. అట్టిమాట లన్నియు పూర్వకపులు ప్రయోగించినవే. అదియునుగాక రాఘవాచార్యుడు తన నలచరిత్రమున కందాళ దొడ్డయాచార్యుని ప్రస్తుతించెను. ఈ దొడ్డయాచార్యుని ప్రస్తుతించిన కవు లందఱును తమిళదేశమునందలి యాంధ్రకవులే గాని యాంధ్రదేశమునందలి యాంధ్రకవులుగా కన్పించరు. కాబట్టి రాఘవాచార్యునినివాసస్థానము తంజా

వూరు వామనాశనము తాలూకా యని తేటతెల్లమయినది. రాఘవాచార్యుని బాల్యము నంతయు తన జన్మకాలమున చక్రపురమునందే గడపి తరువాతకాలమున తంజావూరును ప్రవేశించి తనవాంఛితప్రకర్మ వలనను, సంగీత శాస్త్రప్రజ్ఞానమువలనను ముద్దుపశనిని శిష్యులాలిగా బంధించుకొనినను, సుద్దుపశని రాధికా సాంత్వలమునందలి సంస్కృతిపద భావూత్వమునందు రాఘవాచార్యుని సహాయములకమే. ఇతనికి వ్యవహారికత్యమున్న నల్లనపై బండి. తిరుపత్తివ్రాంతమునా పుటచలన తాళ్ల పాకవారి అప్రమేయ కల్యాణమునందలి పదములనేకము లీతని విష్ణుభక్త చరిత్రమున¹³ గన్పట్టుచున్నవి. ఇతనికిచ్చెము నిర్దుష్టము; అలంకారయంతము. కొన్నిపాటి దోషములున్నను త్రోసివేయదగినవి. ఇతను తనద్యిపదకావ్యములను కవిపామరజనద్యములుగా నొనర్చెను. పొల్లూరి సోమనాథ, రంగనాథాదు లెట్లు 'ద్యిపదకావ్యము ముదికాంత విశ్లికంత' యను వైచ్యభావమును నోగొట్టి కీర్తిప్రాశస్త్యలతో యితడు నట్లే తనకావ్యమును నవసఫలకముగ, ప్రబంధలక్షణములకు లోటులేకుండ నన్నివర్ణనల జక్కగ కేసి మృదుమధురములగు పదములతో బ్రాహ్మపాకంబున చేించెను. ఇతడు తన నలచరిత్రమున పుజారసక్తివలన గలుగునట్లుములు, వ్యసనాధిలాసవలన గలుగునట్లుము, బాధితత్వము మొదలగు విషయములను జక్కగ పామరజనదేద్యములుగా చేచియొచ్చెను.

తుళ్లజమహారాజు
(క్రీ. శ. ౧౭౬౫-౭౬)

ఇతనిరాజ్యకాలమున సంస్కృతమున 'రామచంద్రశేఖరకవి' యనునతడు 'కళావతి నందక' మను కావ్యమును రచించెను. తుళ్లజమహారాజు సాహిత్యవేత్తగా కన్పించుచున్నాడు. ఆంధ్రవాఙ్మయమున దీతనికాలమున ముఖ్యముగా పేర్కొనదగినకవు లిరువురే కన్పింట్లున్నారు. అందు 'ఆంధ్రకాళిదాసు', 'అశ్వనవకాళిదాసు' అను బిరుదుల బొందిన ఆలూరి కుప్పనకవి యొకడు. ఇతడు

13. ఆంధ్రసాహిత్య పరివర్తన, సం. 4, పుట. 3౨౦.
చెన్నపురి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారము, నెం. ౧౧౮౨.

సకాంధ్రకాళిదాసమీసదమునుకులజమహారాజుచ్చిసట్లుగా చెప్పినందున¹⁴ ఇతడు బహుకావ్యకర్త. కాని యితని ఆచార్యవిజయ, పార్థసారథివిజయములు¹⁵ తప్ప మిగిలిన కావ్యములను ముఖ్యముగా ఆంధ్రసాంస్యత వేర్వేరుల లభింపలేదు. ఇత డాచార్యవిజయమున తాను రచించిన యితరగ్రంథములను గూర్చి క్రిందివిధముగా చెప్పకొనియున్నాడు:

సీ. నీల పంచనవస్త్రలిపురాణము తెలు
గించితి వారాధి కవిత మెరయి
బాగు రామాయణభాగవతంబులు,
యక్షగానము కేసి తద్గుర్రముగను
గంమొప్పు పరమభాగవతచరిత్రయు
కృతియొనర్చితివి యున్నతిదలిచ్చి
దెలివొందు నిందుమతీపరిణయనామ
కృతి విరచించితి వతులగరిమ

గీ. (?)గురులలోజ్వలనరణి హరిక,
భాగుభాగినికావ్య ముదాఁగజితి
గా రచించితి వెనలేని గద్దపద్యలక్షతులు,
లెక్కింప దజమె తత్కృతులు జగతి.

సతనికావ్యములనలనే యీ నాయకుల పరిపాలనమున రచియింపబడిన గ్రంథములు అనేకము. లింతవరకును దృష్టిపథగోచరము కాకున్నవి. ఆలూరి కుప్పనకర్తృత్వమున 'పార్థసారథివిజయ'మును నొకతాళపత్రగ్రంథము మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమునందున్నది. కుప్పనకవి యాచార్యవిజయమున 'అనంతానందగిరి గురుచనా విశేషంబు నానీర్చినంత తెనుగుగా విశదంబు చేయంబూని' యని చెప్పియున్నాడు. ఇందు పేర్కొనబడిన అనంతగిరి సంస్కృత శంకరవిజయకర్త కావలయును. ఈసంస్కృత శంకరవిజయము కొలదికాలముక్రిందట ఆంధ్రసాహిత్యపరివర్తనవారిచే సంపాదించబడినట్లు

14. ఘనదేవుడు తుళ్లజేంద్రుడు దయ
సనగ నీ కాంధ్రకాళిదాసాస్థి, మ
న్ననగా నొసంగెనట నీ
యనుపమసాహిత్యమున కహా యెన గలదే?

—(ఆంధ్రకవులచరిత్ర, మూడవభాగము.
కేజి, ౧౭౧).

15. Madras Oriental Library Catalogue, Vol. II, pt. ii. Page, 684.

తెలియుచున్నది. 16. ఈ కంఠాపకావ్యములను
యందు కవి చెప్పినట్లు ప్రజలతోరికై వ్రాసినవియని
చెప్పినది చెప్పకొనియున్నాడు. ఇంకొకవచనము
ప్రబంధముల కవిత్వాభివృద్ధి గల్గి ప్రజలంతయును
యెన్నడు.

ఇక కంఠాపకములను కవి వ్రాసినది.
అలూరి కుప్పనకవి తనవద్దనున్న కవిత్వము
రంగ నర్తకుల పాదావలిని భజనాచార్యుల హస్తా
ద్వీపావళిని చెప్పకొనుటచేత తనదేవునివలె
దని చెప్పియున్నాడు. ఇతడు గొప్పలక్షణ
కవి. సర్వస్వతంత్రుడు. కుప్పనకవి రంగకవిని
ప్రస్తుతించుచు,

నీ. భావనీ కేవిప్రవర్తననివ్వని
త్యుగ వలెను నాస్థానవాటి
నాణీమహాటి కవ్యాని యనులుకులు
గరియించునట్టి ముత్యములచాలు
కావడ కేమధిస్వామిచేతోపిసి
యమరన చిత్తసింహాసనంబు
పలుకులవలన కేభావజ్ఞుని గృహంబు
నెట్లుగా వసించు పుట్టినిల్లు

గీ. నలవచలువకు నెవ్వ డెన్న దనువును
డట్టి కస్తూరి రంగార్యుల చుట్టదైర్య
నార్యమతవర్య మున్నరవర్య నెంచి
ప్రబులిగావించు పలుమారు ప్రస్తుతించు

అని చెప్పియున్నాడు. రంగకవి గొప్ప
లక్షణవేత్త. రంగకవి తనయానంద రంగ
రాట్నందమునీతికల 'జనుర్విధాంధ్రకవితా
సల్లక' గ్రంథశోధన భీషంయుతుడ' ననియు,
'భావగర్భపదపద్యాని ప్రబంధానుబంధ' ననియు
చెప్పకొనియున్నాడు. ఇతడు
లక్షణమాదామణియను నామాంతరమున 'ఆ
నందరంగరాట్నందమును, 'కృష్ణార్జునసంవాద'
మున నైదాశ్యాసముల రసవత్కావ్యమును
రచించెను. ఆకాలమున పాండిత్యమున
కస్తూరి రంగకవిని మించినవాడు లేడు. రంగ
కవి ఆనందరంగరాట్నందమును శ్రావించినప్పు
డు మాట్లాడు ద్విభాషి(Translator)గా
నుండి పునుచ్చేరియందు నివాస మేర్పరచు
కొనిన యానందరంగపిళ్లై కంకితముచేసెను. 17.
ఇతడు తనసంగీతగ్రంథము నం దనేక

కవులను, వారిప్రయోగములను దేర్చిని
యన్నాడు. ఇతడు సాంబుంతులను శేరు
మరియు శిల్పకళను నొకదానిని రచించెను.
ఇది తాత్పర్యకవారి వేంకటేశ్వరాంధ్రము
చనుకరించినట్లు కన్పించును. ఆయాపదముల
కానిభుంతువునందుగల పర్యాయపదములనెల్ల
దీనియందు నుంచెను. కాని వేంకటేశ్వరాం
ధ్రముకన్న రంగకవిసాంబుంతులను కొంత
విభులముగానూ, మంగళిత ప్రాథమ్యముగానూ,
మిగుల సునిశ్చయముగాను చూపట్టుచున్నది.
ఇందు ప్రయోగసిద్ధిములుగాక వ్యవహారక
తరణ్యములగు పెక్కుశబ్దములు కన్పించు
చున్నవి. కస్తూరి రంగకవి తా 'సుమామహా
శృంగ కరుణాకటాక్షలబ్ధ సాహితీవిభిన్న' నని
చెప్పకొనియున్నాడు. ఇతడు కంకట
కృష్ణార్జుని పుత్రుడు; శ్రీవత్సగోత్రుడు;
ఆర్యైలకమ్మనియోగి.

అమరసింహుడు

(శ్రీ. శ. ౧౭౧౮ - ౯౮)

ఇతనికాలమున మాతృభూతమగు తెలుగు
కవి పారిశ్రాంతాపహరణమున నాటకమును
రచించెను. ఇతడు కాంశిల్యగోత్రుడు. ఈ
నాటకమున కవి తన్నుగూర్చి 'మాతృభూతి
స్వామి మహితకటాక్ష చాతుర్య పరిలబ్ధసరస
సాహిత్య, సంగీత మధుర వాగ్ధరి గల్లువాడ,
శృంగారరసము తెలిసిన మేలువాడ' నని వ్రాసి
కొనియున్నాడు. గవ్యయందు 'సుధాసాగ
సంసిత చిత్తుర్విధ కవితా నిర్వాహకుడు'నని
చెప్పకొనినాడు. ఇతడు తననాటకమును ప్ర
బంధిధారణి గానయోగ్యముగా నొనర్చును.
మాతృభూతకవిత్వంబున రంగకవి. ఇత డే
గ్రంథములు వ్రాసినో యెఱుకపడకున్నది.
ఇతడు కస్తూరి రంగకవిమాత్రము కాడు. వారి
గోత్రమును వీరిగోత్రమును భేదించినవి.

శరభాజీ

(శ్రీ. శ. ౧౭౯౦ - ౧౮౩౨)

ఇతనికాలమున కవులపోషణ మెట్లుం
డెనో తెలియరాదు. కాని తంజావూరు సర
స్వతీ మహల్ గ్రంథాలయమున చక్కబరచి
తాళపత్రగ్రంథములకు ననేక ప్రతుల వ్రా
యించి భద్రపరపించెను. ఇతడు తాళపత్ర
గ్రంథములను తిరుగ వ్రాయించి భద్రపరపించు
టకుగాను వరాహపుయ్యదీక్షతులను పోలు

వారును నియమించునట్లు. ఇతడు నేనివాని
ప్రావ్యాణుడు. అందువలననే భాగ్యవేదము
ననే తంజావూరు సరస్వతీమహల్ గ్రంథాల
యము కేంద్రపబడుచున్నది.

వివాదీ

(శ్రీ. శ. ౧౮౩౩ - ౪౪)

ఈరాజయ్యడు తెలుగు 'జన్మప్రావృత్తి'ని
జయమున నాటకమును రచించెను. దానిని
'సకలవిద్యా ప్రణిబిద' ననియును పేరు
వలలందు నటియింపవలెను నుల నట్లుగా నని
గ్రంథావతానకలో చెప్పకొని గూర్చాడు.
ఇందు లెఱబురమునందు కొంతకన్నా మున్న
పూర్వ వివాహాంతరము గాని గానానా
బడినది. ఇతని గూర్చినవి రంగకవిత్వము.
ఇతడు భీమవారి గారిమును నాటకము నొకటి
ని రచించెను. అందునందు 'శ్రీకృష్ణ' నని
మహిమాలని తెలుసునని లెకటాస్థానాన్ని
యని వ్రాసకొని యుండుటవలన దానిని
కొంతమంది సంస్కృత కవులముగాని
పోషించినట్లు గోత్రకమునానెన్నును.

ఈ మహారాష్ట్రీనాయకుల పరిచయము
మున నేనాపకు లనేకులు నాట్లు గూర్చినట్లు
లై వర్తించిరి. అట్టివారిలో భాగ్యవేదము
కడు. ఇత డే మహారాష్ట్రీ నాయకుల నేనా
పతియై ప్రత్యేకముగా తలచును. ఇతడు
కలిగిరి యను కవిని పోషించి గూర్చినది
చిరిత్రమున నేకాద. మహారాష్ట్రీయును నేను
గున ద్విద్రువకావ్యము రచియింపనీ నెను. ఈ
కలిగిరి కనుక భావగీతాలయన పట్టుబడి
ప్రేరికవి వంశము.

మహారాష్ట్రీనాయకుల కాలమున 'అనన్
ఆంధ్రవాక్యయమును వింగళవహరణము మున్న
నచో వీరికాలమున 'నాటక వాక్యము'గా
'హెచ్చుగా నభివృద్ధి జేసినట్లు కన్పించును.
ఈ నాటకములు సంస్కృతవాక్యములు నం
దని నాటకములతో నేటికీ భాగ్యవేదమున
సర్వస్వతంత్రములైనవి. ప్రభుభాగ్యవేదము
కలో శ్రీముత చింతా గీతముగాగు యాగ
గానము లనున్న కేంద్ర ఆంధ్ర నాటకముల
యభివృద్ధిగూర్చి విభులముగా నున్నందున
నాడు. ఆంగ్ల నాటకములు గ్రీకునాటకమున
రక్తము లేకుండా సర్వస్వతంత్రములు.

18. J. A. H. R. S, Vol. II, pts,
3 & 4, p. 173.

16. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తుత్రిక, Vol.
III, P, 20.
17. మాడుడు: ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు
త్తుత్రిక. సం, VIII. "ఆనందరంగపిళ్లై".

ఆంధ్రావనీ!

రాల (Operas)నుండి పుట్టిపట్టుగా నాంధ్ర నాటకముల తోలుబొమ్మలాటనుండి పుట్టినవి.

మహారాష్ట్ర లవ్యవేశియులైనను ఆంధ్ర భాషను గొనించి పోషించినను తెలుగుభాష నేనెంతెంతవంటి దగులదేగాక నానిగిగల శ్రవణవేయమున శబ్దమాన్యులు (Euphony) ఏ యితర దాక్షిణాత్యభాష

లకు లేకపోవుటయే విశిష్టతరణము. కావుననే కర్ణాటాభిపతయగు కృష్ణరాయలు 'దేశ భాషలందు తెలుగు లెస్స'యని పొగడియున్నాడు.

జనని సమస్తభాషలకు సంస్కృతభాష భగవాంతునివనఁ ఘనలలితార్థగౌరవని

భాసిలెనుం గభిరమ్య మంతకున్ గనుననఁ జాతరీజమున

కంటెను గోనులపత్రభ్రష్ట శోభనమృదుపల్లవాభినవ బాలరసానియ గాంపు నింపదే.

(ప్రేమర్యత పురాణాంతు)

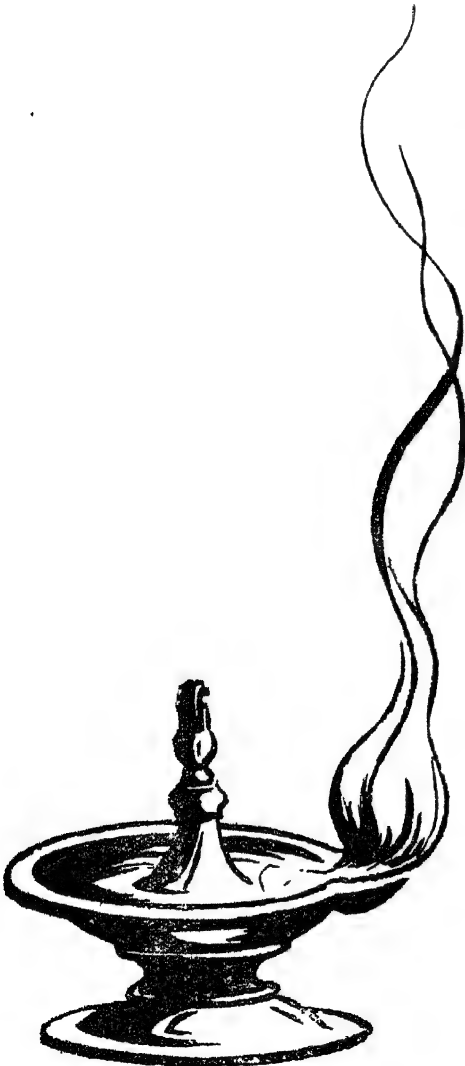
ఆంధ్రావనీ!

బొడ్డు బాపిరాజు

తల్లీ! ఆంధ్రపురంధ్ర! యిప్పటికి మూతల్వడ్డ నేత్రమ్ములు త్సుల్లాంభోజము లయ్యె; నీ వనగ నేమో యెంచుకోలేని యీ యుల్ల మ్మితకు తల్లడిల్లినది; నీ యూహాతిపాతాకృతుల్ తెల్లంబైనవి నేటి కీజడుని బుద్ధిన్, ప్రేమవారాన్నిధీ!

తెనుగుండేశము పుట్టినిల్లు, గురులున్ దిద్దించినా రోనమాల్ తెనుగుంబానను, ఈశ్వర మిది తల్లీ! పుష్టిజేకొన్న నీ తెనుగుంబంటల, చుట్టప్రక్కములు నీ తెన్లుల్, నమస్తంబు నీ తెనుగేయంచు నెరింగితిన్ గతవరాధీనప్రసన్నస్థితిన్!

నిలువన్ నీడయు కూడుగూడ కరవౌ నిర్భాగ్యదేశీయమూ ర్తులకంతమ్మున నీదువేదన, వెతల్ దోగాడు నాచూపులన్ చెలువు బాసిన నీముఖమ్ము గనుపించెన్! సత్య, మిన్నాళ్లకుం చెలిసెన్ నీ కలరూప మెల్లయు! నమస్తే అస్మదాంధ్రావనీ!

ఆంధ్రసూత్రకారులు బోధాయన, ఆపస్తంబులు

గౌరవార్థం వేంకటాచలదరాధువరావు

ఆంధ్రులు బహు ప్రాచీనులు. భారతదేశపు నాగరికతలో వేమి, భరత ఖండపు సర్వంకష కృషిలో వేమి ఆంధ్రులు నిర్వహించినది విశేషాంశము కాని స్వల్పమాత్రము కాదు. మొదట శిథిలజాతులలో పరిగణింపబడినను, వేదవాఙ్మయమున ఆంధ్రునకు కల స్థానము గొప్పది. ఆకాలపు ఆంధ్రులు తత్త్వ వివేచనమునందును, విజ్ఞానమునందును, కళలయందును, బాహుబలమునందును, శౌర్యధైర్యములయందును ఆర్థిక వాణిజ్యవ్యవస్థలయందును ఒకరికి తీసిపోని దిట్టలని చరిత్ర వేనోళ్ల ఘోషించుచున్నది.

ప్రాచీనాంధ్రనాగరికతాస్వరూపము చక్కగా తెలిసికొనుటకు మనము ప్రాచీనాంధ్రముపేసత్తములైన బోధాయన, ఆపస్తంబులు చేసిన మహత్కార్యములు కొన్నింటిని స్మరింపవలెను. బోధాయనడు ఆంధ్రములలో చాల ప్రాచీనుడు. ఆపస్తంబుడు ఆంధ్ర నాగరికతాప్రపంచమున నఖండ తేజములో నిరుపమానముగా వెలుగు చున్న దివ్యజ్యోతి. అయిన నేమి? దివాంధములవలె నేటి తెనుగువా రావంక చూడ నైన చూడనేరకున్నారు. ఆనాటి ఆంధ్రుల నాగరికతయు, సర్వంకషకృషియు వారు రచించిన కల్పసూత్రములలో మూర్తిభవించి

యున్న వనుట సత్యము. ఆ మహాసీయులనుగూర్చియు, నాగిమగి శిల్పదుగ్రంథములను గూర్చియు తెలిసికొని మేలొందటంలో ఆంధ్రేశ్వరులకు గల శ్రద్ధలో సహస్రాంశమైనను తెలుగు వారికి వేదకదా! అని కరనిర్మలము కల్గుచున్నది. బోధాయనసూత్రములను వియన్నానగరవాస్తవ్యులైన

హుల్ట్స్ దొరగారు ౧౮౮౪-వ సంవత్సరములో జర్మనీదేశపు లీప్జిగ్ పురమున ప్రకటించిరి. ఇంగ్లండులో మాక్సు ముల్లర్ దొరవారి సంపాదకత్వమున వెలువడిన 'సేక్రెడ్ బుక్స్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్' (Sacred Books of the East) అను ప్రాక్షేప వివిత్రగ్రంథమాలికలో ౨-వ సగపు టముగా జార్జి బుష్లర్ దొరగారు ఆపస్తంబధర్మసూత్రములు ఇంగ్లీషు లోనికి అనువదించి ప్రకటించినారు. ఆ గ్రంథమాలికలోనే ౧౪-వ సంపు

టములో బోధాయనసూత్రములు ఇంగ్లీషున ప్రకటింపబడినవి. ఇటీవల ౧౯౧౯-వ సంవత్సరములో లక్నోపురి (Lucknow)యందు నవ కిశోరి ముద్రణాలయమున చతుర్వేది ద్వారా ప్రాసాదశర్మగారి సంపాదకత్వమున హిందీభాషలో ప్రకటింపబడుచున్న భాగతీయ

ధిలో ఆపస్తంబుని గూర్చి మంచి వ్యాసము ప్రకటింపబడినది. మన తెనుగుదేశములో మన జాతీయోద్ధారకులలో నగ్రగణ్యుడైన ఆపస్తంబుని పేరు నేయివంగలో కాదు— పదివేలమందిలో నొకని కైన వెలియునో లేదో అని సాశయము కలుగుచున్నది.

అనకు ఆమూల్యమైన సేవ చేసి ధన్యులైన మహాసీయులను ఏ దేశముమీడిచిపోవునో, ఏజాతి తన నుద్ధరించిన మహాపురుషులను స్మరింపదో ఆ దేశమీచుకును, జాతికిని మోక్షములే దను గొప్ప సత్యమునకు నేటి ఆంధ్రులే ప్రబలిధర్షణము.

ఇకవైన మన ఆస్ట్రేలోమహాసీయులను కొందరిని స్మరించి వారొసరించిన ఘనకార్యములను జ్ఞించుకొందము.

౧. బోధాయనడు ఇతనికి బోధాయనుడని పేరు కలదు. బోధాయనుడని వాడుక కలదు. ఆంధ్రములలో నితడు

మిక్కిలి ప్రాచీనుడు. కల్పసూత్ర కారులలో నితడు ప్రథముడు. అది కాలములలో నాలుగువేదములు, బ్రాహ్మణములు పూర్తిగా చదువు కొనుటకు నలుబదియేనిమిది సంవత్సరములకాలము పట్టెడిది. గర్భాష్టమమున నుపనయనమై రౌ సంవత్సరములు అధ్యయనముచేయునరికి ఏబదియైదు సంవత్సరములు నిండెడివి. ఈనాడు మనవారు ఉద్యోగమునుండి విరమించు సీ వయస్సు వఱకును ఒక్కొక్కడు విద్యార్థిగానే ఉండిపోవుట ఆ కాలపువారికి కష్టమైనది. కనుక వేదసారము, ధర్మసారము, కర్మకాండసారము సులభముగా తెలిసికొని అనుష్ఠించుటకు సులభరచనలు — Made easy గ్రంథములు - అవసరమైనవి. అప్పుడే కల్పసూత్రములు రచింపబడినవి. “మాత్ర లాభా — పుత్ర లాభా” అని ఒక్క అక్షరము, ఒక్క స్వరము (one syllable) తగినచో పుత్రలాభమైనంత సంతోషము పొందుచు సూత్రకారు లతి సంగ్రహశీలములు (Very brief)గా సీసూత్రములను రచించిరి. కొంచెము అక్షరములుగల రచనములో వి శేషార్థము ఇమిడియుండునట్లు మిక్కిలి నేపుతో ఈ సూత్రములు రచింపబడినవి. ఈ సూత్రరచన మనవా రొనరించిన ఘనకార్యములలో నొకటి యని భావింపవచ్చును. “సంగ్రహశీలతయే చ మ త్కార చనమునకు ఆత్మ” (Brevity is the soul of wit) అను సత్యమును ఇటీవలకదా ఇంగ్లీషువారు తెలిసికొనిరి ?

బోధాయనుడు తూర్పుసముద్ర తీరమున నాంధ్రదేశములో నెక్కడనో నివసించుచుండెను. అతడుండినస్థల మిది యని నిర్ణయించుట సాధ్యము కాలేదు. అతనికాలము నాటికి సంఘములోనున్న గృహస్థులేదోయొకవిధమున పుత్రులను బడయనిపక్షమున ఉద్ధర్వలోకగతులను, పిండోదకక్రియలును ఉండవని భయపడుచుండిరి. అప్పటికి దేశము విరివియెక్కువ ; జనసంఖ్య తక్కువ. తమ వంశము నిలిపి, తమ యనంతరము ఆస్తుల ననుభవించు పిల్లల కొఱకు ఆనాటిగృహస్థులతియాతురపడుచుండిరి. స్వభార్యయందు ఔరస పుత్రభాగ్యము పడయలేని గృహస్థులు దేవరన్యాయమున తేత్రజులను పుట్టించుకొనుచుండిరి. ఒకస్త్రీ ఒకరింటి కొడలైనపుడును, ఆమె భర్తవలన సంతానము బడయజాలనపుడును ఆయింట నితరపురుషులచే ఆమె గర్భలాభమును పొందవచ్చునను దేవరన్యాయమునుబట్టియే వ్యాసుడు ధృతరాష్ట్ర పాండురాజులను పుట్టించెను. ఔరసపుత్రులు లేనపుడు పాండవులవంటి తేత్రజులను, కర్ణుని వంటి కన్యకాపుత్రులను (కానీనులను) - ఈ మొదలగు దళవిధపుత్రులను బోధాయను డంగీకరించెను. ఆనాటి సంఘమునకు ఆ ధర్మము వర్తించెను.

కాని క్రమముగా నట్టి దేవరన్యాయమువలన ననవ్యాకరమగు పరిస్థితు లేర్పడుచుండెను. “ఒకమార్తైన నొకటియు, మరొక్కమార్తైన

మరొకటియునా?” అని స్త్రీపురుషులింటింటను కామతంత్రులై యథేచ్ఛగా వర్తింపజొచ్చిరి. పెక్కుగృహములు ప్రత్యక్షనరకములాయనిపించునంతటి దుస్థితి యేర్పడి సంఘమంతయు రోతపుట్టించెను.

౨. ఆపస్తంబుడు

ఆకాలమున నాంధ్రదేశమున నాపస్తంబు డుద్భవించెను. ఆమహానీయుడు గొప్ప సంస్కర్త. ధర్మశాస్త్ర రచయిత. మహామేధావి. ప్రాచీనకాలపు రేఖాగణితశాస్త్రజ్ఞులలో (Geometricians) ప్రథమ స్థాన మందినాడు. అతి పవిత్రమూర్తి. దోషభూయిష్టమైన సంఘమును అగ్నిహోత్రునివలె సంస్కరించి పాపముల నూది దహించివైచినాడు. వింధ్యవర్షత్రణేణికి దక్షిణముననున్న దక్షిణాధమున గల ఆంధ్ర, మహారాష్ట్ర, కర్ణాట, ద్రవిడదేశములలో ద్వీజకోటులలో నూటికి తొంబదిమంది ఆపస్తంబ సూత్రులే! అనగా తాము చేయు సమస్తకర్మలను, తా మొనరించు జీవితధర్మములను ఆపస్తంబుడు రచించిన సూత్రముల ననుసరించి నడుపుకొనువారని అర్థము. యజ్ఞయాగములు చేయునపుడు వారు చెప్పకొను సూత్రములు ఆపస్తంబరచితములైన శ్రౌతసూత్రములు. నామకరణ, చౌల, ఉపనయన, వివాహ, గర్భాధానాది శుభకార్యములలో పురోహితు లేకరువుపెట్టినవి ఆపస్తంబకృత గృహ్యసూత్రములే.

ధర్మసూత్రములు

ఆపస్తంబకృతములైన ధర్మసూత్రములనుసరించి మనుస్మృతి,

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి రచించబడినవి¹. అందు యాజ్ఞవల్క్యస్మృతికి విజ్ఞానేశ్వరయోగి రచించిన మితాక్షరన్యాయమే వారసత్వాన్ని తగువులలో నేటికిని మన న్యాయస్థానముల (Law Courts) లో హిందూధర్మశాస్త్ర (Hindu law) మననోపచయి చెల్లుబాడకలిగియున్నది. ఆపస్తంబుడు బ్రహ్మచర్యధర్మములను చక్కగా శాసించి చిన్ననాడే బాలురు అహంకారము నిర్మూలించుకొని, ఇంద్రియనిగ్రహము పొందుటకు క్రమశిక్ష సూచించినాడు (చూ : ధర్మసూత్రము, I. ౧-౨-౧౯) :

“అథ బ్రహ్మచర్యవిధి రాచార్యాధీనస్సాన్య దస్యత్ర పతనీయేభ్యోః, హితకారీ, గురో రక్రతిలోమయాన్ వాచా ఒథా ఒజసశ్శాసనానానాన దేశ్యం భుంజీతి తథా త్మారలవణ మధుమాంసాన్యాది వాస్యా వ్యగంధసేవీ మైథునం న చరే దుత్పన్నశ్లాఘేంఽగాని సప్రత్యాశయానాపుశ్లాఘమాన స్సాన్నియా ద్యది స్నాయాద్దండవల్లవేజ్జటిల శిఖాజటోవావాపయే...”

1. See Max Muller's letter to W. H. Morley who published it in his Digest of Indian Cases 1850 : “What I consider to be the sources of మానవధర్మశాస్త్ర — are the Sutras. I have taken ఆపస్తంబశాస్త్ర — I find these Sutras contain generally almost all the same words which have been brought into vogue by the compiler of metrical మనస్మృతి, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి” etc.

నిష్క్యడు గురువు నెడల విధేయుడై మెలగినలెను. కులభ్రష్ట హేతువులైన పాపకార్యములు గురువు చేయుమన్నను చేయనక్కరలేదు. గురువు గారికి హతకరమైన పనులు చేయవలెను. గురువాక్యములు ఆత్మపింపరాదు. గురునిదిగువ కూర్చొని వలెను. యజ్ఞ పితృకార్యములలో భోజనమునకు పోకూడదు. ఉప్పు, కారము, తేనె, సారాయి, మాంసము మొదలగువానిని వర్జించవలెను. పగలు నిద్రింపకూడదు. గంధాదులు శరీరమునకు పూసుకోకూడదు. స్త్రీసంభోగము చేయరాదు. తన శరీర మలంకరించుకోకూడదు. వేడినీళ్లతో స్నానము చేయరాదు. శరీరము మలినమైన పుడు గురువుగారికి కనబడకుండు మృత్తికాజలములచే శుద్ధిచేసికోవలెను. సీతల్లో ఆటలాడకనే స్నానము చేయవలెను. ఈదునపుడు కట్టవలె తేలి ఈదవలెను. తల ముడి వేసికోవలెను.

మఱియు నిట్లు చెప్పబడినది :

అన్యత్తదర్శ్యే సభా ససమాజశ్చాగంతోఒజనవాదశీలో రహస్యీలో గురో రుదాచారే వ్యకతా పైవ్విరికర్మాణి స్త్రీభి ర్యావదర్శనంభావే. మృదుశాంతో దాంతో హ్రీమాన్ దృఢధృతిరగ్లాంసురక్రోధనోససూయు స్సర్వం లాభమహరన్ గురవే సాయంప్రాతరమత్రేణ భిక్షా చర్యంచరే ... (I. ౧-3-౧౧-౨౫).

బ్రహ్మచారి సత్త్వము చూడరాదు. జూనముజుగు సభలకు సమాజములకు పోకూడదు. వేడు

కలకును, పండుగలకును పోగువడు జనసమూహములలోనికి పోరాదు. సొల్లుపెనంగములు చేయరాదు. గురుసమీపముందు స్వప్నమానంద కరములైన కార్యములు చేయకూడదు. ఎంతవఱకు అవసరమో అంతవఱకేకాని స్త్రీలతో అనవసరసంభాషణ చేయరాదు. బ్రహ్మచారి ఊమాశీలుడై ఇంద్రియనిగ్రహము కలిగి స్వధర్మ నిర్వహణమునందు వినువులేక పట్టదలతో పనిచేయుచు ముగ్ధుడై యుండవలెను. క్రోధము వర్జించి అసూయ పెరిపొంది ఆర్థవముకలవాడై కార్యశాస్త్రగుడు యుండవలెను. ఉదయమును సాయంత్రమును భిక్షార్థము పోయి తాను తెచ్చినదంతయు గురు సమర్పణ చేయవలెను.

బ్రహ్మచర్యధర్మములనే కాను నాటిసంఘమును నీడించుచున్న దురాచారములను మనోనిగ్రహింపయగు నాపస్తంబుడు ఈదిగుడు వాక్యరత్నములలో బలముగా ఖండించి సంఘమును, గౌరవాభ్యుజ్జీవనమును సవిప్రసంభ్రముగా చేసి ఆంధ్రజాతి భ్రష్టముకాకుండు సంగఁగించినాడు. చూడుము: (ఆ. ధర్మసూత్రములు—II. ౧౧-౨2-3).

- “కులాయహి స్త్రీ ప్రసక్తియశ్చ త్యుపదేశంతి
- ౪. త దింద్రియదృష్టి ద్వి ప్రతిపన్నం
- ౫. అవభిష్టంహి పరత్వం ప్రాణే
- ౬. తద్వ్యతిక్రమే ఖలు పునరుభయోర్మరకః

2. నియమారంభణో హి వర్షి
యాసభ్యదయపవ మారంభణా దప
త్యాశ్.".

"కన్యకునివాహనముచేయునపుడు
వగునకేకాక, ఆమె వరుని కుటుం
బమువారికందఱుకును ఇయ్యబడినది.
కనుక భర్తవలన సంతానప్రాప్తిలేని
భార్య అతనిసోదరులవలన నియోగ
సద్ధతిచే పిల్లలను కననచ్చు" నందు
గు. "ఆ నియోగము సంతాన
ప్రాప్తితో నాగక స్త్రీపురుషుల
ఇంద్రియదౌర్బల్యముచే ప్రమాద
కర మగుచున్నది. కన్య భర్త
కొఱకే ఇయ్యబడినది. దేవరులైనను,
ఇతరులైనను ఒకనిభార్యకు పరపురు
షులే అగుదురు. పరపురుషదూషిత
యైన భార్యచే ఆదంతుల కిరువుర
కును మహాపాపము కలుగుచున్నది.
కులపాలికల నన్యపురుష రేతో
దూషితలం జేసి బడిసిన సంతానము
వలన కలుగు పుణ్యముకంటె సంతా
నమును బడయక సధర్మిణియై పాతి
వ్రత్యమును పాలించిన భార్యకును
ఆమె భర్తకును అధికపుణ్యము
లభించును. గృహమును సంఘ
మును సరకములు కాక పవిత్రములై
నిలుచును" అని యీవిధముగా
చక్కగా శాసించి పవిత్రగార్హస్థ్య
జీనమును, ఆంధ్రసంఘజీవనమును
శుచిమంతములుగాను, పుణ్యవంత
ములుగాను చేయుటకు ఆమహా
మహాడు ఎంత ధైర్య మవలంబించి
పట్టుదలతో సనిచేసెనో మన
మూహించజాలము.

బలవంతులును, ధనవంతులును
నగు ఇంగ్లీషు మద్యవిక్రేతలకు జడిసి
ఇంగ్లండుప్రభుత్వమువారు మద్య

పానముచే సంఘమునకు ప్రాప్తించు
చున్న మోరవిషత్తును నిర్మూలించు
శాసనమును నిర్మించి సకత్తు లగు
చున్నారు. ఇది నేటికక.

నాడు దక్షిణాపధరాజ్యములలో
విషయలంఘనలైన స్త్రీపురుషులలో
నీ ప్రచండశాసనమును అమలులో
నికి పెచ్చుటలో ఆధర్మకర్త ఎట్టి
యిక్కట్టులకు లోనయ్యెనో తెలి
యదు. కాని ఆపవిత్రోజ్జ్వల
మూర్తి యీ మహత్తరసంస్కార
మును జయప్రదముగా సాధించిన
మాట నిజము.

వశిష్టపుత్రుడైన శక్తిమహాముని
శిష్యులలో నొకడు కాలదమను
డను వైశ్యుడట! అతడే ఉత్తర
జన్మమున నాపస్తంబుడై పుట్టె
నట! ఆపస్తంబునిభార్య అక్షనూత్ర;
కుమారుడు కర్మి. ఈ వివరములు

వామనపురాణమువలనను, పురాణ
సారసంగ్రహము వలనను తెలియు
చున్నది.

ఆపస్తంబు కనునది పౌరుషనామ
ము. అతడొకసారి చిర్రాచుప్య
మైనచోట నేదో పని చేయుచుండగా
నపవిత్రు లెవరో దోషకృష్ణులతో
నతనిని చూచుచుండిరట. అది కని
పెట్టి ఆతడు తనచుట్టును స్వల్ప జల్లె
నట. వెంటనే అప్పుడుగుట్టులును,
నిలినెడతొన రెల్లుగడ్డియు లేచిపోయె
నట! అందుచే నితడు వాండ్రకు
కనపడలేదట! జలప్రోక్షణచే రెల్లు
పుట్టించుకొని దోషదృష్టుల సరిహ
రించుటచేత నితనికి ఆపస్తంబు డని
పౌరుషనామము కలిగెనని పలువురు
చెప్పుదురు. జలమును స్తంభింప
జేయుటచే నితడు ఆపస్తంభు డయ్యె
నని యొకరు వ్రాసిరి. కాని

తాడివర్తి శ్రీ రామలింగేశ్వరాలయ ముఖద్వారము

అశేష గ్రంథశాలములో అతనిపేరు ఆపస్తంబు డనియే యుండుటచే నది యే సరియైన రూపమని పండితులు తలచుచున్నారు.

ఎన్నో సామ్రాజ్యములు తల యెత్తినవి, షడిపోయినవి. రాజ్యము లెన్నో పుట్టినవి; గిట్టినవి. కాని ఆపస్తంబునిచే సంస్కరింపబడి శాసింపబడిన మన సంఘజీవనము, పవిత్రవంతుముగ చేయబడిన మన గార్హస్థ్య జీవనముమాత్రము పరిశుద్ధమై నేటికిని చక్కగా నిలిచియున్నది. మహానాగరకుల మని విజ్ఞువీగు నమెరికా యూరపు ఖండముల దేశములలోను సంఘములలోను గల వారి నాదర్శములుగా నెంచుకొని బానిసలై అనుకరించు మన దేశస్థులలోను స్వచ్ఛమైన సంఘజీవనమును, గార్హస్థ్యజీవనమును గలవని ఎన్నదగిన వెన్ని యుండును? ఇటీవల ఆనాగరకతాప్రసాదమును కొని వచ్చుచున్న గాలి ఇటు బలముగా విసురుచున్నది. ఆదెబ్బ తగులకుండ దేశమును, సంఘమును సంరక్షించు కొను భారము మనపై నున్నది.

శేఖాగణితవిషయము, శుల్బసూత్రములు

శుల్బ మనగా త్రాడు; కొల త్రాడు (Measuring tape). శేఖా నిర్మాణము, చతురస్ర నిర్మాణము, మండల నిర్మాణము మొదలు రాజసూయాశ్వమేధాదులైన మహాయాగములు జరుపుటకు వలయు వేదీ విహారములను చితులను నిర్మించుటకు మార్గములను సరిగా బోధించు శాస్త్ర మవసర మయ్యెను. ఆ శాస్త్రమే శుల్బసూత్రములలో వివ

రింపబడినది. శుల్బసూత్రములు కల్ప సూత్రములలో కడపటి భాగము. శుల్బసూత్రకారులలో ప్రథముడు బోధాయనుడు; ప్రథమగణ్యు డాపస్తంబుడు. నేటి ఇంగ్లీషు శేఖాగణితము నందు (Geometry) వివరింపబడిన శేఖాధర్మములు, త్షేత్రధర్మములును వేదయుగమునాడే రచింపబడిన శుల్బసూత్రములలో సవిస్తారముగా కలవు. చతురస్ర నిర్మాణము (Construction of squares), మండల నిర్మాణము (Construction of circles), చతురస్రమునకు సమమైన మండలము (Circle equal in area to a square), మండలమునకు సమమైన చతురస్రము (Square equal in area to a circle) నిర్మించవలసిన విధానములు మొదలగునవి శుల్బసూత్రములలో చమత్కారముగా వర్ణింపబడినవి. ఈ సూత్రరచనము నందు ఆపస్తంబుడు చూపిన కౌశలము అద్భుతావహము. ౧౮౭౫-వ సంవత్సరములో డాక్టరు థీబూగారు కలకత్తాలో ప్రకటింపబడు బెంగాలు ఏషియాటిక్ సొసైటీ పత్రిక (Journal of the Asiatic Society of Bengal) లోను, కాశీపట్టణమున ప్రకటింపబడు పండిత (Pandit) పత్రికలోను ఈశుల్బసూత్రములను గూర్చి చక్కని వ్యాసములు వ్రాసినారు.

ఈ సూత్రములు ఎవరును నెనుగున ప్రకటించలేదు. ఆపస్తంబు

1. అందుకగు వ్యయము భరించి పుణ్యాగృహంబున లెవరైన లెనుగున ప్రకటింపదలచినపక్షమున నందుకు సంబంధించిన గ్రంథశాలము నేను ఇయ్యగలను. ఆ వివరముల నివట వ్రాయుటకు అవకాశము లేదు; వ్రాయను.

శుల్బసూత్రముల వ్రాతప్రతులు శ్రీఛరవస్తువారి గ్రంథాలయమునుండి నేను ఎత్తి వ్రాసుకొనియున్నాను.

భాగవతమునందు “ఘనసింహంబులకీర్తి నీచమృగముల్ గైకొన్న చందంబునన్” అని చెప్పినట్లు ఆంధ్రశుల్బసూత్రకారులకీర్తి వైవారహించుకొనిపోవుటయు, బెంగళనని మనముకూడ తల లూపుటయు మాత్రము సత్యప్రియులకు దుఃఖదాయకము కాక పోదు. ఒక్క అంశముమాత్రము వ్రాయకుండుట మన ఆంధ్రుల సర్వంకషకృషి పివరణసందర్భమున ద్రోహ మగునని అదిమాత్రము వ్రాయుచున్నాను.

సమ చతురస్రము (Square), దీర్ఘచతురస్రము (Rectangle) అనబడు వాని త్షేత్రధర్మములను నిర్ణయించుపట్టున వాని అక్షణగుణధర్మములను (the properties of the diagonal) కూడ అపస్తంబుడు చక్కగా వివరించుచున్నాడు.

సమ చతురస్రము (Square).—దీని నాలుగుప్రక్కలును సమానమైన నిడివి కలిగియుండును; నాలుగుకోణములు సమములు — సరికోణములు (right angles). చతురస్రపు కోణములలో ఒకమూలనుండి ఎదుటి మూలకు గీయబడిన సూటి శేఖ (Diagonal) కు “అక్షణయారజు” వని పేరిడిరి. దీనినే తరువాతి గణకులు “కర్ణము” అనిరి (దీని కింగ్లీషు పేరు Hypotenuse).

సూత్రము:

“సమచతురస్ర స్యాక్షణయారజుర్దివస్తావతీం భూమిం కరోతి”

ఒక సమచతురస్రముయొక్క అక్షణరేఖపై నిర్మింపబడిన చతురస్రము మొదటి చతురస్రముయొక్క భూమికంటె రెండింతల భూమికల దగును. భూమి అనగా త్షేత్రము. ఇంగ్లీషులో ఏరియా (Area) అనునదియే భూమి. ఈ సూత్రము ఇంగ్లీషులో ఇట్లు చెప్పవచ్చును:—

The square on the diagonal of a square has an area double that of the original square.

సూత్రము :

దీర్ఘ స్యా త్త ణ యా ర జ్ఞః పార్శ్వమాసీ, తిర్యక్మాసీ చ యత్స్పృశగ్భూతే కురుత స్తదు భియం కరోతి.

దీర్ఘచతురస్రముయొక్క అక్షణయారజ్ఞవుపై నిర్మింపబడిన చతురస్రము దానికి ప్రక్కను క్రిందనుగల రేఖలపై నిర్మింపబడిన చతురస్రములు రెండింటి మొత్తమంత భూమి కల దగును.

దీర్ఘచతురస్రమధ్యను గీసిన అక్షణయారజ్ఞవువలన రెండు సమాన త్రిభుజములు ఏర్పడును. అవి రెండును సరికొణములు గలవే అగును. కాబట్టి సరికొణముగల త్రిభుజకర్ణముపై నిర్మింపబడిన చతురస్రము శక్తిగన రెండుప్రక్కలపై నిర్మింపబడిన చతురస్రములభూమి మొత్తమునకు సరిపోవును.

The square on the hypotenuse of a right angled triangle is equal to the sum of the squares on the other two sides.

ఈ సూత్రము త్రికోణగణితమునకు పునాది (basis of the Trigonometrical Science).

ఇట్టి త్రిభుజములు శుల్బసూత్రములో పెక్కు లన్నవి.

సూత్రము:

త్రిక చతుష్కయో;

ద్వాదశిక పంచికయో; పంచదశికాష్టికయో; సప్తక చతుర్వింశికయో; ద్వాదశిక పంచత్రింశికయో; పంచదశిక షట్త్రింశికయో; ఇత్యేతా సూపలభిః”

$$(3 \times 3) + (4 \times 4) = (5 \times 5) = 25$$

$$3^2 + 4^2 = 5^2 = 25$$

$$5^2 + 12^2 = 13^2 = 169$$

$$12^2 + 16^2 = 20^2 = 400$$

$$16^2 + 20^2 = 24^2 = 576$$

$$20^2 + 30^2 = 32^2 = 1024$$

$$30^2 + 36^2 = 42^2 = 1764$$

ఇది వైతాగరస్ సూత్రము (Pythagorus theorem) అని యూరపుఖండము వారు చెప్పుచున్నారు. వైతాగరస్ అనునతడు క్రీస్తుపూర్వము ఆరువందలసంవత్సరములక్రిందట నుండెనని చెప్పుదురు. గ్రీకులకు ఈ సూత్రము మప్పినది, రోమాగణితము బోధించినది వైతాగరస్ కావచ్చును. కాని ఈ వైతాగరస్ ఎక్కడివాడు? గ్రీకు లెవరు? ఈ వైతాగరసునకు ఈ సూత్రములు ఎక్కడనుండి వచ్చెను? వైతాగరస్ తనశిష్యులకు కఠినమైన బ్రహ్మచర్యవిధులను, ఐదుసంవత్సరములు హానమును, రోమాగణితశాస్త్రములను, జన్మాంతరప్రాప్తిని (Transmigration of souls) బోధించెను. అవి యన్నియు నాతడెక్కడ తెలిసికొనెను? అని యోచింపవలసియున్నది. ఆపస్తం

బునికాలముకూడ మనము స్పష్టముగా తెలిసికోవలెను.

ఆపస్తంబుడు బుద్ధునికి పూర్వుడు. బుద్ధుడు క్రీ. పూ. అయిదవశతాబ్దివాడని నేడు బడులలో చెప్పవచ్చునది సత్యముకాదు. బుద్ధుడు కలియుగము ఆరంభమైనపిమ్మట వేయిసంవత్సరములనాటివాడని మహాభారత తాత్పర్యనిర్ణయమునందు చెప్పబడినది. విష్ణుపురాణరాజవంశావళిని మధించి లెక్కించి చూడగా ఈ యంశము స్థిరపడుచున్నది. కావున బుద్ధుడిప్పటికి నాలుగువేలసంవత్సరములకు ముందుడినవాడు. ఆపస్తంబుడు నాలుగువేల అయిదువందల సంవత్సరములక్రిందట నుండెనని నిస్సందేహముగా చెప్పవచ్చును. అతడు కృష్ణానదీతీరమున నాంధ్ర సామ్రాజ్య మున్నతదశలో నుండి నపు డుండెడివాడని చరిత్రకారు లూహించుచున్నారు. గౌతమ బుద్ధుడు బౌద్ధమతస్థాపన కావించిన పిమ్మట బౌద్ధగురువులును, భిక్షువులును (Buddhist Missionaries) నానాదేశములకు వెడలి బౌద్ధధర్మములను బోధించుచు ప్రచారము చేయుచువచ్చిరి.

మగధదేశములో రాజవిప్లవాది రాజకీయ హేతువులచేతను, మరి కొన్ని హేతువులచేతను రాజగృహప్రాంత గృహకులును, మాగధీయులలో నొక తెగవారును పరదేశములకు వెడలిరి. మొదట వారందరును నేటి బీహారురాష్ట్రము వాసులే. బీహారుదేశమునందు మోదుగచెట్లధికము. కావున నా

దేశమునకు యలాశదేశముని తొలి పేరు కలదు. యలాశదేశస్థులు పెలాస్సీ లనబడిరి. వారే గ్రీకుల పూర్వులు. రాజగృహవాసులే గృహకులు—సిమ్మట గ్రీకులైరి. మాగధీయులతెగ మకిడొనియనులు (Macedonians) అయిరి. అలెగ్జాండరు మగధదేశమును జయించవలెననెడి కాంతకు మూలకారణము అది తనపూర్వులదేశ మగుటయే. ఈ యంశము లన్నియు ‘గ్రీస్ లో హిందూదేశము’(India in Greece) అను గ్రంథమునందు ఎడ్వర్డు పోకోక్ అనునతనిచే వ్రాయబడినవే కాని క్రొత్తవి కావు. మహంజోదారో ప్రాంతములు త్రవ్వటచే బయల్పడిన చరిత్రవిశేషములు వై యంశములను స్థిరపఱచుచున్నవి. హిందూదేశమునుండి వలసలకు వ్యాపారములకు వెడలిన జాతులవలననే ఇచ్చటి నాగరకత ఇతరదేశములకు వ్యాపించెనని నిర్దిష్టమైనట్లు ఫాదరు హెరాస్

దొర గారు మొన్న నేక దామద్రాసుయానివర్సిటీలో ఉపన్యాసమిచ్చిారు! ఇట్లనుండి ఆపస్తంబ విరచితములైన బ్రహ్మచర్యధర్మములను, రేఖాగణితసూత్రములను, సాంఖ్యయోగప్రసిద్ధములైన జన్మ పరంపరాసూత్రములను గ్రహించుకొని విజ్ఞానవ్యాప్తికై పరదేశముల బోయిన బౌద్ధగురువు వైతాగరస్ అయ్యెనని పోకోక్ పండితుడు వచించుచున్నాడు. బౌద్ధగురువాన్,—బుధగురువాన్—పుథగురువాన్,—వైతాగరస్ అయ్యె ననియు పోకోక్ పండితుడు వ్యుత్పత్తి తెలుపుచున్నాడు. ఈ “వైతాగరస్” అనబడు బౌద్ధభిక్షువు బ్రహ్మచర్యధర్మములను, రేఖాగణితసూత్రములను, జన్మపరంపరాసూత్రములను ఇక్కడ భరతఖండమున గ్రహించినట్లు పాశ్చాత్యుల పరిశోధనలే స్థాపించినట్లు ఆర్. సి. దత్తుగారు ‘హిందూదేశసభ్యతాచరిత్రము’(History of Indian civili-

sation) అను గ్రంథములో స్పష్టముగా వ్రాసియున్నారు.

రేఖాగణితము సిమ్మట గ్రీసుదేశములో వృద్ధి నొందినది. రేఖాగణితము సభ్యసింహనివారికి ప్లేటో విద్యాపరిషత్తులో ప్రవేశమే లేదు. “Those that do not know Geometry have no admission here” అని పెద్ద యక్షరములతో వ్రాయుచి ప్లేటో తన పరిషత్తు ద్వారముకడ కట్టించెనట. ఈ రేఖాగణితశాస్త్రమూలము లెక్కడివి? ఆంధ్ర శుల్బసూత్రకామిలైన బోధాయనాస్తంబుల గ్రంథములలోనివే కదా? ఈ యంశములెరుగని పాశ్చాత్యులతోపాటు మనముకూడ ఈ రేఖాగణిత మూలసూత్రములను వైతాగరస్ సూత్రములని చెప్పకొనుట తగునా? ఇంకను తగునా అని నా ప్రశ్న.

WORLD-WIDE ACCLAIM FOR REO'S BRILLIANT NEW TRUCKS AND BUSES

రీయో వాహనాలు, ట్రక్కులు, బస్సులు ప్రపంచమున
ప్రఖ్యాతిని పొందినవి. వీరి ప్రత్యేక విశేషము ఇంజనీరుల వారు
ప్రతిభిన్నమైన, అద్భుత యంత్రములు ప్రయోగించి నిర్మించినవని
అనుభవించుట వారికి యుక్తము.

అద్భుత శీఘ్రమున కేరు!

క్రాంతి యంత్రాలతో కమర్స్ వాహనాలు— రైల్వే కలెక్టర్లు—
పశువుల వాహనములు— సామగ్రిని తీర్చిదిద్దుట వాహనములు—
ఇంజనీరుల వాహనములు!

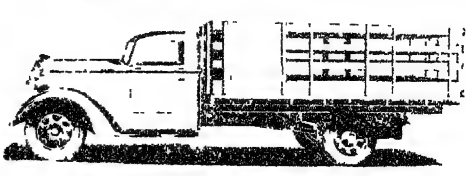
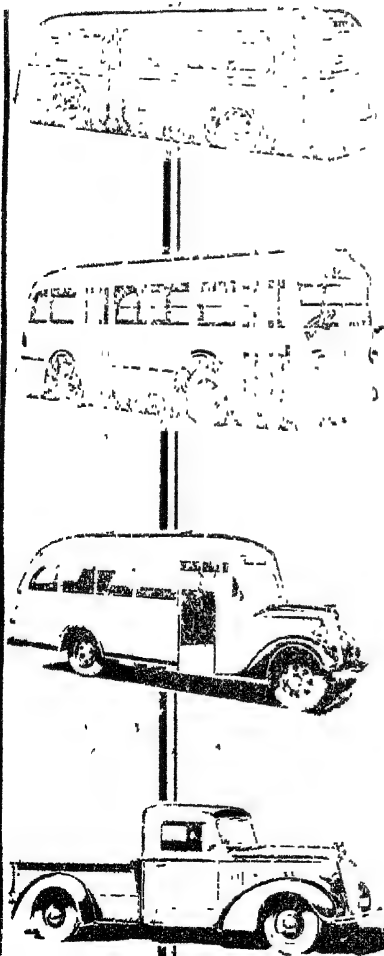
ఇంజనీరుల వారు, రీయో వాహనములకు వాహనములను
ఇంజనీరుల వారు, రీయో వాహనములను ప్రతిభిన్నమైన
అద్భుతమైన యంత్రములను వాహనములను వాహనములను
ప్రతిభిన్నమైన యంత్రములను వాహనములను వాహనములను
ప్రతిభిన్నమైన యంత్రములను వాహనములను వాహనములను

కమర్స్ వాహనములను— రైల్వే కలెక్టర్లు, పశువుల వాహనములు—
పశువుల వాహనములు, 4 వీలెంజనులు, 6 వీలెంజనులు, నిల్వ
క్రాంతి, వాహనములను క్రాంతి, రీయో వాహనములను
వాహనములు— వాహనములను వాహనములను వాహనములను
ప్రతిభిన్నమైన యంత్రములను వాహనములను వాహనములను
40,000 వాహనములను వాహనములను వాహనములను

రీయో వాహనములను వాహనములను వాహనములను
వాహనములను వాహనములను వాహనములను

Sole Distributors:—

RANE (Madras) Ltd.,
Mount Road, MADRAS.

EMPIRE OF INDIA

LIFE ASSURANCE CO., LTD.

ESTABLISHED 1897.

Extracts from the Annual Report for the year ending 28th February, 1937.

NEW ASSURANCES	Rs. 1,86,69,000
Assurances in force	Rs. 12,82,88,000
Income	Rs. 81,34,000
Claims { By Maturity	Rs. 25,14,000
 { By Death	Rs. 11,56,000
ASSETS	4,87,27,000	

WANTED AGENTS.

It will be comparatively easy to secure business for a well-established Popular Life Office, with economical management, sound investments and low premiums. An Agency of the "EMPIRE OF INDIA" combines sound business with steady income. Applications for Agency are solicited from active and influential persons of the locality.

For particulars please apply to:—

BRANCH SECRETARY

**Empire of India Life Assurance
Co., Ltd.**

11 FIRST LINE BEACH,

MADRAS.

మార్షల్ సన్సు అండ్ కో. (ఇండియా) లిమిటెడ్, ఇంజనీర్స్ 9, సెకండ్ లైన్ బీబి, మదరాసు.

సోల్ యేజెంట్స్

- మార్షల్ — టీం అండ్ సెలెక్షన్ కోల్డ్.
- గ్రిన్స్ — అనివార్యమైన పెంటింగ్ కోల్డ్.
- లైసెన్స్ కాంట్రీట్ కంపెనీవారి — కాంట్రీట్ మిక్స్డ్ కోల్డ్, పైలెట్స్, సెక్షన్ సెక్షన్.
- ఫూల్స్ — టెక్నికల్ యెంట్రీ కోల్డ్.
- ట్రైన్ — సెక్షన్ కోల్డ్.
- బాక్స్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- బ్రూక్స్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- బ్లాక్ మన్ — ఫోటో కోల్డ్.
- రోడ్ కోల్డ్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- రాబిన్ కోల్డ్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- జే అండ్ యి హాల్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- రాబిన్ కోల్డ్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- యునో కంపెనీ — కాంట్రీట్ కోల్డ్.
- జెర్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- బ్రూక్స్ కోల్డ్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- జేవీ పార్క్ కోల్డ్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- తామన్ కోల్డ్ — ట్రైన్ కోల్డ్.
- యింగ్స్ కోల్డ్ — ట్రైన్ కోల్డ్.

ವಿಷಯಕು
ಪುಟ

చివరకు ముగిసినది. ఇది మొదటి భాగం. మొదటి భాగం ముగిసినది.

రాష్ట్ర గానము

తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి

పాటలీపుత్రమ్ముకోటకొమ్మలమీఁదఁ చెలుఁగుజేండాలు నర్తించునాఁడు
 ఢిల్లీశు నెదిరి చెండిన తెల్లువిలుకాండ్రు నవలక్ష లోరుగల్ గవియునాఁడు
 రాచూరుకదనమం దేచి “తల్ తల్”మంచుఁ చెలుఁగుజోదులకత్తి తిరుగునాఁడు
 అల వోళ్ పాండ్యసీమలఁ చెల్లునరకార్ల సనుపు సూయాణమై ప్రాఁకునాఁడు

చూచి సంతోషభారంబు మోచి శిరము
 నూఁచు భాగ్యమ్మునకు నింత నోచలేక
 యేల పుట్టితి నిపు డిసీ! యేటి బ్రదుకు?
 కటకటా! దాఁటిపోయె బంగారుయుగము.

మంటికుండయు నుల్కమంచం బెఱుంగక చందవోల్పురము పెంపొందునాఁడు
 కొల్లకొల్లగ మోటుఁబల్లి రేవునఁ బిసాళించు కస్తూరిని దించునాఁడు
 రతినాల ముత్యాల రాసులు వోసి రాయలరాచవీటిలో నమ్మునాఁడు
 మంచుండెరల సీసడించు సెల్లాలు బందరుదుకాణములందు మెఱయునాఁడు

అందచందమ్ములకు దీవులైన తెలుఁగు
 సతులు పన్నీటికలయంపి చల్లునాఁడు
 సీవీలాసంబు నిండిన తీవి గాంచి
 పొంగలేనైతి నక్కటా! పురుటిగడ్డ! ౧. జన్మభూమి.

కలము ఖడ్గము పట్టఁగలనేర్పు వడసిన రెడ్డినాగమ్మ నీబిడ్డయటవె?
 జగమగంటిమి నాంధ్రజగతిఁ బాలించిన గరిత రుద్రమ్మ నీకన్నెయటవె?
 గండికోటను మల్కదండుపై దూఁకిన గోవిందమాంబ నీకూతురటవె?
 మాసంబుకై నిజప్రాణంబు బలియిచ్చు మల్లాంబ నీదుకొమార్తయటవె?

వీఁగివచ్చిన హృదయేశు వెక్కిరించి
 పోరి కంపినతరుణి నీపుత్రియటవె?
 ఎంతతేజస్వినివి తల్లి! యెఱుకలేక
 నీమహత్త్వంబు తెలియంగలేముగాని.

చెలువమ్ము నెగఁజమ్ము జిలుఁగుతెల్లులతోడఁ బెన్నగట్టునఁ గృతుల్ పెరుఁగునాఁడు
 మందారమకరందమాధుర్యధుర్యమై యోరుగంటఁ గవిత్వ మూరునాఁడు

ఆంధ్ర ప్రతిక బహుధాన్య సంవత్సరాది సంచిక

ధాటీనమాటీకనాటోపమునఁ గొండవీటిలోఁ గావ్యముల్ వెడలునాఁడు
క్రొంగ్రొత్తరుచులపొంగులఁ దుంగభద్రతో వియ్యమై కబ్బముల్ వెలయునాఁడు

ప్రతిపదమ్మున రసచమత్కృతులు పెల్లి
వొడువఁ దంజాపురిన్ గైత నడచునాఁడు
తల్లి ! నీభువనైకసౌందర్యరేఖ
కాంచనైతిఁ గదా ! కంటికటపు దీప.

తనవిద్యచే లోకమున కొజ్జయైన నాగార్జునార్యుండు నాయన్న యనుచు
తనదానధారచేఁ చెనుఁగుగడ్డను ముంచు భాస్కరమంత్రి నాబంధు ననుచు
తనప్రజ్ఞచే మన్నుమిను గుప్పిటం బట్టు ప్రగడ తిమ్మరుసు నాభ్రాత యనుచు
తనగీతిచే జగమ్మునకు జీవమువోయు త్యాగయ్య నాదు సోదరుఁ డటంచు

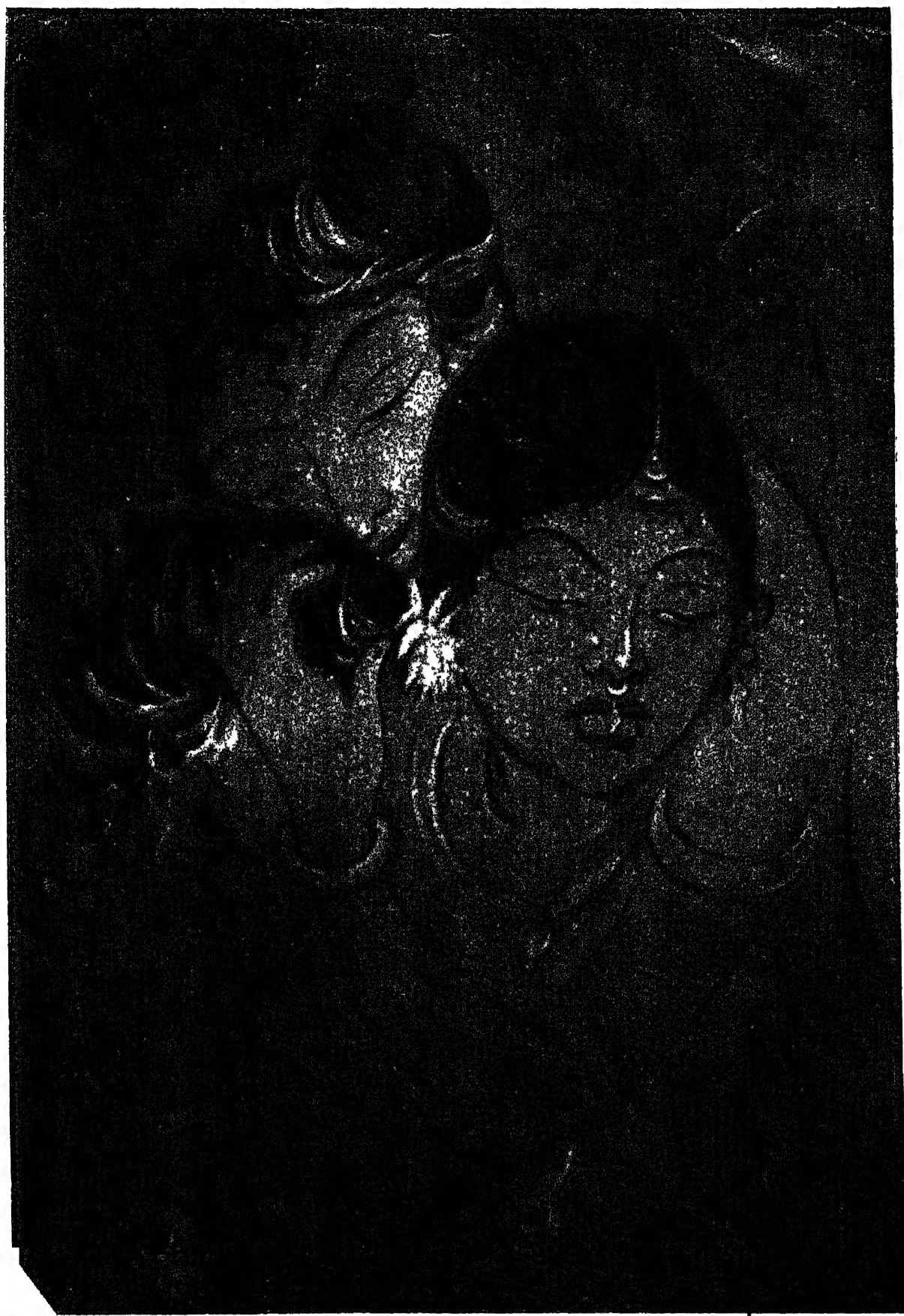
విశ్వరంగమ్ముపై తొమ్మువిఱిచి నిలిచి
లీలమైఁ బల్కుహక్కు నాకే లభించె
ధన్యతాభాజనంబుగదా ! మదీయ
జీవితం బని నమ్మదశ్రీ భజంతు.

ఏతాదృశ్విభవాభిరామ మగు సాయీదేశ మాశాతటీ
మాతంగప్రమదావిశాలకటసీమానిర్గళద్ వేణికా
ప్రీతేందిందిరగీతకీర్తినిధియై పెంపొంది నేఁ డక్కటా !
రీతిక, బ్రాక్షనవర్ణనీయగరిమా రేఖారమన్ గోల్పడెన్.

“ఆలస్యా దమృతం విష ” మ్మనెడు పల్కాలించి మేలెంచి ని
ర్వేలోత్సాహముఁ బెంచి సంశయతమోవిచ్చిత్తి గావించి దీ
తాలక్ష్మీవశులై పురాండ్రమహిమాసంపత్తి నార్జించి సు
శ్రీ లాలిత్యము నిచ్చి తల్లిఋణమున్ జెల్లింపుడి సోదరుల్ !

తమిళకర్ణాటబంధము లూడ్చి తెల్లనీమను స్వతంత్రమ్ముగా మార్పువఱకు
రాష్ట్రనిర్మాణకార్యము నివార్య మటంచు మప్పవారికి బుద్ధి సెప్పవఱకు
బడ్డెమాగాణమం దొదిగి పేర్వాసిన తెలుఁగుఖండము నెల్లఁ జెచ్చువఱకు
బల్లారిలో నాండ్రభాగ మంతయుఁ జీల్చి తెలుఁగురాజ్యమ్ములోఁ గలుపువఱకు

ఇదియు నదియని లెక్కింపనేల ? యావ
దాండ్రవిషయమ్ము నొక్కరాజ్యమ్ముఁ జేసి
పట్టిజయభేరిపై చెబ్బ గొట్టువఱకుఁ.
దెలుఁగు పసిపాపకైన నిద్రింపఁదగునె ?

503

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

అంశములు : 1. పరిశీలన : 2. నిర్ణయము : 3. అమలు : 4. నివేదికము

విశేష వృద్ధి.

١٠٠٠
 ١٠٠٠

7. 8. వానశీ శివలింగస్థానము ప్రాంతమునందు "నాగేశ్వర" అనునది
వారి వేసిన భయోభయపరమమునకు "నాగేశ్వర" అనునది లింగము

கூடுதலாகப் பின்பு பி.வெ.சுப்பிரமணியம், எம். ஏ. இராசசுந்தரம்

ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಸಮಗ್ರವಿಕಾಸ: ಸಿ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ

3 4

కాశీలోని సుబ్బలక్ష్మి దేవి విగ్రహం

నోటి మాటలతో చెప్పకుండగనే ఇవి ఈ మిషను ప్రాశస్త్యమును
వెల్లడించి నిరూపించుచున్నవి.

THE SOUND PRODUCTS Co.,

162, Mount Road,
MADRAS.

7, Brigade Road,
BANGALORE Cantt.

Head Office:—BOMBAY.

Branches at **Calcutta & Delhi.**

ఇప్పుడు ఆంధ్ర సేకమంతో బయ్య ప్రదర్శనగా ప్రదర్శిస్తున్నది

ఆరోరా వారి తియ్యతమ మైన కెలుగు టాకీ

విప్లవ రాత్రి

కస్తూరి నరసింహారావు,

కామమూర్తి

కమలాదేవి

మరియు ఇతరులు నటించిన ఆంధ్ర సేకమంతో ప్రదర్శిస్తున్నది

ఈ సంగతులను పట్టడంలో ముందుకు ఇంనున్నాడు.

విడుదలకు సిద్ధము. గమన ఫిలిములు-

కెలుగు :

హిందీ, ఉరుదు :

మస్మికేశ్వర చంద్ర శాంతిమూర్తి,
విఘ్నానాయక వైరా

అగస్త్యమహానమః— కోకిలిరాజ్యం,
సతీశ్వర వైరా

సతీ లక్ష్మణయ్య
సతీ సమర్థులు

శ్రీ శంకరుల శాంతి— కీ. ఆ. మ.
నాథేశ్వర శ్రీ (నాథేశ్వర)

ఇంద్రావతి
ప్రభాకర
హనుమంత
బిల్వీ-సాగర్
చండీ (మి. ఆ. ఫిలిములు)
మహాభారత
పుణ్య భక్తి
మరియు ఇతరులు
నటించినది

ONE FATAL NIGHT

అరవము :

(భయంకర రాత్రి)

సక్కుమంతులు

సతీ సులూచన

పుణ్య భక్తి

DISTRIBUTORS :-

AURORA FILM CORPORATION,

66, Armenian Street, G. T. MADRAS.

[illegible]

2025 2026 2027 2028 2029

శ్రీ రవధాని

సెం. దు. 2-8-0

1000 2000 3000 4000 5000 6000 7000 8000 9000 10000

000 000 2.8 11

30 దినముల మందు వల గు. 15-0-0.

1922-23, 1923-24, 1924-25, 1925-26, 1926-27, 1927-28, 1928-29, 1929-30, 1930-31, 1931-32, 1932-33, 1933-34, 1934-35, 1935-36, 1936-37, 1937-38, 1938-39, 1939-40, 1940-41, 1941-42, 1942-43, 1943-44, 1944-45, 1945-46, 1946-47, 1947-48, 1948-49, 1949-50, 1950-51, 1951-52, 1952-53, 1953-54, 1954-55, 1955-56, 1956-57, 1957-58, 1958-59, 1959-60, 1960-61, 1961-62, 1962-63, 1963-64, 1964-65, 1965-66, 1966-67, 1967-68, 1968-69, 1969-70, 1970-71, 1971-72, 1972-73, 1973-74, 1974-75, 1975-76, 1976-77, 1977-78, 1978-79, 1979-80, 1980-81, 1981-82, 1982-83, 1983-84, 1984-85, 1985-86, 1986-87, 1987-88, 1988-89, 1989-90, 1990-91, 1991-92, 1992-93, 1993-94, 1994-95, 1995-96, 1996-97, 1997-98, 1998-99, 1999-00, 2000-01, 2001-02, 2002-03, 2003-04, 2004-05, 2005-06, 2006-07, 2007-08, 2008-09, 2009-10, 2010-11, 2011-12, 2012-13, 2013-14, 2014-15, 2015-16, 2016-17, 2017-18, 2018-19, 2019-20, 2020-21, 2021-22, 2022-23, 2023-24, 2024-25, 2025-26, 2026-27, 2027-28, 2028-29, 2029-30, 2030-31, 2031-32, 2032-33, 2033-34, 2034-35, 2035-36, 2036-37, 2037-38, 2038-39, 2039-40, 2040-41, 2041-42, 2042-43, 2043-44, 2044-45, 2045-46, 2046-47, 2047-48, 2048-49, 2049-50, 2050-51, 2051-52, 2052-53, 2053-54, 2054-55, 2055-56, 2056-57, 2057-58, 2058-59, 2059-60, 2060-61, 2061-62, 2062-63, 2063-64, 2064-65, 2065-66, 2066-67, 2067-68, 2068-69, 2069-70, 2070-71, 2071-72, 2072-73, 2073-74, 2074-75, 2075-76, 2076-77, 2077-78, 2078-79, 2079-80, 2080-81, 2081-82, 2082-83, 2083-84, 2084-85, 2085-86, 2086-87, 2087-88, 2088-89, 2089-90, 2090-91, 2091-92, 2092-93, 2093-94, 2094-95, 2095-96, 2096-97, 2097-98, 2098-99, 2099-00, 2100-01, 2101-02, 2102-03, 2103-04, 2104-05, 2105-06, 2106-07, 2107-08, 2108-09, 2109-10, 2110-11, 2111-12, 2112-13, 2113-14, 2114-15, 2115-16, 2116-17, 2117-18, 2118-19, 2119-20, 2120-21, 2121-22, 2122-23, 2123-24, 2124-25, 2125-26, 2126-27, 2127-28, 2128-29, 2129-30, 2130-31, 2131-32, 2132-33, 2133-34, 2134-35, 2135-36, 2136-37, 2137-38, 2138-39, 2139-40, 2140-41, 2141-42, 2142-43, 2143-44, 2144-45, 2145-46, 2146-47, 2147-48, 2148-49, 2149-50, 2150-51, 2151-52, 2152-53, 2153-54, 2154-55, 2155-56, 2156-57, 2157-58, 2158-59, 2159-60, 2160-61, 2161-62, 2162-63, 2163-64, 2164-65, 2165-66, 2166-67, 2167-68, 2168-69, 2169-70, 2170-71, 2171-72, 2172-73, 2173-74, 2174-75, 2175-76, 2176-77, 2177-78, 2178-79, 2179-80, 2180-81, 2181-82, 2182-83, 2183-84, 2184-85, 2185-86, 2186-87, 2187-88, 2188-89, 2189-90, 2190-91, 2191-92, 2192-93, 2193-94, 2194-95, 2195-96, 2196-97, 2197-98, 2198-99, 2199-00, 2200-01, 2201-02, 2202-03, 2203-04, 2204-05, 2205-06, 2206-07, 2207-08, 2208-09, 2209-10, 2210-11, 2211-12, 2212-13, 2213-14, 2214-15, 2215-16, 2216-17, 2217-18, 2218-19, 2219-20, 2220-21, 2221-22, 2222-23, 2223-24, 2224-25, 2225-26, 2226-27, 2227-28, 2228-29, 2229-30, 2230-31, 2231-32, 2232-33, 2233-34, 2234-35, 2235-36, 2236-37, 2237-38, 2238-39, 2239-40, 2240-41, 2241-42, 2242-43, 2243-44, 2244-45, 2245-46, 2246-47, 2247-48, 2248-49, 2249-50, 2250-51, 2251-52, 2252-53, 2253-54, 2254-55, 2255-56, 2256-57, 2257-58, 2258-59, 2259-60, 2260-61, 2261-62, 2262-63, 2263-64, 2264-65, 2265-66, 2266-67, 2267-68, 2268-69, 2269-70, 2270-71, 2271-72, 2272-73, 2273-74, 2274-75, 2275-76, 2276-77, 2277-78, 2278-79, 2279-80, 2280-81, 2281-82, 2282-83, 2283-84, 2284-85, 2285-86, 2286-87, 2287-88, 2288-89, 2289-90, 2290-91, 2291-92, 2292-93, 2293-94, 2294-95, 2295-96, 2296-97, 2297-98, 2298-99, 2299-00, 2300-01, 2301-02, 2302-03, 2303-04, 2304-05, 2305-06, 2306-07, 2307-08, 2308-09, 2309-10, 2310-11, 2311-12, 2312-13, 2313-14, 2314-15, 2315-16, 2316-17, 2317-18, 2318-19, 2319-20, 2320-21, 2321-22, 2322-23, 2323-24, 2324-25, 2325-26, 2326-27, 2327-28, 2328-29, 2329-30, 2330-31, 2331-32, 2332-33, 2333-34, 2334-35, 2335-36, 2336-37, 2337-38, 2338-39, 2339-40, 2340-41, 2341-42, 2342-43, 2343-44, 2344-45, 2345-46, 2346-47, 2347-48, 2348-49, 2349-50, 2350-51, 2351-52, 2352-53, 2353-54, 2354-55, 2355-56, 2356-57, 2357-58, 2358-59, 2359-60, 2360-61, 2361-62, 2362-63, 2363-64, 2364-65, 2365-66, 2366-67, 2367-68, 2368-69, 2369-70, 2370-71, 2371-72, 2372-73, 2373-74, 2374-75, 2375-76, 2376-77,

తేదీ: 1-2 మ, 30 0.0.

ఆయుర్వేద నియమా (గిట్టెడు) పాటనా.

పొలివోవలేదు తెల్లులపరాక్రమరేఖ మన “టంగుటూరి”లో మల్లడించె
నడలలే దాంధ్రవిజ్ఞానతేజఃపుంజ మది రామలింగార్యు నాశ్రయించె
చెదరిపోలే దాంధ్రశేముషీనంపత్తి పట్టాభినచివుకేల్ పట్టుకొనియె
నీటువోలే దాంధ్రవీరదాతృత్వంబు నాగేశ్వరునిలోఁ బెనంగియుండె

తఱిగిపోలేదు తెలుఁగుకైతలపనందు
కులుకుచున్నది చెళపిళ్లకలమునందు
నిస్సృహ హేతు వించుకేనియును లేదు
సోదరా ! లెమ్ము సీహక్కు లాదుకొమ్ము.

ఆచక్రవాళమ్ము నాంధ్రజాతీయతామధురసారభ్యముల్ మలయుఁగాత
బిగువెక్కి నేల నాలుగుచెఱంగులయందుఁ చెలుఁగురాచటికంబు వెలయుఁగాత
లక్ష్మీనరనృతీలలనానివాసమై యాంధ్రదేశమ్ము పేరందుఁగాత
విశ్వమోహనకళావీధియై తెల్లుల శిల్పవిన్యాసంబు చెలఁగుఁగాత

రసికలోకమ్మునకు విందు లొనఁగి పొనఁగి
దేశికవితాలతాంగి వర్ధిల్లుఁగాత
తెనుఁగుజనయిత్రి పచ్చతోరణముతోడ
నిత్యకల్యాణరాశియై నెగడుఁగాత.

“గీతం బూనితి నాంధ్రరాష్ట్రమును సాధింతున్ దక్షిణక్రియా
రక్షన్ జేసెద నెట్టికష్ట మయినన్ రానిమ్ము కానిమ్ము మా
శృతోఁజీయశ ముద్ధరింతు” నని భక్తిన్ గంకణం బూను సీ
కక్షయ్యం బగు నేర్లగడ్డ శివరామా ! చల్లపల్లిశ్వరా !

ప్రాకటగీతఁ బూని పలుబాముల కోర్చి గడించె మొన్నఁ బ
ర్లాకిమిడిప్రభుండు నిజరాష్ట్రము; సీవు త్రిలింగరాజ్యల
క్ష్మీకమసీయవైభవ విశిష్టమహోత్సవ మూలకారణ
(శ్రీ) కృతకృత్యతం గని ప్రసిద్ధి వహించఁగదయ్య భూవరా !

ఆంధ్రదేశమున ఇత్తడి పాత్రల పరిశ్రమ

ఆంధ్ర శేషసిరిరావు

ఆంధ్రులలో ఇత్తడిపాత్రల వాడుక హెచ్చు. అగుటనే ఇత్తడిపాత్రల పరిశ్రమ ఆంధ్రదేశమున ఇంచుమించు అన్నిజిల్లాలయందును కానవచ్చుచున్నది. ఆంధ్రదేశమునందలి గృహపరిశ్రమలలో ఇత్తడిపాత్రల పరిశ్రమకు ప్రముఖస్థానము గలదు. అయినను అది పొందవలసినంత అభివృద్ధిని సొందుట లేదు. అరవదేశము నుండి వచ్చు ఇత్తడిపాత్రలపోటీ మన దేశమునందలి ఈ పరిశ్రమ అభివృద్ధికి కొంత అడ్డంకిగా ఉన్నది. కొంచెము శ్రద్ధ చూపుచో అరవదేశము నుండి విశేషముగ వచ్చుచున్న ఇత్తడి పాత్రలు మొదలైనవి మనదేశము నందే తయారుచేసికొనవచ్చును. ఈ విషయము మననాయకుల దృష్టికి ఇంకను తగలవలసియున్నది. ఈలోగా మనము తెనుగుదేశపు వివిధములగు జిల్లాలలో ఈ పరిశ్రమ ఎక్కడ ఎట్లు నడుచుచున్నదో ఒకపరి పరికింతము.

విశాఖపట్టణము జిల్లా

ఇత్తడిపరిశ్రమ ఈ జిల్లాలో పలు తావులయందున్నది. అందు వీరవిల్లి తాలూకాలోని కోటపాడు, పార్వతీపురము తాలూకాలోని పార్వతీపురము, బాబ్బిలి తాలూకాలోని బాబ్బిలి, అనకాపల్లి తాలూకాలోని అనకాపల్లి, సర్వసిద్ధి తాలూకాలోని సోమలింగపాలెము పేర్కొనదగినవి. కోటపాడులో నూరు విశ్వప్రభావ్యాకుటుంబములు ఈ పరిశ్రమలో తగిలియున్నవి. ఇచ్చట ఇరు

వదిమైదు కాఘానాలు (శాలలు) ఉన్నవి. పార్వతీపురమున ఇరువది కుటుంబములును, బాబ్బిలిలో నూరు కుటుంబములును, అనకాపల్లిలో అగు వదికుటుంబములును, సోమలింగపాలెములో ముప్పదిరెండు కుటుంబములును ఈ పరిశ్రమ సాగించుచున్నవి. బిందెలు, గంగాళములు, గుండిగెలు, తప్పేలాలు, సాదాచెంబులు, మరచెంబులు ఇక్కడచేయబడు ఇత్తడిపాత్రలలో ముఖ్యములైనవి. పనివాళ్లు సాధారణముగ రోజుకు పది గంటలు పనిచేయుదురు. ఇత్తడిరేకులు రాజమండ్రి, కాకినాడ, పెద్దాపురము, అనకాపల్లి, విజయనగరములనుండి తెప్పించబడుచున్నవి. పాతఇత్తడి కరగించుటయు కలదు.

పాతఇత్తడి పాత్రల అడుగులకు నాళబడుచున్నది. విజయనగరము, మిండుగులసంస్థానములకు చెందిన దిసిరివల్లి, గిరిసింగి, వేలగపూడి గ్రామములనుండి బాగు వచ్చుచున్నది. వెలిగారము, తగరము మున్నగువి ఆయాతావులయందలి కొట్లమీదనే దొరుకును. విశాఖపట్టణముజిల్లాలోని పాత్రలను అచ్చటి మామూలాలుగానే కాక మద్రాసునరకుగల అన్ని పెద్దపట్టణములలోని వర్తకులును సరివిగ కొనెదరు. కోటపాడు, అనకాపల్లి, సోమలింగపాలెములందలి వర్తకుకు గిరాకీ హెచ్చు. కోటపాడుపాత్రలకు మంచిపేర్కొని గలదు. కోటపాడులోని ఒక్కొక్కశాలలో ఏడాదికి నాలుగుది ముగ్గుల తూకమునరకు పలుపాత్రలును, బాబ్బిలి అనకాపల్లిలో ఏడాదికి రెండేసివేల ముగ్గులు ఇత్తడిపాత్రలును, సోమలింగపాలెములో ఏడాదికి పందొండువందల ముగ్గులు ఇత్తడిపాత్రలును సాగుచున్నవి.

తూర్పుగోదావరి జిల్లా

ఈజిల్లాలో రాజమండ్రి, పెద్దాపురము, జగన్నాథపురములు యొగగు ఇత్తడిరేకులలో పాత్రలను చేయు పరిశ్రమ ఉన్నది. పెద్దాపురములో ఇత్తడిపనిచేయువారు కంసాలి, సాలి కులములకు చెందిన వారైయున్నారు. వలయుపెట్టుబడి అంతయు ఐదాగు గురు పెద్దకోమట్లు పెట్టుచున్నారు. జగన్నాథపురములో పది పద్మసాలి కుటుంబములు ఈ పరిశ్రమలో తగిలి

యున్నది. ఇక్కడచేయు పాత్రలలో బిందెలు, చేటలు, చెంబులు ముఖ్యములు. సాలి, పద్మసాలి పనివాళ్లు బట్టలనేతలో కిట్టుబాటు కాక ఈ పరిశ్రమ అవలంబించిరిని చెప్పవలసియున్నది.

పశ్చిమగోదావరి జిల్లా

ఈ జిల్లాలో తూర్పుతాలూకాలోని అజ్జరము, నరసాపురము తాలూకాలోని పాలకొల్లు, భీమనరముతాలూకాలోని విస్సాకోడేరు గ్రామములందు ఇత్తడిపాత్రల పరిశ్రమ సాగుచున్నది. ఈ మూడు గ్రామములలో అజ్జరమున ఈ పరిశ్రమ సిస్టరము. ఇత్తడిపనివారు ఇంట సుమారు నాలుగువందల మంది గలరు. అందు వందమంది మూత్రము బాలురు. మిగిలినవారు అందరును పెద్దవాగే. వీరు అందరినుండి తావు, కంచర, చాకలి, ఈడిగ, కైకాబుట్టల కులములకు చెందినవారు. ఊరిలో ఇత్తడివ్యాపారము చేయు దుకాణములు ఐదు గలవు. ఇత్తడిరేకులు మదరాసు నుండి తెప్పించబడును. పాత ఇత్తడి కరిగించి పోకపోయిటయు గలదు. గిన్నెలవట్టులకు పోకగేకును, పైభాగమునకు గేకుఇత్తడిని సాధారణముగ వాడుదురు. బిందెలు, గుండిగేలు, తప్పేలాలు ఇక్కడ చేయబడు ఇత్తడిపాత్రలలో ముఖ్యమైనవి. కావలసిన బొగ్గు, ఆప్రాంతమున తుమ్మచెట్లు కాల్చియు, నిడదవోలు కొవ్వూరు తాలూకానందుండి తెప్పించియు వ్యవహరించుచున్నారు. ఏడాదికి ఇక్కడి ఇత్తడిపరుకులో ఒక

లక్ష ఇరువదియైదువేల రూపాయల వ్యాపారము సాగుచున్నది. రాజమండ్రి, అమలాపురము, శివకోడు మున్నగు తావులయందలి తూర్పుగోదావరిజిల్లా వర్తకులును, పాలకొల్లు, ఆకువీడు, భీమవరము, ఏలూరు మున్నగు తావులయందలి పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా వర్తకులును, బెజవాడ, రమణక్కపేట మున్నగు తావులయందలి కృష్ణాజిల్లా వర్తకులును అజ్జరపు ఇత్తడిపరుకుకు ప్రధానమైన కొనుగోలుదారులు. నవంబరు నెలనుంచి జూన్ వరకును అమ్మకము చురుకుగా నుండును. వాసకాలము మూడు మాసములును ఇత్తడిపని చురుకుగా నుండదు. అప్పుడు ఊర్పురోజు లగుటచే ఈ పనివాళ్లు అందరును పొలమునకు లకు పోవుదురు. ఈ పనివాళ్లలో పలువురకు సొంతఇస్తులు లేవు. వారిలో పలువురు ఋణభారముచేత క్రుంగిపోవుచున్నారు. పాలకొల్లులో ముప్పది కంచరకుటుంబములు ఇత్తడిపని చేయుచున్నవి. ఇత్తడిరేకులు ఇక్కడకూడమాహుకారు లే తెప్పించి యిత్తురు. పాత ఇత్తడి కరుగుటయు కలదు. బిందెలు, చెంబులు, పెద్దగరిటెలు మొదలగునవే కాకుండ పాలకొల్లు ఇత్తడిపనివాళ్లు ఇత్తడి దీపస్తంభములను విరివిగ చేయుదురు. ఈ దీపపుసెమ్మెలు ఈ ప్రాంతము నందలి సంతలలోను, తీర్థములలోను హెచ్చుగ వెలపోవును. ఏడాదికి పాతికవేల రూపాయలకుపైగా ఇచ్చుట దీపపుసెమ్మెల వ్యాపారము నడుచుచున్నది. మిగిలినపాత్రలు

నెలకు నూరుమణుగుల తూకము వరకు అమ్మక మగుచుండును. పాలకొల్లుసంత ప్రసిద్ధమైనది. ఇక్కడ కూడ పనివాళ్లకు ఏడాదిపొడుగున పని ఉండుటలేదు. విస్సాకోడేరులో సుమారు పదునారు విశ్వబ్రాహ్మణ కుటుంబములు ఈ పరిశ్రమలో పిగిలియున్నవి. ఇచ్చట చేయబడునరకు చుట్టూట్ల గ్రామములందును, పాలకొల్లు సంతలోను అమ్మక మగుచుండును.

కృష్ణా జిల్లా

ఈ జిల్లాయందలి నూజివీడు డివిజన్ లోని రమణక్కపేట ఇత్తడిపరిశ్రమకు ప్రసిద్ధికెక్కినది. రమణక్కపేట నూజివీటికి ఎనిమిదిమైళ్ల ఉత్తరమున ఉన్నది. ౧౯౨౯ నాటికి ఇచ్చటి పనివారిసంఖ్య ౧౩౦ మంది. అందు ౧౦౦ గురు పురుషులు; ౩౦ మంది బాలురు. పెక్కుమంది కంచరకులమునకు చెందినవారు. పెట్టుబడి ఆంతయు అచటి కోమట్లదే. మద్రాసు, బెజవాడ, ఏలూరునగరములనుంచి ఇత్తడిరేకు తెప్పించి కోమట్లు పనివాళ్లకు ఇత్తురు. పాత ఇత్తడి కరగుటయు కలదు. చేయువస్తువులలో ముఖ్యమైనవి చెంబులు, పట్లములు, బిందెలు. పాత ఇత్తడి కరగుటలో నగు తరుగు అంతయు పనివాడు కట్టుకొనవలసినదే. మూసలు చెన్నపట్టణమునుండి తెప్పించి కోమట్లు పనివాళ్లకు అమ్ముదురు. బొగ్గు దగ్గర ఉన్న దిగవల్లి, కొండపర్వకొండల నుండి, అశపునగుండి సరఫరాయగును. పని ఉండినదో ఒక్క అమావాస్యనాడుతప్ప ఇక ఎవ్వ

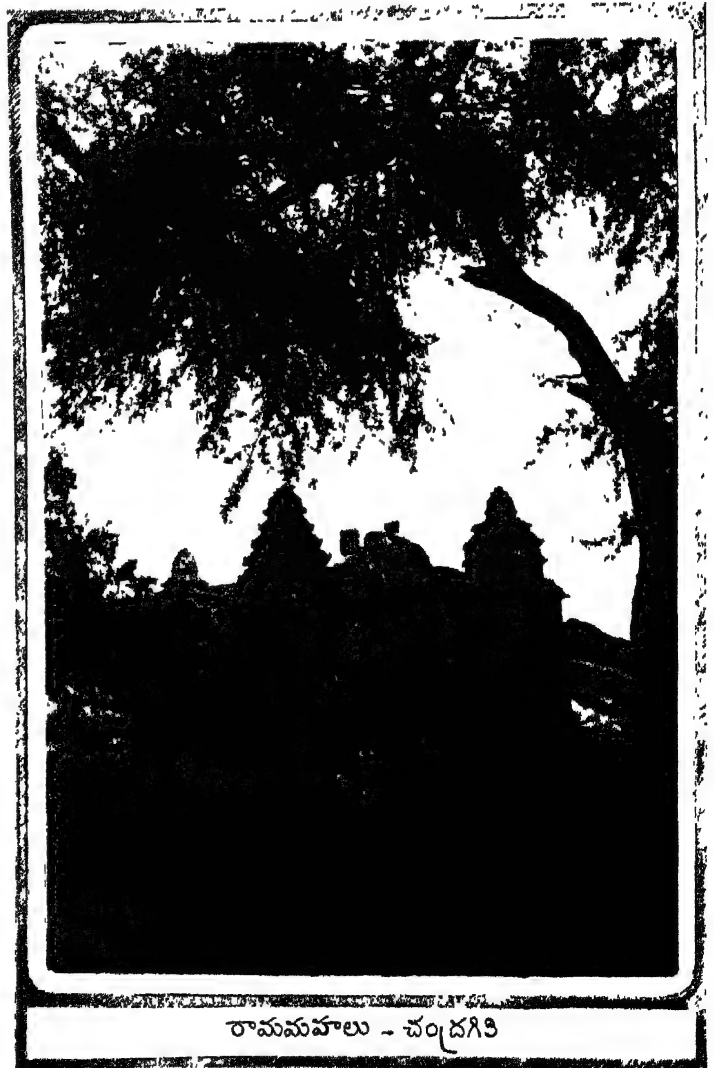
డును పనిమానరు. ఏడాదిపండుగ పెళ్లిన పడునైదు దినములవరకు పని ప్రారంభింపరు. తయారైన పాత్రలను పనివాళ్లే అమ్మవలసిన అవసరము లేదు. తయారైన పాత్రలను కోమట్లు తీసికొని కృష్ణ, గుంటూరు, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లాలలోని పల్లెలలో విక్రయింతురు. రమణక్కపేట ఇత్తడి నరకుకు నైజామురాజ్యమున చెలామణి హెచ్చు. రమణక్కపేటయందలి కోమట్లు పనివాళ్లకు ఏడాది పొడుగున పని ఈయలేకపోవుచున్నారు. సగటున ఆరుమొదలు ఎనిమిది మాసములుమాత్రమే పని ఉండును. నైత్రముమొదలు ఆశ్వయుజమువఱకు ఈపాత్రల అమ్మకము చురుకుగా నుండును. మిగిలిన కాలమునందు పని వారు ఖాళీగా నుందురు. అందుకొందరు నరకు అమ్ముటకు పోవుటయు గలదు. ఏడాదికి ఇచ్చట అరువదివేలరూపాయల విలువగల పాత్రలవ్యాపారము సాగుచున్నది. కృష్ణా జిల్లాలో తిరువూరుడివిజనుకు చెందిన చిన్నంపేటలోకూడ ఇత్తడిపాత్రలు చేయుదురు.

గుంటూరు జిల్లా

గుంటూరుజిల్లాలో ఇత్తడిపాత్రల పరిశ్రమ పల్నాటి తాలూకాలోని దుర్గిలోమాత్రమే యున్నది. ఇచట ఇత్తడితో పాత్రలనేకాక వాహనములను చేయుటకూడ గలదు. ౧౯౨౯ నాటికి ఈ గ్రామమున ఇత్తడిపనివాళ్లు ఐదుగురే యున్నారు. ఐదుగురును విశ్వకర్మకులజులే. వీరు రోజుకు ఎనిమిదిమొదలు పదిగంటల వరకు పని చేయుదురు. అవసర

మగువో ఒకరికి ఒకరు పనిలో చేదోడు అగుచుందురు. వాహనములు గజము ఎత్తు, గజము వెడల్పు ఉండుట గలదు. ఇత్తడిరేకులు నరసారావుపేటనుండి తెప్పించుకొందురు. బాగు అడిగొప్పల అగ్రహారము నుండి వచ్చును. బస్తా బాగువెల పండ్రెండు అణాలు. ఇక్కడ చేయబడు ఇత్తడిపాత్రలలో బిందెలు, తప్పేలాలు, గరిటెలు, దీపస్తంభములు ముఖ్యములు. బిందెలు మొద

లైనవానికి మట్టుకుమాత్రము పోతరేకు ఉపయోగించి వైన సాదాగేకు వాడుదురు. ఈవ్యాపారము సాహుకారులచేతిలో బకలేదు. పనివాళ్లే స్వయముగ నిర్వహించుకొనుచున్నారు. దుర్గికి చుట్టుపట్ల, పది, పదునైదు మైళ్ల దూరమునుండి వచ్చుచుండు ఆర్థకులు నిర్వహించుచుండురు. ఏడాదికి వేయిరూపాయల విలువగల సామగ్రిమాత్రమే ఇచట శయారగుచున్నది.

రామమహాలు - చంద్రగిరి

యెల్లప్పుడు

తిలక్

మిస్టర్

యింగువనే ఉపయోగించుడు

అన్ని చోట్ల దొరుకును

గోపాలీ ఛాంబ్స్ అండ్ కో.,

నెం. 198, గోవిందప్పనాయక్ వీధి, జి. టి., మద్రాసు.

హంబే మూచుయల్ లైఫ్ అస్యూరన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్.

స్థాపితము : 1871

67 నంబు లనాటి పురాతనసంస్థ.

హెడ్ క్వార్టర్లు : హైదరాబాద్.

ప్రస్తుతమున్న హైందవభీమాసంస్థలలో నిదియే పురాతనపుది.

ప్రత్యేక విశేషములు

నూటికి నూరు పాళ్లు హైందవసంస్థ. కేవలము హిందూసంహారము కలదు.

నీనిలో వారాధానము లేదు. అభిమతయు పాలిసి హోల్డర్ కే సంబంధించినది.

యిన్సూరెన్సు ప్రీమియములు తక్కువ. బోనస్సులు

అధికము. అధికముగా ప్రీమియములు చెల్లించి నలసి

అనంతము లేకుండు శాశ్వత దౌర్బల్యసౌకర్యములు

గలవు. ఆకస్మిక ప్రమాదములకు భీమా. పాలీసీ

ఒకసారి చెల్లించిన ప్రీమియములలో నూటికి

2½ వంతున తగ్గింపబడును. క్లెయిములు

అతి తీవ్రము కాదు.

పరిష్కరింపబడును.

1937 వ సంవత్సరము
జులై 1 నాటికి
2 వార్షిక పరిష్కరింపబడినది.

ప్రతివారి బోనస్సులు
నూరుకు
మొ. 1000
మొ. 5000

మొ. 1000
మొ. 5000
మొ. 10000

వివరములకు:—

యస్. వి. రామస్వామి అండ్ బ్రదర్స్,

మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ, తిరువాన్కూరు, కొచ్చిన్ సంగ్రహములకు చీఫ్ యేజెంట్లు,

11, లింగిస్ట్రోమ్ స్ట్రీట్, శి. టి. మద్రాసు.

కేటి వైట్ రోజు తలసూనె (పెట్టె) నెం. 777 ప్రతిమూలము.

K. T. WHITE ROSE HAIR OIL

వెండ్రుక లూడిపోవుట ముప్పి, నూతన అంగమును గూర్చును.

హిందూ దేశములో ఉన్న ప్రజలమందఱు, నూతనతలములు అభిగృహితులతో నుండుటకు ప్రత్యేక పాపము మనస్సరము. కావున మీరు వాడవలసినది కేటి వైట్ రోజు తలసూనె నెం. 777 అని విశదముచేయుచు నుండుటయేకాక, తలనొప్పి చున్నగు బాధలు రాకుండుకాపాడును. మీరు కొనుపప్పుడు సీసామీద 777 నెం. (రిప్టెరు) ప్రేమకాగ్ని గమనింపును. సీసా వెల రు. 0-14-0 లు. పోస్ట్ ఫ్రీ.

కేటి ఆటో రోజు (రిప్టెరు)

K. T. OTTOROSE

ఇది అసహనమున వాడవలసింది. గులాబుపువ్వుల సారముతో తయారుచేయబడినది. దీని వాడన క్రొత్తగా పుష్పించిన గులాబుపూవుల వాసము లి అతిసువాసరముగా నుండును.

1 డ్రాప్ల సీసా రు. 1-12-0 లు.

1 డ్రాప్ల సీసా రు. 1-0-0

పోస్ట్ ఫ్రీ.

సోత్ దేవజంట్లు :- ది కతియవార్ ప్రెడింగ్ కంపెనీ,

కేట్ వాడి - మెయిక్ రోడు, బొంబాయి 4.

రాజవైద్య - హనుమానులు, కవిరత్న గారి,

అభిగృహితులతో :- శ్రీ పురుషులకుండు ధానునష్టము నిస్సత్తున, బుహినత నివారణమువును. 60 మాత్రల సీసా వెల రు. 0-10-0

ఆశ్రేయలవణము :- అశీర్లము, అగ్ని సుంద్యము, పులిరేవులు కూలలు, గుండెలలోమంట, మలబద్ధము నివారణమువును.

4 డ్రాప్ల సీసా వెల రు. 1-0-0 వి. పి. గుర్తులు వేగు (ప్రస్తుతము మద్రాసు పబ్లికన్స్ డిప్లమ. కమిషను మెంబరుగు రావుబహదూరు యస్. నరసింహము పంతులు వి. సి. వి. యల్. గారు ఏప్రి 10-3-1929 క వ్రాసిన గాథిసాగియము)

“రాజవైద్య, హనుమాని చివరికంటె హనుమానులు కవిరత్న గారివలన అత్తిలిగ్రామములో ఉపింపబడిన ఆయుర్వేదమందిరమున తయారుచేయబడు ‘అభిగృహితులతో’, ‘ఆశ్రేయలవణము’ నాడు కచ్చేయుటకు నాకు సావకాశము కల్గుచువచ్చినది. ఈ డ్రాప్లములు మాట్లాడుంబడులో నొకరివలన నాడుక చేయబడియున్నవి. వాటివలన కలిగిన అదృశ్యముగలుగులను వెల్లడిపరుచుటకు నా కౌశలముగలదున్నది. ఇందువలన యీ మందిరమున తయారుచేయబడు డ్రాప్లములు నమ్మకమైనవనియు శాస్త్రీయమైనవనియు నాకు నమ్మకము కల్గినది. ఈ కవిరత్న గారి రొక్కము సేర్పాటుచేసి శాశ్వత కాతాదార్శ సేర్పాటుచేయుచున్నాను. ఈ యేర్పాటు చాల సులువైనదియున్నది. ఇందుకు కావలసినది క్యాటలాగుగల ప్రకారము రు. 11-4-0 లు కిమ్మకుగల డ్రాప్లములు తీసుకొని పదిరూపాయల డ్రాపింగుట మాత్రమే అయియున్నది. ఈ డ్రాప్లమునకు జయముకలుగుగాక.”

ఆయుర్వేదమందిరము, అత్తిలి, ప. గో. పల్లి.

ప్రీమ్ ఇంజన్ డ్రైవింగ్

ఆయిల్ ఇంజన్ డ్రైవింగ్

మెకానిక్స్ గైడ్

ఇది మూడును ఆంగ్లంల మన్ననబడిన ‘మెకానిక్స్ ఇంజనీరింగ్ తెలుగుపుస్తకములు. ఒక్కొక్కటి వెల రు. 2. వెంటటి సంధాన ఇంజనీ డ్రైవింగ్ లకు, ఆయిల్ మెన్ లకు, ప్రీమ్ మెన్ లకు, ఇంజన్ ఫిట్టింగ్ లకు ఉపయోగము. ‘మెకానిక్స్ గైడ్’ ఫిట్టింగ్ లకు, టర్నింగ్ లకు, డ్రైవింగ్ లకు, మెకానిక్స్ లకు, ఇంజనీరింగ్ విద్యార్థులకు చాల సహాయకారి. గవర్నమెంటు పరీక్షలకు పోవువారికి తప్పక ఉండవలసినది. క్యాటలాగు ఉచితము.

“మోటారు మాన్యులు.”

వెల రు. 2-8-0

కోట యజ్ఞ రామశర్మ,

మెకానిక్ ఇంజనీరు, (ఆ. బి. వి. ప.)

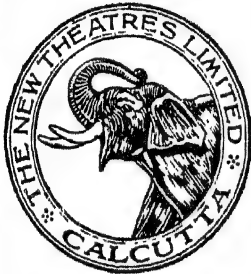
చింతగుంటపాలెం, బందరు. (కృష్ణా జిల్లా.)

MASULPATAM.

మీ రెల్ల వప్పుడు నిరీక్షించు నెయిగాల్

ఈసంవత్సరపు సుప్రసిద్ధ పాత్రధారణము నెయిగాల్ — నెయిగాల్ సినిమాను శాఖనము కలిగింపడు. గతసంవత్సరమును, అంతకుముందు సంవత్సరములలోను “మైదాన్ ఫిలింస్ బ్యాంక్” లో ప్రధమస్థాన మాక్రమించి యియ్యోడును అతని ప్రధమస్థాన మలంకరింప నున్నాడు.

అతనికి అవకాశము కలిగించిన పాత్రధారణము — కథ, నటీనటులు — ప్రాడక్షన్ - వగైరా లిచట గలవు. అది

న్యూ థియేటర్
లిమిటెడ్
(కలకత్తా) వారి

ధార్మిక - మాత

(లేక మాతృభూమి మదర్ - యే - పాటాన్)

నెయిగాల్తోడి నటీనటువర్గము : ఉమా, కమలేష్వరమారి, నవాబ్, డే, జగదీస్, వగైరా.

భారతదేశపు నాగర్లు, వైశ్యులు, సోలములు మొదలయిన ప్రజామనసులకు సంగబరించిన చిత్ర ధృవ్యములు చూపించు.

ప్రేక్షకుల, కేసేరమున్ : నిటీన్ బోస్ (హాస్టల్, ప్రెసిడెంటును నమోదుచేసివారి).

విడుదల చేయు వారు :

1. దేవజాన్	4. మాయ
2. ధోవహాం	5. ప్రెసిడెంటు
3. మిల్లినర్	వగైరాలను

{ విడుదలచేసిన }

CALCUTTA FILM EXCHANGE
50, Armenian Street, Madras.

THE INDUSTRIAL & COMMERCIAL ASSURANCE Co., Ltd.

ది ఇండస్ట్రియల్ అండు ప్రూడెన్షియల్
అస్యూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

(హెడ్ ఆఫీసు, బొంబాయి.)

31—12—1932
తేదిన డిక్లేరు చేయబడిన
బోనసు.

యావద్దినీత పాలిసీలకు రూ. 1000 లకు 22½ శాతం.
యెంజోమెంటు పాలిసీలకు రూ. 1000 లకు రూ. 18 లు శాతం.

31-12-1937 వాల్ట్యుయేషనునందు ఇంకను యెక్కువ బోనసు రావచ్చునని తోచుచున్నది.

1936 సంవత్సరములో కొత్తవ్యాపారము 92,00,000 లకు మించినది.

ముఖ్యవిషయములు :—

తక్కువ ప్రీమియములు

యెక్కువ బోనసులు

అధికముగా చార్జీ లేకయే శాశ్వత దౌర్బల్య సౌకర్యములు గూర్చియు చేరబడును.

“యెక్స్-టెంజెంట్ ఇన్సూరెన్సు” సౌకర్యములు కలవు.

క్లెయిముకాగితములు దాఖలు చేయబడిన 30 దినములలోను క్లెయిములు పరిష్కరింపబడును.

ప్రీల జీవితములకు, భార్యా భర్తల సమస్త జీవిత ఎలిసీలు లంగీకరింపబడును.

అన్నిచోట్ల సరసమైన పద్ధతులమీద పని చేయుటకు మోజెట్టు కొనబెను.

CHATHURBHUJDAS NARAINIDAS & Co., Ltd.

LOCAL MANAGERS,

99, Armenian St.

G. T. MADRAS.

లో క ల మే నే జ ర్లు

చతుర్భుజదాస్ నారాయన్ దాస్ అండ్ కో., లిమిటెడ్.

వేంకటేశ్వర ఆయుర్వేద వైద్యశాల

చింతలూరు, ఆలమూరు పోస్టు, తూర్పు గోదావరి జిల్లా.

అనేక విద్యవైద్యసభలయందు స్వర్ణ పతకములను, ఉత్తమతరగతి యోగ్యతా పత్రములను బహుమానములను పొందిన "వైద్యరాజు" ద్విభాష్యం వెంకటేశ్వర్లు అండ్ సన్ వారిచే శాస్త్రీయముగ సిద్ధపరుపబడినది వ్యాపకములు.

వసంత కుసుమాకరము.

మధుమేహము, అతిమూత్రము, రాచకురుపులు, శుక్ర నష్టము, తెల్లకుసుమ, సుగుణ్యములు జీర్ణించుటచే కలుగు సకల మూత్రసాళి వ్యాధులకు రాక్షాపగము. ఘటము 1-కి రు. 20-0-0

సిద్ధమకర్షణము.

ఇందు బంగాళుకలదు. పూచీయిచ్చెదము.

జగత్ప్రసిద్ధమున బలవర్ధకౌషధము. గర్భతీగము, వీర్యవోషము, నపుంసకత్వము, గుయ, బలహీనత మొదలగు దీర్ఘ వ్యాధులకు దివ్య మగము. ఘటము 1-కి రు 24 0-0. 60 మాత్రలు రు 10-0-0.

ఏకోత్తరవృద్ధి మహాస్త్రీవిరాసరము చ్యవన ప్రాశము

శయనోనులకు అమృతోపచూనములను దివ్యమగములు. తయ, శ్వాసకాశము, ఉబ్బసము, కఫముతో కలసి గర్భము పడుట, రక్తహీనత, శరీరకృశల్యము, పృథ్వయ శార్పల్యము, దీర్ఘ కాలమునుండి బాధింపు మొదలగునవి జయించును. రెండుబోషధములు కలిపి నేర్పించవలెను. నెలకు రు 13-12-0

స్వర్ణకర్పూర రసము.

చిరకాలాగ్నిహీను, కడుపుబ్బరగు, ప్రేమలగుట, శూల, గుల్మము, యక్షుతో నీహవృద్ధులు, మొదలగునానిని జయించును. అగ్ని గర్భవృద్ధులగు నశింపజేయును. బలవర్ధకము, ఘటము రు 4-0-0.

రసరాజరసము.

అశేకలక్షణములతో గల నీటిని గల అనుభవాన్ని నివర్తించు కేయ మభ్యోషము. ఘటము రు 10 0-0

ప్రదరారి లోహము.

స్త్రీల తెల్లనమును వ్యాధులకు దివ్యమగము. తెలుపు, ఎరపు, ససుపు, నలుపు గంటలుగల కుసుములు నివారించును. కుక్షిశూల, కటి శూల, హిమశూల, సర్వాంగశూలు నివర్తించును. 40 మా 3-0-0.

సంపూర్ణకాంచనరసం.

సంవత్సరములకొలది శరీరమున పీర్నించి నానావిధ వికారము లను గలిగించు ప్రాతశగలనానానాచేయు పరమామగము. వ్యాధిని పూర్తిగా నిర్మూలించుచేయుటయేగాక కామకుతూహలమును, కాంతిని, పుష్టిని, బలమును కలుగజేయును. 30 మాత్రలు 5-0-0

ఋతుశూల సంహరి.

గర్భగతిమగు గాలము చేతను సుగుణ్యములు పీర్నించుట చేతను మరియే యితర కారణములవలనను గలుగు ఋతుశూలము నివర్తించుచేసి గర్భాన్ని తినివేయ గలుగజేయును. 18 మా 2-0-0

రత్న పురుష లేహ్యము.

బీజాపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, లేక బలహీనులుగ నుండువారల కును, వ్యభిచారములు చేయుచినివారలకును పెద్దటానికొ. హోటలు భోజనము కానేరేచిరువులవలన పీడించు విద్యాధులకు అశృతము వంటిది. పక్షనష్టమునుకట్టిబలుగును ఉత్సాహమును కల్పించును. 40 మా రు 2-8-0

శుక్రసంజీవనీపటి.

తరుచు విద్యాధులలో బ్రాహ్మింబిగయుండు శుక్రనష్టము, మూత్ర స్థలములు, స్వస్థస్థలములు, దానివలన కలుగు దుష్పాసత తొలగించును. పక్షములేదు. 30 మాత్రలు రు 1-0-0

ప్రణామిలు:— 1. అశివాన, 2. రాజమండ్రి, 3. పెద్దాపురం, 4. అనకాపల్లి, 5. విశాఖపట్టణం, 6. ఏలూరు, 7. అమలాపురం, 8. ముని, 9. రామదండ్రపురం, 10. గుంటూరు, 11. జెజవాడ, 12. పాలకొల్లు, 13. బంగారు. 236 కౌషధములు గలవు. కేటలుగు ఉచితము.

ప్రభుత్వ

మీ కిదివర కెన్నడును ఆశాభంగము కలిగింపని స్టూడియో !
భారతదేశపు సినిమాచరిత్రయందు ద్రవ్యార్జనలో వేరొందిన
యీ గొప్ప టాకీలను పరికింపుడు

మొదటిది

అమృతమంథన్

తరువాత

అమర్ జ్యోతి

ఇపుడు

తుకారాం
అన్ యెక్ స్పెక్టేడ్

నటీనటులు:

శాంతా ఆప్టె, వాసంతి, డేటే.

ప్రదర్శింపబడిన స్థలములందెల్లను క్రొత్తరికార్డులను కలుగజేసిన ఫిలిం

ప్రభుత్వ వారి

హిందూదేశము ను రూతలూగించిన మొట్టమొదటి సైరెంటు
యిపుడు టాకీగా వచ్చుచున్న

గో పా ల కృష్ణ

రాధపాత్రధరించిన శాంత ఆప్టెతో త్వరలో విడుదలకానున్నది.

For Bookings Apply to:—**FAMOUS PICTURES**

95, Kiliary Road, Bangalore City.

Phone-2158.

Gram: "FAMOUSFILM"

నెల్లూరు జిల్లా

నెల్లూరుపట్టణమున ఇత్తడితో బిందెలు, జోడుతవలాలు, చెంబాలు, బోగాలు చేయబడుచున్నవి. ఇత్తడిపనిలో చేయితిరిగి మొదలియారు ఒకడు ఏబదిసంవత్సరముల క్రితము నెల్లూరు వచ్చి ఈ పరిశ్రమ ప్రారంభించెను. పేదకాపులు కొందరు అతనివద్ద కూలికి కుదిరిరి. పని బాగుగ నేర్చుకొని కాలక్రమమున ఈ కాపులు సొంతముగ కార్ఖానాలను పెట్టిరి. ప్రస్తుతము ఈ పరిశ్రమలో ఇచ్చట చాదాపు నాలుగువందల మంది పనివాళ్లు ఉన్నారు. వీరందఱును వన్నెకాపులనబడు అగ్నికుల క్షత్రియులై యున్నారు. ఇత్తడి గోకులు మద్రాసునుండి తెప్పించబడుచున్నవి. బొగ్గు హూఘానీతాలూకాలోని ఫార్వెయిక్లట్రాక్టరు సరఫరా చేయుచున్నారు. నెలకు ఐదువేల రూపాయల విలువగల ఇత్తడిపాత్రల వ్యాపారము ఇచ్చట సాగుచున్నది. తంజావూరు, తిరుచనాపల్లి, నెలము, దక్షిణ ఆర్కాటుజిల్లాలనుండి వచ్చు ఇత్తడిసరకుపోటీ ఇచ్చట సౌచ్చుగ నుండుటచే నెల్లూరులో ఈ పరిశ్రమ క్రమాభివృద్ధి నందుట లేదు.

చిత్తూరు జిల్లా

హిందూదేశమునందలి వివిధ ప్రాంతములనుండి అనుదినము పలువురు యాత్రికులను ఆకర్షించుచు గొప్పయంత్రాస్తుల మగుటతోబాటు పస్తువిక్రయమునకు అనువైన స్థలము కూడ నైయుండు తిరుపతి ఈ జిల్లాయందే ఉండుటచే ఇత్తడిపాత్రల పరిశ్రమ ఇక్కడ ఇతరజిల్లాలలో

కంటె హెచ్చు. తిరుపతిలో ఇత్తడి పాత్రలుచేయు కర్మాగారములు పండ్రెండు ఉన్నవి. ఒక్కొక్కదానిలో ముగ్గురు లేక నలుగురు పనివాళ్లు ఉండురు. పనివాళ్లలో చాలమంది మహమ్మదీయులో, కంసాలలో, బలిజలో అయిఉండురు. పెట్టుబడి అంతయు తిరుపతిలోని ఐదారుగురు వర్తకులది. పనివాళ్లకు ఇత్తడిలేకు ఇచ్చి తయారైనపాత్రలు తీసుకుని నిర్ణయము ప్రకారము కూలి యిత్తురు. నంటగిన్నెలు, కేరియర్లు, నీటిబిందెలు, చెంబాలు, అడుక్కులు మున్నగునవి తఱుచుగా చేయబడువస్తువులు. వర్తకుడు ఇత్తడితరగును కట్టుకొనడు. దాని నష్టమునుకూడ పనివాడు భరింపవలసినదే. పని సంవత్సరము పొడుగునను ఉండును. కాని తిరుపతిలో విశేషప్రజా నాకర్షించు బ్రహ్మాత్మపము ప్రతిసంవత్సరము సెప్టెంబరునెలలో జరుగును కావున జూలై, ఆగష్టు, సెప్టెంబరుమాసములందు పని రద్దీగా నుండును. సాధారణముగ ప్రతినెలలోను మూడువందల మణుగుల తూకమువరకుగల పలు రకముల ఇత్తడిపాత్రలు తయారు చేయబడి అమ్మబడును.

కడప జిల్లా

ఈజిల్లాలో ఇత్తడిపాత్రల పరిశ్రమ ఇటీవల అభివృద్ధిచెందినది. ప్రొద్దుటూరుతాలూకాలోని పని పెంటగ్రామము ఇత్తడిపరిశ్రమకు పేరుమోసినది. పనిపెంట జనాభా ౪,౩౬౦. ప్రొద్దుటూరుకు పదునైదు మైళ్లదూరమునను, కడపకు ఇరువది

మైదు మైళ్లదూరమునను నల్లమల లదరిని ఉన్నది. ఈ గ్రామమునందలి ముసల్మానులును, మహారాష్ట్రులును ఇత్తడిపరిశ్రమలో నేర్పనై యున్నారు. వైశ్యుల పెట్టుబడితో ఈ పరిశ్రమ నడుపబడుచున్నది. ఇత్తడి రేకులు కొత్తవి మద్రాసునుండి తెప్పించబడును. పాతఇత్తడి కొనికరగించి గోతపోసి పాత్రలు చేయుటయు కలదు. ఇందుకు వలయు మూసలు చెన్నపట్టణమునుండి తెప్పించెదరు. బొగ్గు సరఫరామాత్రము తృప్తికరముగ లేను. పనివాళ్లకు పని బాగుగ ఉండు వేసవిలో బొగ్గు సరఫరా సరిగ కాదు. నగరలో అడవి ఉన్నను కాల్చినబొగ్గును ఆర్పుటకు తగినసీరు లేక బొగ్గుతయారు కష్టముగా నుండును. ఉదయగిరి, సంభ్యాల, ఒంగోలు మొదలగుతావుల నుండి వర్తకులు వచ్చి, ఈపాత్రలను తీసికొనివెళ్లి మారుబేరమునకు విక్రయింతురు. పనివాళ్లకు సంవత్సరము పొడుగున పనిఉండదు. ఆరుమాసములుమిత్రము పని ఉండును. ౧౯౨౭ నాటికి ఈ పనివాళ్లసంఖ్య ౨౬౦ గా ఉండెను. ఏడాదికి రెండు లక్షలరూపాయల విలువగలపని సాగుచున్నది. ఏటికి ఏడాది పని ఉండుచో ౬ లక్షలరూపాయల విలువగలపని వరకు చేయవచ్చునని అంచనా వేయబడుచున్నది. ఆషాఢ, శ్రావణ, భాద్రపదమాసములలో ఈ పాత్రల విక్రయము విస్తారము. ఇచ్చట చేయబడిన పాత్రలు గట్టితనమునకు పేరుమోసినవి.

కర్నూలు జిల్లా

ఈ జిల్లాయందలి పక్షికాండ తాలూకాలోని దేవనకొండలో ఇత్తడితో చిన్నచిన్న దేవతావిగ్రహములను చేయుచుండువారె. ఆవి తీర్థములందును, సంతలయందును విరివిగా అమ్ముడుపోవుచుండునవి. ముఖ్యముగ బల్లారిజిల్లాలోని ఆదోని తాతాకాలోని మంత్రాలయ మలో వీనివిడుదల విశేషమై యుండునది. వెండి బంగారుపనులు చేయువారే

అప్పుడు ఈ పనినికూడ చేయువారు. ఇటీవల వారు నశించిరి. వారితో ఈ పరిశ్రమయు నశించినది.

ఇతర పాఠశాలములు

అనంతపురముజిల్లాలో ఈ పరిశ్రమ తక్కువ యని చెప్పవచ్చును. బల్లారిజిల్లాలోని వాలేషాలో బండి యెద్దల మేడలలో కట్టు ఇస్త్రాచిగంట నది.

లు చేయుదురు. తెలంగాణమునుండి పల్నాడు, సిద్దిపేట, రామాయనాపేట, లింగంపేట, పానుగల్లు, నింపిరపల్లి, పెబల్లి మున్నగు తొట్టయింను ఇత్తడిపాత్రలు కట్టున గొనుట అందు ముఖ్యముగ పానుగల్లు ఇత్తడి బిందెలు అనుమునకు వెల్లడినవి.

1. హైదరాబాద్ చాలపరకు ప్రెస్సును ఈ ప్రసంగించిన 'Preliminary Report on the Cottage Industries of the Madras Presidency' లోను గ్రహించిన ననుసరించి వ్రాయబడినది.

తెలంగాణము

శీషాద్రి రమణకవులు

నాణెందైన మెఱుంగుకబ్బములతో నవ్యాకృతుల్ వాఙ్మయః
శ్రేణిం దీర్చిన సత్కవీశ్వరులకున్ సేవాప్రదేశంబు, గీ
ర్వాణాంధ్రాదిమకావ్యరత్ననికురంబనన్యందనంబై తెలం
గాణం బప్పుడు నిప్పు డుల్లసిలుటల్ కొతూహలం బూన్పెడిక.

కార్యకార్యవిధిజ్ఞుడై శివమతాఖ్యాసంబులన్ రేణుకా
చార్యుం డిందె రచించె, జైనకవిరాట్సరస్వతప్రక్రియా
వార్యప్రాభవ మిందె చెన్నలరె; విద్వన్మౌళి సింగావసీ
సర్వజ్ఞాంకున కిద్దియే భవన మీఠ్మభాగ్య మెన్నం దగున్.

కమ్మనితెల్లుబాస కొక కమ్మదనంబును గూర్చి కావ్య రత్నముగ నాంధ్రభాగవత కల్పన జేసిన పోతరాజు మా బమ్మెరవాసి, యందుగల పచ్చికచేలను బోతరాట్టదాం కమ్ములు నేడు కన్నడునుగా ; పరిశోధకభావదృష్టికిన్.

రాణియై కీర్తి పారముగన్న రుద్రదేవీమణి మా కులవృద్ధురాలు,
సాహిత్యవిద్యాప్రసాదప్రదాత విఖ్యానాథసుకవి మా యనుగుసఖుండు
వ్యాఖ్యాతృమణి జగద్వంద్యుండు మల్లినాథాగ్రణి మాకు విద్యాగురుండు
సర్వజ్ఞసింగమత్మావతి సాహిత్యభూమి వై నేయు మా పొలముకాపు

అద్వితీయాద్యశిల్పరత్నాకరంబు
ఓరుగలుపురి మాకు విహారభూమి
రాణమీలు తెలంగాణ రత్నగర్భ
మిన్నగా మమ్ము గడుపార గన్నతల్లి.

కూలిన పూర్వదేవాలయంబులనుండి చిలునవ్వు వెలయుచే శిల్పలక్ష్మి
తాళపత్రగ్రంథతనినుండి వృద్ధసువాసిని భారతి పాడుచుండె
శిథిలదుర్గాంతరసీమలనుండి తత్కీర్తికన్యక భావగీతి వినిచె
చిరపరాధీ విశీష్టాంధ్రహృదయంబు పూర్వవైభవ మెంచి పొంగిపోయె

ఈశుభావహావేళ సహిసపూర్వ
గౌరవంబుల బడయఁగా గాంతు నేసి
ఆంధ్రశత్రుండు లోలోన సలరఁజేయ
సరుగుచెందు, త్రిలింగదేశాంధ్రులార !

కవిరాజేంద్రుల కీర్తికామినియు విఖ్యాతాత్మతా భూపతుల్
భూవి గల్పించిన శౌర్యలక్ష్మియు నభోభూభాగవర్యంతమున్
గవితాసూసమరందధారలు తెలంగాణంబుపై జిల్కఁగా
ననలోకించుచు మోద మొందుటకు మే మధ్వింతు మెల్లనస్పృహన్.

వచ్చినది కొండ - కొండవైపు చిత్రము

వచ్చినది రాజమహేంద్రవరము

ఆభరణములను

కొనుటయందు నిజముగా

ఇంద్రజాల మేదియు లేదు.

మహానాథ్ పబ్లికేషన్లు.

ఏ నాడు కౌటములగా వ్రేలి రమ్మకము, నీడ, పేయస్ క్యాబులు
నుట్టికొనుట, పుత్రాదులు నుట్టినట్లు, పుకరమైన కోణుగొలుకు
యగ్గాదోహనములుగా నుండినవి.

అద్భుతమైన పనితనము.

మీరుగి, మీరితో లావాదేవీలు జరిపినచో

అది సులభముగాను

నమ్మకముగాను నుండును

సురాజ్ మల్లు

“మీ విశ్వాసమునకు పాత్రులైన
సగలనర్తకులు”

డైమండ్ మర్చంట్స్

313, యెస్ స్ట్రీట్

మదరాసు

1895 నుండి, అనగా 40 రేపేండ్లకుపైగా, ఇండియాలోను, బర్మాలోను, దానికి
సాటిలేని పేరుప్రఖ్యాతులు కలవు—వారి ఒకే ధరపద్ధతి—అందరికి ఒకే నిష్ణితమైన
గురీడు—మిశ్రుల నాకర్షించగలదు. నాణ్యతనములోను, తృప్తిలోను వారి గ్యారంటీ
ధీరపడుచున్నది. మీ ప్రక్కయింటివా గలత చెల్లించుచున్నానో మీరునూడ అంతే
యిచ్చుచున్నాను. కాబట్టి మీరు పోట్ల ద్వారాగాని, స్వయముగాగాని నమ్మకముగా
లావాదేవీలు జరుపవచ్చును.

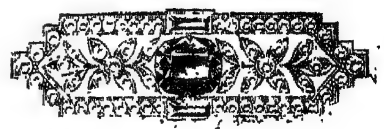
పోస్టుద్వారా

ఆర్డరు చేయుడు

పోస్టల్ ఆర్డర్లు నమ్మకముగాను,

బాగుగాను అమ్ము

జరిగింపడును.

కొత్తకల్పనలు.

359, కాల్బాడేమోడ్

బొంబాయి

134, ముగల్ స్ట్రీట్

రంగూన్

రిజిస్టర్డ్ నెం.

1506

?

అశోకా సుగంధ
పక్కు-పాడి

రిజిస్టర్డ్ నెం.

1506

?

అశోకా శుభ్రత
పాక్కుతూర్

Regd No.

1506

?

ASOKA SCENTED
BETELNUT POWDER

रिजिस्टर नंबर.

1506

?

असोका रसबुहार
सुपारीकी चुरा

మాస్టర్ఫోర్మర్:-

యం. కే. కృష్ణ చౌదరి,

కోయంబూర్.

మద్రాసు హోల్ సేల్ డిలర్లు:-

వి. కనకయ్య చౌదరి అండ్ కంపెనీ,

నైనియప్ప నాయక్ వీధి, ఓ. టి. మదరాసు.

మీ జీవితమును, ఆస్తిని

జూపిటర్ జనరల్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ

లిమిటెడ్ లో భీమా చేయుదు

(స్థాపితము 1919)

<p>అన్ని తరగతుల భీమావ్యాపారము సరసమైన పద్ధతులలో చేయబడును</p>	<p>17 యేండ్ల అను భవముచేతను అన్ని విధములైన అవాంత రములచేతను పరిశీలపబడినది</p>	<p>కంపెనీ అన్ని క్లెయి ములను శీఘ్రముగ పరిష్కరించి యెక్కువ పలుకుబడిని సంపాదించుచున్నది</p>
---	---	---

ఇండియా బర్మా సిలోనులందు ముఖ్యమైన అన్ని వ్యాపార స్థలములలోను మంచి నమ్మకములైన యేజంట్లు గలరు. లండన్ ఆమెరికాలయందు ఆఫీసులుకలిగి కంపెనీవారు క్లెయిములను పరిష్కరించుటకు ప్రపంచమంతటను యేజంట్లను నియమించి యున్నారు.

ఒకకోటి యెనుబదిఅయిదు లక్షల రూప్యములకు వైగా నెక్యూరిటీ కలదు

ఈ కంపెనీ యేజెన్సీ కడు లాభకరమైనది

అగ్నిప్రమాదము, భీమాభీమా వ్యాపారములకు స్పెషల్ యేజెన్సీ పరతులకు వ్రాయుడు :

The Honorable MR.

Narayandas Girdhardas
LOCAL MANAGERS

99 Armenian Street, MADRAS.

నారాయణదాస్ గిర్ధర్ దాస్

నారాయణదాస్ గిర్ధర్ దాస్

స్థానిక మేనేజర్లు

99, ఆర్మీనియన్ పేజి, మద్రాసు.

Phone 3732.

Codes: "BENTLEY'S."

HIGH CLASS VIOLINS, BEST STRINGS & OTHER ACCESSORIES.

2, BROADWAY, MADRAS.

గొప్పరకము ఫిడెల్టి, ప్రేస్టెజియస్ తీగలు, యుంగ్ మెన్స్ గుర్రములు

2 బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

ప్రారంభకులకు పనికివచ్చు ఫిడెల్టి స్ట్రెజిలలోను
మిక్కిలి సరస్వమైన ధరలకు దొరుకును.

RADHA BROS.
OPHTHALMIC OPTICIANS.

174, BROADWAY, MADRAS.

నమ్మకమైనవి, షరీక్షచేసి ప్రశంసించబడిన గొప్పరకము ప్రేములు కలవి.

విద్యార్థులకు తగ్గింపురేట్లు.

26 సంవత్సరములనుండి నాణ్యదనమునకు పేరొందియున్నాము.

మహారాజులు, హైకోర్టుజడ్జీలు, గాంధీజీలు మున్నగువారిచే ఆపరింపబడుచున్న కంపెనీ.

రాధా బ్రదర్స్, 174 బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

బలము ప్రసన్నత

బహుభాష్యలో సర్వజనులకు ఆరోగ్య ప్రసన్నతల విశేష కరుణలు

ఇంటిలోనూ

పాఠశాలలోనూ

బలము ప్రసన్నత
సంపాదకులు
ప్రకటకులు
రచయితలు
ముద్రాణము
ముద్రాణము
ముద్రాణము

ప్రకటకులు
ప్రకటకులు
ప్రకటకులు
ప్రకటకులు
ప్రకటకులు
ప్రకటకులు
ప్రకటకులు

జీవాత్మము

బాలభాగవత

సమ అంశములు

జీవాత్మమును సర్వజనుల బలముగా
నిరూపించుటకు ఈ ప్రకటనలు
ప్రకటించుటకు ప్రయత్నించుచు
ప్రకటించుచున్నాము. ఇట్టి
ప్రకటనలు ప్రకటించుటకు
ప్రయత్నించుచున్నాము.

బాలభాగవతమును, కావ్యమును,
ప్రకటించుటకు ప్రయత్నించుచు
ప్రకటించుచున్నాము. ఇట్టి
ప్రకటనలు ప్రకటించుటకు
ప్రయత్నించుచున్నాము.

ఈ ప్రకటనలు ప్రకటించుటకు ప్రయత్నించుచున్నాము.

1898 నుండి మొదలు ప్రకటించుచున్నాము.

ఆయుర్వేదాశ్రమం,

నాగార్జునాచార్యుల వద్ద, మద్రాసు.

బాగుగా జరిగే : పరిశు

మితవ్యయమునకు

నమ్మకమునకు

యెలిక్కు బల్బులను

కొనుడు.

1,000 గంటలకు

గ్యారంటీ యివ్వబడును.

R. M. S. & CO., ELECTRICAL ENGINEERS,

55/57, Rattan Bazar, Madras.

మోటార్ వాహనము

మోటార్ జనరేటర్లు వగైరా

మోటార్ పంపులు

సీలింగ్ ట్యాంక్ టేబిల్ ఫ్యాబ్రికేషన్

టవర్ హెడ్లైన్—

పరికరములను

యె. వి. రామానుజం శెట్టి

అందు కంపెనీ.

(Rstd. 1863)

12, బ్రాచీ,

మదరాసు.

ఒంటినాళము తోటాతుపాకి

హెచ్. & ఆర్. న్యూ. 45/ . న్యూ. 50/-

రెండునాళము తోటాతుపాకి న్యూ. 65/-

రెండునాళము కేపు తుపాకి న్యూ. 35/-

ఇంగ్లీషు తోటాలు నూరు న్యూ. 10-0-0.

క్యాట్రగు ఉచితము.

మంచి గ్యారంటీతో రిపేరు చేయుదుము.

ద్వాదశలవణవైద్యము రు 1-0-0

ఇందు 12 రుచుభిక్షములతో ప్రసాదమువైద్యము
తనగింట తాను కుడుచుకొనవచ్చును. గర్భిణి
ప్రీతి, పసిబిల్లులు, పుట్టింపు, సేవించినను,
మోతాదు ఎక్కువ సర్కులైనను, ఒక రుచు
మునకు ఒక మూడు వాడినను ప్రమాదము
కలుగదు. నీసా 1-0-0. 0-1-3 మాత్రమే.

నూత్రేండ్లు జీవించు విధానము రు 0-8 0

హోమోపతి సమస్తైద్యశాస్త్రము రు 0-8-0

వలగనవారు :-

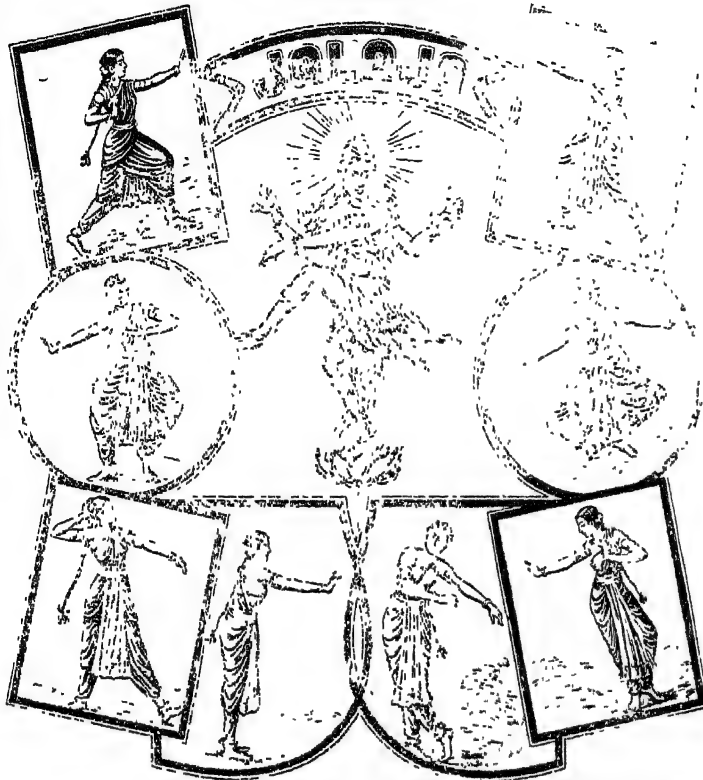
హోమామోపతి మెడికల్ హాల్,

డాక్టరు పి. యల్. నారాయణరావు,

రింతాడ కోటపాడుపాళ్ళు.

నాడవరం (S. O) విశాఖపట్నం.

టర్నికోరియన్ కళాప్రాశస్త్యము

రిన్ సెన్ యేటర్ నారి నొట్ట
మొదటి నాన్యూరత్ మొస తమిళ
చిత్రము.
నిలిసిరిని మొక్కయు గానము
యొక్కయు సౌమ్య సమ్మేళనము
ఆటపాటలతో ప్రదీపించుట చూడ
గలరు.

సాగర్పు విజయ ఫలితము

“జలజా” తేక “గోరి ఆఫ్ డ్యాన్సు”

శ్రీమతి వరలక్ష్మి
భరతనాట్యమున పేరుప్రఖ్యాతులు బహినిన బాలికయొక్క
జ్ఞాపకార్థము నటించినది.
శ్రీమతి భానుమతి
(శ్రీమతి వరలక్ష్మితోడి నటపరాలు)
యింకను ప్రవీణులైన యితరనటీ బృందము

దైరక్ష్మచేసినది
ఆర్. ఆర్. గౌతం, బి. ఏ.
జి. కే. శేషగిరి, బి. ఏ.
మ్యూజిక్ డైరెక్టరు
ఏ. యన్. కల్యాణసుందరం, యం. ఎ.

For Bookings apply to

GENERAL FILM DISTRIBUTING Co.,

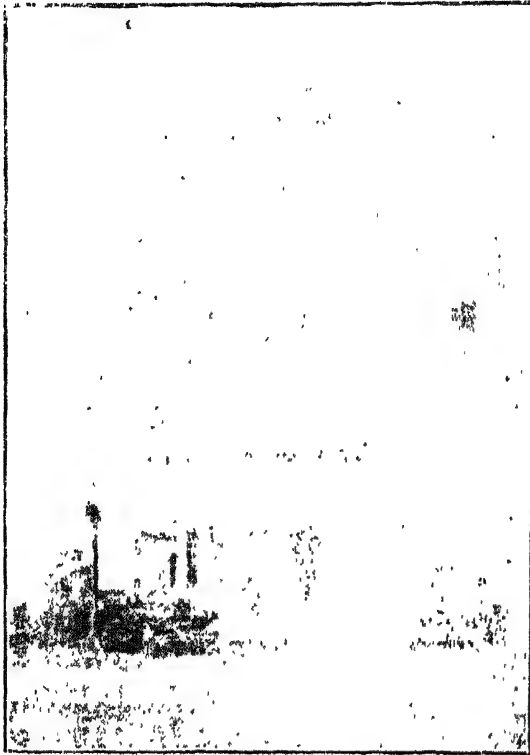
48, Armenian Street,

Tel. Address : “GENFILMS”

G. T, MR

Telephone 424

మీరు మద్రాసుకు వచ్చినప్పుడు

కనులకు యిరువైపు స్థల

ముందు చూచెదరు.

అంతా నన్ను అపరిచితము

ముందుగా నువ్వంటిని

వ్రతి కొనుగోలుదారునకు

లాభకరముగానుండు

స్థలము కలదు.

ది వెల్ పా వ్

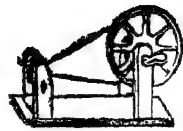
సిల్క్స్, నూలు, యింకా అనేక సరస్థు
ములలో శ్రేష్ఠమైనవాటిని కొనగోరువారు
మామూలుగా వచ్చుచుండు స్థలము.

తేలిక ఖరీదులో గొప్ప విలువగలిగిన సరకులు దొరుకు సరియైన దుకాణము.

ఈ పాపును మీరు తప్పక దర్శించవలెను.

KEWALRAM CHELLARAM
KEWALRAM'S

9-13, Rattan Bazar, Madras.

ఆచంట లక్ష్మీనరసింహము

ఉద్యమ ప్రారంభము

భారతమాతృ గర్భస్థితి ముక్తామణియు, సారథిపామార్తియు, ఆ నే తు హి మా చల పృథ్విని మకుటరహిత సార్వభౌముడను, అనాధ దీనజన బాంధవుడును, దిగంతవిశ్రాంత యశోవిఖ్యాతుడను, నవయుగ ప్రవక్తయు నగు గాంధీమహాశును యీ దేశరాజకీయ, ఆర్థికపారితోత్థ్యమును, ఆజ్ఞానమును పోద్రోసి టకు చేయుచున్న కృషిలో ౧౯౨౧-వ సంవత్సరమున స్థాపించిన యుద్యమములలో ఖాదీ యుద్యమము మొదటిది. చరఖా యాయన జీవనాడి; ఆయన బహిష్కరణము (రీజుకు ౨౦౦ గజముల నూలు వడుకనిది నిద్రపోనను ఆయన వ్రతమును, ప్రపంచ విఖ్యాతమైన ౨౧ రోజుల యుపవాసమునందు సైత మీ దీక్ష నాయన ఎటుల సాగించినదియు లోక మెరిగినదియే). ఆయన హైందవజాతికి ప్రసాదించిన మహాత్మర వరములలో నిది ప్రథమ గణ్యము; అన్నాశురులగు కోట్లకొలది భారతీయ దరిద్రవారాణ్యులకు తారకము. సర్వమత సఖ్యమునకు పునాది; జాతీయ పునర్నిర్మాణ పాదమునకు మూల స్తంభము; గ్రామ సగ్రము లన్నిటికిని జీవగర్భ.

శాంతిమాతయైన చరఖా పునరుద్ధరణమును గూర్చియు, దాని భవిష్యత్తును గూర్చియు జెప్పమ గాంధీజీ సగర్వముగా నది తన కమరత్వ మొక గలదనియు, “చరఖా ప్రాపంచిక జాతులనడుమును శాంతిసామరస్యములను పెంపొందించి, స్వయంకృపిణి దారి చూపును. భావిసంతతులవారు, రాజకీయ, సాంఘికములందు నే నొనర్చిన పెక్కుమార్పులకు నన్ను నిందింపవచ్చును. కాని చరఖా యుద్ధరణమునకుమాత్ర మభినందించకపో” గను ధీరవిశ్వాసము కలదనియు ప్రకటించెను.

౧౯౨౧-వ సంవత్సరము నుండియు నీ పరిశ్రమ యాంధ్రదేశమున దినదినాభివృద్ధిని గాంచుచున్నది. ౧౯౨౧ నుండి ౧౯౨౫ వరకు జరిగిన యభివృద్ధిని తెలుపునాధారములు లేకపోవుటచే, యీ రాష్ట్రమునకు ప్రతినిధి సంస్థ యగు ఆంధ్ర చరఖా సంఘమేర్పడిన ౧౯౨౬-వ సంవత్సరమునుండి

యిప్పటివరకును — ౧౨ సంవత్సరములుగా నీ యుద్యమము పొందిన అభివృద్ధి, పరిణామములను గురించి సంగ్రహముగా నిట వ్రాయబూనితిని.

నైజాము రాజ్యమునందలి తెలంగాణ ముతో కలిసి, ౧౦౫ వేల చతురపుమైళ్ళ విస్తీర్ణమును, ౨ కోట్లపై చిలుకు జనాభాయు కలిగిన రాష్ట్రమున వ్యాపించిన యీ పరిశ్రమనుగూర్చిన పూర్తివివరములు తెలుపబూనుట అసాధ్యమైనను తొలుతటినుండియు నీ యుద్యమముతోగల సంబంధమునుబట్టి యిందులకు సాహసించితిని. (ఇటు చరఖాసంఘముయొక్కయు, తిదను బంధ సంస్థలయొక్కయు వివరములుమాత్రమే తెలుపవలెనది.)

ఖాదీబోర్డులు

ఈ కాలమున ప్రజలకు దానధర్మరూపమునగాక తగిన పెట్టుబడితో ప్రతిఫలమిచ్చు వృత్తిని చూపుట లాభకరమును విశ్వాసముతో మహాత్మాజీ కాంగ్రెసు ఆస్పర్యమున వనూలు పరచిన నిధినుండి యీ యుద్యమమును ప్రారంభించెను. దేశమంతటను ఖాదీబోర్డు లేర్పడి, ౧౯౨౫సంవత్సరమువరకును, ఖాదీకార్యక్రమమును సాగించెను. కాని యీ కార్యక్రమమును తీవ్రతరముగా నొనర్చుటకును, రాజకీయ ప్రాబల్యమునుండి తప్పించి, సర్వమత, పక్షాభిమానపాత్రముగా నొనర్చుటకును దీర్ఘదర్శియగు మహాత్మాజీ సంకల్పించి, కాంగ్రెసు తీర్మానానుసారము అఖిలభారత చరఖా సంఘమును వేరుగా సృష్టించి, దానికి కంలక్షల నిధి నొసంగెను. (ఖాదీబోర్డులు గద్దు పరిచి, పరిపాలనను చరఖాసంఘమున కప్పగించెను.)

ఖాదీ యుద్యమము కాంగ్రెసునుండి వేరుపడుటవలన, నది యెంత త్వరితగతినీ వివిధరాష్ట్రములలో వృద్ధిచెంది నదియు, ౧౯౩౦-౧౯౩౨ సంవత్సరపు సత్యాగ్రహదినములలో ప్రభుత్వమువారి యుద్యమమును రాజకీయములతో నంటగట్టి, ఎక్కు అర్థి నెన్నుల ఫాలుజేయ యత్నించి విఫలమైనదియు గనునిందినవారికి మహాత్ముని దీర్ఘదర్శిత్యము

బోధపడగలదు. ఆ సమయమున ప్రభుత్వము వారి రాష్ట్రమున, శాతవి సత్యాగ్రహ శ్రమమువంటి సంస్థలను పాడుచేసెయు, ప్రజలకు భీతి గల్పించియు, ఖాదీప్రచారకులను నెన్నాడియు నెన్నో యాటంకములు కలిగించిరి. కాని యీ యుద్యమమునకు మాత్రము హానియొనర్ప శక్తులు కాలేదు. నేను అట్టి ప్రభుత్వము మారి యీ పరిశ్రమను గుర్తించి, యిందు పనిచేయువారికి సహాయ మొసంగుటకుగాను యీ సంవత్సరము ౨ లక్షల విగాళ మొసంగుట భావ్యభివృద్ధిసాచకమై, కాలపరిణామమును దెలుపుచున్నది. ముస్లిం దునైత మీ విధానము సాగించబడి, మహాత్ముని కృషి యనతికాలమున సాఫల్యము కాగలదను నాశ వాడముచున్నది.

ఖాదీపరిశ్రమ కవకాశములు

ఈ పరిశ్రమను సాగించుటకు మనరాష్ట్రమున గల యవకాశము లపారములు. కావలసినంత ప్రత్తి పండుచున్నది. గ్రామములందు వేలకు వేలు సజీవములును, పటిష్ఠములునగు చరఖాలును, చాలినన్ని మగ్గములును కలవు. ఈ వృత్తికి సంబంధించిన పనివారందరును దేశమున విరివిగా నున్నారు.

సంతోషకరమును మరొకవిశేషమేమన, యీరాష్ట్రము పంజాబు, రాజస్థానువంటి రాష్ట్రములవలె నేయొకమాదిరి గుడ్డనోగాక శ్రీమంతులకు, మగ్గము తరగతివారికి, నిరుపేదలకు కావలసిన సన్న దుహలములు, పట్టు సరిగెరకములు, సాదారకములు, ముదుగురకములు వగైరా సమస్తవిధములైన గుడ్డలను ఉత్పత్తిచేయుచున్నది. ౮ సంవత్సరముండి ౨౦౦ల సంవత్సరవరకు వస్త్రము లీ రాష్ట్రమున తయారగుచున్నవి. భారతవర్షవాసు లందరిని దిగ్భీమ నొందించు రింగుమల్లిస్లు, గ్లాసు మల్లిస్లు మనమే తయారు చేయగలిగియుండుట మహాదృష్టము. ఈ వస్త్రములకొరకు యితర రాష్ట్రీయు లందరును ఆంధ్రులకు కేలుమోడ్చువలసినదే! అటులనే యీ రాష్ట్రపు మొదటిరకము సన్న బట్టయు పితాపుర యుత్పత్తియు కూడ ప్రశస్తిగడించినవి.

ఆంధ్ర చరఖాసంఘము

అఖిలభారత చరఖాసంఘము యొక్క ఆంధ్రశాఖ ౧-౩-౨౬ తేదీనీ గుంటూరునందు ప్రారంభించబడెను. ఈసంస్థకు ప్రారంభము నుండియు దేశసేవాధునికులగు శ్రీకొండా వెంకటప్పయ్యపంతులుగారు ఏజంటుగాను, త్యాగధనులగు శ్రీ గొల్లపూడి సీతారామ శాస్త్రిగారు గౌరవ కార్యదర్శిగాను యుండి ౩ సంవత్సరములు ఘనమున కృషియొనర్చి యుండిరి. ౧౯౨౯-వ సంవత్సరము నుండియు నీసంస్థకు ఆంధ్రనాయక మణియు, నిర్మాణ క్రియాదక్షులునగు భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య పంతులుగారు గౌరవ కార్యదర్శిగాను, వారికి తోడునీడయై నిరంతరము ఖాదీయభివృద్ధికిని, శ్రేయ కళాలాభివృద్ధి మనకును కృషిసల్పుచున్న శ్రీమహారి నారాయణమూర్తిగారు కార్యదర్శిగాను ఉండి యిప్పటికిని వారే దానిని నడపుచున్నారు. వీరి కాలముననే ఖాదీయద్యమము పెక్కు విఘ్నములను గడచి, నలుదెసల బ్రాకి, ప్రభుత్వ దరణకు బాత్రుయై, సర్వత్రా ముఖమైన యభివృద్ధిని గాంచుచుండుటచే ఓరు సార్థకజన్మ లని చెప్పవచ్చును. శ్రీ డాక్టరుగారు బహు కార్య నిమగ్నులయ్యును, యీ యద్యమ నిర్వహణము నెఱచుచున్న శ్రద్ధకు గాంచిన వా రెల్లరును నివ్వరపడగలరు. ౧౯౨౯-వ సంవత్సరమునుండియు నీసంఘ కార్యచరణ కలంకారీ, అద్దకము పరిశ్రమల కాట పట్టును, చరిత్రాత్మకమునగు మచిలీపట్టణము నకు మార్చబడి, ప్రస్తుతము విశాలమైన స్వంత భవనము కలిగియున్నది.

ఈ సంఘమునకు ఖాదీబోర్డునుండి మార్చబడిన మొత్తము రు. ౯౦,౦౯౬-౩-౩ లును, నాగులాపల్లి టౌనునివారణిని బాపకు రు. ౯౦౪౨-౧౫-౩ లును మూలధనముగా నీయబడెను.

అతివిశాలమగు నీరాష్ట్రమున కీపెట్టుబడి చాల దని నాయకు లొత్తిడిచేయ, బాపుశీ శరీరశ్లేషమును, శ్రమను లెక్కించక ౧౯౨౯-వ సంవత్సరములో మిక్కిలి యుష్ణమాసములగు ఏప్రిలు, మేమాసములందు ఆంధ్రదేశసంచార మొనర్చి, పెక్కు పట్టణములను, ౩౧౫ పల్లెలను సందర్శించి ఖాదీ నిధికిగాను రు. ౨,౭౬,౦౦౦ విరాళములు వసూలుపరచి, అందుండి ఆంధ్ర చరఖా సంఘమునకు రు. ౧౫౬,౦౦౦ ల

నిచ్చెను. మరియు నీరాష్ట్రమున ఖాదీ పని సాగించుటకుగాను కీ. శ్రీ. డాక్టరు బ్రహ్మ జోషుల సుబ్రహ్మణ్యంగారికి ౨౦ వేలును, సి. వి. రంగం శ్రేష్ఠిగారికి వేయిరూపాయ లును, కర్నూలు స్వదేశీస్తోర్సు తరపున వైద్యనాథయ్యగారికి వేయిరూపాయలును అప్పగా నిచ్చిరి.

చరఖాసంఘం ఉత్పత్తిస్థానములు

౧. శ్రీకామేశం సన్న కేంద్రము:—ప్రస్తుతము యీ సంఘముతరపున ౮ వుత్పత్తిస్థానములు పనిచేయుచున్నవి. వీనిలో ౨ నాలుగు ఉత్పత్తికేంద్రములు (అమృతలూరు, కురుమద్దాలి)ను, మిగతవి నాలుగు వస్త్రపులులనుపూడతయారుచేయునవియు నై యున్నవి. వీనిలో ముఖ్యతమమగు శ్రీకామేశంకేంద్రము విశాలపట్నం జిల్లాలో నున్నది. యీ కేంద్రముక్రింద పనిచేయు గ్రామములు విశాఖపట్నం, గంజాం జిల్లాలకు చేరియున్నవి.

చరిత్రాత్మకములగు సన్న మిట్టలు పూర్వము డక్కాలోను, ఆంధ్రదేశమున నీ ప్రాంతములలోను తయారయ్యెడివి. ఏకామిట్టల దొర్నాగృహశ్రమన క్షణప కేషముల్లనను ౧౪౦ ద్రులయదృష్ట్యేను మంచిదనుటచే నీ ప్రాంతమునమాత్ర మా కృషి ప్రార్థనగా చావసేదు. (౧౫౦ సంవత్సరములనాటి పట్టుకొలి సన్న మీరయొకటి ఆంధ్రచరఖాసంఘమువారి యధీనమున నున్నది.) ఆచటి శ్రీమంతుల యభిమాన, ప్రోత్సాహములవల్ల ౧౯౨౧-వ సంవత్సరమునకు బూర్వము కొలదిమంది యీ వృత్తివల్ల వినియోగించెడిరి.

౧౯౨౧-వ సంవత్సరములో ఆంధ్రదేశసంచారమున మహాత్మాజీ యొక్కగు పొంతుగు సన్నతానును బహుమాన మీయగా, నాయన మిక్కిలి యబ్బురపడి, దానిని ఖద్దరని నమ్మజాలక, వాస్తవము తెలిసికొనిరమ్మని దేవదాసుగాంధీ నీప్రాంతములకు బంపెను. దేవదాసుగాంధీ గ్రామములకు బోయి, యచటి ప్రజలెటుల పత్తిని మన్నితముగా విడదీసి, స్వయముగా పట్టి, ఏకుకొని, యత్వద్యుగ్ధమైన సన్న నాలు వడుకుచున్నదియు, ఆగాలితంతువులను నిపుణులైన యచటి నేతగాండ్లెటుల చిత్రవిచిత్రములైన, మేలిరకముల యంచులతో నేయుచున్నదియు కన్నారగాంచి, బాపుతే కెరింప ఆయన ఈ వుత్పత్తి నాటి

ర్వదించెను. అప్పటినుండియు, ప్రతికొంగ్రెసు ప్రఖ్యాత ప్రవక్తనలులోను యీ ప్రాంతపువడుకు, నేతపూర్వమున ఆ స్వనిం దబట్టటయ, నాగు వేలకొలది ప్రజలనులయెగుట తమకదా వైశద్యమును నటించి, ఆంధ్రనాయక గుంజెర్రి, ప్రతిపలు వాణ్ణింపుటయు జరుగుచున్నది.

౧౯౨౧-వ సంవత్సరమునుండి ౧౯౨౮-వ సంవత్సరమువరకు నీ ప్రాంతముల బ్రయోజము వర్తకునే న్యాపార మునగ్గుచుండిరి. క్రమము ౧ రాష్ట్రముంతటిచుండినగా, బరగాష్ట్రముల నుండియు నా గుంజెర్రికి గిగాకి నొచ్చుగానే వర్తకులు బాధల కాలించి, యెగుమను గడలనుండే నారి ప్రవహద్రులు లన్నిటిని రద్దుపరచి, ౧౯౨౯-వ సంవత్సరము నుండిగను చరఖాసంఘము స్వయముగా ననుసరింపజే ప్రయత్నించుచుండు సాగించెను.

౧౯౧౯-వ సంవత్సరమున నీవకొన్న యంతెలుబట్టి యచటి (౨౫ సంబరనుండి ౬౦ సంబరవరకు) నుమచులు వసకునారు ౪,౩౨౭ గురనినగా, వారి గ్రామములు ౧౧౬ నియు, పట్టుకొలినాలు (౪౦ సంబరనుండి ౨౦౦ సంబర వరకు) వకునగాని సంస్థ ౧౫౭౦ మంది యనియు, వారు నివసించు గ్రామములు ౨౬ నియు తెలిగించుచున్నది. వారముల కొక సారి శ్రీకామేశం, బుడిది, బొంతుగు, నింతా, గింజెపుగ్రామములలో జరుగు సంవత్సర వినగాలు యుబడుచుండును.

ఈ కేంద్రమున విశాఖకు వస్త్రపులు, ప్రియమైనను చాల నొచ్చునున్న క గువను నునే బాధదాయకములు. ఇవిగలదు లిదెన్నములలోరింనుమ ప్రమే తుగారయ్యెడివి. (ఒకవుంగరముచ్యారా ౫౪౪ వస్త్రపు ౧౬౫. లపాడవుగల సన్నతాను దూర్పు కీలకును. ౪౪ రకం వస్త్రపులుగల గజం ౧౬౩౩-౧౬౫-౧౦) ప్రస్తుతం పైవానిని మించిన నాణ్యములొ గ్గాను మిట్టను తుగారనచున్నది. వీనిధగ ౫౧-౩౪-౮-౧౦. యీ కేంద్రము ప్రస్తుతము పొలుకు బకరూపాయల గుంజెర్రిని చేయుచు, యింకను అభివృద్ధి కవకాశము కలిగియున్నది. ప్రస్తుత మిచటి యుత్పత్తిని బొంబాయి, గుజరాతురాష్ట్రీయ తెక్కువగా కొనుచున్నారు.

ఆంధ్ర రాష్ట్రము : ఖాదీవర్గము

ఆంధ్రదేశపు మహారాజులు, జమీందార్లు, శ్రీమంతులు యీ పరిశ్రమను ప్రోత్సహించి, వృద్ధి నొందింతురుగాక!

౨. పురిటిగడ్డ, ఘంటశాల, గూడవలి కేంద్రములు:— వీనిలో మొదటి రెండును కృష్ణా మండలమునను, చూడవడి గుంటూరుమండలముననుగల మొదటిరకం సన్నబట్టను తహసీలు చేయు కేంద్రములు. ఇచట తహసీలువస్త్రములు ౨౦-౩౦ సంబర్ల సన్నము గలిగి, మధ్య మకరగతివారికి అందుబాటుగా మండును. ఈ ౩ కేంద్రములను ప్రస్తుత మొకలక్షరూపాయల యుత్పత్తిని గలిగి, యభివృద్ధి కవకాశములు కలిగియున్నవి.

౩. కందుహరు కేంద్రము:— నెల్లూరు మండలమున మెట్టప్రదేశములగు కందుహరు, కనిగిరి తాలూకాలయం దీ కేంద్రము ౧౯౨౨-వ సంవత్సరమున తొలుత కీ. శే. ఆచంట సత్యనారాయణగారిచే స్థాపించబడినది. ఆంధ్ర మాత యనునవిడ్డలలో నొకఁడు నాకర్మ పీఠము త్యాగసమై తను, ధన, మనఃప్రాణములను ఖాదీ సేవకై యర్పించి ఈ కేంద్రమును స్థాపించి, యద్వితీయమున కృషి నొనర్చి, ౧౯౨౬-వ సంవత్సరమున సచటనే కీర్తిశేషుడయ్యెను. ఆత్యభిరామ మొనర్చిన యీ యజ్ఞాశేఖరుని కృషి కీ కేంద్రమే నేపథ్యవస్తాక చిహ్నమై యుద్ధావహమునది. ఇచటియుత్పత్తి ౧౨-౨౦ సంబర్ల మధ్యమండి, రెండువరకును గుడ్డయని వ్యవహరింపబడుచున్నామంతటను మంచిపేరు కలిగియున్నది. ప్రస్తుత మిచట సాలుకు ౪౦,౫౦ నేలరూపాయల ఖాదీ యుత్పత్తి యగుచున్నది. పేదనారగు నేలకొలది వడుకు వీరుడు నేతకుటుంబములను, సమృద్ధియగు పత్తిపంటయొ కలిగి యీ ప్రాంతము ఖాదీ యభివృద్ధి కపారావకాశములు కలిగియున్నది.

మరియు నిచటనుండియే రాష్ట్రములోని సన్న ఖాదీ యుత్పత్తికి వలయు చక్కని ౧౦,౦౦౦ మణులమాది ప్రతివత్సరమును ఎగుమతి యగుచున్నది.

ఇదేమాదిరి గుడ్డ సుత్పత్తిచేయు గురవారెడ్డి పాలెమును మరొక కేంద్రము ఒంగోలు తాలూకాలో నున్నది.

చరఖాసంఘ వస్త్రాలయములు

ముఖ్యపట్టణములగు మద్రాసు, నెల్లూరు, బెజవాడ, గుడివాడ, బందరు, కాకినాడ,

విశాఖపట్నం, మెలియాపుట్టి, శ్రీకాకుళము లలో నీసంస్థాపన వస్త్రాలయములు పనిచేయుచున్నవి. మైనతెలిసిన వుత్పత్తిస్థానములలో మాడ విక్రయములు జరుపుదురు.

వ జె సి లు

ఈసంఘమునకు చెందిన వస్త్రాలయములు లేని పట్టణములలోను, పల్లెలలోను ఖాదీని విక్రయించుటకై యీ సంఘముతరపున రూ. ౨ లక్షల వస్త్రాలయములు పనిచేయుచున్నవి.

ప్రయివేటు సంస్థలు

మొదటినుండియు నీరాష్ట్రమున చరఖాసంఘము ప్రయివేటుసంస్థలు ప్రోత్సహించి యుండుటచే వీరియభివృద్ధి బాగుగానే యున్నది. వీరు దామాషాను చరఖాసంఘము కంటె రెట్టింపు వుత్పత్తి, విక్రయములు కలిగి యున్నారు. ఇటీవల మహాత్మాజీ నూతన కార్యక్రమ ములులోనికి వచ్చినపిమ్మట వీరిలో చాలామంది చరఖాసంఘముతో సమానముగా నిలువలేకపోవుటచే గ్రహపత్రములు వదలుకొని వెనుకకు జారుచున్నారు. ప్రస్తుత మున్నవారిలో చాలమంది, వుద్ధము ప్రారంభమునుండియు నున్నవారగుటచే చరఖాసంఘముతో బాటు కష్టనిష్ఠులగుట కొన్ని తుదివరకు నిలువజేదరని నమ్మకవచ్చును.

౧౯౩౩-వ సంవత్సరమునందు నేయబడిన లెక్కలనుబట్టి, ప్రయివేటుదారు లీ పరిశ్రమ యందు శిల్పాలవాసీగా నీదిగువ విధమున పెట్టుబడి పెట్టియున్నారు.

చిత్తూరు జిల్లా	౧,౫౦౦
కర్నూలు	౩,౦౦౦
(ఇటీవల నీజిల్లాలో మరి పెట్టుబడి పెరిగెను)	
తూర్పుగోదావరి	౩౦,౦౦౦
ప. గోదావరి	౫,౦౦౦
కృష్ణా	౧౪,౫౦౦
గుంటూరు	౮౬,౦౦౦
నెల్లూరు	౨౧,౦౦౦
ఆనంతపురం	౮,౫౦౦
బళ్లారి	౧,౫౦౦
నైజాము	౩౬,౫౦౦

మొత్తం ౨,౨౦,౦౦౦

వీరిలో గుంటూరుజిల్లా ఖిద్దరు సంఘము వారు ముఖ్యులు. వీరు గుంటూరుమండల మంతటను వుత్పత్తి, విక్రయశాలల నేర్పరచి, సాలుకు లక్షరూపాయల వ్యాపారమును చేయుచున్నారు. ప్రస్తుతిము వీరికి గ్రహపత్రము లేదు.

కీ. శే. గాక్షురు బ్రహ్మజోష్యుల స్వబహ్మిణ్యంగారు సీతానగరమునను, సీతాపురం లోను వుత్పత్తిస్థానముల నేర్పరచి, ఖాదీ యుద్ధమాభివృద్ధికొరకు చాల కృషి చేసి యుండిరి. వారు దివంగతులగుటచే ప్రస్తుత మా కేంద్రములు చరఖాసంఘము క్రిందకు రానున్నవి.

ప్రస్తుతము పనిచేయుచున్న గ్రహపత్ర సంస్థలలో ముఖ్యులను, వారు పనిచేయుచున్న కేంద్రములను దిగువ తెలుపుచున్నాను.

1. తుని కేంద్రము.
 ౧. రాపర్తి జగన్నాథంగారు.
 ౨. కాపుల తమ్మరాజుగారు.
 ౩. తినుట వెంకట పెద్దిరాజుగారు.
2. సీతాపురం కేంద్రం.
 ౧. తినుట వెంకట పెద్ది రాజుగారు.
 ౨. మల్లాల వెంకట గోపాలరావుగారు.
 ౩. గౌతమీ సత్యాగ్రహశ్రమం — తూ. గోదావరి జిల్లా
3. చేబ్రోలు కేంద్రము.
 ౧. మల్లాది రాఘవయ్యగారు.
4. రేపల్లె కేంద్రము.
 ౧. రావు వెంకయ్యగారు.
 - గుంటూరు జిల్లా
5. వీరన కనుపూరు.
 ౧. పోలవరపు గోవిందరావుగారు.
 - నెల్లూరు జిల్లా.
6. తాడిపత్రి.
 ౧. ఎమ్. వీరభద్రరావుగారు.
 ౨. రాయలసీమ ఖిద్దరుసంఘము.

వీనిలో కట్టకడపటిదగు రాయలసీమ ఖిద్దరు సంఘము శ్రీమూల లక్ష్మీనారాయణగారి సంగినరు. ౧౫,౦౦౦ల పెట్టుబడితో ఇటీవలనే ప్రారంభమైనది. ఈసంస్థ యచిరకాలముననే కాఖోపఖాలుగా రాయలసీమ యంతటను వ్యాపించి, యితర మండలములకు తమవుత్పత్తిని బంపి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కేతయతోడ్పడుగాక!

ఆంధ్ర రాష్ట్రము : ఖాదీపరిశ్రమ

లేకుండ జీవనము చేయగలుగుట ఖాదీ మాహా తృప్తియు గాక వేరేమి ?

ఖాదీ ద్వారా హరిజన సేవ

ఈ యుద్ధమును దరిద్రనారాయణులందరికిని, ముఖ్యముగా సంఘగుర్ణయును పాలై యాధునికీకరించుచున్న హరిజనులకును తోడ్పడే సమర్థమైయున్నది. పూర్వము హరిజనులకుం బయలులో సన్ననినూలు వడుకగలుగువారు పెక్కుమంది యుండిరిని "మాటనూలు సన్నము, గట్టియని తలపాగల వుపయోగించువా" గని నేటికిని జనులయందూ వాడుకలో నున్ననానుడి సనుసరించి తెలియుచున్నది. (అటులనే మాదిగలలోకూడ సన్ననూలు వడుకువారు కొందరు నేటికిని కంగు కూర్చుంటున్నారని వాస్తవములలో నున్నారు.) కాని దౌర్భాగ్యవశమన నిటవల పీరిలో యీ కాశలము నశించుటచే, తిరిగి యీ కుటుంబము లందు చిరఖాను ప్రవేశపెట్టి యత్నములు జరుగుచున్నవి. ప్రస్తుతము చిరఖాసంఘ వివిధశాఖలలోను ౧౦౦ మంది హరిజనులు మాత్రము వడుకుచున్నారు.

ఈ కుటుంబములలో నేతవృత్తి యింకను సజీవమైయుండుట గొప్పవిశేషము. చిరఖా సంఘము తరపున కంగుకూర్చు, గురవారెడ్డి పాలెములలోను, ఆంధ్రజాతీయకళాశాల లోను సుమారు ౧౨౦ మంది హరిజన నేత గాండ్రులు, కార్యాలయమున యిగవురు హరిజన నౌకర్లును బనిచేయుచున్నారు. పీరిసంఖ్య యింకను త్వరలో పెరుగునూచన లున్నవి.

ఘంటసాల నారాయణమూర్తి, పువ్వాడ సత్యనారాయణగార్లను యిగువురు ప్రయివేలు శిష్యులవర్తకులు సుమారు ౨౦ మంది హరి జననేతగాండ్రుకు బని యిచ్చుచున్నారు.

ఖాదీధరలు, నాణ్యములలో నభివృద్ధి

స్థానంధములలోకంటె యిప్పుడు తయారగు నన్నిరకములలోను పుంజుములు తరుచు చేయబడి, ఖాదీ నాణ్యములలో చాలాయభివృద్ధిచెందినది. ఖాదీధరలు ౧౯౨౭-వ సంవత్సరమున సాదారణములలో ౧౧-౧౨-౦ వంతునను, శ్రీకాకుళంరకములకు ౧౧-౧౨-౦

నుండి ౦-౪-౦ వంతునను తగ్గించబడెను. మరల ౧౯౨౮-వ సంవత్సరములలో నొకసారి యు, ౧౯౩౩-వ సంవత్సరములలో ౨ సార్లును సుమారు ౧౧-౧౨-౦ వంతున తగ్గించబడెను. ఇటీవలనుమాత్రాక్షి నూతనవిధానముననుసరించి వడుకుపాలి పెంచుటచే ధరలు ౧౧-౧౨-౦ నుండి ౧౨-౧౨-౦ వరకు పెంచబడెను. అయినను ౧౯౨౯-వ సంవత్సరమున ౧౧-౧౨-౦ ధరగలనుడ ౧౯౩౩ లో ౧౧-౧౨-౦ లకును, నేడు ౦-౯-౯ లకును తగ్గినదన నీలో పుగా నెంతకృషి జరిగినదియు, ధర లెంతతగ్గినదియు సులభముగా గ్రహించవచ్చును. మన ఖాదీ యిప్పటికిని తిరుగ్రూరుఖాదీకంటె ౧౧-౧౨-౦-౯, ౦-౧౨-౦ చవుక.

ప్రక్కపట్టిక యంకెలనుబట్టి ఖాదీపరిశ్రమ యీవత్సరములలో ౧౯౨౦-మందివిక్రయవారికి, ౧,౩౨, ౬౧౬ మంది వడుకువారికి, ౯౪౭౦ మంది నేతగాండ్రుకు నాశ్రయమిచ్చె ననియు, దామాషాను ౫౦౦ గ్రాములలో, సాలుకు ౧౫౦ మంది విక్రయవారు, ౨౦,౦౦౦ మంది వడుకువారు, ౧౦౦౦ మంది నేతగాండ్రు పని చేయుచున్నారనియు గ్రహించగలము. పీరి కీయబడిన మజూరిలను ప్రక్కపుటలోని పట్టిక తెలుపుచున్నది.

డాక్టరు పట్టాభిగారు తెలిపినటుల "ఖాదీ దేశీయుల జాతీయభిమానమును, పుద్గమ తీవ్రతను తెలుపు బరూమిటరు"గా నున్నట్లు పై యంకెలనుబట్టి మనము గ్రహించగలము. దామాషాను సాలుకు ౫ లక్షల ఖాదీ యుత్పత్తియై విక్రయమగుచున్నది.

గాంధీజీ సత్యాగ్రహమును సాగించిన ౧౯౩౦, ౧౯౩౨ సంవత్సరములలో ఖాదీ పుత్పత్తి విక్రయము లత్యధికముగాను, ౧౯౩౬ లో అత్యల్పముగాను కౌన్పించుచున్నది. ౧౯౩౬ లో పుత్పత్తి విక్రయములు తగ్గుటకు నూతనవిధాన మమలులోనికి వచ్చుటయు, ధరలు పెరుగుటయుకూ కారణములై యున్నవి. ౧౯౩౨కు యీవల పుత్పత్తి విక్రయము లుత్తగ్గుటకు దేశమునావరించిన ఆర్థికదుస్థితియు, జాతీయోద్యమమాంద్యమును ముఖ్యకారణములు. గతవత్సరము కౌంగ్రెసు ప్రభుత్వ మేర్పడి, జాతీయశక్తులు విజృంభించవారంభించుటచే (ఈ అంకెలు యింకను అసంపూర్ణములు) అమృతములు రెట్టింపైనవి. రోజుకు రోజు యీ యుద్ధమును నవనవోత్సాహ

ఖాదీపరిశ్రమయందు నిమగ్నులై యున్నవారియు,

వారి కీయబడిన మజూరిలయు అంకెలు

చిరఖాసంఘం లేక సంస్థలు	సం రం	గ్రామముల సంఖ్య	విక్రయవారు	వడుకువారు	నేతగాండ్రు
చిరఖాసంఘం	1927	—	26	2,378	255
"	1928	609	3౯9	16,౯29	1032
"	1929	674	436	20,716	1246
"	1930	687	428	20,779	11౯2
"	1931	873	74	14,308	5౯8
ధృ. సంస్థలు	"	441	95	19,559	1833
చిరఖాసంఘం	1932	357	—	2౯,000	2400
ధృ. సంస్థలు	"	500	—	—	—
చిరఖాసంఘం	1933	827	౬0	11,366 - 1౯0	488 - 10
ధృ. సంస్థలు	"	50౦	84	41,౯49	1098 - 25
చిరఖాసంఘం	1934	456	60	14,985	౬64
ధృ. సంస్థలు	"	122	48	6,231	5౯4
చిరఖాసంఘం	1935	288	—	—	—
ధృ. సంస్థలు	"	186	—	—	—
మొత్తం			1660	1,72,616	9,470

ఆంధ్ర సత్రిక బహుధాన్య సంవత్సరాది సంచిక

సంవత్సరం	చరఖాసంఘం లేక ధృ.సంస్థలు	ఏకడుహాలి	వడుకుహాలి	నేతహాలి	చలవహాలి	కుట్టుహాలి	మొత్తం సంవత్సరములో యిచ్చినహాలి
1927	ధృవపత్రసంస్థలు చరఖాసంఘం	4,046	1,74,648	1,46,703	—	—	3,25,396 48,002
1930	{ ,, ధృ.సంస్థలు	{ 1,387 14,911	{ 1,08,015 1,04,364	{ 1,21,042 1,64,011	{ — —	{ — —	{ — —
1931	{ చరఖాసంఘం ధృ.సంస్థలు	{ 9,286 18,828	{ — 78,326	{ — 1,18,499	{ — —	{ — —	{ — —
1932	{ చరఖాసంఘం ధృ.సంస్థలు	{ 3,076 17,881	{ 42,005 1,24,893	{ 80,916 1,96,251	{ 2040 —	{ 2,145 —	{ — —
1933	{ చరఖాసంఘం ధృ.సంస్థలు	{ 1,818 —	{ 71,178 93,438	{ 82,235 89,824	{ 1521 —	{ 4,286 —	{ — —
1934	{ చరఖాసంఘం ధృ.సంస్థలు	{ 2,430 4,500	{ 56,218 95,139	{ 49,130 62,449	{ 2,203 —	{ 5,629 —	{ — —
1935	{ చరఖాసంఘం ధృ.సంస్థలు	{ 2,590 —	{ 53,672 —	{ 47,905 —	{ 24,84 —	{ 4,196 —	{ — —
1936	{ చరఖాసంఘం ధృ.సంస్థలు	{ — —	{ 26,768 32,706	{ 18,671 27,125	{ — —	{ — —	{ — —
నెరళి మొత్తం		80,446	11,87,210	8,208	16,256	25,97,819	

అసంపూర్ణము లగు నీ యంకెలను బట్టియైనను, సాలుకు 3 1/4 లక్షల ధనప్రవాహము పట్టణములనుండి గ్రామములకు ముగిసిన మనము గ్రహించగలము.

ముతో పరుగులువారును, పూర్వపు ఆభివృద్ధి నొంద యత్నించుచున్నది. ప్రస్తుతము భారతదేశమున ఖాదీయుత్పత్తిరాష్ట్రములలో నీయాంధ్రరాష్ట్రము నాలుగవస్థాన మాక్రమించుచున్నది. ఆంధ్రసోదరులయభిమాన ప్రోత్సాహముల నవ్వారిగ గాంచి, నూతన వత్సరమున నీపరిశ్రమ గతవత్సరముల రికార్డుల నన్నిటిని తలదన్నీ యత్యుత్పాదనము పొంద నున్నది.

నూతన కార్యక్రమము

౧౯౩౫-వ సం॥ రమునుండియు, మహా తుగ్గుడు చరఖాసంఘదృష్టిని వ్యాపారము నుండి స్వయంపోషకవిధానమువకును, పట్టణములనుండి పల్లెటవసు, పట్టణవాసులనుండి జానపదులవంకకును మరలెను; ఇరఖాసంఘ ఆదర్శము వ్యాపారదృష్టితో వుత్పత్తి, విక్రయములు జరుపుటేగాక దేశీయలయందు స్వయంపోషకవిధానము వృద్ధియగునట్లును, ఏ రాష్ట్రమున తయారైన ఖాదీ యారాష్ట్రముననే ఖర్చుగునట్లును చూచుటగా నుండు వలెనని స్పష్టపరచెను. మరియు, తరతరములనుండి యమలులో నున్నను, ప్రస్తుత

మున్న వడుకుహాలి భుక్తికి చాలని దగుటచే రా గంటలకృషికి కనీసం ౧-౩-౧ లుండువలె నని, యీ పరిశ్రమయందు పాల్గొనువా రందరు ఖాదీనే గరించునట్లు చూడవలెనని యీ

రాష్ట్రద్యోగము. ఈ విధానము వలన మొత్తపు గ్రామస్థులను ఖాదీ గ్రామముల వృద్ధిచేసెను, రెండవవత్సపు కొలదిగా ధనమును గురుకు పేతను యీ గురుద్యమమునందు నుత్పత్తి

రాష్ట్రములోని ఖాదీ వుత్పత్తి విక్రయముగా సంక్షిప్త

సంవత్సరం	మొత్తం వుత్పత్తి	మొత్తం విక్రయం
1926	3,50,100	5,19,110
1927	3,70,292	6,07,898
1928	3,92,987	3,74,120
1929	3,40,215	4,17,715
1930	7,99,780	8,06,889
1931	8,89,826	7,96,623
1932	7,60,978	5,88,749
1933	7,60,963	4,47,714
1934	4,09,396	4,04,740
1935	3,41,366	4,07,565
1936	2,41,361	1,87,445
1937	2,54,074	3,59,882

మొత్తం వుత్పత్తి ౯8,17,318 మొత్తం అమ్మకం ౯9,18,1౯0
అంకెలు అసంపూర్ణములు.

ఆంధ్ర రాష్ట్రము: ఖాదీహాశ్రమ

వము కలుగునని వర్కరులెల్లరును భయపడిరి. కాని యమోఘసంకల్పుడగు మహాత్మాశీ యుద్దేశించినప్రకార మీ విధానము నిర్విఘ్నముగా సాగుచున్నది. ఖాదీ ధారణమువలని లాభములను గ్రహించిన గ్రామీణులు దానిని సంతోషముతో ధరించుచున్నారు. తాత్కాలికముగా తగినను ఖాదీయమృకములు ప్రస్తుతము యథాశీతికి వచ్చినవి.

ప్రభుత్వసహాయము

కాంగ్రెసుప్రభుత్వమునా కి సంవత్సర మొసంగినవిరాళమును, నూలు వడుకువారికి వార గకి ౦-౦-౩ చొప్పునను, నేతగాండ్రకు గ గకి ౦-౦-౯ చొప్పునను పంచిపెట్టుట ద్వారాను, నూతన రాట్నపరికరములను, ఏకుడు బద్దలను తక్కువ ఖరీదులకు అందచేయుట చేతను యీపరిశ్రమయందున్న పనివారందరును అపూర్వోత్సాహంతో పనిచేయుచున్నారు. త్వరలో యింకను వేలకొలదిమంది కొత్తవారు వడుకుటకును, ఖాదీని నేయుటకును పూనుకొనగలరు. ఖాదీ వుత్పత్తి, విక్రయము లీ వత్సరము అపూర్వముగా పెరుగుట నిశ్చయము. అశ్వత్థమ గ్రామోద్ధరణ కార్యమును నీ పద్ధతిని ప్రభుత్వమువారు యింకను సాగించి, గ్రామములం దీ పరిశ్రమ

స్థావర మేర్పరచుకొనునట్లు తోడ్పడుదురని, మరియు ఖాదీసంస్థలు వుత్పత్తికాలమున విక్రయము లండమిచే దూది నూలు నిలువచేయుటకు, హెచ్చు వుత్పత్తి చేయుచుటకు వీలుగాకుండ నున్న యిబ్బందులను తగిన ఆర్థిక తోడ్పాటు చూసి తీర్చెదరని ఆశించుచున్నాను.

మఱియు మైసూగు, బరోడా సంస్థానముల మాదిరిగా నీ వికాలరాష్ట్రమున గల రాజులు, మహారాజులు, జమీందార్లు తమ ప్రాంతములలో నీ పరిశ్రమను బ్రవేశపెట్టి, కడుపునింపె తిండియు, కట్ట బట్టయు లేక అల్లాడు తోడి దేశీయసాదరుల కాధారము చూపవలెనని విన్నవించుచున్నాను.

ఖాదీధరల పంపకము: విజ్ఞప్తి

విదేశీ, మిల్లువస్త్రములకంటె ఖాదీ కొంచెము ప్రీయమైనను, ఖాదీకై వెచ్చించు ప్రతిరూపాయయు ఎట్లు వ్యయమగుచున్నదో యీదిగువ యంకెలనుబట్టి గమనించినవారు యితర వస్త్రములను ధరించనొల్లరు.

పత్తిపంపించు రైసుకు ౦-౩-౯
పత్తిపట్టునానికి ౧-౦-౬
ఏకుడు మనిషికి ౦-౧-౯

వసుకు నామెకు ౦-౩-౯
నేతగానికి ౦-౪-౯
చాకలికి ౦-౦-౬
అమృతపుదారుకు ౦-౧-౦

నెరశి ౧-౦-౦

ఈ విధముగా మనము వెచ్చించు ప్రతి పైసయు నీ దేశముననే నిలుపు భాగ్యులక్ష్మి యగు ఖాదీని గూర్చి గాంధీజీ లంకామైదు యాత్రసందర్భమున నుడివిన వాక్యములనుదాహరించి ఈ వ్యాసముచు ముగింతును:

“నా దేశమున అరాన్నము భుజించువారును, నోజునకు అర్థలూట యన్నము లభించనివారును కొట్లకొలది యున్నాగు. మీరు శ్రమపడి మా గ్రామములను దర్శించునెడల, అచట మీకు అర్థభోజనులై, కళాకాంతులులేక వెల్వెలబారు మొగములతోడి జీవచ్ఛవములు కాన్పింతురు. ఇట్టి ప్రజలతోహాసిన నేటి భారతవర్షము ప్రపంచమునకు కళంకదాయకము. ఇట్టి యన్యాలకు చేతినిండ పనికల్పించి ఆహారమొసగి, జీవనప్రసార మొసగునెడల నా దేశము ప్రపంచమునకు తోడ్పడగలదు.”

ఆంగ్రెసోదరు లీ సందేశ పరమార్థమును గుర్తించి, ఖాదీ పర్యతోముఖాభివృద్ధిని గాంచునట్లు కృషిసల్పుట కర్తవ్యము.

జన్మభూమి

గుఱ్ఱప్పడియ ఆంజనేయులు

ఇలువేల్పుగా నిల్చె నేపుణ్యసీమలో హరిహరస్వామి, శేషాద్రిజాని;
నాయకప్రౌఢిఁ గన్నాఁ డేధరిత్రీపై విష్ణుదేవుఁడు, విశ్వపేశ్వవహుఁడు;
కాపురంబుగ నెందుఁ గాపుండు ముమ్మూలఁ బాలితాంతర్వాణి, గూలపాణి;
ప్రవహించు నేదివ్యపథి సప్తశాఖలై చదలేటియమృతంబు సంతతంబు

మిత్తి నెచ్చోటఁ గొనగోట నెత్తివైచుఁ
గొండనెత్తాల తరులతాగుల్మతతులు;
పూత కమ్మహితాంధ్రభూమాత కాత్మ
జలము మనుజులలోఁ గృతాంధులము మేము.

కనకసానువుతోడఁ గచ్చెఁ బూనిన మేటి వింధ్యాచలేంద్రంబు వెల్లిగొడుగు;
మస్తకస్యస్తరామఃపదాబ్జరేణువు దక్షిణాపధము కుంభనపుగడ్డె;
సస్యజీవనలు కృష్ణాగౌతమీముఖ్య పుణ్యాఁ గానభూలో చులనరూపు;
లేయెండతాల్పుతోల్లిటి ముద్దుఁ గొను నంగజలధిరాజము వన్నె లోలుకు నలున;

సిరి కిరవు; మద్రపురమాళి చరణవీరి
భారతోర్వివిభాగముల్ బంధుకోరి,
కర్ణచారిణి చల్లని కడుపుతోడు
ఎల్లజగముల మాతల్లి కెవ్వ రీడు ?

తీర్చి దిద్దినది వైదికరంగవల్లులు తనవల్కులుగుముత్యానితోడ
నిండించినది ఖండఖండంతరద్రోణిఁ దనకళావిజ్ఞానధనముతోడ
వెలయించినది నదీవిభుముంగురులపెంపుఁ దననావికాలతాగ్రతములతోడ
కావించినది పాలగచ్చు దిగుహలలోఁ దన సద్యశస్సుధాద్రవముతోడ

నమ్మహాదేవి యలఁతియే ? యద్రగహ్వ
రాంతరాత్యంతదంతురితాళలాండ
శిల్పిచతురాస్య జనయిత్తి, సిద్ధగాత్తి
హార్దసముపేత, అస్మదీయాంధ్రమాత.

ఆజగదేకవంద్య మృదులాంకమునక బసిపాపనై, యని
ర్వాఙ్మజనుఖానుభూతి యుగపంక్తి నిమేషములట్లు పుత్తు; లే
జాజుల తోడికోడలగు జానుదెనుంగునఁ బల్కరించి, యీ
భూజగమెల్ల ముంతు నవమోహనమోద పయోధివీచిక.

ఆరసి కన్నులకా దెలుచినప్పుడె దప్పికదీటుఁ దత్ప్రయో
ధారలఁ గ్రోలి, ప్రాకులిడి, తల్లిశరీరమునకా దదీయవి
స్తారదయాప్రసాదమున సారెకు వర్ధిలుచున్నవాఁడ ; న
క్కారదోక్కారగణ్య కధికంబగు వైవము మాకుఁ గల్గునే ?

పుప్పొడులు గావు పచ్చకప్పురము గాదు
గందవాడి కాదు, కాదు చొక్కపు జవాది
తనువు సోకిన సురభిలోత్సాహ మొదవు
జన్మభూరేణువుల మంత్రశక్తియేమొ ?

తన్నినను ద్రవ్వినను బ్రశాంతము వహించుఁ,
గోరి ప్రజనెల్లఁ దలనిడికొనుచుఁ బ్రోచు
నెటుఁగ దలనట నిసుమంతయేని, జన్మ
దాతికన్నను మాజన్మదాతి మిన్న.

తన చిన్నారి యనుంగుబిడ్డలనిమిత్తానకా మదీయాంబ వె
చ్చని కన్నీటఁ గపోలరక్తిమము హెచ్చు, ముష్కరప్రాత్యచ
క్రనితాంతోద్ధతిఁ గాలలీలఁ ద్రిజగత్కల్యాణదంపా పురా
తనశోభకా బెడవాసెనయ్యె ! “ మసిపాతక గట్టు మాణిక్యమై ”.

కూలిన కోటలు, నేలకు
ప్రాలిన ఖిల్లాలు, పాడువడిన సగరముల్
ప్రమోలఁ గనుపట్టువేళ ని
రాలంబనవీధులందు మాన్పడిపోదుక.

ధాత లిశించినాఁడ ! మసతాతలు తామె బిగించినారొ ! కా
ల్పేతులఁ గట్టివైచిన విసీ ! కొఱమాలిన దాన్యపాశముల్,
శీతలమయ్యె రక్త ; మవశిష్టము జీవకణము ; కాని మ
న్మాతృసదానుచింతనమె మాయెద వైద్యుతవాహి యయ్యెడిక.

తమసర్వస్వము దేశమాతృచరణద్వంద్వైక్యపూజాసమ
ర్థము గావించిన రాణ్మాహేంద్రులు, సుధీరత్నంబు, లాచార్యస
త్త్వము లీనాఁడును మన్మనోనభసి నుద్యత్తారలై యాత్మతే
జములకా జీల్చుచున్నవా రిదె నిరుత్సాహాంధకారచ్ఛటక.

పాలించి రొకనాఁడు పాటలీపురహస్తిశైలమధ్యక్షోణి శౌర్య మెనఁగ
మరలించి రొకనాఁడు మాద్యద్విప్రోదగ్రహరభూషణాహిసీ ప్రళయరేఖ

ఆంధ్ర వ త్రి క - బహుధాన్య సంవత్సరాది సంచిక

చెక్కించి రొకనాఁడు శ్రీజయస్తంభంబు లఖలదిక్కుల సువర్ణాక్షరముల
పలికించి రొకనాఁడు ప్రస్తుతుల్ గంధర్వసీమంతిసీవిషంచికలమీద

ఆంధ్రభూపుత్రులు మదీయాగ్రజన్ము
లమ్మహాత్ముల భవ్యరక్తాగ్నిశకల
మారిపోలేదు, నిపుఱునఁ గూరి మరగి
యున్న దీగుండెలోఁ జూచుకొన్న నిపుడు.

దాతృత్వప్రథముల్, మహాధనులు, విద్వాంసుల్, కపింద్రుల్, ధరా
నేతల్, సీతకళాయుగధరులు, మన్నీ లాంధ్రు లున్నారు మ
ద్యాతల్; మాతకు లే దయో! తుదకుఁ జింతాకంతయున్ నేవ్చు — ని
ర్భూతంబై యిది ప్రీల్చుచున్నది మనఃకాయంబు లశ్రాంతమున్.

అన్నదమ్ముల కయ్యంబు లంతరించి
స్వీయరాష్ట్రంబు గ్రమ్మరఁ జేతి కొదవి,
దాన్య ముడినోయి, మా కన్నతల్లిమైన
తెలుఁగునాడున కేనాఁడు దిగులు తీటు?

ద్రవిడ కేరళ మహారాష్ట్ర బేహారాదు లంతంత నిలిచి జోహారు లిడఁగ
నిజకిరీటచ్ఛాయ సీరాకరము దాఁటి బ్రహ్మభూములకు శోభను ఘటింప
చలువచూపుల వింత చెలువంబు లభినవకేదారపటలితోఁ గ్రీడ నల్సి
విశ్వమోహనరూపవిక్రాంతి భూగోళపటదర్పణంబునఁ బ్రతిఫలించు.

నర్భకుల కెల్ల నుల్లాస మతిశయిల్ల
నాత్మసామ్రాజ్యవిజయసింహాసనమున
వేగఁ బట్టాభిషిక్తవై వెలయు మమ్మ!
జన్మభూమి! ననుస్కారశతము సీకు.

ప్రగపట్టిన పన్నగిలా ఆ లోయలోనికి చొచ్చుకపోయాను.

ప్రతివంకరూ ప్రత్యక్షమైన ప్రకృతి దృశ్యసౌందర్యం మహాకావ్యంలో పుటలు తిప్పినప్పటి రసానుభూతిలా గున్నది.

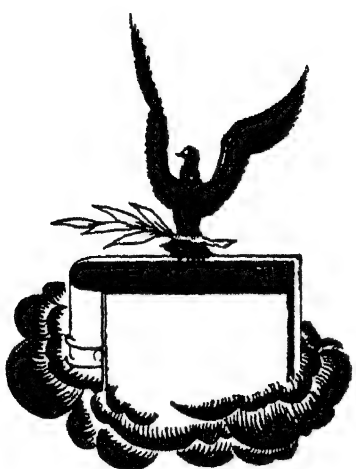
నాలుగు మెలికలు. ఒక్కొక్క మెలిక మూడువందల ధనువులు. అర్ధాశుస్వారూపమైన ఎప్పటికప్పుడు ఆఖరులా వోచిన ఆ మెలికలో రెండువైపులా నదీదేవత సంతరించిన నలభై నిలువుల యెత్తు నల్ల రాతిగోడలు. చెట్లు దట్టంగా పెరిగిన కొండచరియలు, వాటిపై నీలాలశిఖరాలు. కారుగున్నల్లా, భయంకరమైన ఖడ్గమృగాలల్లా పశివున్న నల్ల రాతి బండల్లో ముప్పై ధనువుల వెడల్పున రాగమాలికలు వాడుకుంటూ భోగీర ప్రవహిస్తున్నది.

పారిజాతవనాలు, అడవిమల్లెలు, ఇప్ప చెట్లు, చీకటిమానులు, నల్లమగ్గులు, రెండు ఆ కొండచరియల్నుండా నిండి ఉన్నవి.

దురాన్నుంచి ఘంటానాదాలు, భిట్టల మంత్రస్వనాలు తుమ్మెదల ఝంకారాలతో, పక్షుల కలహాశితాలతో కలిసి వినవస్తూన్నవి.

విహారానికి వచ్చిన మృగినై ఆ లోయ చొచ్చుకుపోతిని. మావాండ్లు వెనకనే నెమ్మదిగా వస్తూ ఉండిరి. "అమ్మాయి! ఒంటరిగా ముందు వెళ్లిపోకమ్మా!" అని మా అమ్మ అన్నమాట ఎక్కడో దూరాన్ని వినబడింది. ఒకమలుపు మళ్లించి. ఎట్టయెడట దివ్యదర్శనం.

భోగీర ఉత్తరవాహిని అయిన అర్ధచంద్రాకారంలో నదికి ఇరవై ధనువులయెత్తున రూపై త్తిన మంత్రస్వదర్శనంలా గుహలు, చైత్యాలు, విహారాలు ఒక శిల్పమాలిక, దూరాన్నుంచి కళ్లలో ఇంద్రధనువులాడుతూన్నవి. స్తంభాల శిల్పవిన్నాసము, చిత్రకాశలం, విగ్రహాల సుసౌష్ఠవమూర్తిత్వము, ఆహారే! భిట్టల కాశేయ కాశ్మీర కుసుమవర్ణ వికాసము, విద్యాగ్ధుల ధవళవర్ణ భాతవిలాసము, నాగగుల జానపదుల వివిధవర్ణ నివీరవిచిత్రత్వము—ఒక్క పెద్ద చిత్రంలా ప్రత్యక్షమైంది.

భోగీరలోయ

అడవి బాపిరాజు

కళ్లు మూసుకొని తథాగతుని ధ్యానించుకొన్నాను. భోగీరాశ్రమ మహాపరిషత్తు సంఘారామానికి స్వాదయంలో చేయైతి జోహారు లభించుకొన్నాను.

నీళ్లకు నదిలోకి దిగేవాళ్లు, రంగురంగుల కలకాలసు భుజాలమీద అలంకరించుకొని మెల్లైక్కివాళ్లు, యోషలు, పురుషులు, బాలికలు, భిట్టలు; ఒకసారి భానాలు హృదయాన్ని నింపివేస్తుండగా, ఒకసారి భానాలులేని నైతన్యరహితహృదయం కలదాన్ని అవుతూ ఆహూతిని, వైకుంఠ విద్యార్థులు, భిక్షుకులు నాకేసి లేరిపార చూస్తున్నది నేను గమనించనేలేదు. ఆ ప్రశమదర్శన ముహూర్తము పరమపూజ్యమైంది.

ఆ పవిత్రప్రదేశంలో అడుగుపెట్టి అపక్రూతి మ్రోయించలేదుగదా నేను? ఏవో కిగ్గ అలుముకుపోయింది.

మా గురువులు శిష్యార్థులు. ఆయన మోము హిమాలయశిఖరంలా కాంతిపూరితమైంది. ఆయన సాధారణంగా మాట్లాడరు. అనే నాలుగుముక్కలూ నూకైలై, నూత్రాలై ప్రత్యక్ష మవుతూఉంటవి.

చిన్నతనాన్నుంచి చిత్రలేఖనాది కళలంటే చెలిమికత్తెల్లా ఆడుకొంటూ ఉన్న

నన్ను ఆ ఉత్కృష్టవిద్యలో. సంపూర్ణ యోగనిష్ఠాపరిపూర్ణను చేయడానికై మాళివ మహారాజ్యభార భారంధుర్బులైన మాతండ్రి గారు, మహామంతులు ఆనందమనువులవారు నన్ను ఈ ఆశ్రమానికి ఒక్క పవిత్రముహూర్తాన పంపించినారు. మా కుటుంబం అంతా వచ్చి మా నాయనగారు ఇదివరకే నిర్మించిన గుహాచైత్యాన్ని అలంకరించిన ఆజ్ఞ యిచ్చినారు. అలంకారాదికాలన్నీ పూర్తికాగానే మహాత్మవంతో ఆశ్రమచార్యులకు సమర్పించాలని మా నాన్నగారి సంకల్పము.

ఆ గుహాచైత్యానికి ప్రాంగణమంటపము పూర్తి అయ్యింది. స్తంభాలు, శిల్పాలు, విగ్రహాలు, భిట్టలు నివసించడానికి లోని గదులు, శిలాతీర్థాలు, ద్వారశిల్పాలంతా రాలు, గర్భగృహశిల్పాలు, తథాగత గంభీర శిల్పమూర్తి, ఆసనము, ఛత్రము, తోరణాలు, ధర్మసక్రము-అన్నీ పూర్తిఅయ్యాయి. వివిధ దేశాలనుంచి శిల్పము, చిత్రలేఖనము నేర్పుకోవచ్చిన శిష్యులు, పనివాండ్రు చిత్రలేఖనాలంకారము పూర్తిచేస్తున్నారు.

మహాశిల్పి, చిత్రభవననిర్మాణ కళాకాశలి మా గురువులున్నా తమ శిష్యులతోపాటు మగ్ధులనుండవ మంతా జాతకగాఢలు, అలంకారచిత్రములు వేస్తున్నారు.

ఒకచోట చిత్రకల్పన ఒక శిష్యుడు వ్రాసి గురువులకు చూపిస్తున్నాడు. గురువులు దానిని సవరించి వేయవలసిన వర్ణాలు చెప్పి వేరొక చోటకు వెళ్తారు. వర్ణాలు పూర్తిచేసి వేరొక శిష్యుడు నివేదించును. గురువులు రంగుల పాత్రలలో తూలికలు ముంచి చిత్రాన్ని తప్ప దిద్దుతున్నారు. గురువులే వేరొకచోరూపకల్పన కల్పించి నలువురు శిష్యులచే వర్ణాలు నింపించుతున్నారు. చిత్రకల్పన, రూపసృష్టి వర్ణి కాల్పము అంతా మా గురువులే కొన్నిచోట్ల సంకల్పించి అద్భుత భావాత్మక కళాచైదగ్ధ్యము ప్రత్యక్షము చేస్తున్నారు. దినముదినయూ ఆ విచిత్రోత్సవము సందర్భిస్తూ గుండెలు నృత్యాలు సల్పముగ్గ నై పోతూఉంటిని. నా కళ్లు అరమూ

తలు దాల్చినై; నాయవ్యసము పొంగి దిశ
లంటినది. నా అంగుళులు విధాతృస్వజనా
భావాలై కల్పనకై యోగగీష్ఠ వహింప
ఉన్ముఖాలైనవి.

ఆజ్ఞకై గురువులకడ మోకరిల్లినాను.

౨

ఎవరో బాలిక నా యెదుట మోకరిం
చింది. ఆ మూర్తి వస్త్రాడన్నదని గ్రహించి
డంతోనే కన్నులు చటుక్కున మూసుకు
న్నాను.

“ఎవ రీమె?”

ఆమెతోమాడా వచ్చిన ఒక వృద్ధ—

“స్వామీ, ఈ బాలిక మాశవప్రభుని
మేనమరదులవారున్న, మాశవదేశానికి ముఖ్య

మంత్రులున్న అయిన ఆనందవసువులవారి
ఏకతనయ. చిన్నతనాన్నుంచి చిత్రలేఖన
ములో మంచి చాతుర్య మలవరచుకొన్నది.
ఐనా ఆమె శక్తికి తగిన గురువులు లభించక
పోవటంచేత విద్య వృద్ధిపొందినది కాదు.
జనదేవుని ధర్మప్రచారంలా, తమ కిన్నీ
లోకాల్ని ఆవరిస్తూ వుండటంచేత తమ పాద
సన్నిధిని శుశ్రూష చేయటానికిని మా అమ్మ
యిగారు వచ్చారు. చిత్రవిద్యద్వారా నిర్వాణ
మార్గాన్న స్వేషించటానికి మా అమ్మయిగారికి
దీక్ష యివ్వవలసినదని ఆనందవసువులనారు
నూ, మేమున్ను ప్రార్థిస్తూన్నాము.”

“ఎవరయ్యా! అక్కడ? ఈ పితాచాలని
నాదగ్గర కెవరయ్యా వదిలిపెట్టింది? గురు
ద్రోహం తలపెట్టిన పాపాత్ములైన శిష్యు లెవ
రయ్యా వారు?” అని పెద్ద గొంతుతో
అరచినాను.

ఆ వృద్ధ అంటేట “అమ్మాయిగారు! లెండి
పోదాము” అనుచుండ, నేను చెంగన ఆమె
పైనుండి దాటి ఏడేని గొణుగుకొంటూ వెళ్లి
పోయినాను. నాసీరాశ్రమ సంఘాచార్యులైన
సత్యశిల శిష్యాచార్యులకడకు చేరుకొన్నాను.
సత్యశిలాచార్యులు నూరేండ్లవృద్ధు. స్వస్వ
శాస్త్రసంపన్నుడు. ఇంతైనా వీడిపోని శక్తి
సంపన్నుడైన ఆ మహాశ్వుడు నన్ను ప్రక్క
నున్న కుశాసని గుహన అధివసంప కీసి, “తండ్రి!
ఏమంత తొందరపాటుతో వస్తూన్నావు?”
అని ప్రశ్నించాడు.

పవిత్రులైన ఆచార్యులనిరి మావాలకు
నమస్కరించి “భయంకరమైన ఒక విషయం
చూచి తమకు నెప్పవలచుకొన్నాను. ఈ
ఆశ్రమానికి ప్రస్తుతం నేను వచ్చినప్పటిను
నాకు రెండు వివితంబొంది ఆశ్రమాన్ని
కొన్ని తరుణాల్లో మసగిచేసి, ఈను కల్గిస్తా

లోటస్ మహల్ - హంపి

పరమశ్రమణకుడు నాకు ప్రసాదించిన ఈ నా కొద్దిదగ్గ సంఘానికి, లోకానికి అర్పించాలని ఈ సంఘారామం ప్రవేశించాను.

“అవును, ఆ ఆశయాలకు భంగం ఏమి వచ్చింది తండ్రి?”

“ఒక బాలికకు నేను చిత్రవిద్య నేర్పాలట, స్వామీ!”

“మాశవ మహామంత్రి ఆనందవసువు పాప మెరగని తన కుమార్తెకు నీచేత విద్య నేర్పించాలని ఆశించి తథాగతుని పాదంబ్రాల ఆశ్రయిస్తున్నాడు, బాబూ!”

“నా నియమానికి వ్యతిరేకం గదా, ఆచార్యుడేనా!”

“అంత కఠిననియమం ఎందుకు పూనానో నేను తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నం చేయలేదు. నిన్ను అడగలేదు. పురుషునికి బద్ధ శత్రువు కాదగిన అవమానం స్త్రీ ఏమి చెయ్యగలదు, తండ్రి? పురుషుని ఉత్తమశక్తిని పైకి విజృంభింపచేయడానికి స్త్రీయు నున్నా, స్త్రీయుక్క వచిత్రశక్తిని తేజవిల్ల జేయడానికి పురుషునున్నా ఉద్బుధించారు. పవిత్రులయిన నాగాగ్ధనాచార్యులవారి ఉపదేశం అట్టిదే; తథాగతుని పరిత్రగ్ధురూ అదే!”

“ఆలాగయితే భిక్షుక, భిక్షుణీ దీక్ష లేందుకు గురుడేనా?”

“ఓయి వెట్టివాడా! దీక్షలేనిదే నిర్వాణ మార్గం ఎట్లా అన్వేషిస్తావు? ప్రాపంచికమారుడైన ప్రాపంచికాతీతమైన ధర్మాన్ని అన్వేషించాలి. ఆ దీక్షలో, ఆ తపస్సలో స్త్రీ పురుషుల శక్తికొకటై అడ్డం రాకూడదు; అంటే, స్త్రీపై పురుషునికివాంఛ, పురుషునిపై స్త్రీకి వాంఛా పోవాలి అంతవరకు ప్రపంచంలో ఉండి శివభక్తులై ధర్మమార్గావలంబకులై చివరకు ప్రపంచం వీడి నిర్వాణార్హులు కావాలి.”

“ప్రసూ! నాగాగ్ధనాచార్యుడేవులు నివసించిన పరిత్రసంఘారామం ఉన్న శ్రీపర్యత పురం కృష్ణాతీరాన్ని ఉన్నది.”

“అవును, ధాన్యకటక నగరానికి ఎగువను”.

“అక్కడ ఒక శిల్పి ఆంధ్ర బ్రాహ్మణుడు యువకుడు ఉండేవాడు. ఆతడు సాంఖ్య యన సగోత్రుడు. ఇత్యోకుమహాప్రభుల ఆస్థానశిల్పి.”

“బాధదీక్ష వహించినవాడా?”

“బుద్ధదేవుని విష్ణుని తొమ్మిదవ అవతారమని నమ్మినవాడు. శిల్పకర్మకీర్త్య మోక్షం దూరమౌవాలన్న సంకల్పం కలవాడు. సాందగ్య తత్వోపాసి.”

“బుద్ధుడే పరమావతారం. ఆతని పూర్వ అవతారాలలో ఒకటి విష్ణు అవతారం.”

“ఆ శిల్పికి వసంతపుష్పాల సౌరభము, నీలకాశము, మేఘాల నీలితానులు, చిరుగాలిలో పుట్టిన చిన్న కెరటాలమీద ప్రసరించి తళుకుమనే చంద్రికరణాలు, సెలయేటి పతనాల తుంపురులు, ఇంద్రధనస్సు అందులు, లేజిహసల ముడ్రాలు, సుందరీమణుల అపాంగ వీక్షణాలు పులకరాలు కలుగజేసి ఆతన్ని శ్వేతతారాదేవి పాదాలకడ మోకరిల్ల జేసేవి.”

“ఇంత నశ్వరమైన సౌందర్యాన్నా ఆతను ఆరాధించినది?”

“ప్రసూ! సంఘారామంలో, రాజప్రాసాదాలలో ఆతనూ, ఆతని శిష్యులూ సృష్టించిన శిల్పాలూ, చిత్రలేఖనాలూ, ఆయానగరాలలో ఆతడు నిర్మించిన భవనాలూ, స్థూపాలూ లోకమోహనమై వెలిగాయి.”

“పరమదేవుడైన మహాశ్రమణకునికి గొప్ప భక్తుడే.”

“చిత్రం! ఆతడు ఇత్యోకు రాజకుమారి నొకరైన ప్రేమించాడు. ఆమె ఆతని దివ్య ప్రేమను గౌరవించి తిరిగి ప్రేమించినట్లు అభి నయించింది.”

“ప్రేమించనేలేదా ఏమిటి?”

“స్వామీ! ఆమె శక్తిహృదయ, వృథాడంబరం కలిగిన విచిత్రస్వరూపమైన మాన్యశీమాతంవంటిది. ఆతని ప్రేమలోకాల నావరించింది. ఆమె అంతకన్న అనంతమైన ప్రేమలో ఆతన్ని ముంచినట్లున్నట్లు నటించింది.”

“ఏ మానెట్టి ఆ బాలికకు?”

“స్వామీ! స్త్రీ హృదయం ఎవ్వరు ఎరుగ గలదు? రాజబంధునైన ఆమె తండ్రిని ఆమె పాణిగ్రహణానికై ఆ శిల్పి యాచించాడు. తండ్రి సంతోషముతో అనుమతి యిచ్చాడు. కాని కపటనటనానటి, కల్పితహృదయ యైన ఆ బాలిక ‘నే నేమిటి! ఈతనిని పెండ్లి చేశోవట మేమిటని వెడనవు

నవ్వించి. ఆశిల్పి హృదయంలో చీకటి ఆవరించుకుంది. భయంకరమైన తుపానుమబ్బులు పట్టించి. దావాసలం అశవుల్ని మండించి నవ్వుడు ఉద్బుధించేపాగా ఆతని జీవితం క్రమ్మి వేసింది. ఆతనికి వైవం లేదా, బుద్ధుడు లేదా, ధర్మం లేదు, ప్రేమ లేదు.”

“ఎంత వెట్టివాడై పోయినాడు!”

“వెట్టివాడుకాదు స్వామీ! సర్వజ్ఞానయానశించిపోయిన పిచ్చివాడయిపోయాడు. ఆతని జీవితంలోని దుర్భర విషాదము హాలాపాలమై సమస్త భువనాలూ దహించటానికి బయలుదేరి నట్లయింది. దేశాలు తిరిగితిరిగి ఈ ఆశ్రమానికి చేరుకొన్నాడు.”

“ఓయి వెట్టిబాలుడా! యితవిషాదగాథా నీది? అందుకనా స్త్రీలోకంమీద నీకింత కోపము?”

“కోపముకాదు, భయము స్వామీ! తమ పాదసన్నిధి చేరుకుని కొంత ఊరట పొంది జగద్గురునైన పరమశ్రమణకుని అవతార మార్జునైన మీకు నానేవ అర్పించి భౌతిక వాసనలనుండి దూరమై నిర్వాణానికి అర్హత సంపాదించుకోవటానికి దీక్షవహించాను. నేను పూనిన ప్రశిష్టలు తమకు నివేదించి శిల్పకళా దీక్షకు పూనితిని. ఈ విషాదచరిత్రుణ్ణి ఒక బాలికకు గురువు కమ్మని ఆజ్ఞాపించటం నా మోక్షానికి నన్ను మారంచేయటం అని మనవి చేశాంటూన్నాను.”

“బాబూ! బుద్ధదేవుని పరమకరుణచేత అనన్యమైన మానవసేవ నాకు లభించింది. లోకాన్ని శంతరించటానికి పూనుకొన్న నాకు మానవహృదయం పూర్తిగ తెలుసును. శిల్పి నైన నీ చిత్రవృత్తిలో ప్రేమనశించక లోతుల అణిగిఉన్నది. నిర్వాణపథార్థినై యున్న నీవు స్త్రీ విషయమై భయము సంపూర్ణంగా నాశనముచేసికోవలసి ఉంటుంది. స్త్రీ మాయా దేవిమొక్క అంత; ప్రజ్ఞాపరిమిత; శ్వేతతారాదేవి. ఈ బాలికకు నీవు చిత్రలేఖన విద్య నేర్పి నీతపస్సు పూర్తిచేసికో. భయపిడచము నీ హృదయాన్ని ముక్కలు చేయకుండా చూచుకో!”

మేము ఒక్క విఘటికాకాలము నిశ్చలులమై జేణువనము అను కేరగల అనుహాచైత్యం లో సంధ్యాకాలము దోరరంసుల పాకించే వరకు ధాన్యకటకపు పాలరాతి బుద్ధదేవుని

విగ్రహాలెల్లా కూర్చుండిపోయాము. నా హృదయంలో జడత్వ మావరించింది. దూరాల పుట్టి యోజనశతాలు ప్రవహించి, ప్రవహించి, ఒడ్డుకు చేరి విరిగిపోయే కెరటంలా నా ఆలోచనలు వికలాలు అయిపోయినవి.

3

శ్రోత స్పృహ నాయులైన మాచిత్రాచార్యులు విసవిసల్లిపోవడంతోనే అక్కడ ఆగలేక పరుగిడిపోయాను. నా హృదయం పన్నిగా మృత్యుయపాత్రలా భిన్నమైపోయినది. దానీజనము ఆశ్చర్యంపడుతూఉండగా, తల్లి నెలనెలపోతూ ఉండగా విసవిస నడిచి 'మాకోవమహారాజవిహార' గుహలోనికి పరు విడిపోయి మంచముపై నాగునిచే నిరసంప బసిన ఉమాదేవి చేతిలోని పూలదండలా ఒళ్లుతప్పి పడిపోయాను.

నాకు మెలకువ వచ్చేటప్పటికి విహార మంతా చీకటిలో ఉన్నది. ఎక్కడో రెండు నేతిడిపాలు మినుకు మినుకుమంటూ మినుగురులులా ఉన్నవి. ఆ చీకట్లలోంచి గుహలోని స్త్రీపురుషచిత్రమండల మంతా నా నైవే కరుణాహాసావలంకనములతో పరికిలిస్తున్నది. నామంచానికి దగ్గరగా మహాగురువు సత్యశిలభిక్షాచార్యులవారు కాలాతీతమైన స్వరూపంతో, పరమదయను ప్రసరించే ఐస్నెలలు నింపే చూపులతో, ఆ ముదుసలి పెడవుల వరపూరితమైన నవ్వుల వెలిగిపోతూ ఉండగా చూస్తూఉన్నారు.

మత్తు నెమ్మది నెమ్మదిగా విడిపోయి బుద్ధి నిర్మలమై లోకజ్ఞానము వచ్చి చటాలున లేచి నిలుచుంటిని. పరిబోయిన నన్ను మా వృద్ధ దాసి అలమిపట్టుకొని "ఆచార్యులవారికి నమస్కారము చేయుము తల్లీ" అని ఉపదేశించినది.

ఆ వృద్ధాచార్యుల పాదాలకడ మోకరిల్లి పోయినాను.

"అమ్మయ్యా! నీదీక్షకు చాలా సంతోషము. ఎందు కమ్మా! శిల్పమంటే నీకింత మమకారము?"

"స్వామీ!..."

"ఊరేడ్లి చెప్పమ్మా, తల్లీ! తొందర లేదు."

దానీజనము భక్తితో కొనివచ్చి అర్పించిన పీఠముపై శాంతపవిత్రులైన ఆ వృద్ధ భిక్షులు అధివసించినారు. ఆయనకడనే తిలవంచి కూర్చున్నాను.

నా గొంతుకలోనుండి వినీవినంబవని స్వరముమాత్రమే ప్రవహించినది.

"స్వామీ! చిత్రకళ నేర్చుకొనినాను నా జన్మం వృథా! నా పూజ నుసి అయిపోతుంది. నే నింక తీరని యాగాధపవిత్ర వాంఛను భరించునూ లేను; తోలివేయనూ లేను."

"అదేమిటమ్మా వెట్టిబాలికా! ఇంక నీకు చిత్రకళ నేర్చేవారే లేరూ?"

నేను చటాలున లేచి కూచున్నాను. "స్వామీ! నేను అందరి చిత్రలేఖనానామ ర్థ్యమూ పరికిలించినాను. ప్రజ్వరహితల దగ్గర ఆభ్యాసము ఉన్న విద్య కొంచెమూ నశింపజేసుకొడానికేగాదా?"

"సరే నమ్మా! శ్రోతస్పృహ లిఖిల్పాచార్యులవారిని నీకు చిత్రవిద్య నేర్పడానికి ఒప్పించాను. కాని వారు కొన్ని నియమాలు కోరారు. వారు చిత్రిస్తే ఉంటే నీకనుచి చూచి నేర్చుకోవాలట; ఎదురుజవాడదు. వారు లేనప్పుడే గోడలపై చిత్రలేఖనము కల్పించాలట. అది వారు తర్వాత దిద్దగలరు. ఫలకాలపై రచించిన నీచిత్రాల్ని వారికడకు నేవకులచేత పంపిస్తే వారు సరిచూడగలరు..."

"స్వామీ! ఏలాంటి నియమము కాసించినా సరే, నాకు చిత్రవిద్య ప్రసాదిస్తే చాలు. నేను ధన్యురాలిని; నా జన్మం అంతా తరించింది."

కులపతి సత్యశిలాచార్యులు వృద్ధత్వము లోమాగా కాంతిపడని తనకన్నులతో నవ్వుకొంటూ వెళ్లిపోయారు.

ఈవరము నా కేలా ప్రసాదంపబడింది! ఎంతటి ఆపూర్వసంఘటన! ఈభిక్షును పూవు మధువును దాచుకొని సంభావించినట్లు ఎంత పూజంపగలనో! తీగలలో స్వరాలు చేరినట్లు, వసంతంలో సౌరభాలు పూదవుకు పోయినట్లు నాలో ఈశిల్పవిద్య హత్తుకు పోవాలిగాక!

4

తర్వరలో కథను మూర్తం చూసి నాకడ ఈ విచిత్రకథిని చిత్రవిద్యను అభ్యసించ

దీక్ష వహించింది ఆబాలిక. ఆమె కేగు కల్వారమాలయట. విహలు హృదయాలలో దాచుకొన్న ఈపాపజన్మలకు, మారసినాని ఆయుధాలకు చిక్కని పేర్లుమాత్రం పెట్టాగు వెట్టివార్లయిన పురుషులు. నిండేపుడు స్త్రీ తత్వంలో కాలు ఎంకుకుమలిసంచేశాడెక్క! బుద్ధనేవునికి పవిత్రమైన ఆనలక్షణాల గుహలోపస్థులలో జరిగిన పరిశు నాకు ఎన్ని సంవత్సరాలు జరుగునందో.

ఆ బాలిక రచించే చిత్రాలన్నీ ప్రశంసించుచున్నది. వర్ణజానము బాగానే తెలుసు. ఆపవాళ్లు రేఖాపై పుణ్యం ఎలా సంపాదించుకోగలరు చెప్పా. ఈ చిన్నది చీల్చిన రేఖలు ప్రవహింపజేస్తోవుంది. ఎక్కడో తివ్యవస్తూ ఉన్నది, నిజమే. కొంచెరువిద్యాధ్యులు ఇన్ని సంవత్సరాలు నేర్చుకుంటూ గూడా ఇవట్టి? రేఖాశక్తి అలవడజేసుకోలేకుండా ఉన్నారు. ఆమెకుంచెలు ఆమె కట్టుకుంటుంటుంది. విచిత్రమే. అతిలలితానైన పేర్లలో ఇక్కడ ఉండదుకదా! ఈ బాలికనేళ్లు పురుషుని వేళ్ల ఉంటవేమో. ఆ బాలికే పురుషుని ఉంటుండేమో. మెరుసులా వచ్చి నానాగ వాలినప్పుడు అస్పష్టంగా పోయింది. నా కొమ్మరి ఆయాసము నుండెరగి గుంటే. ఢీ! ఈ స్త్రీ నాచుకపెకాదినీ ఎంగుకు పులిపోయి కొంటున్నానో.

ఆమె రచించిన చిత్రాలు సవరించడం నా కాగోహల్లో ఎంతో సేవయ్యెను నన్ను వేధించింది. నేను స్పృహింప సంకల్పించిన శిల్పాలుగాని, చిత్రాలుగాని నా హృదయాలలోనే ఇంకిపోయినవి. శిలుబామ్మగారా ఎగో దిద్దేవాణ్ణి. లోలోన మనస్సుపుజ్యంగం బాధించే వాడిలా చిక్కిపోయినానట. నమ్మకంగా చేతులకు 2 జాకు ప్రారంభిస్తూ నాన్న భయము అంకురించింది. ముప్పది పేర్లలో నడుస్తూఉన్న నా జనసత్వాలు నాకు ముగ మైపోతున్నవి. తన్నునిగిగ విద్యాధ్యులకు విద్య నేర్పడం ఎల్లాగో పట్టుకున్నాను. తక్కినకాలాలు మా విహారగుహలో అంతకు కందరంలో ఆ కతిసలిలాపేడపై సంతకొని ఉండవేమే తప్ప అడవులలోనికి విహారానికి వెళ్లే లేకపోయేవాడిను.

ఒకగోసాన కల్వారమాల రచించిన చిత్రము సవరించడానికి మాళవ మంత్రిగారి విహారానికి పోయినాను. నేను రచించిన బోధసత్తుని

ప్రక్కనే ఒక్క బాలికామూర్తిచిత్రాన్ని చూచినాను. ఎవరు చిత్రించినారు ఆ బొమ్మను? ఎందుకు చిత్రించినారు? నా ఆజ్ఞలేనిదే ఏ మూర్తును చిత్రించ సాహించాడు? ఆ విగ్రహము విస్తుబోయినట్లు నావైపు చూస్తూ ఉన్నది. గాలిసీలుస్తున్నట్లే ఉన్నది. కొంచెము సంప్రదాయ విరుద్ధముగా ఉన్నది. సమభంగకృతిని త్రిభంగమూర్తికడ కల్పించుట అపక్రతిభూయిష్ఠము.

ఇంతలో ఆ విగ్రహమూ కదిలి నెమ్మదిగా చేతులు జోడించి తలవంచుకొన్నది. అది మార్తికల్పన కాదు; ప్రాణపూరితమైన బాలికామూర్తి. నాగుండె ముడుచుకొని పోయింది, విస్ఫూరితమైపోయింది. మహానేగాన భేరిభాంకారాలు వాయించ నారంభించింది. వైతన్య రహితుడనై అట్లనే నిలుచుండిపోతిని.

ఆ సౌందర్యము అతాకికము. ఆ మెముఖాన నిశ్శలత్యము, ప్రజ్ఞాపరిమితత్వము, శాంతి, నిర్మలకోమలకాంతి, అత్యంత నిగూఢసత్యము తాంషవమాడుచున్నది. స్త్రీముఖము చూడనన్న వా ప్రసన్న నశ్చేతి సుడిగుండాలలో మునిగిపోయినది.

“నువ్వు నేనబాలికనా?” అని గబగబ ముంగురు బోయి ఆమెను ప్రశ్నించాను.

“సరే!... నేను — కల్పారమాలను — మాశ్వమంత్రి — కుమార్తెను —”

“నా శిష్యునా? హా, హా, హా, హా.....” అని పడవవృద్ధ నవ్వుతూ చివలున పసక్కి

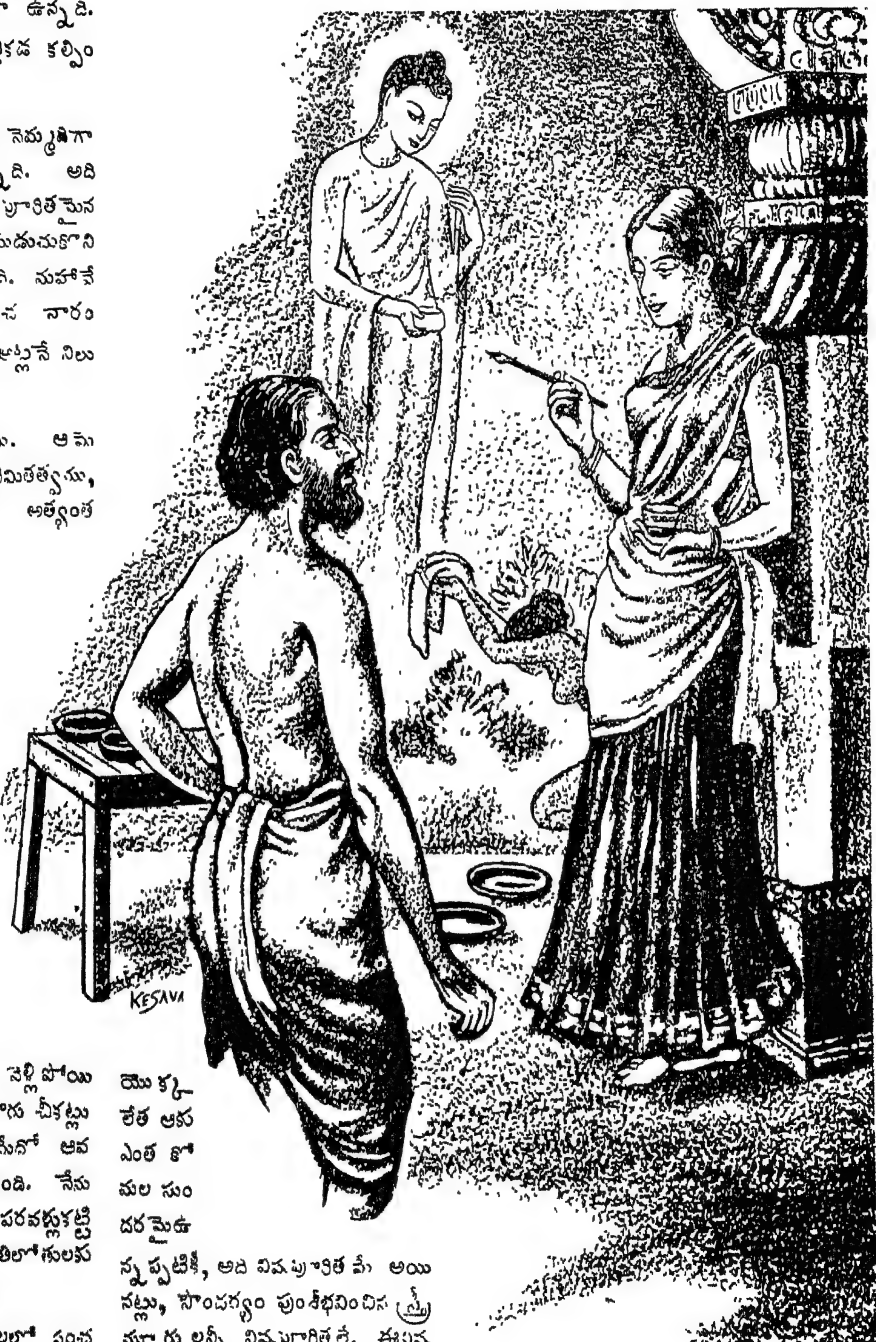
తిరిగి ఆ అడవులలోకి మహావేగాన నల్లిపోయినాను. నా హృదయతారాల కాగు చీకట్లు కానట్టి, పలుకుకానట్టి మాన్యమేదో ఆవరించుకుంది. నా ఒళ్లు కంపించింది. నేను భరించలేని భయంకరానందము పరవళ్లుకట్టి నన్ను ముంచి సుళ్లలో తిప్పి అతిలోసులకు లాగి, ఎక్కడకో విసిరికొట్టింది.

భయంకరమృగాలు ఆ అడవులలో సంచరించుతూ ఉంటున్నమాట మనచిహ్నియేనేని నిశాచరమైన వ్యాఘ్రమువలె ఆచెట్లు

నీవల్లో పసికంటిని. రాత్రుల్లా మారాన, తోడేళ్లు, చిరుతలు అరుస్తూఉన్న విషయమే గ్రహించలేదు.

నాకు పెనుభూతాలు కనబడలేదు; పాములబుసలు వినబడలేదు. విషపుకెట్టు

టపడాను. నేడు మళ్ళీ ఈ విషప్రయోగం ఏ మహత్తరకారణంచేతి నన్ను తాకిందో! అమిత జాగ్రత్తతో గమనిస్తూవున్న నాదీక్ష, కర్మశూన్యాల పాలబడి కటికినేలబడిన మట్టి బొమ్మలా ముక్కలు ముక్కలైపోయింది.

యొక్క లేత ఆకు ఎంతో కొమల సుందరమై ఉన్నప్పటికీ, అది విషపూరితమే అయినట్లు, సౌందర్యం పుంశీభవించిన స్త్రీ మూర్తులన్నీ విషపూరితలే. ఈ విషము నేవించిన్నీ దహించబడకుండా జీవచ్ఛేదపుని కరుణవల్ల ఒకనాడు బయ

(“ఏమిటనువ్వుగో... చిత్రించుకొంటున్నది” - పుట 65)

ప్రసంగానికి దూరంగా వుండిగదా అని ఈ సంఘారామానికి చేరాను. ప్రపంచమే నన్ను తరుముకుని తరుముకుని ఇంద్రజిత్తు తరుముకు వెళ్లిన బ్రహ్మహత్యాపాతకంలా నన్ను వెంటబడింది. ఏనాటి ప్రారబ్ధ మిది?

అబాలిక ఎంత నిర్మలచరిత్రం నటిస్తూ వుంది! అతి నిర్మలమైన నీళ్లు కలిగిన కాసారంలాంటి హృదయం కలిగిన మనిషిలా ఉంది. ఆమె దివ్యసౌందర్యాన్ని రసపూర్ణమైన కళాస్వరూపంలోనికి దింపటానికి సమయాలు పాటింప నవసరంలేని దివ్యచిత్రమూర్తి త్వలా ఉన్నది. ఇంత అందము విషపూరితమై ఉండగలదా? ఆ ఇష్టానుకూలక మాత్రం సౌందర్యవతి కాదా? చలించిన ఈ నామనస్సును కట్టివేయటానికి తపస్సులో నామనస్సును పవిత్రం చేసికోవాలి.

ఇంతటి తూర్పుదెసను ఎత్తికీరలు సాగినవి. ఏలాగో ఆశ్రమానికి చేరుకొన్నాను. ఈ బాలికకు ఇంక విద్యకొప్పకుండా ఉండటానికి వీలులేదు. సత్యశిలాచార్యులవారి ఆజ్ఞ అనుగుణమేయును. ఈ దివ్యవృద్ధుడు తన ఆజ్ఞతో నన్ను కట్టివేసినాడు. అబాలికకు చదువుచెప్పమని నన్ను ఒప్పించే సందర్భంలో ఏవో విచిత్రమైన — భావగర్భితమైన మాటలన్నారు. ఆయనమాటల మోటులు: సత్యస్వరూపములు. ఇప్పుడు జరిగినదంతా వారికి నిశేధించి వారి యాదేశానుసారంగా నడుచుకోవటమే నాధర్మం అని నిశ్చయించుకొన్నాను.

దర్శించిన మరుక్షణంలో సత్యశిలగారి చార్యులవారు చిరునవ్వు నవ్వుతూ నన్ను హర్షించుకుని పైకచేసి, “నాయనా! నీలోకి భగవంతుని ఆనన్ను మధ్యే ధర్మసమయం వచ్చింది. నీసంఘసేవ సంపూర్ణత తాల్చుచి...”

“స్వామి! నేను అవమానం పొందటమే ధర్మసేవా? కేశాకోశమే ఎరగని తమమాట ఈ రోజున ఈలాగున చిరునవ్వులతో నిండియున్నదేమి? అది నాకర్థ మనుకొని నేను ఊరడిలాలిగాక!”

“ఓయీ! సౌందర్యతత్వోపాసీ! నీచిత్రలేఖన విద్యలో ఒక్కచిన్నదోష మున్నదని నీవు గ్రహించలేదు. కరుణ నీవిగ్రహాలలో మూర్తింపలేదు. సంప్రదాయజనితాలై, మూర్తిలో రూపకల్పనలో ఏమాత్రమూ లోటులేనిచిత్రా

లను ఎన్ని కల్పించినా, వాటిలో కరుణ తొణికిసలాడటం లేదు. తండ్రి! కరుణనండిపోయిన మరుభూమియైన నీ ప్రజ్ఞ “ఏకోరసః కరుణావీ” అనేమాట మరచిపోయింది. నీబోధసత్త్వల చూపుల్లో కర్మశత్రవం ఉన్నది. యోగం ఉన్నది. బుద్ధుడు పరమకరుణామూర్తి తండ్రి! అహింసాపూర్ణవతారము. చేతిముద్రలలో, భంగిమలలో, వివిధస్వరూపములైన దృష్టులలో సంపూర్ణసత్యమైన దివ్యత్వం లేదు. ప్రాపంచికరూపమైన దివ్యత్వమే కరుణ. ఈ సుక్కలు నేనన్నానని విమోచపడకు. కొరత వడిన నీపూజ పరిపూర్తి చెందవద్దా?”

మరిన్నీ కలవరంలోపడి మావిహారం ఎలాగో చేరుకొని విహారములోని దివ్యభిక్షువిగ్రహంమాల నాతల వాల్చి కాంతిక్రయించి చాను. ఘటికలు జరిగిపోయినవి. వరములా నామాధ్యమనాకు గోచరిస్తూ ప్రత్యక్షమైంది. “నాబోమృత్యులో కర్మశత్రవ మున్నదా, ప్రభూ? ఇన్ని సంవత్సరాలూ నాతపస్సులో చంద్రగ్రహణలా అసంపూర్ణత్వం వరించుకొనే వుందా?”

“నీనియమాలని భగవంతుని కర్పించి మానవ శిలమందు విశ్వాసంతో చిత్రకళాదీగ్గ వెరపవయ్యా” అని నాకు పరమగురుని ఆనీశం వినబడినట్లయింది.

౫

నన్ను చూస్తూనే మాగురుదేవులు, తాను తానానట్లు “నవ్వు నవ్వాలిగా?” అని ప్రశ్నించినప్పుడు ఏవో నిర్వచించబాలని ఆనందంతో పొడికిపొడుగులు. సామాన్యమైన మూర్తి నా అనన్యమైన ఏవో జలుగుతో మహాసౌందర్య మూర్తిలా తోస్తారు. ఉత్తమశిల్పియూగి లక్షణాలు ఆయనలో కొరతవడినా కొరత వడినట్లే వుండవు. ఆరావడం వచ్చి నాబుజులు చేతులతో నడిమిపట్టి ఇటు అటు వూపి ‘ఏల ఈతట్టిదం చేశావని నన్ను శిక్షిస్తే, నాజన్మ పవిత్రమైందని హాసించుకొనేదాన్ని. ఆక్షణంలో ఆయన దివ్యుడే అయిపోయినాడు. ఆయనచేవున్నదో విచిత్రత క్రితకర్మణచేసింది. ఇంతలో ఆయన మటుమాయమై పోయినాడు. నాతప్పిదానికి నివృత్తి ఉన్నదా? ఈసత్పురుషునితపస్సు భంగం చేయటాని కుష్టవించిన పాపినా నేను? పవిత్రమైన ఆయన నియమానికి భంగం చేశాను. తత్ఫలితంగా, నీనియమాలూ

లేకుండా చిత్రవిద్య నేర్చుకోవటాని కందరూపావచ్చునని ఆయన ప్రకటించేశారు.

అమరునాటినుంచి ఆయన నన్ను తనకడకే నిలిపించుకొని చిత్రవిద్యలోని రహస్యాలు మహాసౌందర్యంలా ఉపదేశించ మొనలు పెట్టారు. ఆయనరూపమే మారిపోయింది. ఏవో వింతకత్తిచేత అలుముకుపోయినాగు, కొన్ని మాటలతో మాత్రమే విశేషాన్ని సృష్టించి నీవు ఆయన అనాటినుంచి యుగేనంగంకో, నీయ్యని గొంతుకతో ఘటికలు ఘటికలు మోస్తూ ఉన్నావు. ఎందుకో! ఏవో ప్రశ్నలు వచ్చి వర్షముకురిపించేవారు. ఆగోష్ఠాలో నానుకలిగిన ఆనందాన్ని వర్షించలేను. ఆయనకేవల సంతము ఉండే బుద్ధి. ఆయన పంచదారలగుండు పువ్వుల మొగ్గులను ముట్టినట్లు ముట్టి నోళ్ల కడ్డుకొంటానికి కాంగు. ఉన్నట్లుంటే నా నీడలో వివశత్వం!

“కళానిమాళికా! నునితనివ్యక్తిని గురించి ఆనందక నీ నేమి చెయ్యదలచుకొన్నావు?”

“బుద్ధినేవునిచిత్రిత రచించుకొంటావా నా నీచింత సవిత్రం చేసుకోవాలన్న కోరిక నన్ను కదిల్చినేస్తోంటుంది. అంతకన్న నా నానందం వ్యాధిగూని కేవల నోవదు.”

“మానవుని దివ్యత్వ మేకటి స్వర్గానంద ము పలువడుతుంటుంది. నిశ్చయమే. కాని విశాఖ మైనవక నీదీగ్గ ఎట్లా సాగుతుంది నునా?”

“ప్రభూ! నేను వివాహమే చేసుకున్నా.”

“అని అసంభవము. మీరెల్ల ఒకేగా కలిగిన మృగిణిని నిన్ను నిశేధిస్తారు. నీవు మాహానీతి కావలసిన యోగ మున్నట్లుడు ఆయనగారి కల్పిండుచగవు?”

“నాజన్మమంతా తమపాదాలదగ్గరే విద్య నేర్చుకొంటూ శుక్ర్రూపంచస్తాంటాను!”

“ఓజతట్టిట్లా! ఆహారశక్తి సహజమైన మా మాటలు మరచిపోయినావు కావు?”

మాగురుదేవుని మాటలకు నానందం వికలమై పోయింది. నావి మాయమాట కేవలం? నాసర్వస్వము గురుదేవుని పాదాలకడ సమర్పించటానికి సిద్ధంగా లేనా?

మాగురూలో మాగురుదేవుని రచించిన బోధ సత్త్వనిప్రక్క ఆయనచేదీని రచింప సంకల్పించాను. అచిత్రము ప్రార్థియినానా

అది దివ్యభావలూరితము, చిత్రకళకు దివ్యమణి వంటిది అని గురుజేవులు, శోటికీషులు రసజ్ఞులు మెచ్చుకుంటూఉంటే నాకు సిగ్గువేసింది.

మాగురుజేవులను ఒక్కనిమేమనుమాత్రము విడిచిఉంపలేకపోయాడాన్ని. ఆయన నిజంగా జ్యోతిస్సుప్రియమే. ఆయన గుహకు పోయి శత్రువులు లుమరించడం ఎంత తోషదాయకమై ఉండేది!

ఆయనకళ్ళలో ఒకొక్కస్పడు జ్యోతిస్సు లే ఆడేది. ఒకొక్కస్పడు ఆయనమాపులు మబ్బుపొదివిన నెలబాలుని కిరణాలై మగుగు సడేది. ఆయన ఏదీని కాలజాంతరాన నాకు ఉపదేశిస్తూ నన్ను ముట్టినప్పుడు నా గర్భరూపనూ కరిగి పుట్టనుట్టేది. అలాంటివిగ్యుత్తజాలలో ఆయనా, నేనే - లోకాలవృద్ధయం మధ్య.

E

ఈబాలికావృద్ధయతత్వం నాకు అగ్రంకాలేదు. ఈమనీషితమే నాకు కొద్ది అయినది. ఈమె తక్కిన స్త్రీలకన్నచేరా? ఇక్కడకుంజవంశజ అయిన నాబాటి ఆబాలిక అందము ఆమెపులి అందము. ఇది ఎన్నెల తేళు. నన్నెలలోని శిశిమనుషమగు. పాల నెల్లువతేగ. ఈమెఅందంలో ఏమి వంక ఉన్నది? నిజముగా ఈమెపూదయం పనిగ్రవ్వనది. ఓహో! కల్పాగమాలికగా ఈమె! ఈబాలిక నన్ను విడిచి ఒకచోట ఉండాలనుకుంటుంది. ఆమె స్వయంగా పదివందేని విచిత్రములు భోజనము కొనివచ్చేది. నాపాదధంబాపాదం పయనద్దవసిననాడు ఆమె నాపాదాలపైకి శింధినన్నడు నాలో విద్యుల్లసితలు అలుసుకు పోయినది. ఆమెను నాకొగిలినో ఆదిమి నేయక ఏమగు నిగ్రహించుకోగలను? నేను అధాపతిమనసు కావడంలేదుగదా?

ఆమెపెదవులు జీగగ్గు నిండి అతిలలితాలైన చిగుళ్లు. ఆమెకళ్లు ఎంతచిత్రకాంక్షల్ని సేకరించికొన్నవి! దృష్టమై కదలికలేని చగువు గీటిలో సరిగ్గలింగిన తారకాకాంక్షు లని.

ఆమెఅందము నిర్మలనీలాకాశంలో శేలి పోయే తెల్లనిపక్షి. ఆమెఅందము ఆపక్షిగంతుకలోంచి విడిపోయి ఆనీలంలో తొణికిసలాడే పాట. ఆమెఅందము పంపినపంటలోని పచ్చదనములోని పరిమళము. ఆమెఅందము నన్నెలప్రసరింపు జీడ్కలలతీసి. ఆమె! ఆ అందం నాజేహంలో, నాహృదయంలో, నా ఆత్మలో లీనంచేకొనక నాజన్మ వృథా.

ఆమె గుహలో ఒంటిగా చిత్రించుకునే కాలంలో ఆమెన, కల్లారహలాదేవిని కలుసుకోదానికి నల్లము. గగనానూరా! అతికోమలమైన ఆమెశివితాన్ని సకలసయదానికి నల్లే నేను అందిమయిన రక్కలతో పూలలో ఎగిరే నీతాళోకలకను పొందుండి కబళింపబోయే సుందరవల్లిగా ఉన్నాను. నిత్యంను కొంటూఉన్న ఆనాటిక ప్రజ్ఞపరిమితలా ఉన్నది.

“ఏమిటి, నువ్వీగో చిత్రించుకుంటున్నది?”

“బుద్ధదేవునికి, ఉన్న ఒక్క విస్త్రుతంగా అర్పిస్తున్న ఆపరిత్రచిత్రచిత్రము గదిస్తున్నాను.”

“ఏమిటి! నన్ను చూడనీ, నీవన! ఎంత అనుభుత్యపై! బాకీకా! నీకొక ప్రశ్న అవగతము పడు. నీవద్య పూర్తి అయినది.”

ఈమెఒబ్బు తిన్న సువ్వగా ఆమె వణికిపోయింది. “ప్రభూ! నన్ను మీరు ప్రేమించడం లేదా? నానై నియమాలన్నీ వదులుకొని నన్ను ఆమ్రుపల్లికన్న గమ్యగాల్ని చేసి ఒక్కసారిగా నన్ను ఆవహరములేని సువ్వగా విసగిపొగ వేస్తారా?”

“నీకు ప్రేమనుసురింది ఏమితెలుసును?”

“ప్రభూ! ఆదివ్యవరము ప్రసాదించబడినప్పుడు ఏమితెలిసికోవాలి?”

“వట్టదానా! చతుర్ముఖ నన్ను ప్రేమించడం లేదా? అని ప్రశ్నిచేతాను, నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తున్నావా?”

“వన్నెల అంటే కలవలకు ప్రేమా? సూర్య కాంతపుష్పము సూర్యుణ్ణి కోరుతుందా? పుష్పము తేనెను కోరుతుందా? ప్రభూ! నన్ను స్వీకరించుకోండి. నేను మీ ప్రేమభిక్ష లేని నాడు చూమంలోని సునికదా!”

“నేను ముప్పదియైదు ముసలివీళ్లనాను. నువ్వు నవరూపనంలోని సదుసేనిమిగిల్ల మిసిమివడుచువు.”

“ప్రేమకు ఈడు ఉందా ప్రభూ?”

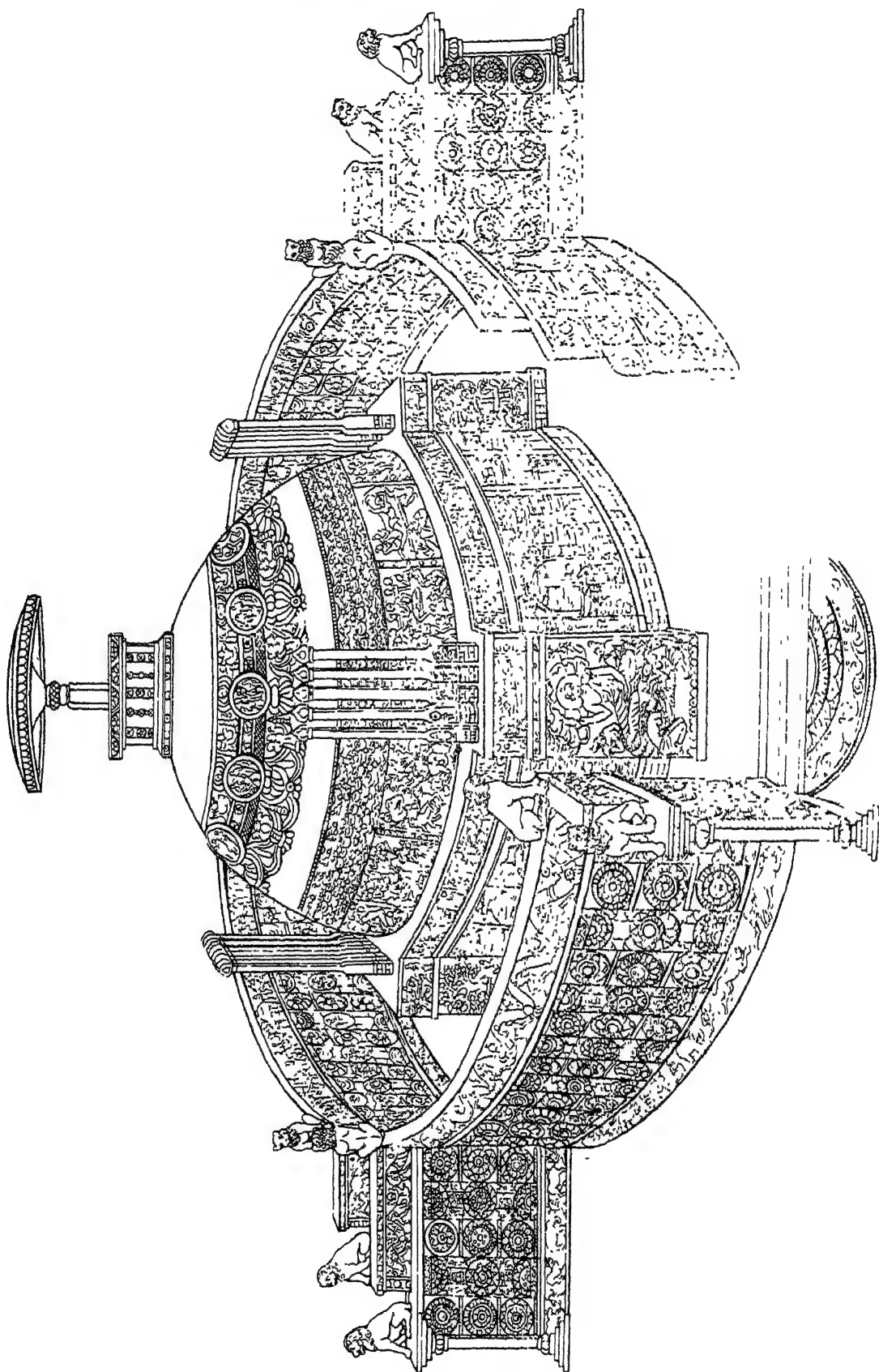
“నేను ఈగుణం నీచోహాన్ని కోరినే నీనీలం నలీపడేకొని నా కాంక్ష తీర్చగలనా?”

“ప్రభూ! మీ ప్రేమ, మీదివ్యప్రణయము అశిష్టమైనది. నా నాశనానికి నామమ. మీకు అర్పణచేసుకొనడమే నాశివితానికి సగము మోగము. ఇదిగో నానూర్తి! నన్ను మీపూదయానికి గాఢంగా గాఢంగా అదుముకోండి. నావిద్యలు మీవి; నాకలలు మీవి; నా ఆత్మ మీది.”

నాదేహం వణికిపోయింది. ఎంతచిత్ర శివప్రవాహము! ఆమెను తనిగోవ బిగియార నానాహువులు అదిమివేసి కాగలించుకొన్నాను.

“కల్లారమాలికా! నన్ను వివాహం చేసుకోగలనా? నాల్గోళ్ళకీ! ఇట్లు మహాదానంద కమయంగోపమేనా నీనీళ్ళు ఆ నాడు నన్ను గమించినాడు. నువ్వు నాలోగమే యిన్ని సంతోషాలు ఎగురుచూస్తూ ఉన్నావా? ఈ నీ దివ్యనూర్తి నాలోనా? ఈఅగ్నితైలవహము, భాగ్యమైన ఈతలకట్టు, ఈదివ్యలోచనాలు, శ్వేతతారాగీర్వాణిలోని కమలాలైన నీయీ పరిత్రవమేలు, నీయీ పరమ హేమకాంతీ — నాజేనా? నువ్వు నాదాననీనా? నీనప్రభూ! నీకగుణ ఇదేనా? రా! ఆశ్చర్యశ్రో, రా! మోకరిల్లు. సగము శమణకుడే మన్ని ఆశీర్వదిస్తాడు!”

“ఆప్రభునిదానాడైన నేనున్నా మిమ్మల్ని ఆశీర్వదిస్తున్నాను - దివ్యదంపతులైన మిమ్మల్ని! అని సత్కరించావ్యాసగురవులు. భేది ఆయనకడ మోకరిల్లము.”

మహాభారతము
(అష్టాదశాధ్యాయము)

మ హా న టు (డు

అడివి రాఘవరావు

శ్రీ కైలాస వియచ్చరన్నట శివ శ్రీ మామరుత్నానాథా
సీకమ్మన్ దొలిపెల్లు దారిగ ప్రయాణించెన్, ప్రభూ, శంకరా
మాకన్నుల్ రసనాగ్రమున్ శ్రుతియునున్ మాధుర్యసీమల్, రస
శ్రీ కేదారము మా హృదయము సమాన్విత ప్రభావమ్మునున్.

ఏకైకభంగిక లోకాదివేదాంత పరమతస్త్విప్రభావమ్ము వెలిగి
ద్వితీభంగికలలో స్త్రీపుంగుణత్రయ సవరసరత్నసౌందర్య మొలికి
జ్ఞానముద్రాహస్త సంస్థాపనమ్మునన్ బహుపతములైకభావ మూది
సవ్యాసనస్య పాదవ్యాప్తి సముపార్జిత జంగమస్థానర సంగతిగని

ఆంగ సర్వస్వసర్వస నష్టభావి
భూతి యష్టాంగనియతి సంక్లబ్ధములయి
గాంగభంగిక చంద్రికా కలితగతుల
శుభ్రతరయశోభ్యతాన్నితిశుచియు వెలిగి.

తౌర్యత్రైకశ్రుతి తారి సమ్మేళనైకము నాన మోగకారగతిగ మించి
ఆదిమధ్యాంత్య స్వరాన్వితృణారద నాదత్రయము త్రయీవాదయు నయి
రమ్యనిషాద స్వరాయితోచ్చిన్నాద మునిపత్పరిణాహమును ఘటించి
ముచభాదిపట్టన్వరవృత్తిమడంగ మ ట్చన్త్రనిస్సూర్తి ప్రశస్తమునయి.

తత్త్వమనగీత గీతిక తాళగతుల
నుడుకమోతల 'సయిఉణ్ణి' లోలిపలికి
ప్రస్తరించిన తానము ప్రణయరాగ
మస్పృణ మకరంద వాహిని మలకలునయి.

తాకిట తోంధదోంధి ఘృట్ట దంధిమి తక్కిట లాస్యలీల, సీ
రాకల సర్వవిద్యలు పురాసుకృతమ్ములు వైఫలించి, భూ
రీకరణాంగ హారముల రీతులు శిల్పకళాసుధల్ కడున్
వాకలుగాఁ దెనుంగుధర పండినపెన్నెల లారబోతలో.

బాధవిహారసీమ నిలబడ్డవి ప్రాద్విక చంద్రకాంత సం
బద్ధములై సమస్త కకుబంతములన్ విరళీకరించి, భా

ఆంధ్ర పత్రిక బహుధాన్య సంవత్సరాది సంచిక

స్వర్ధరికాంతిబోనివి నవద్యుతులారిచి, లేతపుచ్చెలో
బుద్ధులు పశ్చిమమ్ములగు భూములకెత్తిన వేగుజుక్కలై.

మును సహస్రపత్ర కమలము తెనుగుసిరి
గద్దెవిచ్చె వెలుగు తెల్లు ప్రొద్దుచిన్నె
బోధివృక్షమ్ము యజ్ఞ సంపుష్టపూర్ణ
సరమపల్లానిలోద్ధూత పాపపటలి.

సీమేశ నాగరాజు ధరణీభరణక్షముఁ డైన తెన్లు తేఁ
డై మహాసీయముల్ పడగ లాడిన చాయల శీతరుక్కుభనే
భూములు చల్లఁగా నెనఁగు భూమిక, తంతకథా విలీన
థామయ నాటకార్థములఁ దాధ్వనియించెడు నిందు నాందిగా.

భూకుంసస్థితి వామపార్శ్వమున సంపూర్ణమ్ము సమూర్తి, గో
ఖాకారధ్వని కావ్యబుద్ధగతమున్ గాంతాద్వితీయస్థితిన్
సాకారమ్ము నిరాకృతిక ప్రణతజేజుప్రార్థమై తోఁచిన
స్థితి కావించె వెలుగుశిల్పి తన కేళీలోలహస్తద్యుతిక.

పదభాగసంలగ్న వదనాబ్జనయనాంబుజాతముల్ ప్రణయఘోషానుమములు
నాతినమ్రభూయుగాతివైజనలీల వర్యాప్రదత్తధూపమ్ముగీళి
నగ్నికానతమధ్య నాభివలీద్వితీయామృతాగశురుచి నీపాచ్ఛసీర్ణ
మలచిన కేల్తోడ్పు తొలిప్రేమనిండిన మధుకోశవై వేద్య మధురమూర్తి

భక్తిశృంగారరసమున భావముపు
రాణదాంపత్యపూత సారభముబలబ
ప్రకృతిపురుషైక్య భావనగనన్నమైన
దివ్యరేఖామహాశోభి దిశలనిండ.

పడగెత్తి క్రొన్నాగు కడలందు పరవళ్లు వీరరసోద్ధతి పరిసరిల్లు
శిథిలాంగవిస్ఫూర్తి స్మేరాక్షియుగ్మమ్ము హాస్యాద్భుతములు ప్రోవైనయల్లు
కలకులతెలికాంతి తొలకరించినకనుల్ కరుణారసాంబుధి నడలినట్లు
ఒక్కడైగురుమూర్తిచక్కనిల్చినరేఖ అద్వంద్వరసము రూపైనయల్లు

అమృతమధుమూర్తి శిల్పి లోకైకనేత
ఆమహాత్ముని ప్రతిభలో నారితేరి
అడుగునడుగున నేమూర్తి యచ్చువడిన
కథలు నతిలోకసౌందర్యనిధులు నిలిచె.

ఇంతసౌందర్యభరము మహాంశకింత
సర్వవిజ్ఞానభరము విశ్వప్రకాశ
మై పునితమై హృదికి ప్రవేగై ఖేనుంగు
నేల సీరు గాలి వెలుగు నింగి తిన్న
యత్నిమున పెట్టు జయఘోష లంది పొంగి.

తెనుంగుముత్తైదువు తీయనిమంగళహారతి జయలక్ష్మి నలవరించి
సాహోనినాదాతి సంరంభశ్రీకృష్ణవేణీతరంగాళివీధి తిర్చి
మధ్యాహ్నశంఖాడిమధ్వనిచ్చటపటల్ జయభేరి తీవ్రమ్ము చదలనించి
అతిభంగిగతిరీతి తతవినాకవిముక్త పటునారసమ్ముల ప్రభలసని

ఫాలలోచనవహ్ని విషక్షశిక్ష
కౌప్రతాపాగ్నిశిఖల వైక్యముభజించి
ఘోంధిదంధిమిధిస్ఫుట్టల దురితగతుల
సరమమోఘావిధాతాండవమున కదల.

ఉద్ధృతశౌరతాంగన మహోద్ధతిభూములు దద్దరిల్లి, భూ
భృద్ధృతి దిద్దిరై యతిగభీరమహోర్లప తుంగవీచికా
రుద్ధదిశాంతముల్పగిలి గుర్రమహానటరాజ భావన
బద్ధమునై ఖేనుంగులయవహ్నిశిఖోగుతరప్రతాపమై.

శ్రీముఖశాతకణ్ణి కనుక్రేవల నిష్పకలాఢ మౌగధ
స్తోమము సీటుగాంగఁ దటితోనరిశౌర్యమహోర్లవమ్ములున్
స్తోమముమాలి మేఘములఁ జేలి ధరిత్రి సువర్ణవృష్టిగా
సీమల వైరిదుఃఖరస శీకరకల్పిత దుర్దినమ్ముగా.

గాతమీపుత్ర శ్రీశాశకద్భునిచేత త్రిపురారి తా సముద్ధృతిజ్వలించి
పీరవైర్గ్రీవ విదళనారంభమ్ము మర్త్యమహోమేధ మహిమ మెఱసి
కూకటివేళ్లతో కూలి యవనపక్షావత్యత్రపాది దుర్వైరిబలము
మచ్చరిక్రీగంటిచిచ్చుల పాపతేఢ జాచకోరాద్యగ్ర మంటి మండి

పూతకృష్ణానదీ పద్మజాతమండ
హాసమునవ గంగాంభోజ మందువిరిసి
అసికసారాస్త్ర కుకురాదు లఖిలభూము
లాంధ్రరాజ్య ధ్వజచ్ఛాయ హాయిగాంచె.

శ్రీపులమావిరాద్రరససిద్ధికినై జయదాము మాళవ
శ్రీఽరిపూర్ణ మాహుతులు చేసెను చస్తన భాస్కరాస్తమా
నాడదలో త్రిలింగ కరుణారుణ దీధితి శ్రీకరమ్ముగాన్
దాడట వెల్పుటక కృతవినాశభవమ్ముల ఈశ్వరాకృతిన్.

తతవిలయప్రఘూర్ణిత సుధాంబుధు లల్లన నిస్తరంగకా
గతి విలయాంతతైజస వికాసము గేఖల తీరురీతి నా
తతఽటు నర్తనాంతమున తన్మయతక భవదీయమూర్తితో
చి తెలుగునేల శాంతిమెయి శ్రీఽద సుఖదమ్మునైనదిన్.

ఆమహాశంకరత్వమై యనతరించి
శ్రీ శివశ్రీమహారాజు శ్రీకరాధ్వ
రంపు ధూమమ్ము వేదనాదంపుపెల్లు
భేచరమ్ముగ చిన్మయకేళి జేల్పు.

జ్యోతిర్లింగమయస్వరూపమున విద్యుల్లేఖలం దాటి సు
వాతారాఽధ మంటినిల్పితివి దేవా! శర్వ! కృష్ణానుధా
ప్రోతఃపూరతటమ్మునక ప్రణుతమాశుశ్రీకరార్చావిధిక
ప్రోతఃకాలము నిచ్చులుక గొలువ నాంధ్రత్మమహోన్మయస్థతిన్

తెనుఁగు వజ్రాలదిన్నెవేది భవదీయ
లాస్యమునకు నాంధ్రరమకల్యాణమునకు
లాస్యకల్యాణయజ్ఞవేళాప్రదీప్త
భవ్యహోమాగ్నిశిఖయ దీపాలదిన్నె.

ఆంధ్రులు - రేడియో

ఇతర దేశాలలో 'మోజు' టీరి పోయి ప్రాశంసన విషయాలు మన దేశానికి వస్తూవుంటాయి. ఇంగ్లండులో పడేండ్లకు పూర్వము ప్రబలినవి, టాకీలు, యిప్పుడు యిక్కడ ముమ్మర మగుతున్నాయి. విమానాలూ అంతే. ఇప్పుడు 'రేడియో' సంగతి అంతే. ఆ దేశాలలో రేడియో సాధారణ మయిపోయింది. ఇన్నేండ్లలో సిల్లివానికికూడా రేడియో అంటే యేమిటో, అది యెల్లా జనిచేస్తుందో, ఎప్పుడెప్పుడు వినదేశాలను విననచ్చునో తెలుసు. మనలోనో, పెద్దపెద్ద పగితు లిచ్చిన వారికికూడా యీ సంగతులు తెలియవు సరికదా, తెలుసుకోవాలనే అభిలంఘకూడా లేదు. బాంబాయి రాజధానిలో ప్రతి నేయిమగదిక నొక రేడియో సెట్టు వున్నది; మనకునుగుదేశంలో అంతకుటా ప్రోగుచేస్తే రెండు మూడు వందలైనా వున్నాయో లేవో — మూడుకోట్ల ఆంధ్రులకు! అంతవరకూ మొందుకు? తమిళదేశంలో, నొక్క-తిగుచినా పల్లికల్లలోమాత్రం వున్నాయట నూటగొంబదికి పైగా. మనకంటే వారు భనవంతులూ అంటే మనము వొప్పకోము. మనకంటే వారికి యెక్కువ తెలింపు వున్నదంటే, 'ఆ! అసహాయోద్యమపు రోజులలో మనవాడే యెక్కువ త్యాగం చూపించాడు' అంటాము. ఉద్రేకసమయాలలో 'శిశుశిశు' ర్యాటాలు చేయడము ప్రశంసనీయ

మే — కాని ఉడుకు సమయాలు యెప్పుడూ వుంటాయా? శాంతిసమయాలలో చేయవలసిన నిర్మాణ కార్యక్రమము యెంతలేదు? దేశము యెన్నెన్ని విధాల వృద్ధికావాలి? ఇండియా గవర్నమెంటువారికి మాత్రము అనేకకారణాలవల్ల యీ దేశంలో రేడియోను అమితంగా ఆభివృద్ధి చెయ్యాలని దృఢసంకల్పం వున్నది. ఫిల్మ్, బొంబాయి, లాహోరు, పాపానగ, కలకత్తా, లక్నోలలో కొన్నిలక్షలు ఖర్చుపెట్టి చక్కని యేర్పాటులను చేసినారు; ప్రతిరోజూ యేదో నొకక్రాంత్యండు చూపస్తూ ముంచుజ నేస్తున్నారు. అక్కడ నుండి వారు దేశీయ ధానిక బాగా వారిక 'మద్రాసు'నంతా అరచాలంగే కనుపడ్డది! ఫిల్మ్లోవున్న 'మద్రాసు' వారెవరు? బొంబాయిలో, కలకత్తాలో 'మద్రాసు' వారెవరు? ఆఖరుకు యీ డిపార్టుమెంటు అధికారులు మద్రాసుకు వస్తే, యిక్కడ వారిని కలుసుకొని వారిని పెద్దచేసి 'మద్రాసు' వారెవరు? — ఆంధ్రులు మాత్రం కాదు! మదరాసు రాజధానిలో రేడియో విధానంమాట మొదట తలపెట్టినప్పుడు ఆసంగతి పేర్లలోకూడా పడింది. కాని వారిని కలుసుకొని "మద్రాసు" అంటే వొకసంస్థ కాదు; అందులో నాలుగుభాష లున్నాయి, — ముఖ్యంగా తెలుగు, అరవము; అరవవారికి ఆంధ్రులకు ఆశయాలలో హస్తీ మతకాంతరము తేడా లున్నాయి"

అని చెప్పిన ఆంధ్రనాయకు లేరే? అట్టిసందర్భాలలో ఫిల్మ్ వారికి మద్రాసునంతా వొకటే అనిపిస్తే, బెంగాలు కంతా బెంగాలీభాషలాగ మద్రాసు కంతా భాష అరవమే అనిపిస్తే వారికి తోచడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. అందుచేతనే వారు యీ రాజధానిలో రేడియో స్టేషను రో-ర్యాటుచేస్తూ మొదట మద్రాసు స్టేషను పెట్టి తదుపరి రెండు మూడు నెలలలో తిగుచినా పల్లిలో పెడితే సుదరాసు రాజధానికీ చాలు సనుకున్నామి. ఆ ప్రకారము ఏర్పాటులు జరిగిపోయినాయి. "అమ్మాయికి నగలు సరిగా పెట్టలే"నని నాగవల్లిరోజున నమ్మకుంటే లంభి మేమిటి? అయినా, మించినోలేదు. ఈ మధ్య సత్రికాముఖాన్ని కొద్దిగా ఆందోళన జరిగింది. 'ఆంధ్రులకు 'రేడియో' లేదట' అనే ఖర్చీకను వ్యాసాలు వెలువడినవి. ఈ వ్యాసాలు, యీ ఆందోళన చాలా ప్రకటనాగళరము; అపసరము. కాని, అంతకంటే ముఖ్యం రేడియో విధానంలో ఆంధ్రులు నిజమైన అభిలాష, ఆసక్తి చూపించడము. ఇప్పుడు సెట్లకలవారు వానిని నగలు పెట్టెలలోగ పూజించక ప్రపంచ మంతటనుండి వలున పడుతున్న 'రేడియో' సమాచారాలని అంతస్తూ వుండాలి. స్నేహితులందరినీ పోతే ట్రట్టు చేసి అందరిచేత సెట్లను కొని పించాలి. ఇటలీవారు నలుబది భాషలలో 'రేడియో' చేస్తున్నారు.

ఇంగ్లండు!—జావానుండి చక్కని సంగీతం వినవస్తుంది. ఉత్తరద్రువ మండలానికి పరిశోధనల కొరకు వెళ్లిన సోవియటు శాస్త్రజ్ఞులు వారు కనిపెట్ట తూవున్న వింతలను ప్రతి పూట రేడియోద్వారా లోకానికి వెల్లడిచేశారు. వీనిని మన తెనుగు దేశంలో విని సంతోషించినవారు లేనేలేరు!

అసలు, మనకు రేడియోలో అభిలాష వున్నదో కనుగొనుట కష్టంగా ఉంది. సంగీతమా, చెప్ప నక్కరలేదు: 'త్యాగరాజు మావా' డనీ, 'మువ్వగోపాలపదాలుమా'వ నీ విర్రవీగుతాము. కాని, కాకినాడ వీధులలో సాయంత్రపు వేళ సంఘం నులున్న తావులలో నడుస్తూవుంటే 'స్థిరమైన నడవడి' 'చిదిమిన పాల్గారు'తూ వుంటుంది. ఇక విశాఖపట్నం, విజయనగరం వేపు 'సింహాద్రి అప్పన్న' 'కొయ్యోడిపదం' వింటూ వుంటాడు. అన్నిచోట్ల బస్సుపోస్థాలు, ఎలక్ట్రను గలభాలు, డ్రామా సెట్లే. దక్షిణాదిని డ్రామా సెట్లు వున్నాయి; తక్కువరకపు పాటలూ వున్నాయి. కాని మధురలో, తంజావూరులో ప్రతియింటిలోనూ ఆడపిల్లలు "ఎందుండి వెలసితివో" అనో, "క్షీరసాగర శయనా" అనో, "బాల

కనకమయచేల" అనో ఎప్పుడూ పాడుతూవుంటారు — దివ్యంగా. కొన్ని మాటలు నారికి అర్థం కాకపోవచ్చును. ఉచ్చారణలో లోపముండవచ్చును. కాని యిప్పటి మన తక్కువ రకపు కృత్రిమ హిందూస్థానీ-తెనుగు మట్లకంటే వారిపాట వేయింతలు రసవంతముగా ఉంటుంది. మగ వారికికూడా చాలామందికి చక్కని సంగీతజ్ఞానం ఉన్నది. ఇకముందు, మన అదృష్టంవలన, తెనుగుదేశంలో రేడియోస్టేషను స్థాపితమైతే, అన్ని విధాలా అధోగతికి పాతైన మన గొప్పసంస్కృతిని (Culture) ఉద్ధరించడమే ముఖ్యమైనది. సంగీతంలో, సారస్వతంలో, రాజ్యాంగంలో,

గం లో, గ్రామపరిశుభ్యంలో, ఇల్లూ ఆరోగ్యవిధానంలో, వ్యవసాయంలో, వాణిజ్యంలో, యింకానేననిపించగాలలో తెనుగు రేడియోస్టేషను చేయవలసిన పని కొంతంత ఉన్నది. కాని, అన్నిటిలోనూ ప్రజలసహాయం ఉండవలసిందము. "నా కేంద్రం" అని చెప్పుచుకు తిరుగుటలో మనము నిపుణులుము. లక్ష్నోలో స్టేషను సెడతారిని తెలియడంతోనే జనులు 'స్వేచ్ఛ' అని ఉత్తరాలతో ప్రభుత్వాన్ని ముందు శారు. మద్రాసులో ప్రజలనుండి స్టేషనుగోర్ఖాల్లు మునుముపెట్టినారని శమింపజేసిన అంతటినూ భారత ఉత్తరాలు నగ్నంగాయట : "మీ విధాన మేమిటి? ఎక్కడ ఉంది?"

చంద్రగిరిరాజమహాలు

తము వినవచ్చును? ఫలానా నూళ్లో
ఫలానా గాయకురాలు వున్నది.
ఆమెచేత పాడిస్తారా? అని; యింకా
ఎన్నెన్నో ప్రశ్నలు వస్తున్నాయట.
ఇక తెలిఫోను వార్తలకు తెల్పులేదు.
మచ్చుకైనా, వొక్క-కార్డయినా
ఆంధ్రదేశంనుంచి, వొక్క- ఆంధ్రుని
దగ్గరనుంచి వస్తే వొట్టట!

మరో ముఖ్యవిషయము : యీ
యేడో, వచ్చేయేడో తెనుగుదేశా
నికి రేడియోస్టేషను శాంక్షను అయి
నప్పుడు మనము ఆంధ్రవిశ్వకళాకరి
సత్తు సందర్భంలో చేసినట్లు 'మా
పూర్వో పుంచాలి', 'మాపూర్వో పుం
చాలి' అని తగాయిదాడి అసలు
కార్యాన్ని పాడుచేసుకోకూడదు.

వందలు, వేలు మైళ్లదూరంప్రస
రించే కరణాలతో పనిచేసే రేడి
యోకు దూరింతుంటూ లేదు.
స్టేషను ఆంధ్రదేశంలో ఎక్క
డున్నాననే మంచి స్పష్టతల
అందరికీ పనికి వస్తుంది. ప్రభా
త్వంవారి యితర అనుకూలా
న్ని బట్టి దేశరాజమండ్రీలోనో,

యే విశాఖపట్నంలోనో పెట్టితే బెజ
వాడ వారును, అనంతపురంవారును
కర్రపుచ్చుకోకూడదు!

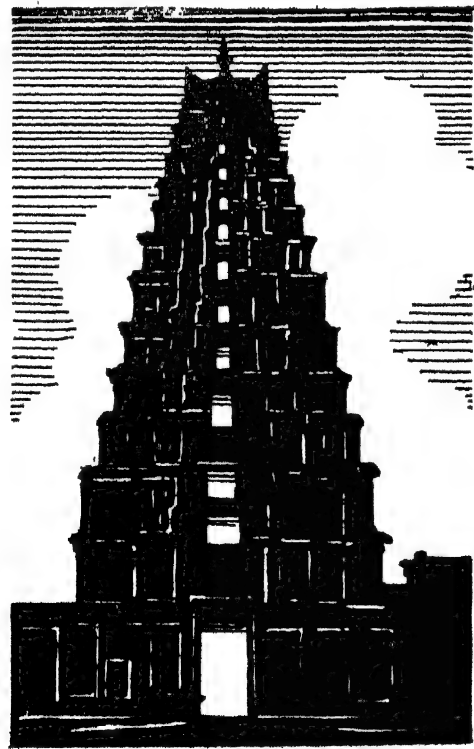
మదరాసు స్టేషనునని ప్రారంభిం
చిన కొద్ది నెలలలో రాజధాని అంత
టనూ ముఖ్యగ్రామాలలో గ్రామస్థు
లందరకు పనికివచ్చే పెద్ద ఉమ్మడి
సెట్లను యీ గవర్నమెంటువారు
నెలకొల్పుతారట. తెనుగుదేశాని
కంతా వొక యేబదిసెట్లు వుండ
వచ్చును. ఇవి మహాసముద్రంలో
వానచుక్క - అనవచ్చును. అయితే,
ప్రతి పంచాయతీగోడ్డు, ప్రతి
మునిసిపాలిటీ, ప్రతి జిల్లాగోడ్డు
సెట్లను నెలకొల్పవచ్చు. సంప
న్నులు తమ సంచీలను కొంచెము

విప్పి మంచి సెట్లను కొనవలెను.
అనేకులకు రేడియోయందు ఆభిరుచి
కలిగినప్పుడు, సెట్లు విరివిగా స్థాపించి
బడినప్పుడు మనము మన జాతీయ
ప్రత్యేకతకు తగిన రీతులను ఆభి
వృద్ధి కావచ్చును. దేశమునుండి
యీ సెట్లద్వారా ప్రభుత్వమునకు
సరిమైన ఆర్జన కలిగినపుడు వారును
నిపుణులను నియమించి ఆంధ్రదేశో
ద్ధరణకు సాయపడుదురు. కాని
అన్నిటికంటే ముఖ్యము యీవిధాన
మందు మనవారు ఎడతెగని శ్రద్ధ
చూపించి యేయే గూర్గాలలో
మార్పులు కలిగితే యీ విధానము
పూర్తిగా పనికివచ్చునో సమయాను
కూలముగా వైవారికి తెలియజేయ

వలెను. ఆందోళన చాలా
అవసరము.

అన్ని విషయాలలోనూ ఆం
ధ్రులు మేలుకోవాలి. మనకో
సము, మన ప్రజకోసము మన
ము జీవితంలో నిజమైన శ్రద్ధ
చూపించాలి!

(రేడియో)

ఆంధ్ర

ప్రబోధము

దీపాల పిచ్చయ్య శాస్త్రి

సోదరరాష్ట్రీయులు మ
 ర్యాదగ భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రంబులు సం
 పాదించుకొనిరి, ఆంధ్రుండ !
 యేవీ యాభాగ్య మింతకేనియు సీకున్ ?
 లేవా వలసిన వసతులు?
 కావలసినయన్నికలవు-కార్యక్రమముకా
 త్రోవబడి నిర్వహింపఁగ
 లేవా ? లేకేమి ?-అయిన లేవ వదేమీ ?
 శకునంబుల్ కనుపించుచున్నయవి యా
 శాస్త్రంబు లిప్పటఁ ద
 ప్పక చేకూరును, దేశమాతృ పదనే
 వల్ చేసి యాంధ్రప్రభాక
 కకుబంకంబు నింపఁగాఁ దగిన న
 త్కాలంబు ప్రాప్తించె నూ
 రక యోచింపఁగ నేల ? కైకొనుము రా
 స్త్రసౌపనాచార్యతన్.
 మనవేషము, మనభాషయు
 మనరాష్ట్రముమనకువలయుమనధనబలముల్
 మనకె వినియోగపడవలె
 మనముకా సరివారివలెనె మనవలెనన్నన్.
 సరివారందఱు సర్వరీతులను స్వే
 చ్చాభాగ్యముం జెంది, రీ
 శ్వరదత్తం బగు ప్రజ్ఞ కల్గియును భా
 షాదాస్యబంధంపు ము
 న్నరకం బీఁగఁగలేని కర్మ మిది య
 న్నా ! యెన్నినాల్గింక ? ల

మృగవాయిని గొని తీవు నొక్క-ముగిం గొ
 ర్వారంభపరింభివై.
 మామబాసతోన మ్రగ్గఁగొనలే నన్న
 బాధ యేమి మనకు భాష నేటి ?
 'దేశభాషలుగని తెలుగు గుఱి' న్నిది మన
 వడిన భాష మనకుం బులికలూని ?
 అన్ని మాంధ్రంబుకంటె నట్టిక మనము
 నాంధ్ర మొన్నగానికంటె నట్టిక మనము
 ఆశ్మగౌరవ మొక్క-రస్యగౌరవమున్న
 నెనరిభాషలు వాటికే హెచ్చు గాన ?
 చెల్లియుండియు నిటు జూగుచున్నా ?
 మీసమేమి నాదుటతోన నెదిలు
 నిప్పటికె చాలుకాల మొ పులికలైవ
 'మేలుకొనవయ్య ఆంధ్రుండు' మేలుకనునూ.
 అరివీరలోక నురలోక కళాశాల
 దేజరిల్లిన మన తెలుగుకల్లి
 ద్రావిడ కట్టాటరసిన మన గంగ
 ముం కెక్కి కులికిన తెలుగుంబులు
 'దేవమాతృకము సవీమాతృకము నెలు
 బులుపుగా'చిన మన తెలుగుచింతము
 అన్యదురూహ ముగ్రతాలోననాప్రీతి
 తేకువఁ గాంచిన తెలుగుచింత
 మఱపు తగిలెన దేమోము ? మనవలెమునఁ
 దలంచుకొ మ్మొక్కపరి మేను పులికరింప
 పిటికికండ యెటుంగని వీరశేఖ
 రుండవు సీ హంధ్ర ! కార్యగోరుండవుకన్ను.

నా గార్జును నికొండ

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ

అప్పటికి దాదాపుగ వీరువందల సంవత్సరములయినది జాడమతము తనజన్మభూమియైన హిందూదేశమున అంతరించి; కాని యది దేశీయుల గౌరవాదరములకు పాత్రమై, వారి యభిమాన విశ్వాసములను చూరగొని యడ్డమాకలులేక విజృంభించిననాడు దేశమున ఆముత్యము నెలయింపజేసిన నిర్మాణములలో చాలభాగము నామమాత్రావశ్యములయినను కొన్ని మాత్రము కాలపురుషుని ధార్మిక్యమున కెదురొడ్డి శానయూపిరితో నిలిచియున్నవి; మరియు ఇండియా ప్రభుత్వమువారి పురాతత్వకాఖివారు చేయుచున్నకృషికి ఫలముగ వీశిలరూపముతోనో, భగ్నాకృతులతోనో బహిర్గతములగుచున్నవి. ఈ శిల్ప శాస్త్రనిర్మాణావశేషములను, శిథిల శాస్త్రశిల్పకృతులను చూచినను జాడ్యము లేవనెత్తమై విలసిల్లిననాటి యీకళానిధానముల నిందాగ్రుహ్యత ప్రభవశోభను మనహృదయ సీమ నూనొంపజేసిన సాగ్ర్యముకాదు. బౌద్ధజయంతుల నాతేత్రము తెట్టి యపూర్వ సౌందర్య విలాసములతో 'మెరసిపోయెడివో', ద్వీపాంతరములనుండి, దేశాంతరములనుండి యెంతటి స్రజ నాగ్నించుచుండెడివో యవ్వనికి 'దలీయును? గాలిగో పెట్టిన కర్పూరఖండమువలె హరించిపోయిన ధాన్యకటకసంఘాతము జాడ్యపుణ్యశ్రేణును దీపాలదిన్నె పూర్వజైభవము హృదయసీమ నెవకు నేతగోచరము కావించుకొనగలడు? అయినను నేడు ఈవిశిష్ట భగ్న జాడ్య నిర్మాణావశేషములవలననే హిందూదేశమున జాడ్యము సుమధురముగ వ్యాపించిననాడు కళ యెంతటి యుచ్చదశయందుండెనో, అది యెంతయు ప్రమత్తేశికి సాదినదో, ఎంత సుందరమయినగో తెలిసికొన వీలగుచున్నది.

హిందూదేశమున జాడ్యము ప్రబలిననాటి యీకళ వర్ణికాచిత్రముల రూపమునను, శిల్పచిత్రముల రూపమునను, హర్మ్యనిర్మాణముల రూపమునను రూపుకట్టుకొని వికసించినది. ఈ మూడువిధములగు జాడ్యకళయగుండ నేడు మనము ఈ దేశమున బొడగాంచవచ్చును. వైనుడివిన మాటిలోను వర్ణికాచిత్రము

లకు అజంతా, బామినిహారములు అసదృశములయిన చిత్రకాలలు. జాడ్యస్తూప, సంఘారామ, గుహాలయాలు జాడ్యహర్మ్య, నిర్మాణాదుల కుదాహరణములు. జాడ్య మంతరించి పోవుటచేత సంఘారామములు నామమాత్రావశిష్టములయియు, గుహాలయములు 'ఘండస్ఫుటితవకర్మాది' సంస్కారములు లేక జీర్ణములయ్యు అందందు చూపట్టుచున్నవి. పురాతత్వకాఖివారి నిరంతరకృషివలన స్తూపములనేకములు చాలచోట్లు బయలుపడినవి. జాడ్యస్తూప, హర్మ్యనిర్మాణాదికముల ననుసరించి విలసిల్లినదే జాడ్యశిల్పచిత్రకళ. ఆంధ్రదేశమున జాడ్యవర్ణికాచిత్రకళ కుదాహరణములు మృగ్యములయినను స్తూప, గుహాలయముల భగ్నావశేషములకుమాత్రము కొంత వరకు కొంతలేదు.

బుద్ధుని సిద్ధాంతోపదేశములకును జాడ్యకళకును గల సంబంధ మెంతవరకన్నది ఇంకను విమర్శనీయమైనదనను బుద్ధుని ఆహింసాతత్వమే, బుద్ధుని నీవకాగ్రహ్యమే, బుద్ధుని పరమాశయమే జాడ్యకళానిష్ఠానులకు జీవగర్భయై వారి హృదయములను ద్రవీపజేసినది. ఆనాటి జాడ్యశిల్పల రసహృదయమే తరగెత్తి జాడ్యకళగ జాలువారినది. జాడ్యకళయందలి ప్రతి అంశమును ఉదాత్తవస్తు సమందితము; ప్రసన్నకళా లలితము; కరుణరసాత్మకము; త్యాగగన విశిష్టము. బుద్ధుడు మూర్ఖిభవించిన కరుణాస్వరూపము. బుద్ధుని పురాతన, అధునాతన చరితము ప్రతిదియు, ప్రతివాక్కును దివ్యసందేశ గర్భితమయినది. దుఃఖానల సంతప్తమయిన లోకమునకు అది చల్లని యమృత నీచనమయి, దానికి సౌఖ్యాంధప్రదమయిన చందన శైతల్య మొడగూర్చి, దానిని సాకినది. దానంజీసియే చంద్రునిమట్టు పరివేషమువలె బుద్ధుని చాట్టు జాడ్యకళ పరిధివీరినది.

చారిత్రకపురుషులందరివలెనే బుద్ధుడును ఒక చారిత్రక వ్యక్తియే యైనను బుద్ధసందేశముగ్గుమును, భక్తిభావవిప్రమమునయిన భక్తలోకము ఆపరమకారుణికమూర్తికి అతిమానుషశక్తులను బ్రసాదించి, యాతనికి దేవతాసంహాసనము నొసంగి దివ్యరాజ్యమున

కాతనికి పట్టముకట్టినది. బుద్ధునిజన్మము, బుద్ధుని విద్యాభ్యసనము, బుద్ధుని వివాహము బుద్ధుని భోగము, బుద్ధుని త్యాగము — అన్నియు ఆలోకము దృష్టిలో ఆత్మదృఢతగాధలై, పారానికేశోభ నేకరించుకొని, దివ్యత్వముతో మెరసిపోయినవి. బుద్ధునిగాథలు — పూర్వజన్మములకు సంబంధించినవియు, ఈ జన్మమునకు సంబంధించినవియు — అంతములైనవి. నీకటిలో తెడవులాడుకొనుచు యాత్ర సాగించు అంధలోకము హృదయమును బుద్ధుడు ప్రేషపరిచినట్లు ఎవ్వరును చేయలేదన్న అది సత్యమారము కానేరదు.

కాని జాడ్యము దేశమున బాగుగ వ్యాపించినది బుద్ధుడు ప్రసన్నమనోదిన వెనుకనే. మార్కంపత్తణ ఉయిన అశోకుడు దశదిశలకు బుద్ధసందేశమును వినిపింప మతబోధకులను బంపినాడు. అశోకవర్ధనుని యభిమాన, ఆదరములవలన అంతవరకు మగగహస్థులు చాటకుండా ఒక స్థానికమతసంప్రదాయముగనే యుండిపోయిన జాడ్యము అంతటినుండి ప్రపంచమతమయినది. జాడ్యము ఆంధ్రదేశమున బ్రవేశించినదినుండ అశోకవర్ధనుని కాలముననే.

సూర్య అశోకవర్ధనుని మరణానంతరమున జాడ్యమునకు మగగహస్థ్యమున ఆదరప్రాపకములున్నన్నిగినవి. అందువలన నదిరాజ్యాంతరములు చదకికొనవలసినవిచ్చినది. ఇటువంటి స్థితిలోనే దాని కాశ్రయమిచ్చి గూదరించినవారు ఆంధ్రులు.

క్రీస్తుశకము మొదటి శతాబ్దాలలో ఆంధ్రరాజులు రాజ్యముచేయుచుండిన కాలమున జాడ్యమతము ఆంధ్రదేశమున విరివిగా వ్యాపించియుండెను. దానంజేసి నాడు తెలుగుదేశమున జాడ్యల సంఘారామములును, గుహాలయములును, స్తూపములును చాల చలసినవి. నేడు దేశమున జాడ్య మంతరించిపోవుటచేత దానికి సంబంధించిన సంస్థలు నామమాత్రావశిష్టము లయినవి. అప్పటి నిర్మాణములు జనుల యనాదరమునకు పాలయి జీర్ణములై శిథిలత్వము నొందినవి. దానంజేసి నాడు జాడ్యసంఘమునకు పుణ్యప్రదములయిన తేత్రము లేవో, మనికిపట్టులేవో నేటి కింకను

దేశపు గవర్నమెంటు పురాతత్వశాఖవారు ఈనాగార్జునునికొండ మహాచైత్యమున దొరకిన బుద్ధ ధాతువును దానము చేసినారు. ఈవిధమున ఇచ్చటికి రహస్యమే పదునారవందల సంవత్సరములకు పూర్వమే ఇత్యుక్తుభూపతుల రాజ్యకాలమున ఇచ్చటి మహాచైత్యమున నిక్షిప్తమయిన బుద్ధభగవానుని ధాతుశకలము నేటికిని సార్వాగ్రహములగుంధకుటివిహారమున పదిలముగ నున్నది.

౧౯౨౭-౨౮, ౧౯౨౮-౨౯ సంవత్సరములలో ఈ ప్రాంతమున జరిగిన త్రవ్వపనివలన మూడు సంఘారామములును, ఆరు బౌద్ధాలయములును, అనేకములు స్తూపములును బయలుపడినవి. బౌద్ధభిక్షువులు వసించు ప్రదేశమును సంఘారామ మందురు. సంఘారామములు మూటిలో రెండు నల్ల రాళ్లతోడుమీదనున్నవి; మూడవది నల్లరాళ్లతోడుకు పడుమటగా దాదాపు మైలుమారమున నది కెదురుగ నున్న కొండమీద నున్నది.

ఇచ్చటి స్తూపముల నన్నిటిని ఇటికతో కట్టినారు. చాటి ముందుభాగమున వివిధములయిన శిల్పచిత్రములు చెక్కిన శిలాఫలకములనుపేర్చి సున్నముతో అతికినారు. సుందరములయిన ఇట్టి శిల్పఫలకములు వందకుపైగా దొరకినవి. ఈ ఫలకములమీది శిల్పకళ యంతయు ఇదివరలో చెప్పినట్లు అమరావతీసంప్రదాయము ననుసరించినదే. ఇట్టి శిల్పఫలకములేకాక గొప్ప చెక్కడపుపనితో ముద్దుసముట్టాట్టు శిలాస్తంభములు మొదలయినవి కూడ కొన్ని దొరకినవి. ఈ శిల్పసంపదనంతము అచ్చటనే యుంచి, దానిని భద్రపరుమట కొక చిత్రవస్తుప్రదర్శనశాలను గట్టుచున్నారు.

పురాతత్వశాఖవారు ఈ శిల్పకృతులను ఎంతగ భద్రపరుచుచున్నను — ఎక్కడనో మారుమూలప్రదేశమున నుండుటచేత వీనిలో కొన్నికొన్ని శిల్పఫలకములు పోవుచున్నవి. ఈఫలకములమీది శిల్పచిత్రముల సౌందర్యమును గ్రహింపగల అభిరుచి మనలో సన్నగిలుటవలనను, ఈ శిల్పముల విలువను మనము గ్రహింపజాలక పోవుటవలనను ఈ శిల్పకృతులను గొన్నిటిని మనము ఇదివరకే గోల్పోయినాము. విచేశములనుండి హిందూదేశకళాసంపదను జూడవచ్చు మూలోపియనుట, అమెరికనులు మొద

లగువారిలో, వీటిలో నొకటియైన నెట్లయినను సంగ్రహించుకొని పోవలెనని యత్నించువారును కొందఱు గలరు. ఈకారణముననే ఈ నాగార్జునునికొండ శిల్పములను గురించికాని, కళనుగురించికాని ఇంకను ఇచ్చట సరిగా ప్రకటన కాకపోయినను ఇచ్చటి శిల్పకృతులు కొన్ని అప్పుడే — ఎన్ని కట్టుదిట్టములు చేసినను, ఎంత భద్రముగ కొవలియుంచినను — ప్రాస్తుదేశమునందలి పారిస్ నగరము మ్యూజియమునకును, కొన్ని అమెరికా మ్యూజియములకును తరలిపోయినవి. ఇది చాల విచారకరమయిన విషయము. ఇట్టి శిల్పసంపద తమకు లేదని వగచి యూరోపియనులును, అమెరికనులును ఒక్కొక్క శిల్ప ఫలకమును వందలకొలది ధనము పోసి రహస్యముగ కొనుక్కొని పోవుచుండ అట్టిది పుష్కలముగ నున్న మనము దానివిలువను తెలిసికొనలేక ఆనిక్షేపమును చేతులార జార విడుచుకొనుచున్నాము. పురాతత్వశాఖవారు ఎన్ని కట్టుదిట్టములు చేసినను దేశీయులయిన ఆంగ్లంతు వీటిని గట్టిగా భద్రము చేసికొవలెనను దీక్ష, తపన లేకపోయినచో కార్యములేదు. అందువలన ఆంగ్లంతు లెవరికి వారే ఈ కళానిధానమును సంతరించుకొన దీక్ష వహించవలెను; ఒక్క శిల్పకృతిపొయినను ఒక పెన్నిధానము పోయినట్లు భావింపవలెను. ముఖ్యముగా ఈ నాగార్జునుని కొండ శిల్పకళానిధానములను గాపాడుభారము ఆ పరిసరములనున్న గ్రామవాసులది. ఏశిల్ప ఖండమయిన పోయినచో వెంటనే తగుచర్య తీసికొనవలెను. ఇచ్చట బయలుపడిన శిలాఫలకములమీది చిత్రములు ఎంత అందమయినవో ఇందు ప్రకటితమయిన చిత్రముల ననుసరించి తెలిసికొనవచ్చును.

ఇందు ప్రకటించిన చిత్రము లన్నియు నాగార్జునునికొండ స్తూపములకు సంబంధించిన శిలాఫలకములమీద చెక్కినవే.

సాధారణముగ స్తూపపురాలమీద చెక్కుచిత్రములు బుద్ధుని జీవితమునకుసంబంధించిన గాథలో, బుద్ధుని పూర్వజన్మములకు సంబంధించిన గాథలో అయియుండును. బుద్ధుని పూర్వజన్మములకు సంబంధించిన గాథలోనే

జాతకకథ లందురు. ఇందు ప్రకటితము లగు చున్న చిత్రము లన్నియుమాత్రము బుద్ధుని జీవితమునకు సంబంధించినవే.

ప్రమరావతీ, నాగార్జునునికొండ స్తూపపు కళ ననుసరించియే జావా(యవద్వీపము) యందలి జగత్ప్రసిద్ధమయిన బోరోబోడోరు స్తూపపుకళను తీర్చినారని కళాభిజ్ఞులు చెప్పుదురు. అమరావతీ, నాగార్జునునికొండ స్తూపములయందలి బౌద్ధకళప్రాబల్య మొక బర్మాజావా మొదలయిన ప్రదేశములయందలి కళమీదనేకాక చీనాదేశపుకళమీదకూడ నుండినట్లు ఈక్రిందిపంక్తులవలన తెలియుచున్నది.

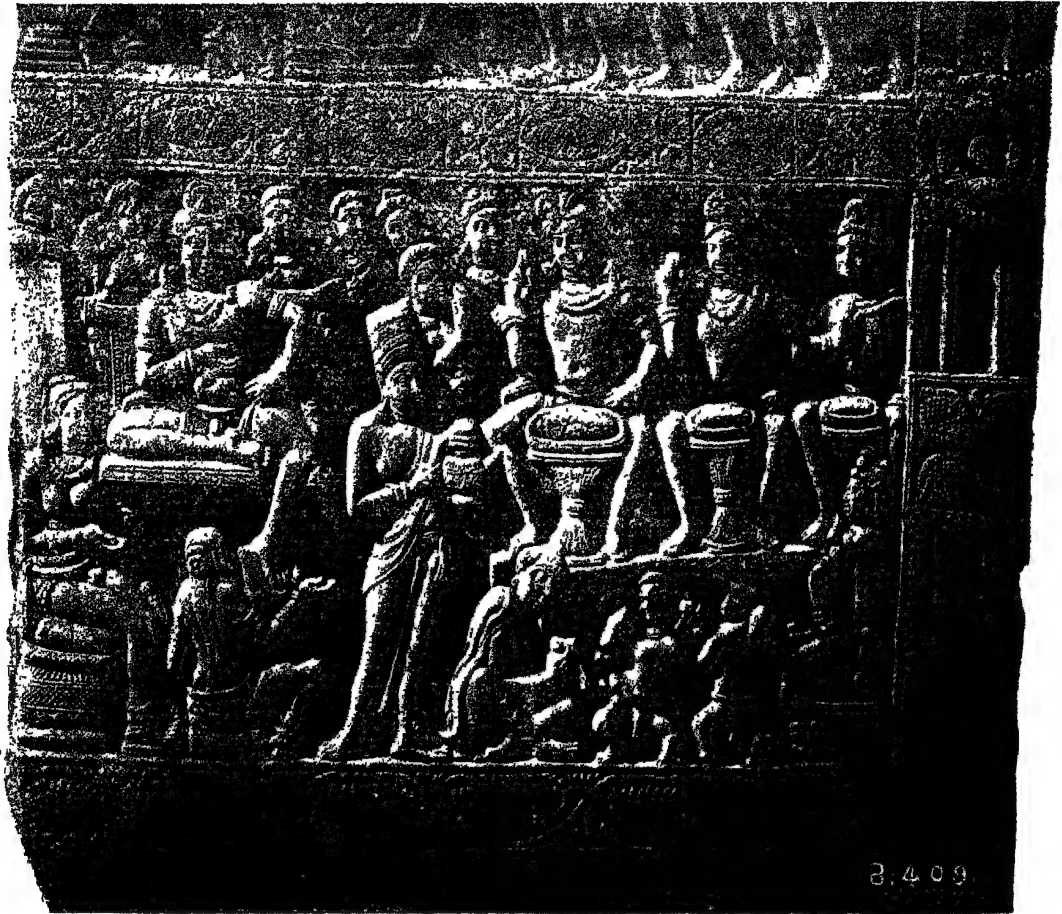
“If we turn to the sculptures from Nagarjunikonda we may observe in them essential features of style and composition which correspond to those pointed out in the reliefs from Nan-Hsiang T'ang. The Nagarjunikonda relief is composed in a similar fashion, though with greater freedom and far more movement in the figures. It is particularly interesting to us as an example of South India Sculpture of the third or fourth century presumably exercised decisive influence on the Buddhist art of Funan, from where it may have been transmitted to China in a some what modified form”

ఈపై పంక్తుల ననుసరించి బౌద్ధయుగమునాటి ఆంగ్లకళ ప్రాదేశికకళ కెట్టి విశిష్టత కలిగించినవో, దీని ప్రాబల్య మెంతవరకు ప్రాకినదో సుకరముగా గ్రహింపవచ్చును.

[పై నాగార్జునునికొండ నివరణము గవర్నమెంటు పురాతత్వ శాఖవారి నివేదిక ననుసరించి.]

చిత్రముల వివరణము

[‘ఆర్యైయోలాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా, డైరెక్టరు జనరలుగారు ఈ నాగార్జునుని కొండ స్తూపపు ఛాయాచిత్రముల నిచ్చి ఓకటిని ప్రకటింప దయతో ఆనమతి యొసంగవలయు కృతజ్ఞులము. ఇందు ప్రకటితములయిన నాగార్జునుని కొండ చిత్రములకు మాతృకలు వారిచ్చిన ఛాయాచిత్రములే.]

3,409

౧. స్వప్న ఫలకథనగాథ

మొదటి చిత్రము :

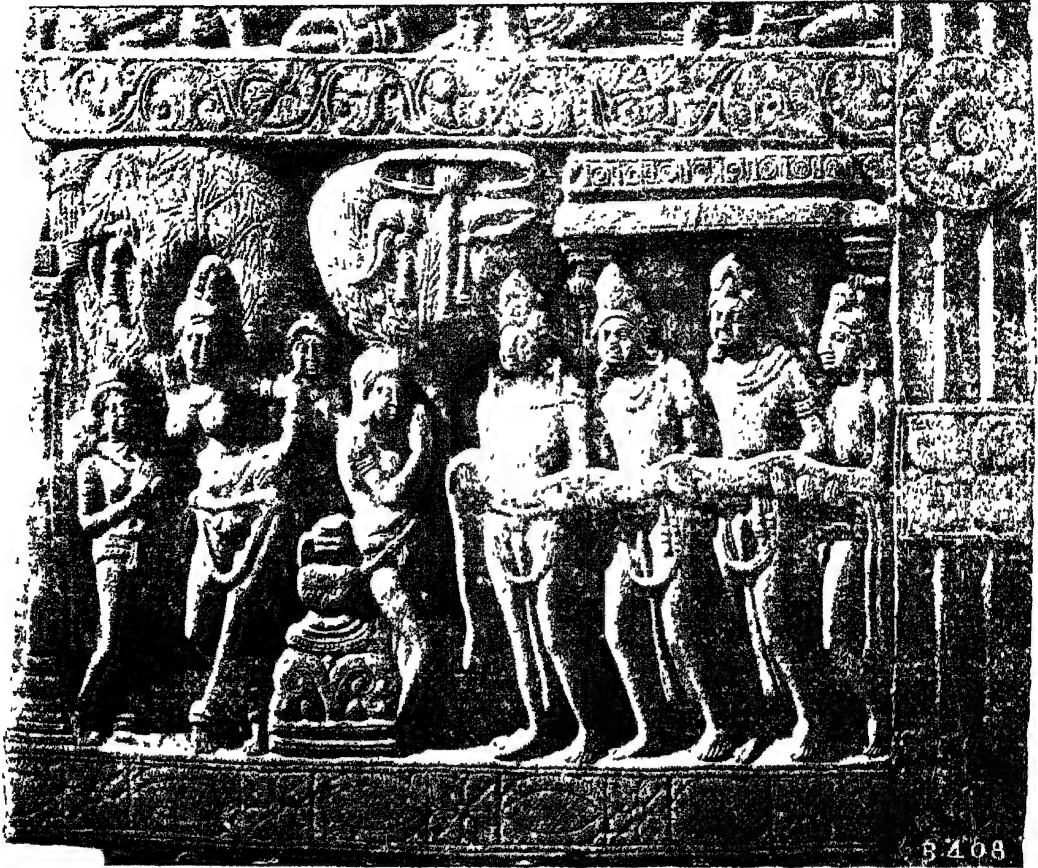
శుద్ధోదనుడు కపిలవస్తునగరము రాజధానిగా శాత్యరాజ్యము నేలుచుండినరాజు. అతని భార్య మాయాదేవి ఒకనాటిరాత్రి భవిష్యద్భుధుడు—ఇతనిని జాడలు బోధిసత్వుడందురు—ఒక తెల్లని యేనుగరూపమున దనగర్భమున బ్రవేశించినట్లు ఒకకల గనును. మరునాడుదయమున ఆమె తనభర్తకు స్వప్నవృత్తాంతము నెరిగించి దానిఫలము నెరుంగగోరును. శుద్ధోదనుడు స్వప్న ఫలదులను జెప్పగల శాస్త్రజ్ఞులను పిలువనంపించును. వారు వచ్చి మాయాదేవి గర్భము చాల్చుననియు, ఆమెకు మహారాజాధిరాజో, జగద్యధ్యక్షననివారణకారణుడయిన బుద్ధుడో యుదయించు ననియు

జోష్యము చెప్పెదురు. శుద్ధోదను డిది విని చాల సంతోషమునొంది వచ్చినవారిని జాంబూనదాంబరాభరణాదు లిచ్చి సత్కరించి వారికి విందుచేయును. ఈ విషయమును దెలుపునది ఈచిత్రము.

ఎడమవైపున సింహాసనాసీనుడయినవాడు శుద్ధోదనుడు. అతనికి చేరువ నున్నతానమున గూర్చున్నయువతి మాయాదేవి. ముగ్ధులు తోటిప్పులు విందుగుడువ గూర్చుండియున్నారు. అర్చ్యపాద్యాదు లిచ్చుచున్నవాడొక పరిచారకుడు; వెనుక నిలబడ్డవారును, శుద్ధోదనుని పాదసమీపమున గూర్చున్నదియు—పరిచారికా జనము.

రెండవ చిత్రము :

మాసపూర్తి కావచ్చినయంతట మాయాదేవి దేవదహమను గ్రామమునందలి తనపుట్టినింటికి బయలుదేరును. త్రోవలో కపిలవస్తునగరమునకు సమీపముననున్న లుంబినీవనమున ఆమె యిందుకు విహారంపగోరును. అం దామె యొకప్రక్షువృక్షముక్రిందికి బోయి దాని కొమ్మ నొకదానిని పట్టుకొనియుండగా నొప్పలు ప్రారంభమయి ఆమె కీఘముగనే ఒక మగబిడ్డను కనును. ఈశిశువే బుద్ధుడు—ప్రపంచ పరివ్యాప్తమయిన మహామతమునకు స్థాపకుడు. వెంటనే లోకపాలురు వచ్చి యా బిడ్డను పాత్రిశ్లో నిడుకొని లాలింతురు. ఇది తెలుపునదే యీచిత్రము.

౨. బుద్ధుని జననము

చెట్టుకొమ్మ పట్టుకొని నిలుచున్నది మహామాయ. ఆమెకు వింజామర వేయచున్నది చెలికత్తై. కుడివైపున నిలబడిన నలుగురు లోకపాలకులు. వారు పట్టుకొన్నది పొత్తిలిగడ్డ. అంచే శిశువు ఉన్నట్లు భావన.

మొట్టమొదట బౌద్ధశిల్పులు బుద్ధునిచిత్రించువారు కారు. సర్వమునకు అతీతుడయిన బుద్ధుని చిత్రించుట ఎట్లుని, అతనిని చిత్రించవలసినచిన్నచోట నాథులమును భాషిగ నుంచువారు; కాని కాలము గడచినకొలది ఈ శిల్పి సమయము మారినది. శిల్పులు బుద్ధుని యాకారమును చిత్రించజొచ్చిరి. ఆశిల్పిసమయము మారుచున్న కాలమున చిత్రించిన చిత్రము లివి. వట్టిపొత్తిలి శిశువుగ నుండిన బుద్ధునికి నూచనగ గ్రహింపవలెను. ఒకరుమణి యా పొత్తిలికి నమస్కరించు చుండుటవలన గూడ ఈ బుద్ధభావము ద్యోతక మగుచున్నది.

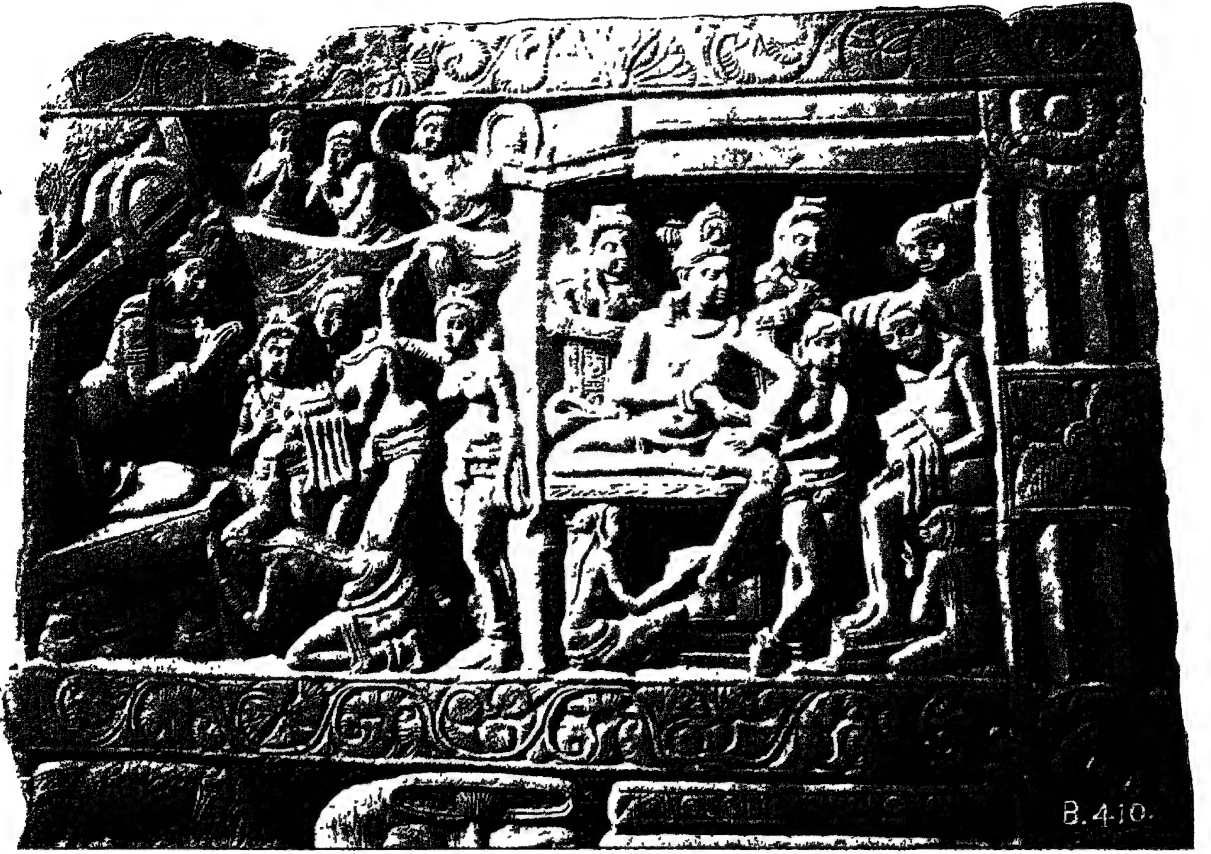
మూడవ చిత్రము :

బుద్ధుడు జనించినప్పుడు అనేకములయిన వింతలు పొడమైనవి. ఈ వింతలను కనుగొన్నవాడు అసితు డనుమహామని. అసితుడు హిమవత్సర్వతీమీను దవమాచరించుచుండగా ఈ వింతలను జూచి, దీనికి కారణము బుద్ధజననమేయని తన దివ్యదృష్టిని డెలిసికొని ఆదివ్య శిశుసందర్శనార్థము అంతరిక్షముననుండి ఎగిరి కపిలవస్తు నగరమునకు వచ్చెను. వచ్చి శుద్ధోదనుని సందర్శించి యాశిశువును జూపవేడెను. అంతఃపురముననుండి శిశువును గొనివచ్చి అసితునికి జూపుదురు. ఆశిశువుచేత అసితునికి మ్రొక్కింపకపూర్వమే యత డాశిశువునకు ప్రణమిల్లి కన్నీరువిడుచును. శుద్ధోదనుడు అందులకు కళివళిమంది, శిశువు అల్పాయుష్కుడనియా, లేక మరేకారణమున కన్నుల తడి పెట్టుకొనుచుంటిరని అసితు నడుగగా అతడిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను : 'మహారాజా! ఈశిశువు కొరకుకాదు నేను విచారించునది; నాకొరకే.

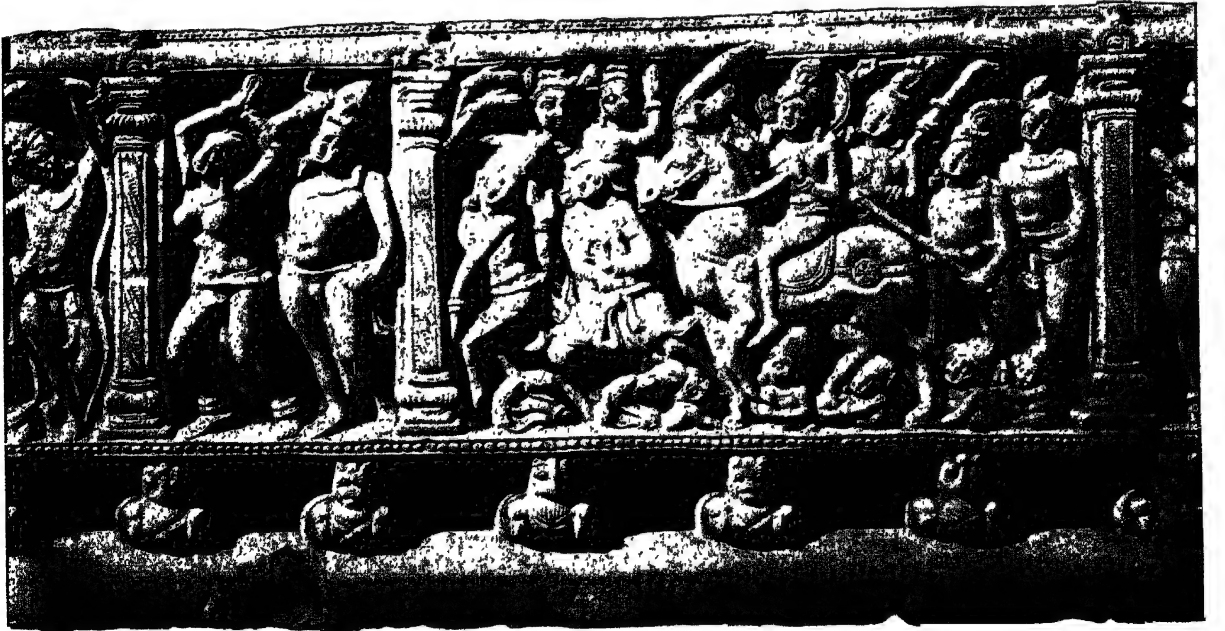
ఈ శిశువు బుద్ధుడై జగద్వ్యసననివారకుడు కాగలడు. నే నిప్పుటికే కడున్నట్లుపెన్నెనాను. బుద్ధుడైన యీ లోకోత్తర పురుషుని ధర్మబోధ వినుటకు నేను బ్రతికియుండనుగదా యని విచారించుచున్నాను."

తరువాత, మ్రొక్కులు చెల్లింప నాశిశువును శుద్ధోదనాదులు తమ యిష్టదేవము నాలయమునకు గొనిపోవుదురు. ఆలయములోపల బ్రవేశించి శిశువును తమ యిష్టదేవతకు చూపినవెంటనే ఆ విగ్రహము చైతన్యముకల్గి ఆ నిమిషమునకు సమస్కరించును.

పైని పేర్కొనినవిషయము నీ చిత్రమున చిత్రించబడినది. చిత్రమునందలి కుడివైపు అర్థభాగమున మొదటిగాఢయు, ఎడమవైపు అర్థభాగమున రెండవగాఢయు చిత్రితములయినవి. కుడివైపుచిత్రమున దిగువముల గూర్చున్నవాడు అసితుడు. అతనిని ప్రశ్నించుచు సింహాసనముమీద గూర్చున్నవాడు శుద్ధో

3. అసిత దేవాలయ గాథలు

౪. మహాభినిష్క్రమణము

దనుడు. అంతఃపురముననుండి శిశువును పొత్తి
త్తలో గొనివచ్చి చూపుచున్నాడు. ఆ పొత్తిలి
యే శిశువునకు (బుద్ధునికి) సంకేతము. ఆ పొ
త్తిలియందలి శిశువునకు నమస్కరించు
చున్నది ఒకగరిత. షడ్బోధనాదులకు ఐదుక
నున్నవారు పరిజనము.

ఎడమవైపుచిత్రమున ఒకస్త్రీ దేవతా
విగ్రహమునకు పొత్తిలి నిడికొని బుద్ధుని
చూపుచున్నది. ఆశిశువు దివ్యాంశ స్ఫురిం
చుటకై ఉభయవార్యముల నిరువురు స్త్రీలు
వింజామరలు వేయుచున్నాడు. పితము
మందు ఒకస్త్రీ తన అభీష్టార్థక్షాంతికి ప్రణా
మిల్లుటవలన అది దేవతాశీతమని, ఆపీతము
మీది విగ్రహము దేవతయని విదితమగుచున్నది.
ఆ దేవతా విగ్రహమున కెనవ మూలగ చిత్రం
చిన హర్మ్యభాగమువలనను, దానికి ప్రక్కగ

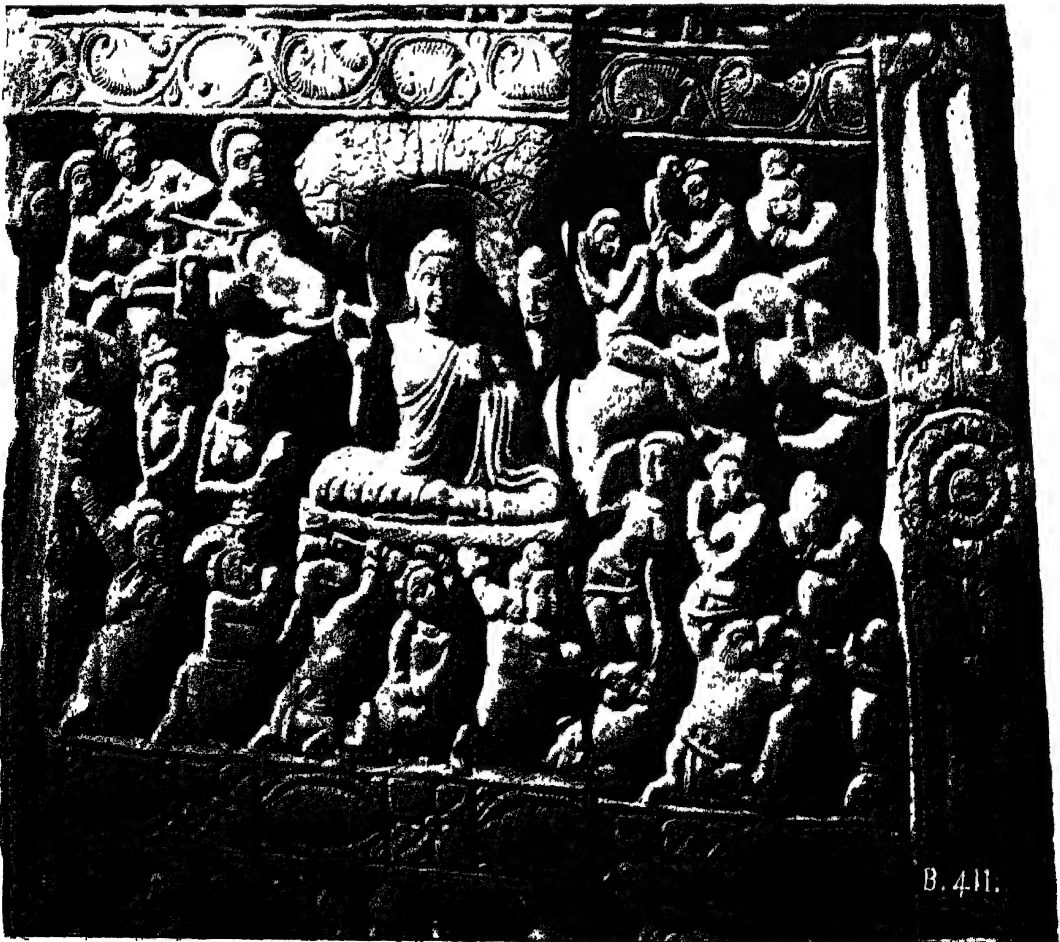
బారిసంకులు ప్రోడునట్టియు, మద్దెల వాయించు
నట్టియు వారివలనను అది యాలయమున్న విష
యము స్ఫురించును. పితముమీదనుండి ఇంసు
క ముందునకొరిగి చేతులు జోడించుకొని నమ
స్కరించుచున్నవాడు శామ్యలయిష్టదేవము.

నాలుగవ చిత్రము :

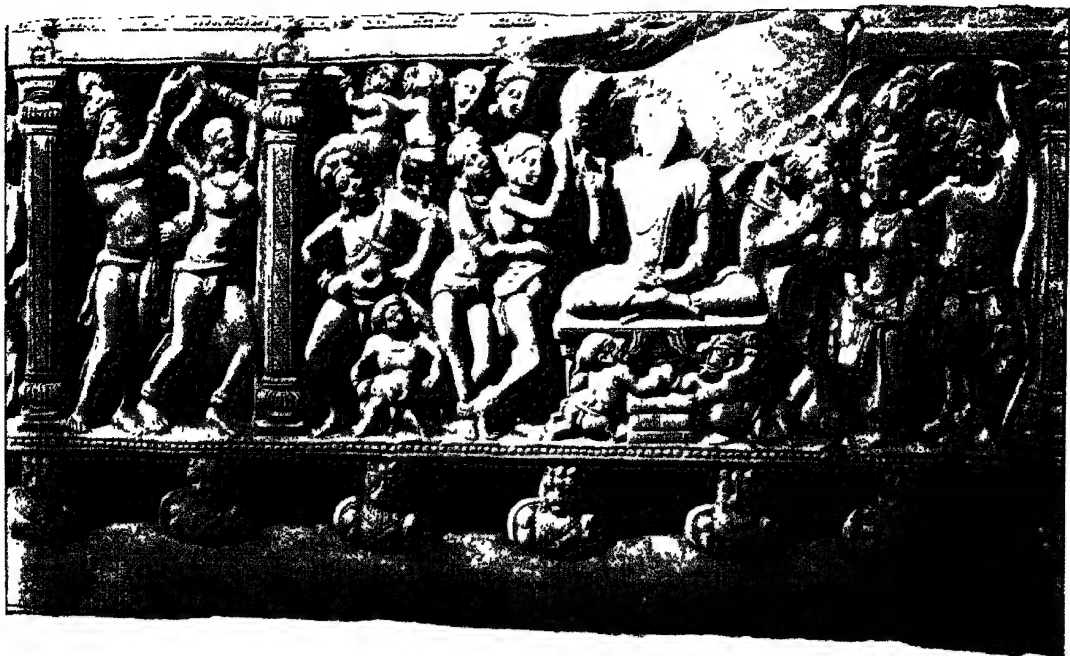
ఇది చూడఁజూచునగుగాఢము దెలుపు
చిత్రము. శుద్ధోదముడు ఆశిశువునకు సర్వార్థ
సిద్ధివని నామకరణము చేయును. ఇతడు
బాలచంద్రునివలె దినదిన ప్రవర్ధమానుడై
యొక్కవయస్సున క్షత్రికాచిత్రవిద్యలందు బరి
పూర్ణుడయి సదునారవయోట యశోధరయను
రాజకన్యకను బరిణయమగును. శాస్త్రజ్ఞులు
చెప్పిన జ్యోత్యమును దలంచుకొని షడ్బోధనుడు
తనతనయు డెక్కడ సర్వసంగపరిత్యాగము
కావించి బుద్ధుడననోయని భయపడి యతనికి

ప్రపంచదుఖ మేమియు బాలియకుండునట్లు
సర్వభోగములను ఏర్పాటు కావించి యతనిని
భోగపరత్వమున జేయ బ్రయత్నించును; కాని
దైవవశమున సర్వార్థసిద్ధునికంటబడిన నాలుగు
దృశ్యములవలన — మొదట నొకవృక్షుడు,
పిదప ఒకవ్యాధిగ్రస్తుడు, అటువెనుక నొక
శవము, పిదప నొకసన్యాసి — అతనికివిత
దృశ్యము మారి, సర్వసంగపరిత్యాగముచేసి
అతడు సన్యాసము స్వీకరింపగోరును.

తనయుని తిలంపునకి కనుగొన్న షడ్బోధ
నుడు పురద్వారమును మూయించి కట్టుకట్టు
లెక్కువ చేయును. సర్వార్థసిద్ధుడు సర్వసంగ
పరిత్యాగముచేసి కపిలవస్తనగరము నుండి
ఉర్ధరాత్రమున అశ్వారూఢుడై బయలుదేరి
పోవునుండ ఒక దేవత వచ్చి మానియుంచిన
పురద్వారములను తెరచియుంచును. సుర్రపు

B. 411.

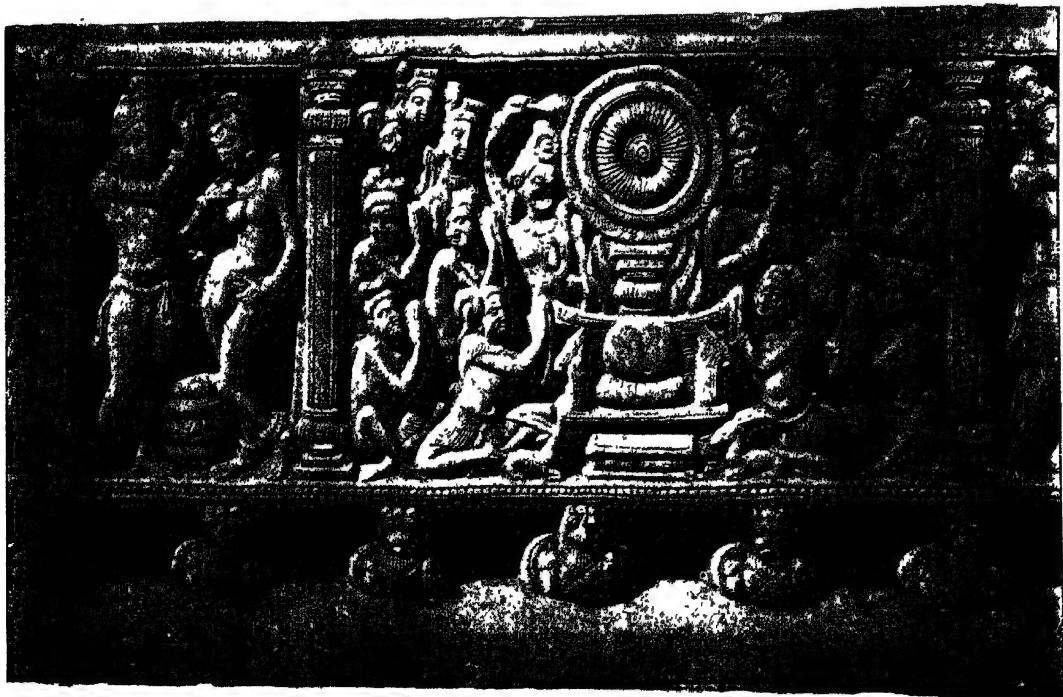

౩. మారధర్వణము

దెక్కలచప్పుడువిని కావలిభటులు మేల్కొం
దురని యాతులు వచ్చి సర్వార్థధు డెక్కిన
గుర్రము దెక్కలను చేతితో బట్టుకొందురు.

సర్వార్థధుని యీపురనిగమనమునే బౌద్ధులు
మహాభినిష్క్రమణ మందురు ఈవస్తువే యిం
దు చిత్రింపబడినది.

గుర్రముమీద నున్నవాడు సర్వార్థధుడు.
ఆత డెక్కిన గుర్రముజేరు కంటకము. గుర్ర
ముముందు అంగిలొడిగొని పోవువాడు

౨. ధర్మచక్రారాధనము

సర్వార్థసిద్ధుని సారథి చంపకుడు. అతనికి నమ స్కరించువారు, వింజామరలు వేయవారు దేవగణములవారు.

అయిదవ, - ఆరవ చిత్రములు :

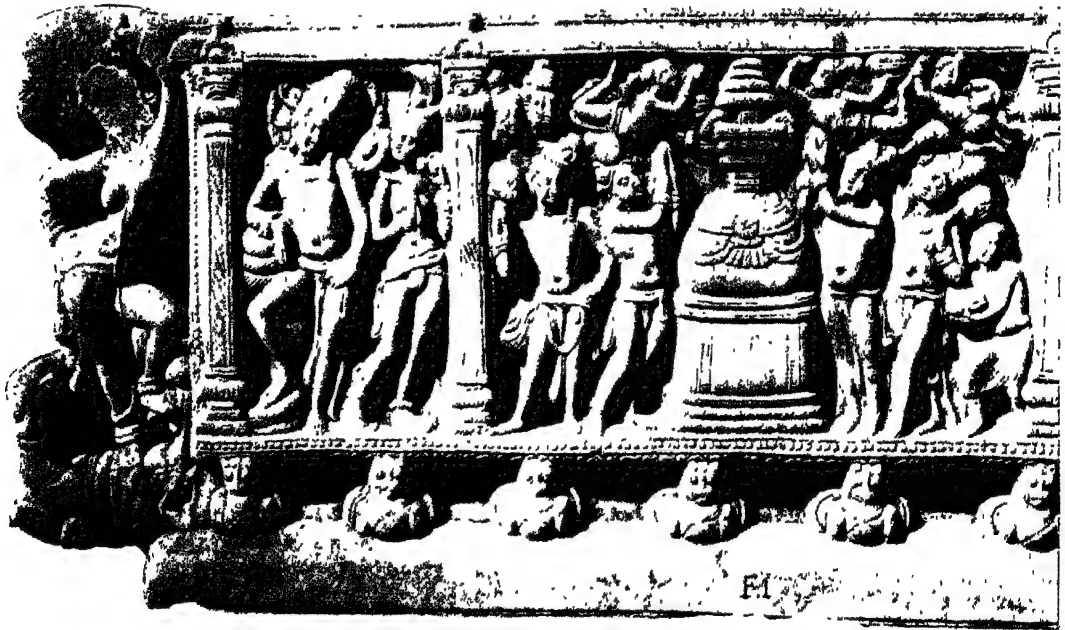
ఇవి మారధర్మణగాఢను దెలుపు చిత్రములు. మారుడు జౌద్ధులకు శనివంటివాడు. దుష్టుడు. సజ్జనులను దుష్టులమున ప్రోయటయే యతని వృత్తి. అతడు మార్తీభవించిన దగ్గణపుంజము. సర్వార్థసిద్ధుడు బోధివృక్షముక్రింద నాసీనుడయి 'జగత్తునందలి దుఃఖమును నివారిండు కైట్లు? సత్యపథ మేది' యని దానిని గెలిసికొన దీక్షవహించి ధ్యానయోగ ముద్రాంకితుడయి యున్నతరి, మారుడు అప్పురసలయిన తనకూతుండ్రను ఆటపాటలచేతను,

ఏనుగ పై నెక్కి వచ్చినవాడు మారుడు. బోధివృక్షముక్రింద గూర్చుండి తపముచేయుచున్నవాడు సన్యాసము స్వీకరించిన సర్వార్థసిద్ధుడు. ఎవమవైపున ఏనుగప్రక్కనున్న స్త్రీలు మారునితనయులు. మారుడు కోపముతోను, చిత్తాకుతోను బుద్ధునిమీద కుంతాయుగమును విసరివైచుచున్నాడు. చేసిన తన ప్రయత్న మంతయు వ్యర్థమగుటచే చి తమున కుడివైపుభాగమున ఏనుగనెక్కి సర్వార్థసిద్ధునికి నమస్కరించుచు మరలిపోవుచున్నట్లు చూపబడినాడు. మిగిలినజనము మారుని పరివారము.

రెండవచిత్రమున మారునికూతుండ్రు తమ సృతగానవిద్యలను ప్రదర్శించి బుద్ధుని తపస్సుకు భంగముకలిగింప బ్రయత్నించుచున్నా

మొదటిమారు బోధించిన యీ మతబోధకు 'ధర్మచక్రము' సాంకేతికమయినది. బుద్ధుని మొదటి బోధతో ధర్మచక్రము తిరుగుటకారంభించినది. దీనికి 'ధర్మచక్రప్రవర్తన' మని జౌద్ధుల వ్యవహారము. శిల్పమున బుద్ధుడుచేసిన యీ మొదటిమతబోధను, బుద్ధధర్మమును దెలుపుటకు 'ధర్మచక్రము'ను చిత్రించుచుందురు.

జౌద్ధమతావలంబులయిన యుపాసకులు (సర్వసంగపరిత్యాగము చేయకయే బుద్ధధర్మము నవలంబించువారు) ధర్మచక్రము నారాధించుచున్నారు. ధర్మచక్రపీఠమునకు దిగువ నుభయపార్శ్వములను, చిత్రింప బడిన మృగములు మృగదావమును, ధర్మచక్రప్రవర్తన గాఢను జ్ఞప్తికొనించును.

౮. స్తూపారాధనము

విలాసములచేతను అతనితపస్సుకు భంగము కలిగించి అతని పూన్నినుండి మరలింప బంపును. కాని వారు విఫలప్రయత్న లగుదురు. పిదప మారుడు తన దుష్టుపరివారముతోపాటి యాతనిపై బాణములువేసియు, కుంతములు వైచియు నానావిధముల నాతనిని హింసించును. తుదకు తన ప్రయత్న మంతయు వ్యర్థమయిన పిదప నతడు తన పరివారముతో మరలిపోవును. ఈ గాఢయే ఈరెండు చిత్రములందును చిత్రితమయినది.

రు. మిగిలినవారు మారుని పరివారములోని వారు.

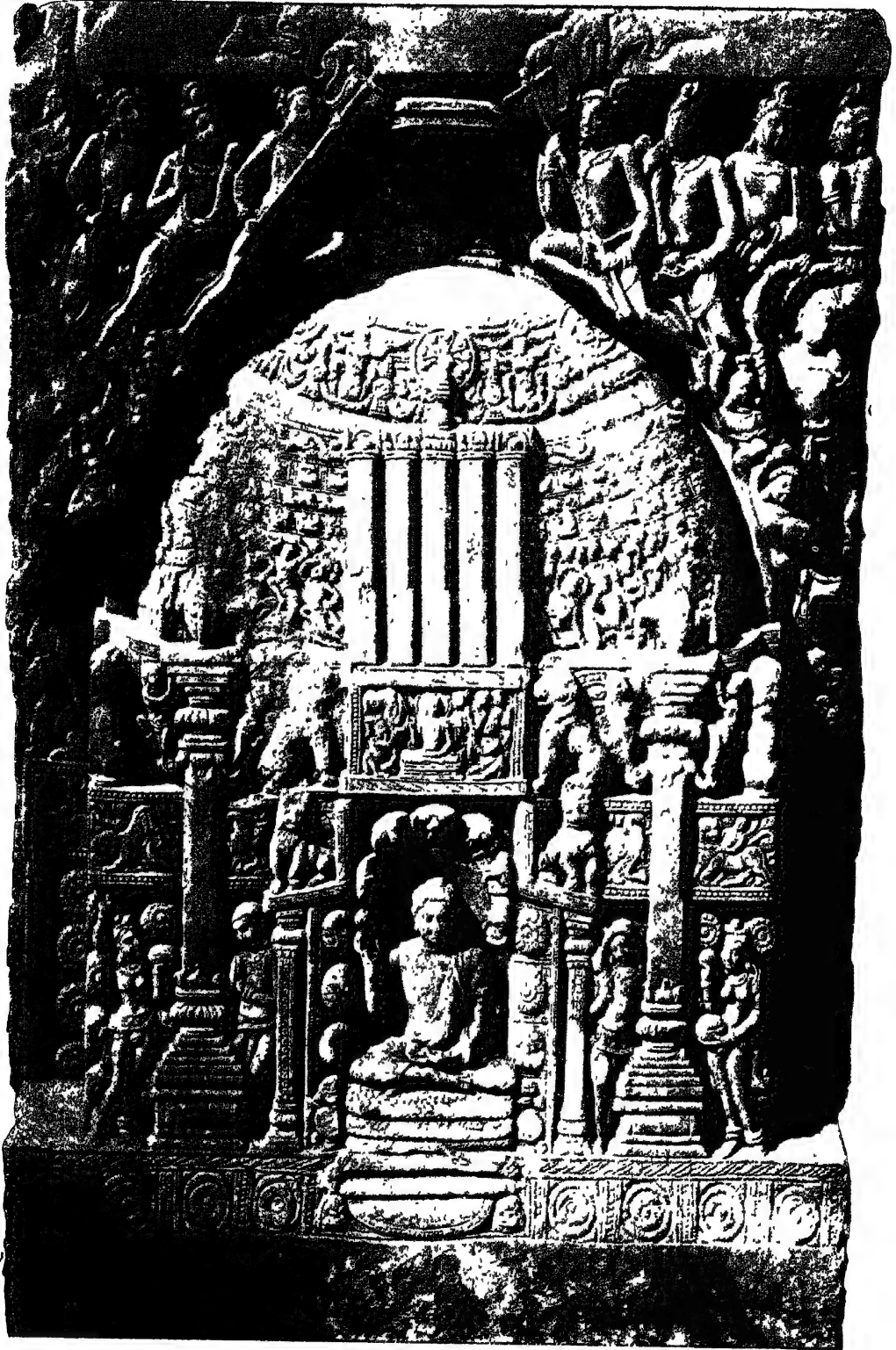
ఏడవ చిత్రము :

ధర్మదక్రారాధనము. సర్వార్థసిద్ధుడు జగద్యవినవహస్యుమును దెలిసికొని 'బోధి'త్వము నొంది బుద్ధుడయ్యెను. ఇతడు తనధర్మమును మొదటిమారు వాంఠాస్పిష్క గంగాతీరమునగల మృగదావమున కరిగి యచ్చట బోధించెను. జౌద్ధశిల్పకళలో బుద్ధుడు

ఎనిమిదవ చిత్రము :

జౌద్ధకళయందు స్తూపము బుద్ధుడు నిర్వాణము నొందెననుటకు సాంకేతికము; అనగా బుద్ధభావులు లాస్తూపాంతర్భాగమున నిక్షిప్తములైయున్నవని భావము. ఉపాసకులు స్తూపము నారాధించుచున్నారు.

మరొక్కవిషయము : బుద్ధుని జీవితగాథలను చిత్రించుటలో శిల్పి నడుమ వినోదము

౯. నాగార్జునునికొండ స్తూపపు ఆకృతి

కొరకు స్త్రీ పురుషుల జంటలను, నాగరాజు నాగులను, నాగకన్యకల చిత్రములను చెక్కుచు వచ్చి

నాడు. వాటికిని బుద్ధుని జీవితగాథలను ఏ మాత్రము సంబంధము లే దనియు, అవి కేవ

లము వినోదముకొరకే యనియు జ్ఞాపకముంచు కొనదగినను.

'తెనుఁగు తెలివికై - తెనుఁగు కలిమికై'

కవికొండల వేంకటరావు

తెనుఁగు తెలివికై - తెనుఁగు కలిమికై

పట్టినపట్టు విడిచిపెట్టకుర !

పుట్టిన దిచ్చట

మెట్టే దిచ్చట

మట్టెతే మన

నాగావళికిన్

తుంగభద్రకున్

మధ్యనుగల్గ

అమరలోకమున !

తెనుఁగు తెలివికై - తెనుఁగు కలిమికై

పట్టినపట్టు విడిచిపెట్టకుర !

గోదావరియున్

గృష్ణాఁగయున్

కవలకన్నెలై

కడలిఁ దరించే

అంజ గొలువరా !

జడిమ నుడుగరా !

తెనుఁగు తెలివికై - తెనుఁగు కలిమికై

పట్టినపట్టు విడిచిపెట్టకుర !

సింహాచలనీమాంబాధారలు

వేంకటాద్రిరమణీయదృశ్యములు

రోమాంచముగా

మేల్కొంచుమురా !

తెనుఁగు తెలివికై - తెనుఁగు కలిమికై

పట్టినపట్టు విడిచిపెట్టకుర !

చెన్నపట్టముతో సరిపెట్టకుర

తంజావూరూ మునుపుమన దెరా

శ్రీకాకుళము సిగబంతిగను

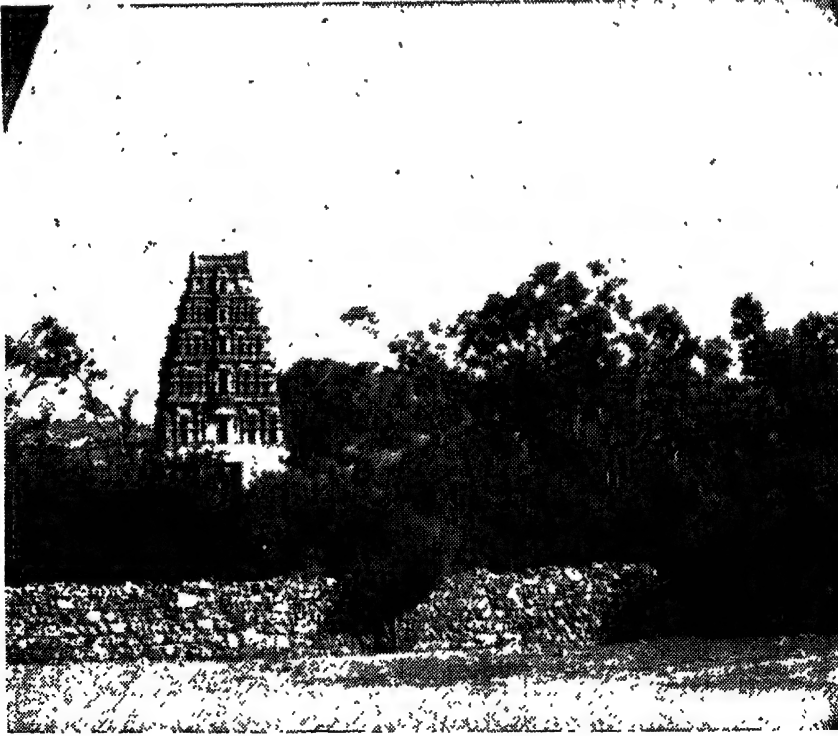
నాట్యంబాడే తెనుఁగుతల్లి తెలి

మంజీరధ్వని తిరుమలనాయక

మందిరంబులో సందడింపవలె !

తెనుఁగు తెలివికై - తెనుఁగు కలిమికై

పట్టినపట్టు విడిచిపెట్టకుర !

పెనుకొండయందు పూజాపున స్కారములు లేక పాడుకడిన ఒక దేవళము

* చిట్టితల్లి నృత్యము

కొండేపూడి సుబ్బరావు

సంజకాంతులు పోయి చలువవెన్నెల మిగిలే
వలపుమంటల దరిసి వాసంతములు రగిలే
సౌందర్యస్వస్థతో సకియ హృదయము విరిసె
కినరాని కనలేని కాంతిప్రకృతి మెఱసె.

తలుకువెన్నెలలోన మలయానిలములోన
ప్రసవగంధములోన మధుమాససుధలలో
తొలివలపువేడిపొంగులలోన పులకించి
ఛరవళిత నాట్యమ్ము నెఱపినది యాబాల.

చిన్నారి చిట్టి లేకన్నెవలపుల మొగ్గ
ఆ యరణ్యముమధ్య నాటపాటల నెఱప
పూవుకన్నుల విచ్చి తావిగాలుల మెచ్చి
ప్రకృతియె మనసిచ్చి ఫక్కునా నవ్వినది.
ఆవసంతుని తోట నావెన్నెలలవీట,
ఆ తెమ్మెరలబాట నా తావిపెల్లులనాట
చిట్టితల్లి పాట చిట్టితల్లియాట
లమృతమ్ము చిలికించె నానందములు నించె.

తెలినిగ్గుపాలబుగ్గలమీద సుడివడగ
నాడు పిల్లల జూచి హసించుతల్లివలె
చిట్టితల్లి ఆట సిరులు కనుగొని అడవి
వాసంతకుసుమదరహాసముల సోలినది.

చిట్టితల్లిపాడ చిట్టితల్లి యాడ
అడవితల్లికి నెంత యానందమో కాని

కుసుమపత్రము లెల్లి కోటికన్నులు కాగ
రెప్పవాల్చుక బాలనృత్యమ్ము చూచినది.

అలరువాసన విరియు నామనుల నేలలో
మిసిమివెన్నెల కురియు నిసుకపడకలమీద
తెలుగునది చిరునవ్వు నురువురాల్పెడివోట
ఆ బాల నవ్యనృత్యశ్రీలు చెలువలరె.

రేరాణి తనకన్ను రెప్పవాల్చునివోట
ఒదిగి పిట్టలు గూళ్ల! నిదురజెందనివోట
ముడుచుకొను లేమొగ్గ విడిచినవెప్పెడివోట
ఆ బాల నవ్యనృత్యశ్రీలు చెలువలరె.

చలువవెన్నెల సొనలు జాలువారెడి నేల
కమ్మతెమ్మెరకన్నె కదలమానిన సీమ
పూవురేకుల తీయ తావు లెగసిన బయల
ఆ బాల నవ్యనృత్యశ్రీలు చెలువలరె.

చలిరాజు చూపువెన్నెలలు ప్రాకెడునడవి
ననబోడితీయందనాలు రేగెడుత్రోవ
ఁడుచుటామని వలపు ఛరిమళించెడు వనుల
ఆ బాల నవ్యనృత్యశ్రీలు చెలువలరె.

పుడమిపై ఆమనిగ పుష్పసాదామనిగ
చెట్టుతుదియాకుగా చిరుపూవుకేకుగా
ననితతొలివలపులో నునులేతతలపుగా
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.

* "చిట్టితల్లి" పూర్వంపు తెలుగురాజు మాతురు. మానవులు నిర్మించుకున్న కృత్రిమ జీవితములో ఆమెకు సౌఖ్యము లేకపోయినది. అందుననే, ప్రకృతిసౌందర్య రామణీయకరణ లెల్లివిరిసే అడవిలోనే చిట్టితల్లి ఆడుతూ, పాడుతూ ఉండేది. సంగీత నృత్యములు చిట్టితల్లి చిన్ననాడే అభ్యసించినది. సౌందర్యపూజ ఆమె బ్రతుకుబాట కళారాధన నిత్యకృత్యము. ఇది చిట్టితల్లి ప్రార్థికథ. ఒకనాటి పండువెన్నెల్లో భగవంతుడు పరిమళము చిమ్మే అడవిదారులలో చిట్టితల్లి నృత్యముచేస్తుంది. ఇది ప్రస్తుతకథ. కావ్యంలో ఒకభాగం,

నిదురలో కలలుగా నదిలోని అలలుగా
పెదవిపైనవ్వగా మృదులతను పువ్వగా
మెలిదిరుగువనముగ తలలూపు వనముగా
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
అందమున వ్రాలి ఆనందమున సోలుతూ
బరువుతో కదలి పెన్నురువుతో మెదలుతూ
రాసముల మలగి సువిలాసముల తొలగుతూ
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
పైరగాలికి నాడి షడగెత్తుత్రాచువలె
నల్లిమబ్బుల జూచి నటియించునెమ్మివలె
చదలుపై నృత్యమ్ము సలుపుజాబిల్లివలె
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
గోదా వరీన్ కూమ్ము లొరసికొని
తేలితూలెడు తరంగాలవలె నుప్పొంగి
తమ్మికోలకులలోని తరగవలె సుడిదిరిగి
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
ఇంత యాడినగాని ఇంత పాడినగాని
పెదవిపై చిరునవ్వు చెదరిపోవక వెలుగ
కనులలో చలువలె కరిగిపోవక నిలువ
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
ఆమెమధుగానము, కనుకూల మగురీతి
చలువకన్నుల వలపు తలపోత కనుపుగా
తాళలయ వణ్ణముల్ తప్పకుండగనిల్చి
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
హస్తచాలసరీతు లంద మెగజమ్మగా
మృదుపాదగతవృత్తరేఖ సొంపులుమిరి
ఒకలివంపుల పొలుపు లొయ్యారమొలుకగా
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
కనులకాటుకచేక కరిగిపోనేలేదు
వాలుజడలోపూలు వసివాడచేలేదు
చిగురుబుగ్గలకాంతి చెదరిపోనేలేదు
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
ఏదివ్యభోమినియె ఏ రసస్నాతయో
మృదుగానలీలలో మధులాస్యశృంగార

నవకళాస్నిగ్ధసౌందర్యజీవనమందు
ధన్యమై యొకదివ్యకన్య యైనది చిట్టి.
తన మధురజీవితమ్మునె కావ్యముగ పాడి
ఆ జీవితమ్మె నాట్యమ్ముగా నాడి ఆ
మూర్తిసుప్రేమభరముగ్ధమై జగ మెల్ల
సత్కళాజీవముల వికసింపజేసినది.
ఆ కళాపూర్ణుడు, ఆ వెన్నెలల రాజు
వలపుసొంగుల నెనను షట్టజాలను లేక
ఆ సుధామధుమూర్తి నా కళాజీవికను
తనవెలుగుకొగిలుల దాచికొని నవ్వికొనె.
వెన్నెలలచెఱగులో వెలుగుకొగిలిలోన
క్రొంగ్రొత్తకళ నా కుసుమకోమలగాత్ర
వెలిగి నటియింప నీ విశ్వవిశ్వము గూడ
న జీవనములోన నటియించిన ట్లయ్యె.
ఆలమున శూరకరివాలమ్మువలె మెఱసి
తలుకు లీనెడు సల్లత్రాచువలె నాడుచును
సోగగా సాగు నాజూకువాజ్ఞ కదల
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
చిత్రకారుడు ప్రేమ చిగురించుచిత్రమున
ఁసీడికుంచయతోడ వ్రాయు రేఖాచిత్ర
నాట్యసుందరినోలె నవనాట్యమధురిమ
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
ఆర్యవిజ్ఞానమధురామృత మ్మొలుకంగ
భరతస్సతోష్ఠసప్రభవమ్ము సెలంగ
హౌందవామలకళాసౌందర్యములు పొంగ
నటియించె చిట్టి నవనాట్యమధురిమ లెగయ.
చిట్టిసల్లి మృదుశ్రీగానమధురిమలు,
ఆ బాలనవ్యస్త్యశ్రీలు-సంతకము
విరిసంజ త్రోవలనె మెఱసిపోవు నటించు
కలరుతమ్ములుమోసి తొలికోయిలలుకూసె.
చిట్టితల్లి! మృదుశ్రీవిలాసార్ద్రతే
జన్మిసి! నిత్యవాసంతవర్చస్విసి!
సత్కళాజీవితన్నపిత తాఁజన్మిసి!
జీవితస్వచ్ఛసుశ్రీహాసిసి! స్వస్తి.
(“చిట్టితల్లి” కావ్యమునుండి.)

తి.సి.నాగలింగప్ప అండ్ కో.,

280, వాదాపాడు, విజయవాడ.

కొమలం:—సూదర్ ఈగాజు లెప్పుడు చేయించావమ్మా? ఆహా! ఏమి అందం! ఏమి ఉనితనం! ఏమి కాంతి! అన్ని విధాలా అసలు బాగారు నగలనిపిస్తున్నాయమ్మా? ఇవెక్కడకొన్నావో చెప్పవు? నేనుగూడా కొనుక్కొంటాను. ఇంతకుముందు మాయింటి ఆయన్ని తీసుకొనిరమ్మంటే ఏవో ప్రకటనల్ని చూసి యేదో కంపెనీకి వెళ్లి తీసుకువచ్చారు. అవి అప్పుడే నల్లబడ్డాయి.

సంవరి:—అదికాదోయ్, నాకు మా ఆయన చండుగకి ఏదో నగపెట్టానని మాటలెప్పుడు. అప్పుడు నేను మారాం చేస్తే యీ టి. సి. ఎన్. గోల్డెన్ మెటల్ గాజుల్ని చేసుకువచ్చారు. ఇవి 2 సం॥ దాకా చెక్కు చెదరకుండా వుంటాయట. ఇవి బెజవాడలోని మునిసిపల్ హైస్కూలు రోడ్డున వుండే పటేల్ స్టోర్సులో దొరుకుతాయి.

గాజుల నైజాలు.

పెద్దపైజా గాజులు 2 ఇంచులు మొదలు పైబడినవి.
మధ్యపైజా 1 1/2 ఇంచులు మొదలు 2 ఇంచులవరకు.
చేరీపైజా 1 1/4 ఇంచుల లోబడినవి.
వి.సి. భువ్వూ జత మొక్కలు 6 జ్యూయెలకు 85.0-8-0.

ఏజెంటు:—

ఎస్. ఎస్. గుప్త,
మహేశ్వర పోస్టు,
(అనంతపురం జిల్లా.)

సోల్ ఏజెంట్లు,

పటేల్ స్టోర్సు,

మునిసిపల్ హైస్కూలు రోడ్డు, బెజవాడ.

అ ద్భు త సా మ ర్థి ము ను

ఆయుర్వేదోపధములు

మాత్రమే కలిగియున్నవి. సమస్తవ్యాధులను పోగొట్టు
టకును జవసత్వముల నొనంగుటకును దీర్ఘాయువును
ప్రసాదించుటకును సాటిలేని శక్తి మాచే తయారు
చేయబడిన ఆయుర్వేదాచగము లన్నిటికిని గలదు.
ఒకపరి పరిశీలించుడు.

విశేషప్రసిద్ధి గల మా

వసంతకుసుమాకరం

మధుమేహము అతిమూత్రము ముసలితనములను

పోగొట్టి జవసత్వములను చూపసమును

ఆయుర్వృద్ధిని కల్గించు గొప్ప ఔషధము.

తులం దు. 16.0-0.

గ్రామ భిక్షము

(శత పుటి)

శాస్త్రోక్తముగ అత్యంత శుద్ధతో నమూనా చేయబడినది.

సంతృప్తికరమగు గుణ మియ్యగలదు.

ప్రమేహవ్యాధులను మూత్రరోగములను

నిర్మూలించును. పుంస్త్యము నోసంగును.

గర్భవతులకు హితకరమైనది.

తూలం దు. 3-0-0.

కేటలాగు ఉచితము.

నృత్యంజయ షార్మ

గాంధీ నగర్, బెజవాడ.

ॐ ॐ ॐ

1938 మూ డే లు

క్రొత్తరకము, మూడేళ్లపై నడిగే, ముగ్గురైన
సంశిత శరీరరకము. పెండ్లికి దూరము పెట్టబడియున్నది.

సాక్షాత్తు, అనుభవము
మూలము నుండి పుట్టినది
సాక్షాత్తు.

உதாரணம் (1) கீழ்க்கண்டது.

ఫిల్మ్ యూత్ ఉన్న పుణ్య విశేషాలు అటు
నా : హుక్స్, టూల్స్, లాస్ట్
కవచం పోస్టులు చేయబడినవి. రివ్యూ
కంప్యూటర్లు అందుబాటులోకి వచ్చినవి. రివ్యూ
పేజీలో హుక్స్, టూల్స్, లాస్ట్
నవి. రివ్యూ పేజీలో చాలామంది కలెక్టర్లు
రెవ్యూలు చేయబడినవి.

మద్రాసు రాజధాని, శంఖాశ్రయమున
సాక్షి జేసి, బాధ్యుని:-

మహమ్మద్ ఇ బ హిం అండ్ కో,

(భూనతవగిం చిన గవర్నరుగారికి సప్తయిదానాలు)

26-27 రత్న బజారు

∴ మౌదాసు

నూతన సంస్కార బహుమానము

ఆంధ్ర టాకీస్ వారిచే చమరిమాటాకీ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్ వారి సహకారంతో రాజమండ్రి

శ్రీమద్గా సినిమాలో స్టూడియోలో తయారు చేయబడిన గొప్ప

పురాణగాథ

డైరెక్టరు:—మీకు చిరకరిచితులును, సావిత్రి, లవకుశ, సతీ-అనసూయ, భృవ
మొదలగు మేటి ఫలిముఖును తయారుచేసిన

“స. పుల్లయ్య గారే!”

అపూర్వసుందర ప్రకృతి దృశ్యములు!

ఆస్టోదకరమగు నౌకా విహారం!

అమృతము లొలుకు సంగీతం!

సరిక్రొత్త తారాచయం!

వీటితో పాటు నలురుచుల ప్రోగ్రాం.

శ్రీ సత్యనారాయణ

మరియు

చిల్లరమానరంగా కాసులశేష అన్నవరం టాపికల్
(కాపీ) (ఆంధ్రదేశములో
ప్రసిద్ధి కెందిన గొప్ప
తే. ప్రముఖులలో నొకటి.)

హైందవలోకమంతటికీ ఆద్యంతాదరణీయము శరమపూజ్యమునైన ఈకథ ఎట్టికేలకు

ప్రదర్శనమున తెలుగుభాషలో ఫిలుమురూపము ధరించినది

మీనగరములలో అతిత్వరలో విడుదల కానున్నది

ఆబాలగోపాలముచూచి ఆనందించి ధన్యులుగండు

For booking Apply to:—

CHAMARIA TALKIE DISTRIBUTORS,

20, Vepery High Road, P. T. MADRAS.

Telephone No. 2675.

Telegram "CHAMRIA."

ఈ ప్రకటన చించి పంపినవారి అర్హులకు 25 % తగ్గించబడును
ప్రజలకు సేవచేయుటయే మా ముఖ్యోద్దేశము

మేలు రకములు !

న్యాయమైన ధరలు !!

అందమైన సులోచనములు

కంటి అద్దములకు సం

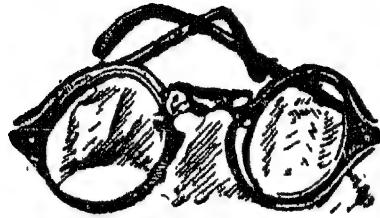
బంధించిన పరికరము

లు సుప్రసిద్ధమైన

దుకాణము వారిచే

పూచీ

యివ్వబడును.

మేలురకము సుల

నములు, కంటి అద్ద

లు ఇచ్చట దొరిక

కంటి అద్దములకు స

బంధించిన పరికరము లన్ని

మొట్టమొదట మా సహ

జించుకు. మావి న్యాయ

మైన ధరలు. ఒక

మావద్ద లావాదేవీ చే

అన్నియును విశదముప

మెసర్స్ విక్ నన్ అండ్ కో.,

కంటి అద్దముల వ్యాపారస్థులు, 173, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

బిడ్డల లివర్ అండ్ స్టీను

వ్యాధుల నివారించుటకు సిద్ధాపదము

అసలు విజయనగర ఔషధము

బాలసంజీవిని

ఆంగ్లఆయుర్వేద వైద్యశిఖామణులిప్పుడు బాలసంజీవినినే

హెచ్చుగ వాడుచుండుట దీనియొక్క ప్రాశస్త్యమునకు తార్కాణము

వివరములకు:—

డాక్టరు పిళ్ళాపాపయ్య పాత్రుడు బ్రదర్

98-99 బాడీసురోడు, మెలాపూరు, మదరాసు.

నవనాగరకతకునచ్చి, అభిమానపాత్రములైన వస్త్రములు

మైనూరు సిల్కులు. మనోహరమైన యీగుడ్డలు నూటికి నూరుపాళ్లు పరిశుభ్రమగు పట్టుతో నయాదరణనందించువాటిని దేని కుపయోగించినను, యింతకు రెట్టింపుధరలలో కొను యితర ఏపట్టుగుడ్డలకంటెగూడ చాలకాలము నిలచును. పిటిని కొన్నచో మీరు ఒక జాతీయసంస్థకు తోడ్పడినవారగుచున్నారు. మాగుడ్డలను ఉతకవచ్చును.

మైనూరుసిల్కులు అనేకములగు రంగురంగుల డిజైనులలో దొరకుచు. నేడే వాటిని చూడుడు. జారీటీ, క్రెజ్-చీరలు, లేసు, బార్దరు, లేసు అల్లకము మావద్ద దొరకు విశేష లక్షణములు—

మైనూరు సిల్కు గుడ్డలు

ప్రాకిస్తులు:—

1. మద్రాసు స్టేట్ యెంపోరియం లిమిటెడ్, 1-17-A, మాంటూరోడ్, మదరాసు. [కోడ్, బాంబాయి.
2. మైనూరుగవర్న మెంటు యిండస్ట్రీస్, ప్రాన్ స్పెక్టచేంబర్, హరకాలి
3. మైనూరు ఆర్ట్స్ అండ్ క్రాఫ్ట్స్ డిపో, 28 సౌత్ వెలేసు, బెంగళూరు.
4. ది మైనూరుఎంపోరియం, డిస్ట్రిబ్యూటర్స్ అఫీసు బిల్డింగు, బెంగళూరు సిటీ.
5. ఎం. ఎస్. తిరుమలాచార్, హోటెల్ సేల్స్ డిపో, మైనూరు బ్యాంక్ బిల్డింగు, మైనూరు.
6. జైక్రమల్ మిసిలాల్ అండ్ కో, కమర్షియల్ రోడ్, ఉదకమండలం.
7. భద్రావతీ ఐరన్ అండ్ స్టీల్ వర్క్స్ కో. ఆ. సా. లిమిటెడ్, భద్రావతీ.

గవర్న మెంటు సిల్కు వీవింగ్ ఫ్యాక్టరీ, మైనూరు.

మేలరకము కన్యలు,
ట్రాఫీలు, పతికిములు
స్వీట్సుల కన్నిటికి ను: యోగకమున
క్రేస్తమైన సనితనము

జి

వీటి చాకధరికు నమ్మకమైన స్థలము

హైట్రా

ఆల్ఫార్ శెట్టి

(సా ఆఫ్ కోట మునిస్పాలిటీ)

మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్ జూయల్స్

ప్రదర్శనశాల-పెర్రు-పాపు

11, గోవిందప్పనాయక పోస్ట్,

జి. టి. మదరాసు, ఫోన్ 2605.

జిమ్మి బెంకటరమణయ్యగారి

శిశువులకు
గట్టు బల్ల గడ్డ వ్యాధులకు డిప్లొమాషు.

మదరాసు, హైలాపూరు

హోమ్: కోరింత దగ్గుకు అద్భుత నివారిణి.

ది సౌత్ యిండియా కో-ఆపరేటివ్ యిన్నూరెన్సు సొసైటీ (లిమిటెడ్)

హెడ్ ఆఫీసు: చార్లర్డ్ బ్యాంక్ బిల్డింగు

పోస్టుబాక్సు నెం. 182, మద్రాసు.

ప్రెసిడెంటు: ఆనందబుక్ వి. రామదాసుపంతులుగారు బి. ఏ. బి. ఎస్.

నిక్కువ సామర్థ్యముతో మంచి ఫిరమైన మిత వ్యయవ్యతలపై సమర్థులైన సహకారుల
చేరును, వ్యాపారాధ్యులచేతను రక్షణ యిండియాలో నిర్వహించబడుచున్న సంస్థ.
భీమా వ్యాపారములో అన్ని విధములైన సౌకర్యము లొసంగబడును. క్రొత్తభీమా
నష్టములోని నిబంధన అన్నియు అనుష్ఠించబడుచున్నవి.

గవర్న మెంటు పరిశీలన, ఆడిటు

తక్కువ ప్రీమియములు.

గ్రామీణుల ప్రయోజనార్థము క్రొత్తభీమాచట్టము ననుసరించి ప్రత్యేక మినహాయింపు
లతో అన్ని తరగతులవారికి అనుకూలించునట్లు రూ. 100 మొదలు రూ. 10,000 ల
వరకు పాలిసీలు జారీచేయబడును. మొట్టమొదటి వ్యాయయేషన్లోనే అద్భుతమైన
శ్రుతిముగను పొందకలిగెను.

డి క్లె రు చే సి న బో న సు

యావజ్జీవిత పాలిసీలకు సాలుకు

...

రూ. 1000 కు 15/-

యెండో మెంటు పాలిసీలు ,,

...

రూ. ,, 10/- లు.

చట్టము ప్రకారము చెల్లింపవలసిన గరిష్ట మొత్తము రెండు
లక్షలరూపాయలు ఇండియా గవర్న మెంటువారివద్ద డిపా
జిటు చేయబడినది.

క్లెయిముల శీఘ్రవరిష్కారము

ప్రతి సంవత్సరము గర్వింప

మంచి ఆకర్షణీయములైన

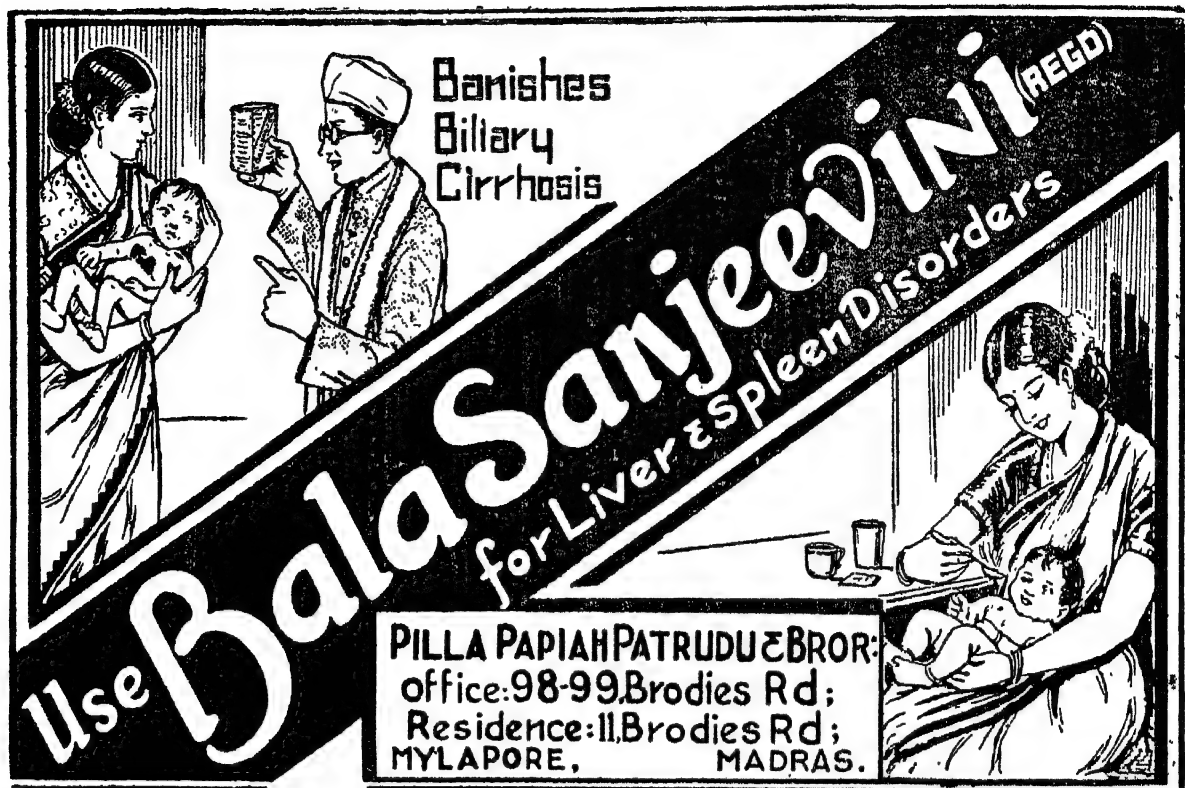
దగిన వ్యాపారాభివృద్ధి.

యేజన్సీ షరతులు

వివరములకు :

వి. వెంకటాచలం, యం. ఏ. బి. యల్,

శైక్రటన్.

Banishes Biliary Cirrhosis

Use Balas Sanjeevini (REGD)
for Liver & Spleen Disorders

PILLA PAPIAH PATRUDU & BROR:
office: 98-99, Brodies Rd;
Residence: 11, Brodies Rd;
MYLAPORE, MADRAS.

సంధ్యంపుడు
BHARATH CAFE మౌంటు రోడ్, మదరాసు.

భారత్ కేఫ్ (బస్టో వద్ద)

ప్రారంభము : దేశోద్ధారక శ్రీ. నాగేశ్వరరావు సంతతులుగారు, యం. యల్. ఏ.

మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైన భోజన హోటల్ (మరియు) రెస్టారెంటు

నాణ్యదనమునకు, పరిశుభ్రతకు సేవాసౌకర్యములకు పేరుగాంచినది.

తీసివస్తువులకు
&
ఇతర పానీయములకు
“లంచ్ హోం”

&

ఆరోగ్యప్రదమైన
పుష్టిసాగు
భోజనమునకు
చక్కని హోటలు

ఒకసారి వచ్చిచూచిన తెలియగలదు.

“క్యాటర్లింగు” మా విశేష లక్షణము

ప్రాప్తయింతు:— వి. యన్. కృష్ణ అయ్యర్.

ఆంధ్రోద్యమము - ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము

మల్లెల శ్రీరామమూర్తి

భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రవిభజన సిద్ధాంతమునకు భారతజాతీయమహాభివృద్ధి అంగీకరించినది. కాంగ్రెసురాజ్యమున రాష్ట్రములను విడగొట్టినది. విశ్వవిద్యాలయములలో రాష్ట్రభాషలలోనే విద్యగలవలెనని రచించి ప్రకటించునట్టి భాషాకోవిదులు గగ్గోలు పెట్టుచున్నారు. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రవిభజననూత్రిమును మొదలు ప్రేరేపించువారు ఆంధ్రులు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమునూ భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రవిభజన కంగీకరించినది.

౧౯౩౫-వ సంవత్సరపు నూతన ఇండియా చట్టమున సింధు, బెరిస్సాలను ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగా ఏర్పాటుచేసిరి. ఇంకను విభజించుటకు చట్టమునుబట్టి అవకాశము గలదు.

ఆంధ్రోద్యమము

ఆంధ్రప్రజల ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘికాభివృద్ధికోరికను, ఆంధ్రభాష, ఆంధ్రకళలు, ఆంధ్రవిజ్ఞానము, ఆంధ్రసారస్వతములను పెంపొందించుటకును కొందరు ఆంధ్రప్రముఖుల ఊహలతో ౧౯౧౧-వ సంవత్సరమున ఆంధ్రోద్యమమారంభమైనది. ౧౯౧౩-వ సంవత్సరమున ఆంధ్రోద్యమస్వరూపము బాపట్లలో జరిగిన ప్రగమాంధ్రమహాజనసభాపూర్వముగ ప్రత్యక్షమైనది.

ఆంధ్రదేశ విస్తీర్ణము

ఆంధ్రకల్లాలను ప్రత్యేకరాష్ట్రముగా నేర్పరచవలెననుభావము ఆంధ్రోద్యమ మారంభమైన నాటినుండి బయలుదేరినది. ౮౫ వేల చతురపుమైళ్ల విస్తీర్ణము, దాదాపు రెండుకోట్లజనాభా, నాలుగు ఇంచుమించు ఎనిమిదికోట్ల రూపాయల ఆదాయము గలిగి ఏకఖండముగ ౧౨ జిల్లాలుగలిగిన ఆంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకరాష్ట్రము కోరుట న్యాయమని, యివ్వవలయునని సర్వసర్వతా ఎన్నడో అంగీకరింపబడినది. ౩౨వేల చతురపుమైళ్ల విస్తీర్ణమునాత్రము గలిగిన ఓడ్రులు, రజకీల చతురపుమైళ్ల విస్తీర్ణము గలిగిన సింధుదేశము

ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగ విభజించింపుడు, యీరెంటికి మించిన వైశాల్యము, ఆదాయము గలిగిన ఆంధ్రరాష్ట్రమును ప్రత్యేకించునూడదని ఎవరు చెప్పగలరు?

ఆంధ్రరాష్ట్రాందోళన

౧౯౧౩-వ సంవత్సరమున బాపట్లలో జరిగిన ప్రగమాంధ్రమహాభివృద్ధి నేటివరకు ఆంధ్రులు ప్రత్యేకరాష్ట్రమును కోరుమా అనేకమహాసభలలో తీర్మానములు చేయుచూ ప్రభుత్వమునకు పంపుచున్నారు. ౧౯౧౬-వ సంవత్సరమున కలకత్తాలో జరిగిన అఖిలభారతదేశీయ మహాజనసభలో

ఆంధ్రులకు కాంగ్రెసులో ప్రత్యేకరాష్ట్రమొసంగి అరవలనుండి విడగొట్టిరి. ఇంతవరకు ఆంధ్రులను మద్రాసులోని సిలుచుంచుండిరి. ప్రత్యేకరాష్ట్రము కావలెనని ఆందోళన నారంభించిన ఆంధ్రులు తొలుత ౧౯౧౭-వ సంవత్సరమున మామిడిగు ప్రభుత్వము భారతదేశమునకు విచ్చేసిన సందర్భమున ప్రత్యేకరాష్ట్రము కావలెనని విజ్ఞప్తి నొసంగిరి. ౧౯౧౮-వ సంవత్సరమున ప్రగమాంధ్రమహాసభాధ్యక్షులగు స్వర్ణీయ బయ్యార

సింహేశ్వరశర్మగారు ఇంగ్లీషులో కాన్సిలులో ఆంధ్రరాష్ట్రమును ప్రత్యేకించవలెనను తీర్మానమును ప్రవేశపెట్టిరి. జూయింటు పార్లమెంటు కమిటీవారికి కీ|| శ్రీ|| మోచర్ల రామచంద్రావుగారు ఆంధ్రరాష్ట్రమును ప్రత్యేకించవలెనని నివేదించిరి. మాంటాగ్లర్డు నివేదికలో భారతవర్షమున భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రవిభజన ఆవశ్యకమని నిరూపించుచూ మాతనరాష్ట్రములను నిర్మించుటకు వసతులు కల్పించిరి. ౧౯౨౨-వ సంవత్సరమున ఢిల్లీలొంగిలో జయంతి రామయ్యపంతులుగారు ఆంధ్రరాష్ట్రతీర్మానమును ప్రవేశపెట్టిరి. మిమ్మట ౧౯౨౭-వ సంవత్సరమున మద్రాసు శాసనసభలో పిల్లలమర్రి ఆంజనేయులుగారును, భారత శాసనసభలో వరహగిరి వెంకట జోగయ్యగారును, ప్లేటుకొన్నిలులో వేమవరపు రామదాసుగారును ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర తీర్మానములను సుపాదించిరి. మద్రాసు శాసనసభలో ఆంజనేయులుగారి తీర్మానము అత్యధిక సంఖ్యకులచే అంగీకరింపబడినది. మరల ౧౯౨౮-వ సంవత్సరమున ఆంజనేయులుగారు బడ్జెటు చర్చలో తెచ్చిన ఆంధ్రరాష్ట్రమును గూర్చిన కోతతీర్మానమునూడ అంగీకరింపబడినది; అనగా, మద్రాసు (పూర్వపు) శాసనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్రమును ప్రత్యేకించవలెనను తీర్మానము రెండుపర్యాయము లామోదించబడినది. ౧౯౨౯ లో వెలువడిన నైహూని నివేదిక లోను, ౧౯౨౯ లో కలకత్తాలో జరిగిన భారతజాతీయసభలోను ఆంధ్రరాష్ట్రమును ప్రత్యేకించవలెనని తీర్మానించబడినది. నైహూని నివేదికలోని అఖిలమహాసభవారి ౫-వ తీర్మానము ఇట్లున్నది—

“(అ) కర్నాటకమును, ఆంధ్రదేశమును ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగా విభజించుటకు అవసరమగు చర్యకై కొనుట—”

౧౯౨౯ లో వెలువడిన నైమనుసక్తమువారి నివేదికలోనూడ ఆంధ్రరాష్ట్రసమస్య తీవ్రముగ నాలోచింపవలయునని వ్రాయబడినది. ౧౯౩౧లో లండనులో జరిగిన రెండవ

సంక్షబ్ద సమావేశమున నేటి మద్రాసు కౌన్సిలమున గాంధీ వి. వి. గిరి, బాబ్బిలిరాజు గారు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణావశ్యకతను నిరూపించు విశిష్టంగా పెద్ద మెమోరాండును సమర్పించిరి. మరల ౧౯౩౨ లో స్టేటు కౌన్సిలులో డి|| బి|| జి. నారాయణ స్వామిశెట్టిగారు ఆంధ్రరాష్ట్రమును గూర్చిన తీర్మానము పంపిరి.

ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము

చిరకాలముగ ఆంధ్రులకోరుచున్న కోర్సుల ఫలితముగ ౨౬-౪-౨౬ న స్వగ్రీయ పానుగల్లు రాజావారి కృషివలన ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము విజయవాడలో స్థాపితమైనది. విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడినందులకై ఆంధ్రులలో మేరలేని సంతోషము కల్గినది గాని చివర కది విషమ పరిస్థితులలోనికి వచ్చినది. విశ్వవిద్యాలయ కార్యస్థాన, స్థలనిర్ణయ విషయమున ఆంధ్రులలో తీవ్రాందోళన కేసినది. స్వస్థలాభిమానులై ఆంధ్రులు పిచ్చిభ్రమలకు లోనై తగవులాడిరి, విశాఖపట్నం మొదలు అనంతపురంవరకు గల పట్టణములవారు విశ్వవిద్యాలయ కేంద్రములకొఱకు, కార్యస్థానము కొఱకు అట్టులు చూచిరి. ఆవేశ మధికమైనది. అసలు విషయము మరచి స్థలాభిమానమునకు ప్రాకులాడి బెజవాడలోని కార్యస్థానము నూడబెరికిరి. బెజవాడలోనే విశ్వవిద్యాలయమున్నచో తగవు లప్పుడే అంతరించెడివి, తుదకు విశ్వవిద్యాలయము కార్యస్థానము వాల్తేరుకొండలో చేరినది. ఆంధ్రులలో చీలికలకు కారణభూతమైన ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు చట్టమును సవరించి, రాయలసీమ కళాశాలలను ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమున చేర్చినగాని ఆంధ్రైక్యత సిద్ధించదని నాయకులు నేటికి గుర్తించగలిగిరి.

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మేల కాలేదు?

మైన వివరించిన విషయములను బట్టి ౨౫ సంవత్సరములనుండి చరిత్రాత్మకముగ పోరాడుచున్న ఆంధ్రులకు సర్వాధికార లుండియు, విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడియు ప్రత్యేకరాష్ట్ర సెంట్రల్ కేర్పడలేదనుచున్నది ఇప్పటి ప్రధానసమస్య. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయముపట్ల పెద్దదెబ్బ తినన కడపకర్నూలు, బళ్లారి, చిత్తూరు, అనంతపురం (రాయలసీమ) జిల్లాలవారు ఆంధ్రరాష్ట్రమే అక్కరలేద

నియూ, ఆంధ్రవిశ్వ విద్యాలయమున చేరమ నియు ప్రచార మారంభించిరి. మద్రాసు మాకు చేరువగనుక మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయముననే యుండెద మనిరి. విశాఖపట్నమున ఆంధ్రవిశ్వ విద్యాలయమును పెట్టి అనంతపురం వారిని చేరుచునుటకూడ న్యాయముకాదు. రాయలసీమ అయిదు జిల్లాలలోని కళాశాలలు మద్రాసువిశ్వవిద్యాలయమున నుండుట, ఆ జిల్లాలనుంచి ఆంధ్రవిశ్వ విద్యాలయము నెనే టుకు ప్రతినిధులు వచ్చుట తటస్థించినది. రాయలసీమవారికి ఆంధ్రరాష్ట్రముపట్ల తీరని అసంతృప్తి ప్రబలి, కొంతమంది ఆంధ్రరాష్ట్రము వద్దనుటవరకు వచ్చినది. రాష్ట్రము సిద్ధింపక పోవుట కిది యొక కారణము. ఇంతియగాక ౧౯౧౯ నుంచి ౧౯౩౭ మార్చివరకు (మధ్య కొంత కాలము తప్ప) మద్రాసు ప్రభుత్వము నకు ప్రధానమంత్రియైన జస్టిస్ పక్ష ఆంధ్ర నాయకులు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణముపట్ల మహావచారము గావించిరి. పానుగల్లు రాజు గారు మాత్రము విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడిన కొంతకాలమునకు స్వగ్రస్తులై, రాష్ట్రము కొఱకు వారును చేయవలసినంతపని చేయలేదు. జస్టిస్ పక్షమువారు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణము పట్ల ఎట్టి శ్రద్ధయు చూపలేదు. సైమన్ కమిషనువారికి జస్టిస్ పక్షమువారు స్వాగతము లిచ్చియు ఆంధ్రరాష్ట్రము మాటయైనను చెప్పలేకపోయిరి. లండను రాండుతేబిలు సభలో అనుమతిగ మాట్లాడిన బాబ్బిలిరాజు గారికి ప్రధానమంత్రిత్వము లభింపగనే బుద్ధిమారి వ్యతిరేకమైరి. ఆంధ్రుల పక్షమున లండనుగాయభారమేగిన కూర్మా పెంకట రెడ్డిగారికి లామెంబరుపదవి, తర్వాత గవర్నరు పదవి రాగానే ఆంధ్రరాష్ట్రమే అనవసరమని తోచినది. దాదాపు ౧౬ సంవత్సరములు మద్రాసు ప్రభుత్వాధికారమును చలాయించిన జస్టిస్ పక్ష ఆంధ్రనాయకులు ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణముపట్ల చూపిన ఉదాసీనతను, ద్రోహమును భావిచరిత్రకారుడు వ్రాయగలడు. ౧౯౨౧-౨౨ సంవత్సరము నుండి జాతీయోద్యమమున మునిగిపోయిన ఆంధ్ర కాంగ్రెసునాయకులకు రాష్ట్రసమస్య పట్లేదు. శాసనసభల బహిష్కారము, సైమన్ కమిషను బహిష్కారము, శాసనోల్లంఘనము, ఉప్పు సత్యాగ్రహము మున్నగువానిలో జాతీయనాయకులు లుండుటచే రాష్ట్రసంపాదన అడుగునబడినది. అటు ప్రభుత్వమును నడిపిన జస్టిస్ పక్షము

వారియొక్కయు, ఇటు జాతీయనాయకుల యొక్కయు ఉదాసీనతవలన ఆంధ్రరాష్ట్ర సమస్య అడుగునబడినదిగాని ప్రజలలో ఉత్సాహము లేక కాదు. ఆంధ్రరాష్ట్రమును సాధించుటకు నేనని ముంగకు వచ్చిన నాయకుడు లేకపోవుటే ఇప్పటికి రాష్ట్రము సిద్ధింపకపోవుటకు కారణమని తేలినది.

రాయలసీమవారి శ్రద్ధ ఎంత?

విశ్వవిద్యాలయము తగాదాలలో వ్యతిరేకమైన రాయలసీమవారిది తప్పాయని చిర్చించవలసియున్నది. నిరంతర ఘోషనీతిశీలన రాయలసీమ ప్రజలలో దారిద్ర్యము నృత్యము చేయుచున్నది. విద్యాగంధము శూన్యముగ నున్నది. వారిమొత్తము వినువారు లేరు. ఎంత కాలమునుంచియో రాయలసీమవారు కోరుచున్న తుంగభద్రా ప్రాజెక్టు కాగితములవిడచి మద్రాసు, మైసూరు, నైజాం ప్రభుత్వ బల్యలలో తిరుగుచున్నది. ఎప్పుటి కది బహులపడునో తెలియదు ఉత్తరాంధ్రలా రాయలసీమవారిని త్రోసిరా జనుచున్నారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమును బెజవాడనుండి వాల్తేరు కొండలకు సాగనంపిన ఉత్తరాంధ్రులను రాయలసీమవాసులు నమ్ముటెట్లు? ఒలహీ నని బలవంతుడు అణగద్రొక్కట సహజముగదా! ఇట్టి స్థితిలోనున్న రాయలసీమవాసులు ఆంధ్రరాష్ట్రమున, విశ్వవిద్యాలయమున చేర మని చెప్పటలో చాల అర్థమున్నదని సర్కారు ఆంధ్రులు గ్రహించుటావశ్యకము. ఈ నాడు రాయలసీమ - సర్కారు ఆంధ్ర నాయకు నీ విషయమున సోదరభావమున చర్చించుకొనుచున్నందున త్వరలో భేదము లంతరింపగలవు.

అరవల ప్రతికూలన

ఆంధ్రులలో సోదరభావముగ భాగముల వద్ద గల్గిన తగాదాను ఘోషనీతి అరవనోదరులు రాయలసీమాంధ్రుల నంటకాగి ఆంధ్రులలో చీలికలకు పెంచుటకు తోడ్పడిరి. ఉత్తరాంధ్రులపై రాయలసీమవారికి వ్యతిరేక భావమును కలగజేసిరి. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమున చేరవ ద్వసిరి. ఆంధ్రరాష్ట్రము రాయలసీమకు లాభదాయకము గా దనిరి. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయముననే యుండుననిరి. అరవలలోనుండిన అందల మెక్కింకు మనిరి. ఆంధ్ర రాష్ట్రము వచ్చిన అరవలకు సప్తమని వారికి

బాగుగ తెలుసును. ఆంధ్రులు కలసియున్నచో వారి (ఆంధ్రుల) ధనముతో పెట్టూరు ప్రాజెక్టువంటివి ఇంకను కొన్ని కట్టుకొనవచ్చును; పెద్ద ఉద్యోగము లన్నియు అరవవారికి అప్పగించవచ్చును. ఇంకను ఇట్టిచెన్నయినను చేయవచ్చును. ఇది అరవల అంతరంగికము. పత్రికలలో ఆంధ్రులలో భిన్నాభిప్రాయము లున్నవని గోరంతలు కొంపంతలుగ ప్రకటించుటకు అరవలు జంకలేదు. ఇట్టి కపటోపాయము లెన్నాళ్లు కొనసాగును?

ఆంధ్రనాయకుల తలలు తిరిగినవి

ఆంధ్రులతర్వాత ఆంధ్రోద్యమ నారంభించినప్పటికీ ఆంధ్రదేశములో సగభాగములేని ఓడ్రులకు, సింధునాగులకును ప్రత్యేకరాష్ట్రములు వచ్చినవి. విశాలమైన ఆంధ్ర భూభాగము (జరంపురం ప్రాంతములు) ఓడ్రున కలసిపోయినది. మద్రాసునుంచి తమిళనాడు రులు ఆంధ్రులను తిరుమ ప్రశుత్తుములు చేయునుండిరి. చెన్ననగరము తమదేనని చెప్పటకు అరవలు సాహసంపగలిగిరి. మద్రాసు ప్రాచీనమునుండి ఆంధ్రులదని చరిత్రలు చెప్పగున్నను అరవలు లెక్కలు గుణించుచున్నారు. ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు ఆంధ్రులకు ఎండమావుల చందముగ నున్నది. అయినాశిల్లాలు గల రాయలసీమ ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమునకు దూరముగ నున్నది. ౮౦ మంది ఆంధ్ర అసెంబ్లీసభ్యులు మద్రాసు సభలో నున్నను నాయకత్వము అరవలపాలైనది. పది మంత్రిపదవులు, పది పార్లమెంటరీ కాన్సల్టెంట్ పదవులు, నాలుగు అధ్యక్షోపాధ్యక్ష స్థానములు ఉన్నను అయినాశిల్లాల ప్రతినిధులుగల రాయలసీమ వాసుల కొకటికూడ లభించలేదు. కాన్సిలులో సభ్యుడుగ గవర్నరుచే నామినేటు చేయబడిన రాజన్ గారికి మంత్రిపదవి లభించినదిగాని, ఎన్నుకొనబడిన అయినాశిల్లాల ప్రతినిధులుగల రాయలసీమాంధ్రులకు మంత్రిపదవి కౌడుగదా ముదకు పార్లమెంటరీ కెక్రటరీ పదవికి గతిలేక పోయినది. ఆంధ్రరాష్ట్రమే ఏర్పడియున్నచో రాయలసీమవారి కిట్లు జరుగునా? జరిగిన వారూరకుండురా? రాయలసీమాంధ్రనాయకులు కూడ యీరహస్యమును గమనించి ఆంధ్ర రాష్ట్ర సంపాదనకు, రాయలసీమ ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమున చేరుటకు మార్గముల నన్వే

షించుచున్నారు. ఇట్టి శుభసమయమున ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయకార్యస్థానము, విశ్వవిద్యాలయము విశాఖపట్నం చేరుటకు నేనే చాలవరకు బాధ్యుడనని, బాధ్యులగలిగిన శ్రీకట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు బహిరంగముగ ప్రకటించి పశ్చాత్తాపమును ప్రకటించిరి. కొలదికాలముక్రితము శ్రీకట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు బెజవాడ బహిరంగ సభలో నువన్వసించుచూ బెజవాడకు నేను లోగడ విశ్వవిద్యాలయ సందర్శమున మహాద్రోహము, మహాపాప మొనర్చితి ననియు, ఆ పాపపరిహారార్థము బెజవాడలో శ్రీరంగయ్యప్పారావు గారి కాలేజీ ప్రారంభించుమంటి ననియు వెల్లడించిరి. రామలింగారెడ్డిగారి యీ హృదయపరివర్తనము ఆంధ్రైక్యతకు ప్రబల సహకారి యని వేరుగ చెప్పవలెనా? మైసూరు కారణములతో ఆంధ్రనాయకుల కందరికి (రాయలసీమ - సర్కారు ఆంధ్రులు) తలలు తిరిగినవి రాయలసీమకళాశాలలను ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమున చేర్చవలెనను చిహ్నములు దేరినవి. ఆంధ్రరాష్ట్రస్థాపన ప్రధానముగాని కార్యస్థాన మెక్కడను ప్రశ్న ప్రధానముగాదని నాయకులు గ్రహించి ప్రకటించుచున్నారు. ఆంధ్రైక్యత ప్రధానము. ఆంధ్రులలో రాష్ట్రనిర్మాణముపట్ల భిన్నాభిప్రాయము లేదు. ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణ మావశ్యకమును నివాదము ఆంధ్రదేశమంతటను మోగుచున్నది. రాయలసీమ - ఉత్తరాంధ్రనాయకులు పరస్పర సహకారములతో సంభాషించుకొనుచున్నారు. ఈ ప్రయత్నములు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమునకు రహదారి మార్గములు గావా?

ఆంధ్ర మహాసభలు

ప్రథమ ఆంధ్రమహాసభ బాపట్లలో జరిగిన ౧౯౧౩-వసంవత్సరము నాటినుండి నేటివరకు (౧౯౩౭ అక్టోబరు బెజవాడసభతో) ఆంధ్రదేశమున ౨౩ మహాసభలు (ప్రత్యేకసభలతో, జరిగినవి. తొలి ౫ మహాసభలు మహావైభవముగ జరిగినవి. రాజకీయకారణములచేత తదుపరి సభలలో మొదటియుత్సాహము లేదు. ఆంధ్ర మహాసభాస్థాయిసంఘము నిడదవోలుమా పని చేయుచున్నది. రాజకీయములతో ఎట్టిపసత్తి లేని ఆంధ్రమహాసభ వైభవముగ నుండుటకు బదులు వైభవ్యదశకు తిరిగినది. ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమునకు రాయలసీమవాసులు విముఖ

తతో నున్నారనుట యథార్థముకాదు. విశ్వవిద్యాలయకార్యస్థానముతగాదాలో వచ్చిన భేదాభిప్రాయమే వారి విముఖతకు ప్రధాన సూత్రమైనది. ఆంధ్ర మహాసభలకు అధ్యక్షత వహించిన స్వర్గీయులు పానుగల్ రాజా, నెమలి పట్టాభిరామరావు, వేదము వేంకట్రాయ శాస్త్రిగార్లు, శ్రీయుతులు గాడిచెర్ల హరిశ్చంద్రమరావు, ఎ.రంగనాధ

అమరావతి స్తూపములోని శిల్పసంపత్తి

మొదలియారు, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, టి. లక్ష్మణస్వామి, సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణయ్య, కె. కోటిరెడ్డి, దేశపాండ్య సుబ్బారావుగార్లు రాయలసీమ వాసులై యున్నారు. రాయలసీమ జిల్లాలలో ఆంధ్రమహాసభలు చాల జరిగినవి. ఆంధ్రకులై నవారందరును ఆంధ్రప్రజల మన్ననల నందినవారు. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ మేర్పడిన నాటినుండి నేటివరకు ఉపాధ్యక్షస్థానము రాయలసీమ నాయకుల కై వసమున నున్నది. ఆంధ్రమహాసభాధ్యక్షులైన రాయలసీమ నాయకులందరును ప్రత్యేకరాష్ట్రమునకై కృషిచేసిన ధీరులై యున్నారు. అట్టితరీ రాయలసీమవారు రాష్ట్రనిర్మాణముపట్ల భిన్నాభిప్రాయ లనుట తక్కువ కాదు.

చరిత్రాత్మకమైన బెజవాడసభ

కైతన్యరహితముగ నున్న ఆంధ్రమహాసభకు జీవము కలిగించి ఆంధ్రైక్యతకు పునాది వేయు సంకల్పముతో ఆంధ్రమహాసభ బెజవాడలో జరుపవలె నను భావము బెజవాడ యువకులలో ప్రబలినది. మద్రాసు మండ్రులగు గౌ. రాజగోపాలాచారి, రాజన్ ప్రభృతులు ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణముపట్ల పలికిన నిరసన వాక్కులు ఆంధ్రప్రజలను ఆగ్రహపరచినవి. ముఖ్యముగ యువకుల నుద్దేశపూరితులను గావించినవి. దేశమంతటను ఆంధ్రరాష్ట్ర తీర్మానములు చేయబడి ప్రచారము సాగుచున్నది. ప్రజలలో ఉద్దేశము మోచినది. తగిన ఆదనుగదా యని బెజవాడలో ౨౫-వ ఆంధ్రమహాసభ (౧౯౩౭ అక్టోబరు ౨౫, ౨౬ తేదీలను) జరుపుటకు మహారాష్ట్రము నిశ్చయింపబడినది. సక్షుధేదములు పాటింపని నిఖిలాంధ్రదేశ ప్రతినిధులు ప్రత్యక్షముకావలె నను కౌతూహలముతో మహాసభవిర్వాహము చేయబడినది. ఆంధ్రమహాసభతోపాటు ఆంధ్రమహాసభారజతోత్సవముకూడ ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈసభల ఆధ్వర్యము వహించుటకును, ఉపక్రమించుటకును రాయలసీమాంధ్రనాయకులగు శ్రీ కె. కోటిరెడ్డి, హాలాహల్లీ సీతారామరెడ్డి, టి. యస్. రామకృష్ణారెడ్డి, కల్లూరు సుబ్బారావుగార్లు ఆహ్వానింపబడిరి. నిఖిలాంధ్ర దేశములోని సకలపక్షానుభూతులకును ఆహ్వానము లింపబడినవి. రాజ్యరసీమ నాయకులు భక్తి పురస్కరముగ గౌరవించబడిరి. అన్నిజిల్లాల నుంచియు ప్రతినిధులు, నాయకులు వచ్చిరి.

మహాసభలనాటి కోలాహలము, ఉత్సాహము వర్ణింపనలవికాదు. ఏనుగులబారిలపొడ విజయవాడ నగరవీధులలో మేతాళ భజనలతో రాయలసీమ నాయకు లూరేగించబడిరి. విజయవాడమహాసభ ఆంధ్రైక్యతకు విజయచిహ్నముయినది. సభల కార్యక్రమములయందు సినిమా తీయబడెను. ౧౯౩౭ లో బెజవాడలో జరిగిన ఆంధ్రమహాసభల వైభవము కని విని ఎరుంగని దని ఆంధ్రవృద్ధనాయకులు ఆశ్చర్యపడిరి. వేలప్రజలు, నాయకులును సమావేశమైన నిండుమహాసభ నేత్రోత్సవముగ నుండెను. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులగు శ్రీ చల్లపల్లి రాజాగారు మహాసభల కార్యక్రమమున వీరయవకునివలె ఉత్సాహమును ప్రకటించిరి. అట్టి బెజవాడ ఆంధ్రమహాసభ అహ్వానసంఘ కార్యదర్శిగానుండు భాగ్యగు లభింపినందుల కుద్బాగును చున్నాడను.

డా. పట్టాభిగారి నాయకత్వము

ఆంధ్రనాయకప్రముఖులను, ఆర్థికశాస్త్ర విశారదులను, మహావక్తరును, ఆంధ్రరాష్ట్ర కౌన్సిల్ సంఘాధ్యక్షులను అగు శ్రీ డా. భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు ఆంధ్రమహాసభలో ప్రధానభారమువహించి రాయలసీమవారికిని, ఉత్తరాంధ్రులకునుగల అపాహాలు తొలగించుటకై ఆంధ్రైక్యమునుగూర్చి మహాసభాస మొంగిరి. శ్రీ కె. కోటిరెడ్డి, సీతారామరెడ్డి, రామకృష్ణారెడ్డి, కల్లూరు సుబ్బారావుగార్లు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మత్యవసరముని ప్రకటించిరి. ఆంధ్రోద్యమమునకు మూలపురుషుడు న్యాయతి సుబ్బారావు పంతులు, దేశభక్త కొండారెడ్డి వెంకటప్పయ్యగార్లు 'వృద్ధులను మేము ఆంధ్రరాష్ట్రమును చూచుటకే జీవించియుంటి' మని చెప్పినపుడు సభలో హృద్యానములు మిన్ను ముట్టినవి. నే డాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణోద్యమమునకు డాక్టరు పట్టాభిగారు నాయకత్వము వహించి ప్రచండాందోళనము చేయుచున్నారు. డా. పట్టాభిగారి రాయలసీమ సంచారమువల్లనే రాయలసీమవారి కోర్కెలు బాహుళ్యముగ నెల్లడియినవి. విశాలమైన అయిదుజిల్లాలగుల రాయలసీమసోదరులకు వలయు సర్వ సౌకర్యముల నొసంగవలయుననియే డా. పట్టాభిగారు ప్రకటించుచున్నారు. డా. పట్టాభిగారి ప్రకటనలను ఉత్తరాంధ్రులు బలపరచుచున్నారు. ఆంధ్రమహాసభారజతోత్సవ

సభాధ్యక్షులగు టి. యస్. రామకృష్ణారెడ్డి గారు కొన్ని హామీలను కోరిరి. ఆంధ్రాధ్యక్షదయమును, ఆంధ్రరాష్ట్రమును కాంక్షించు ప్రతివారును అందుల కంగీకరించెదరు.

ఆంధ్రైక్యత

ఆంధ్రులలో రాయలసీమవారికి సర్కారు వారికి అభిప్రాయభేదము లున్నవను అరవలవాదనకు స్పష్టచెప్పవలసిన సమయము వచ్చినది. బెజవాడ మహాసభలో జరిగిన చర్చలలో యీవిషయము స్పష్టమైనది. ఉత్తరాంధ్రుల పక్షమున డా. పట్టాభిగారు 'ఇదివరకుచేసిన పారపాట్లున్నచో తమించి'మని రాయలసీమ వారినికోరిరి. ఆంధ్రనాయకు లందరు ఐక్యము కొఱుకు కృషిచేయుచున్నారు. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయోపాధ్యక్షులగు కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారును, రాయలసీమనాయకులును రాయలసీమ కళాశాలలను ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమున చేర్చుటకు మంచిప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. వారి ప్రయత్నములు సఫలములుకాగలవని ఆంధ్రదేశ ముర్విష్టాగుచున్నది. బెజవాడలో జరిగిన మహాసభలో నియమింపబడిన ఉపసంఘమునాగు ఆంధ్రదేశైక్యవిధానమును నిర్ణయించిరి. అందు రాయలసీమవారితోపాటు డా. పట్టాభి, దేశభక్త వెంకటప్పయ్యగార్లు సంతకములు చేసిరి. ఆంధ్రైక్యమే ప్రధానసమస్యగ నెంచవలెనుగాని చిల్లరసమస్యలకు ప్రాధాన్యమియితగను. రాయలసీమనాడుల కోర్కెల నంగీకరించుటకు ఉత్తరాంధ్రులు సిద్ధముగనున్నారు. రాయలసీమ నాయకులు, ప్రజాసేవయును గుర్తించి రాష్ట్రసంపాదనకు తీవ్రకృషి చేయువలసి యున్నది.

గతమును ముఱచిపోవలెను

రాయలసీమవారును, సర్కారువారును గతమును మరచిపోయి ముందు కార్యక్రమ మాలోచించవలెను. సమకాలీ సంఘములను విడనాడి ౧౨ జిల్లాలవారును ఐకకంఠ్యముగ రాష్ట్రమును కోరవలెను. పూర్వచరిత్రను స్మరించుటవలన ఫలితములేదు సరిగదా ముందు జరుగవలసినకార్యక్రమమునకు ధంగమువాటిల్లవచ్చును. ఆంధ్రరాష్ట్రమున చేరమని రాయలసీమవారు ఢిల్లీనుచో ఫలితము రాయలసీమవారే అనుభవింపగలరు.

అనుమానములకు తావులేదు

ఉత్తరాంధ్రులు బలవంతులని, పశ్చిమాంధ్రులు బలహీనులని రాయలసీమవారు భీతిల్లరాదు. ఆంధ్రరాష్ట్రములో సగభాగముగ నున్న రాయలసీమ పోదరులను సర్కారాంధ్రులు త్రోసివేయుదురని తలచుట యొక్కముకాదు. రాయలసీమ - సర్కారుసీమ అను భేదమును అంతరింపజేసి అందరము ఆంగ్రమాత పుత్రుల మనుభావముతో నిఖిలాంధ్రదేశాభివృద్ధికి అందర నడుములు బిగించవలెను. రాయలసీమ గిరిజిల్లాలను త్రోసివేసుకొని సర్కారాంధ్రులు రాష్ట్రమును సాధించుకొనగలరా? అనునో యంత కాలపాఠముల జరిగినది? 'హిందూ', 'ఇండియన్ ఎస్సెప్షన్', పత్రికలు మీలో మీకుగల తగవులను సద్దానముగా జని ఆంగ్రులకు ఏల సలహాయిస్తుంది? పశ్చిమోత్తరాంధ్రులందరు ఏకమైనగాని ఆంధ్రరాష్ట్రము లభింపదని వేరుగ చెప్పవలెనా?

రాయలసీమవారి బాధ్యత

నే డాండ్లమహాసభాకార్యసాసనము అనంత పురముననున్నది. రాయలసీమవారే ఆంగ్రమహాసభను నడపు అధినేతలుగ నున్నారు. సర్కారాంధ్రులపక్షమున డా. పట్టాభిగారు నాయకుడై మహాసభయందే సారగ్రమును చేయుచున్నారు. రాయలసీమవారి కోర్కెలను సర్కారాంధ్రులు గమనించుచున్నారు. న్యాయముగ వారికోర్కెలను అంగీకరింపట సమంజసమని డా. పట్టాభిగారు ప్రకటించుచున్నారు. అందులకు సందేహములేదు. ఇదివరకే రాయలసీమవారు చాల కాలపాఠము చేసిరి. ఇప్పుడైనను రాయలసీమాంధ్ర నాయకులు, ప్రజలు ముందుకు వచ్చి వారికష్టములను, వారికోర్కెలను వెల్లబెట్టి రాష్ట్రసాధనకు పూనుకొనుటను మాచి ఏకాంధ్రుడుప్రాంగ కుండును?

ఇది మంచి తరుణము

ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణమున కిది మంచి తరుణము. ఫెడరేషనురాక ఎప్పుడో, వచ్చునో రాదో జేవునికెరుక. అఖిలభారత కాంగ్రెస్ సంఘమువారు ఆంధ్రరాష్ట్రమును విడగొట్టవలెనని మద్రాసు కాంగ్రెస్ మంత్రులగ్రహమునకు ఘర్షణ పంపిరి. అటుపిమ్మటనే ఆంధ్రీతర మంత్రులు కొందరు ఆంధ్రరాష్ట్రము

మాకిష్టమేనని చెప్పసాగిరి. కాంగ్రెస్ సభ్యులు ఆత్యధికముగనున్న మద్రాసు అసెంబ్లీశాసనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్ర తీర్మానము ఏకగ్రీవముగ అంగీకరింపబడగలదు. మద్రాసులోని 'హిందూ', 'ఇండియన్ ఎస్సెప్షన్', 'మద్రాసు మెయిల్' పత్రికలు ఆంధ్రరాష్ట్ర విభజనను బలపరచినవి. తెలుగుపత్రికలు రాష్ట్రమునకై గాఢకృషి సలుపుచున్నవి.

ప్రజల ఉత్సాహము

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమునకై ఆంధ్రదేశ ప్రజ లాబాలగోపాల మువ్వెల్లారుచున్నారు. అనేక జిల్లాబోర్డులు, పురపాలకసంఘములు, పంచాయతీ సంఘములు 'ఆంధ్రరాష్ట్ర' నిర్మాణ మత్యవసరమని తీర్మానించినవి. అనేక సభలలో ఆంధ్రరాష్ట్ర తీర్మాన మామోదించబడుచున్నది. ముఖ్యముగ ఆంగ్రయువకులు, విద్యార్థులు, స్త్రీలు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమునకై తీవ్రకృషి సలుపుచున్నారు. ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెస్ సంఘమువారు యీ విషయమై ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించుచున్నారు.

ఆంధ్ర అసెంబ్లీ సభ్యుల బాధ్యత

అఖిల భారత కాంగ్రెస్ సంఘము ఆంధ్రరాష్ట్రమును ప్రత్యేకించమని తీర్మానించినది. ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెస్ సంఘము తీవ్రకృషి సలుపుచున్నది. వెంటనే ఆంధ్రరాష్ట్ర తీర్మానమును అసెంబ్లీ శాసన సభలలో ప్రవేశపెట్టి అంగీకరింపజేయవలసిన బాధ్యత ఆంధ్ర శాసనసభ్యులమీద నున్నది. ఆంగ్రమంత్రిలు గా || ప్రకాశం, గిరి, గోపాల రెడ్డి గార్లు తమ అంగీకారమును ప్రకటించిరి. ఆంధ్రరాష్ట్రమును సాధించి ఆంధ్ర కాంగ్రెస్ నాయకులు శాశ్వతకీర్తిని బడయుదురుగాక!

ఆంధ్రప్రజల కర్తవ్యము

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మగువరకును ఆంధ్రప్రజలు ఏమరక యుండవలెను. నాయకులను, శాసనసభ్యులను, ప్రభుత్వమును వత్తిడి చేయుచుండవలెను. ఇప్పటి ఉత్సాహమును వేడిని చల్లారనీయక రాష్ట్రము సిద్ధించువరకును దీక్షవహించవలెను. ప్రజలు మందగించిరా, ఉద్యమము అట్లే యుండును.

రాష్ట్రీతరాంధ్రులు

పన్నెండుజిల్లాలలోని ఆంధ్రప్రజలేగాక రాష్ట్రీతరముగా బొంబాయి, కలకత్తా,

మధ్యరాష్ట్రములలోను, దక్షిణదేశమున మైనూరు, నైజాంసంస్థానములలోను, బర్మాలోను కోటికిపైగా ఆంధ్రులు నివసించుచున్నారు. వారందరి కష్టసుఖములను ఆంగ్రమహాసభాస్థాయిసంఘమువారు విచారించవలసియున్నది. ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడినగాని వారి కష్టములు తొలగించుటకు సాధ్యము కాదు. అయిననూ ఆయా రాష్ట్రప్రభుత్వములతో ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు జరిపి రాష్ట్రీతరాంధ్రుల కష్టనివారణకై యత్నింపట ఆంధ్రమహాసభవారివిధియని మనవిచేయుచున్నాను. రాష్ట్రీతరాంధ్రులు సంఘములను స్థాపించుకొని, పత్రికలలో ఆందోళన చేయుచూ వారివారి విషయములను ఆంగ్రమహాసభాకార్యసాసనము (ఇప్పడు అనంతపురము) నకు పంపుచుండవలెను. ఆంగ్రమహాసభాస్థాయి సంఘమున రాష్ట్రీతరాంధ్రులకు తన ప్రాతినిధ్య మొసంగలేదు. అది అన్యాయము గాన తగిన ప్రాతినిధ్య మొసగి లక్షలుగ నున్న రాష్ట్రీతరాంధ్రుల పూర్వభవృద్ధికి పాటుపడవలెనని ఆంగ్రమహాసభాధికారులకు విన్నవించుచున్నాను.

ముగింపు

'ఆంధ్రోద్యమము—ఆంధ్రరాష్ట్ర' నిర్మాణము'ను గూర్చి విపులముగ చర్చించితిని. ఆంధ్రులందరు స్వల్పవిషయములపట్ల భిన్నాభిప్రాయములను విడిచిపెట్టి ఏకమనస్కులై, రాష్ట్రసంపాదనకు దీక్ష వహించి సత్కర్మముగ ఆంధ్రరాష్ట్రమును సాధించెద రనియూ, ఆంధ్రభాషామతేల్లిన, ఆంగ్రమాతను ఆంగ్రులందరు ముక్తకంఠమున పూజించి, వారు భారతవర్షమున తొల్లింటివలె ప్రతాపశౌర్యములకల్గి మహాన్నతస్థాన మాక్రమించవలెననియు, ఆక్రమింతురనియూ ఆశించుచున్నాను. ఆంధ్రోద్యమస్థాపనాచార్యులగు శ్రీ దేశభక్త కొండవెంకటపయ్య, ఆంధ్రభిక్ష్వు న్యాయపతి నుబ్బారావు, దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగార్లు వంటి వృద్ధుల జీవితకాలముననే ఆంధ్రరాష్ట్ర స్థాపన వారిమనంబుల సంతోషతరంగముల నూగించవలెను, ఊగించగలము అను నుత్సాహ ధైర్యములతో ఈ వ్యాసమును ముగించుచున్నాము.

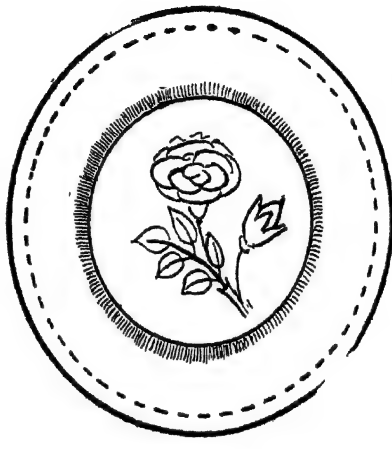
"ఆంధ్రమాతకు జై"

ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము: ఆంధ్రోత్కళ సమస్య

గండికోట సత్యనారాయణమూర్తి

ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రాభివృద్ధికి ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణ మావశ్యకమని ౧౯౧౩ లో బాపట్లనగరమందు కీర్తిశేషులైన సర్ బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారి అధ్యక్షతన జరిగిన ప్రథమాంధ్రమహాసభనాటి నుండి గుర్తింబడి, నేటివరకూ ఆంధ్ర రాష్ట్రోద్యమమునుగురించి తీవ్రమైన ప్రచార ప్రబోధములు జరుగుచున్నను, భాషాప్రయుక్త హైందవ రాష్ట్ర పునర్విభజన సిద్ధాంతము అఖిలభారతీయ కాంగ్రెసు మహాసంఘము, మాంటేగ్యూ ఛెల్మిస్ ఫణ్డరిపోట్ట, నైహాకమిటీ రిపోర్టు, పైమెంట్ కమిషన్ రిపోర్టు మొదలగు నవి ఆమోదించు చున్నను, ఆ సూక్రము ననుసరించియే మొన్న మొన్ననే ప్రత్యేకోత్కళ రాష్ట్రమునకై ఆందోళనమును లేవదీసిన ఉత్కళసోదరులకు ప్రత్యేక మగు ఒరిస్సారాష్ట్రము ౧-౪-౧౯౩౬ తేదీ నుండి లభించుటయే కాక ఆంధ్ర ప్రాబల్యముగల బరంపురము, పల్లాకిమిడి మొదలగు తెలుగుసీమ లనేకము ఆంధ్రుల కష్టస్వములను పాటించకయే ఒరిస్సాలో అన్యాయముగా చేర్చబడిననూ, ఆంధ్రులే తద్విషయమై తగినంత శ్రద్ధవహించక ఊరకుండుట మిగుల శోచనీయము.

దేశోద్ధరణకై బద్ధకంకణులైన కాంగ్రెసువా రిష్టడు మదరాసు ప్రభుత్వములో పలుకుబడి గల అధికార పదవులను స్వీకరించి యున్నారు. ౩౧-౧౦-౩౭ తేదీన కలక

త్తాలో సమావేశమైన అఖిలభారతీయ కాంగ్రెసుసంఘమువారు సత్యర ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్రోద్యమమును గురించి ఆంధ్రరాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుడు శ్రీ డాక్టరు భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య పంతులుగారు పాదించిన తీర్మానము నంగీకరించిరి. ఆంధ్రావనియం దంతటను ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర సిద్ధికై తీవ్రతమగు ఆందోళనము నేడు ద్విగుణీకృత ప్రజామితో ప్రజ్వలిల్లుచున్నది. రాయలసీమ ఆంధ్ర సోదరులకున్న తతిమ్మా ఆంధ్రులకున్న కల భేదభావములు తొలగి పోవుటకు ఇటీవల బెజవాడలో జరిగిన ప్రత్యేకాంధ్ర మహాసభవారు నియమించిన స్థాయి సంఘమువారు జయప్రద మయిన కృషి నలుపుచున్నారు. మద్రాసు శాసనసభలోని ఆంధ్ర ప్రతినిధులు ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్ర సిద్ధికై పాటపడుటకు సంసిద్ధులైయున్నారు. భావి ఆంధ్రరాష్ట్రపు వైశాల్యము, జనసంఖ్య,

ఆర్థికసంపత్తి ప్రత్యేక రాష్ట్రోద్యమమునకు సుముఖముగా నున్నందుననూ, ౧౯౩౬-వ సంవత్సరపు గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా ఆర్టువలన ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమునకు క్లిష్టపరిస్థితు లేర్పడజాల వని రాజనీతిజ్ఞులు స్థిరీకరించినందుననూ, ఆంధ్రులకు ప్రత్యేక రాష్ట్ర సిద్ధికరతలామలకమైయున్నది.

ఈతరుణముననే అన్యాయముగా ఒరిస్సాలో చేర్చబడిన ఖేనుగుప్రాంతములను భావి ఆంధ్రరాష్ట్రములోనికి తీసుకువచ్చుటకై ఆంధ్రోత్కళ సమస్యను పునర్యధిగించి, నూతనోత్కళ రాష్ట్ర నిర్మాణకాలమున గంజాం-విశాఖపట్టణముజిల్లాల ఆంధ్రులకు జరిగియుండిన అన్యాయమును తొలగించుటకుగాను సకారణమగు వాదనలను ఆంధ్రులు అధికార్లకు నివేదించవలసియున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రము నుత్తరపుసరిహద్దును నిర్ణయించునపుడును, ఒరిస్సారాష్ట్రము దక్షిణపు సరిహద్దు సేర్పరచినపుడును, ఆంధ్రులకు జరిగిన అన్యాయమును కార్యరీతి వహించి ఆంధ్రమహా జనులు పొందోలవలెను. నాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక విషయములలో ఒరిస్సాలో నుండిపోయిన ఆంధ్రసోదరులకు మహత్తరమైన కష్టస్వములు వాటిల్లుచున్నవి. ఓడ్రుల ప్రత్యేక సౌకర్యమునకై ఏర్పడిన ఒరిస్సా రాష్ట్రము ధనాభాషముచే క్రుంగి పోవుచూ పరిపాలనాచక్రమును నడిపించుటకే కేంద్రప్రభుత్వమువారి

ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము: ఆంధ్రోత్కళసమస్య

సాంవత్సరిక విరాళమున కాశించు చున్నపు డది ఆంధ్రుల సౌకర్యములను గమనింపడు. ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య ముండదు. అల్ప సంఖ్యాకసమస్యను లేవదీయు శక్తి మన ఒరిస్సాలోని ఆంధ్రసోదరులకు లేదు. మొన్న మొన్నటివరకు ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారి యాజమాన్యముననున్న దక్షిణ ఒరిస్సాలోని కాలేజీలను కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమువారి అధీనమం దుంచుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఆంధ్ర భాష లో విద్యావిధానము జరుగుభాగ్యము మన ఒరిస్సా ఆంధ్ర సోదరుల కుండదు. ఒరిస్సా కనుగొన మగు ప్రత్యేకచట్టములు నిర్మించబడి నపు డచ్చటి ఆంధ్రుల సౌకర్యము గమనింపబడదు. ఉద్యోగము లాంధ్రుల కికమీడట ఒరిస్సాలో దొరకుటయే దుర్లభమగును. ఉత్కళపక్ష పాతముకల ఓడ్రజమీందారుల సంకుచితాదర్యములకు ఆంధ్రు లాహుతి కావలసి యుండును. మొన్న మొన్నటివరకు తతిమ్మా ఆంధ్రుల తోపాటు ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రమును వాంఛించుచుండిన మన ఒరిస్సా ఆంధ్ర సోదరులు ప్రత్యేకరాష్ట్రము ఆంధ్రులకు సిద్ధించజోవు చున్నపుడు రాష్ట్రేతరాంధ్రులుగానా పరిగణింపబడవలెను? అక్రమముగా ఒరిస్సాలో చేర్చబడిన ఆంధ్రప్రదేశములను మన ఆంధ్రావనిలో కలిపించుట కవసరమగు ముఖ్యమైన వాడనలను ఈ దిగువ క్షణికరించుచున్నాడను:—

ఇప్పటికి సుమారు ౧౩౦౦ సంవత్సరముల క్రిందట జైమినిసూత్రములకు భాష్యము రచించి ఆంధ్రదేశ

మందు కర్మమార్గ ప్రధానమైన వైదిక ధర్మమును వ్యాపింపజేసిన ఆంధ్రోత్తముడు కుమారిలభట్టు కాలము నాటికికూడ జయమంగళపురము తెలుగు దేశమున్ను ఓడ్రదేశమున్ను కలియు సరిహద్దున కలదని “జనవిజయ”మందలి ఈ దిగువ శ్లోకమువలన స్పష్టమగుచున్నది:—

శ్లో॥ ఆంధ్రోక్తిలావాం సంయోగే పరిశ్రే
జయమంగళే । గ్రామే తస్మిన్మహా
నద్యాం భట్టాచార్యః కుమారకః॥

ఈ జయమంగళమను గ్రామము సుప్రసిద్ధమైన ఛత్రపురమునకు ఉత్తరముగా శాపురము మొదలగు గ్రామములతో ఋషికుల్యానదీతీరమందు ఉన్నది.

హంటుగారి ఒరిస్సాచరిత్ర (౨-వ సంపుటము, ౧౬-వ పేజీ)లో నిట్లున్నది:—“గంజాంజిల్లా ఎంతమాత్రమున్ను ఒరిస్సాలోని భాగముకాదు. కృష్ణ, గోదావరి, విశాఖపట్నం, గంజాంజిల్లాలు ఉత్తరసర్కార్ల నిపించుకొనుచున్నవి. గంజాం సదరు ఉత్తరసర్కార్లలోని భాగమై యున్నది. క్రీస్తువెనుక ౨౪-వ సంవత్సరమునుండి ౧౧౩౨వరకు ఒరిస్సా దేశమును పాలించిన కేసరివంశపు రాజుల రాజ్యమునకు ఋషికుల్యానది దక్షిణపు సరిహద్దై యున్నది.”

బాబూ ప్యారీమోహన్ ఆచార్యగారి ఒరిస్సా చరిత్ర (౨౦-వ పేజీ)లోనూ, హంటుగారి ఒరిస్సాచరిత్ర (౧-వ సంపుటము, ౧౭౦-౧౭౧ పేజీ)లోనూ, అరమ్మ హిందూస్థాన్ (౧-వ సంపుటము, ౩౩౫-వ పేజీ)లోను వ్రాయబడిన

వ్రాతలనుబట్టి గంజాంజిల్లా అధమము రంంసంవత్సరముల కాలము ఉత్తర సర్కార్లతో కలిసియుండి, దక్షిణోత్తరరాజ్యములకు త్రోవయై యున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. మహమ్మదీయుల కాలమందుగాని, ఖైంజీ వారి కాలమందు గాని, ఇంగ్లీషు ఈస్టిండియా కంపెనీవారి హయాములో గాని గంజాంజిల్లా ఒరిస్సాలోని అంతర్భాగముగా నుండలేదు.

శాసనములను బట్టి విమర్శించినచో, ప్రస్తుతము ఒరిస్సాలో చేర్చబడిన గంజాంజిల్లా భాగమందు ఓడ్రులకంటె తెనుగువారే ప్రాచీనులని తెలియవచ్చుచున్నది.

గంజాంజిల్లాను విడదీసి ఒరిస్సాలో కలుపుట ఆంధ్రప్రాబల్యముగల ఉత్తరసర్కారులకు శిరస్సుకొట్టినట్లుండును.

ఇండియా గవర్నమెంటువారి తరపున హెర్బర్టు రిస్లేగారు ౩-౧౨-౧౯౦౩ తేదీని శ్రీకాకుళము తాలుకాతప్ప కేపించిన గంజాంజిల్లా యావత్తున్న గంజాం-విశాఖపట్నముజిల్లాల మన్య ప్రాంతముల నన్నింటిని బంగళా ప్రభుత్వము లోనికి తీసుకువచ్చిన బాగుండునేమో, మీ యుద్దేశమేమని చెన్నపురి ప్రభుత్వము వారికి ఉత్తరము వ్రాయగా, అప్పటి మద్రాసు గవర్నమెంటు ఛీఫ్ శైక్రటరీ యం. హామిక్ దొరగారు ౨౦-౬-౧౯౦౪ తేదీని వ్రాసియుండిన విపులమగు జవాబులో ఈయుద్దేశింపబడిన మద్రాసు రాష్ట్ర భాగములను అన్యరాష్ట్రముతో కలిపినచో కలుగ నున్న భాషావిషయకపు టిబ్బందు

లను, మన్యప్రాంతములకు అన్యదేశ మిశ్రమమువలన రానున్న పరిపాలనా విషయకముగు ప్రతికూలాంశములను, వర్తకపు బాటల విషయములో ప్రతిబంధకములు మొదలగువాటిని తెలిపియుండిరి. జయపురము సంస్థానమును ఒరిస్సాలో చేర్చుటకు గల ఆక్షేపణలను సి. ఏ. హెండర్సన్, ఐ. సీ. యస్. గారు ౧౯౩౦లో ఒరిస్సాకమిటీవారికి తమ ప్రత్యేక సాక్ష్యములో విరివిగా చెలిపియుండిరి (చూడుడు: ఒరిస్సాకమిటీ నివేదిక, ౨-వ సంపుటము, ౮౪-౧౮౮ పేజీలు). ౩౦-౯-౩౨ తేదీన గంజాం జిల్లాకలక్టరు గెల్లెటిదొరగారు గంజాం మన్యనివాసుల మహాసభ జరిపి వారిని ప్రక్షింఛగా వారందరున్న ఒరిస్సాలో చేరుటకు తమ కిష్టము లేదనియే చెప్పియుండిరి. ఈ మన్య ప్రాంతములందలి ప్రజలు తరతరములనుండి ఆంధ్రుల సంఘర్షణము కలిగియున్నారు. ఈ ప్రదేశములలో కూడా తెనుగువారనేకులున్నారు. జయపురము జమిందారీ వ్యవహారము లన్నియు చిరకాలమునుండి తెనుగులోనే జరుగుచున్నవి. అచ్చటి ముఖ్యవర్తక మంతయు తెనుగువారిదే. ౨౫-౫-౧౯౩౫ తేదీని దేశోద్ధారక శ్రీ కాళీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి అధ్యక్షతన పార్వతీపురములో జరిగిన ఏజెన్సీ మహాసభలో సీక్రింది తీర్మానము సభాసమ్యక్తమై అధికార్లకు పంపబడెను: — సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ విషయములలో వెనుకబడియున్న ఆటవికజాతులు గల గంజాం విశాఖపట్నముజిల్లాల ఏజెన్సీ

భాగములు వరదలకున్న, కాటకములకున్న ఆటపట్టయినట్టిన్ని, ఆర్థికముగా పరవతి లేనటువంటిన్ని ఒరిస్సా రాష్ట్రములో చేర్చుట ఆటవికజాతుల పురోభివృద్ధికి విరోధము” (యువ|| శ్రావణ శుక్ల ౫, యువ|| శ్రా|| శు. ౯౨, యువ|| భా|| శు. ౧౦ తేదీలు గల “సత్యవాణి” లో నేను విశాఖపట్నం మన్యప్రాంతముల నేల ఒరిస్సాలో చేర్చకూడదో విపులముగను, సకారణముగను వ్రాసియుంటిని).

౧౯౩౧ జనాభా లెక్కల ప్రకారము బరంపురము బీ. భాగమునందు మొత్తము ౯౬,౫౬౫ జనసంఖ్యలో ౨౩,౧౦౪ గురు జాతినిబట్టి ఓడ్రులున్న ౨౫,౯౨౪ గురు భాషనుబట్టి ఓడ్రులున్న కలరు; తెనుగువారు జాతినిబట్టి ౬౭,౦౯౭ గురు, భాషనుబట్టి ౬౯,౫౪౫ మంది గలరు. బరంపురము పట్టణమందు తెనుగువారు నూటికి ౪౮ చొప్పున, ఓడ్రులు ౪౭ చొప్పునగలరు. ఇండియామంత్రిగారు ఈవిషయ మంగీకరించుచూ “ఆర్థిక విషయములనుబట్టి చూచినను బరంపురమునందు ఓడ్రులకన్న తెనుగువారికి యెక్కువ హక్కులు కలవనుటకు సందియము లే”దని వ్రాసియుండియు, ఒరిస్సాకు దక్షిణభాగమున ఓడ్రులకు ముఖ్యపట్టణము లేదనెడు అసందర్భపు కారణమును చూపుచూ ముఖ్యముగా తెలుగువారి కృషివలన పెంపొందిన బరంపురము పట్టణమును ఒరిస్సాలో చేర్చుట అన్యాయము; ఆంధ్రుల దౌర్భాగ్యము.

జాతినిబట్టి చూచినా, భాషనుబట్టి చూచినా పల్లాకిమిడి జమిందారీలో నేభాగముకూడ ఒరిస్సాలో చేర్చరాదు; కేవలము పల్లాకిమిడి మహారాజావారి కోరిక ననుసరించియే అన్యాయముగాను, అక్రమముగాను జమిందారీలోని రైతులు, ఈనాందార్లు, తదితర ప్రజలును కూడ దని మొరపెట్టినచూ వినక, ఆ జమిందారీలో సుమారు మూడవ వంతు, ముఖ్యపట్టణమగు పల్లాకిమిడితోసహా, ఒరిస్సాలో కలిపివేసిరి. జమిందారీ లోని రెండువంతుల భాగము మద్రాసులో వదలివేయబడెను. ఈ తాలూకాలో ఉత్కళి ప్రాబల్యముగల ప్రదేశము కనీసము ౧౦ చదరపుమైళ్లమేర వ్యాపించినదైనా ఎక్కడను కనబడదు. ఈ తాలూకా ప్రతిభాగమందున్న ఆంధ్రుల ప్రాబల్యమే గోచరించుచున్నది. ప్రస్తుతము ఒరిస్సాలో చేర్చబడిన పల్లాకిమిడి తాలూకాలో భాషనుబట్టి చూచినచో తెనుగువారు ౬౪,౯౬౫ గురున్న, ఓడ్రులు ౫౨,౪౮౧ మందిన్ని కలరు. ఈ పల్లాకిమిడి జమిందారీ యెట్టేటును చీలికచేసి కొంత భాగమును ఒరిస్సాలో కలిపినందున ప్రజలకే కాదు; పల్లాకిమిడిమహారాజునకును కూడ అనేకకష్టనష్టములు వాటిల్లుచున్నవి. ౧-౪-౩౬ తేదీని పల్లాకిమిడి ‘యాంటీ ఎమాంగ్లమేషన్ సొసైటీ’ ప్రధానకార్యదర్శిగా నుండిన నేనున్న, నాసహాయ కార్యదర్శియు, పల్లాకిమిడి ఆంధ్రుల తరపున లండన్ నగరమునకు రాయబారిగా వెళ్లియుండినట్టియు శ్రీ

ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము: ఆంధ్రోత్కళసమస్య

గిడుగు వెంకటసీతాశతి పంతులు గారున్న పల్లాకిమిడి-ఒరిస్సా సమ్మేళనమును విఫలముగా నిరసించుచూ నివేదికలను ప్రచురించి అధికార్లకున్న, వార్తాపత్రికలకున్న పంపియుంటిమి.

౧౯౦౮-వ సంవత్సరమునుండియు చెన్నపురి ప్రభుత్వమువారు గంజాం-విశాఖపట్నము జిల్లాలనుండి ఏభాగమునుగాని విడదీయుటకు తమ అనమ్మతినే తెలుపుచుండిరి. ౧౯౨౧, ౧౯౨౨, ౧౯౨౩, ౧౯౨౪, ౧౯౨౫, ౧౯౨౬, ౧౯౨౭ సంవత్సరములలో మరల మరల ఈ యుత్కళరాష్ట్రీయ సమస్య ఉదయించినపుడు చెన్నపురిరాష్ట్రమునుండి ఏభాగములను వేరుపరచి ఇతరరాష్ట్రమునకు చేర్చుటకై చేయబడిన ప్రయత్నములనైనను సకారణముగనే మద్రాసు ప్రభుత్వము వారు నిరోధించుచుండిరి. ౧౯౨౮-వ సంవత్సరమున భారతప్రభుత్వము వారు నియమించిన 'ఫిలిఫ్-డఫ్ విచారణసంఘము' పిలువని పేరంటముగా తమ్మడుగని విషయములను గురించి నివేదించియుండి రని మద్రాసు ప్రభుత్వమువారు సాంఘపు నివేదికను బహుభంగుల తీవ్రవిమర్శలకు

గురిచేసిరి. సైమన్ కమిషన్ వారిచే నియమింపబడిన 'అట్లీ ఉపసంఘమువారు' పల్లాకిమిడి తాలూకానుగాని, జయపురము మన్యప్రాంతములనుగాని ఒరిస్సాలో చేర్చకూడదనిరి. ఒరిస్సా సరిహద్దుసంఘము (ఓడోనె ల్యూమిటీవారు) జాతి, మాతృభాష, రెండవ ముఖ్యభాష, ఆ ప్రాంతీయుల అభిప్రాయము - ఈవిషయముల ననుసరించియే ఉత్కళరాష్ట్ర సరిహద్దుసమస్య పరిష్కరింపబడవలె నని అభిప్రాయపడుచూ, మొదటి మూడుపరతుల ననుసరించి పల్లాకిమిడి జమిందారీని చెన్నపురి రాష్ట్రమం దుంచుటయే ఆవశ్యకమనిరి; న్యాయవిషయమందు మాత్రము పల్లాకిమిడిమహారాజావారి అనుచరుల సాక్ష్యమును, అందలి తప్పనూచనలను ఆ మోదింపి ఫూకన్ మెహతాలనే ఇరువురు సభ్యులు అన్యాయముగా పల్లాకిమిడి తెనుగువారే ఒరిస్సాసమ్మేళనము నపేక్షించుచుండి రని వ్రాసిరి; సాక్ష్యసారమును సూక్ష్మబుద్ధితో పరిశీలించి ఓడోనెల్లారుమాత్రము పల్లాకిమిడి తాలూకాను ఒరిస్సాలో కలుపగూడదని తన ప్రత్యేక నివేదికలో వ్రాసిరి. ఈ పల్లాకిమిడి -

ఒరిస్సాసమ్మేళనమే జరిగినయెడల పల్లాకిమిడి తాలూకా తెనుగువారే కాదు, చుట్టుపట్లనుండు తెలుగువారందరుకూడ ఒరిస్సాసమ్మేళన మనర్థదాయకమని అచిరకాలములో తీవ్ర తరమగు ఆందోళనము నలుపుదురని కూడ వ్రాసిరి. ఈ ఒరిస్సాసమ్మేళనము ఎంతమాత్రము తమక్షిప్తములేదని సకారణముగ నిరూపించుచూ పల్లాకిమిడితాలూకా ఆంధ్రులు ౧౯౨౨ మహాజన్లు ఇండియా కార్యదర్శిగారికి పంపించియుండిరి. మొదట శ్వేత పత్ర నిర్ణయము ప్రకారము పల్లాకిమిడి ఒరిస్సాలో చేర్చబడకపోయిననూ, పల్లాకిమిడి మహారాజావారు తమ పలుకుబడి ప్రభావముననో, పట్టుదల కారణముననో తమకు నష్టదాయకమైనను జమిందారీలోని మూడవ భాగమును ఒరిస్సాలో కలిపించిరి.

భావి ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణకాలమందు ఆంధ్రులు కార్యశూరులై ఈ అన్యాయముల నన్నింటిని నిర్మూలనమొనర్చి అక్రమముగా ఒరిస్సాలో చేర్చబడిన భాగముల నన్నింటిని ఆంధ్రరాష్ట్రములో చేర్పించి తమ ఆత్మగౌరవమును కాపాడుకొనెదరుగాక!

ఉత్కళ - ఆంధ్ర సమస్య

గంజాము, విశాఖపట్టణము ఏజెన్సీ భాగముల స్థితి

దూర్వాసుల వరాహనరసింహము

ఉత్కళుల నిరంతరందోళన సామర్థ్యమున, అందు ముఖ్యముగ పర్లాకిమిడి రాజుగారి ప్రయత్నప్రాబల్యమున, ముప్పాతిక మాడుపిసములు మన యాంధ్రుల సమయోపేక్షాభావమువలన అధికాంధ్రసంఖ్యాకములైన గంజాం మండలమందలి పర్లాకిమిడి బరంపురప్రాంతములను, విశాఖపట్టణమండలమందలి జయపుర, గుణపుర ప్రాంతములను అసందర్భముగ అన్యాయముగ, ఆంధ్రుల కనంగీకారముగ, ఆర్థికాధారకూన్యమైన యుత్కళరాష్ట్రమున త్రోయబడినది మొదలు ఉత్కళాంధ్రసమస్య ప్రారంభమై, ఓడ్డల కేవల స్వార్థపరత్వమువలనను, సహన రాహిత్యమువలనను తీవ్రమై, తక్కువసంఖ్యగల జాతుల జన్మహక్కుల కాపాడుచు పక్షపాతము లేక న్యాయవంతులుగను ఉండవలసిన ముఖ్యాధికారుల యుత్కళపక్షపాతమున నిబిడమై, తుద కది ప్రస్తుత మిచ్చటి యాంధ్రులకు హృదయశల్యమై యున్నది. ఈ సమస్యకు గురియై బాధితులగుచున్న ఆంధ్రుల యవస్థ యాంధ్రమహాజనులయొక్కయు, ఆంధ్రనాయకులయొక్కయు దృష్టిపథమును ఇంతవరకు నాకర్షించలేకపోయినను ఇటుపైసైన నాకర్షించినచేతాని వీలులేని పరిస్థితులు కలుగు సమయము వచ్చుటచే దరిద్రరాష్ట్రమున పడి యిక్కట్టులపాలై యున్న యాంధ్రులయెడ గల సోదరభావముననో, ఒరిస్సారాష్ట్ర నిర్మాణకాలమున ఆంధ్రదేశము కొలుపొయిన ప్రదేశముల పునస్సంగ్రహణ దీక్షాపేక్షనో, గట్టి పట్టుదల కలిగి, కార్యసాధనకుతూహలులై విశేషప్రయత్నముతో నాంధ్రులను, నాయకులను, ముఖ్యముగ చెన్నరాష్ట్ర శాసనసభాంధ్రసభ్యులను తగినంత యాందోళన కావించి జయమును పొందినచేతాని కాగల యాంధ్రరాష్ట్రము సంపూర్ణరాష్ట్రము కావేరదు.

చెన్నపురినుంచి ఒరిస్సాలో మొన్న చేర్చబడినది కాక మరికొంతభాగమునూడ నొకవృదుత్కళమున కలసియుండి తర్వాత చెన్నపురిలో సంక్రమించినట్లు సూచించుచు తమ

జాతీయ సంఘసౌకర్యమునకై తిరిగి దాని నొరిస్సాలో చేర్చవలసియున్నదని ఉత్కళుల వాదన సారాంశము. విగిలియున్న దనుకొన్నదానివిషయమై యింకను అప్పడప్పడు అనానుకంఘములపేర తీర్మానము లుపపాదించబడుచున్నట్లు, ఆంధ్రరాష్ట్ర విభజన ప్రయత్నమున వృధాప్రాత్యర్థికభావము వహించి యాంధ్రులంపెడి సమాచారముల తమ ప్రచురణాశక్తత చూపు ప్రత్యుత్తరములతో తిప్పివేయు “హిందూ” పత్రికాముఖమున మృషాసమాచార ప్రచారణమాలముగా నాందోళన జరుగుచునేయున్నది. ఈ ప్రాంతము లెప్పుడైన ఒరిస్సాలో నంతర్భాతములై యుండె ననుకొనుట వట్టి దుర్భాసము.

ఆంధ్రదేశమందలి, తద్వారా చెన్నపురి రాజధానియందలి యుత్తరమండలమైన గంజాముత్కళదేశముయొక్క దక్షిణ సరిహద్దును తగిలియుండుటచే ఉత్కళులు కొందరు — చిరకాలమై యుండవచ్చును — తమ సుఖజీవనార్థము దక్షిణముగా వచ్చి యా మండలమున నాంధ్రులతో కలసి నివసించి నానాటికి సంఖ్యాభివృద్ధిపొందినను విద్యయందును, నాగరికతయందును చెనుకబడి యుండినందున చెన్నపురి ప్రభుత్వమువారు వారికి చదువు కొనుటకు సగముజీతములు చేసియు, ఉద్యోగము లిచ్చునపుడు ప్రాధాన్యమొసంగియు అనేక సౌకర్యములు కలుగజేయుచు వచ్చిరి. తత్ఫలితముగా ఇప్పటికింతవారై వారిలో కొందరు మహాశయులు కళ్ళుతెరిచి స్వస్థమిచ్చిన తల్లిచంటినే కరచినచందాన ఇప్పుడు ఆ ప్రభుత్వమువారు తమకు “సవతితల్లి సహాయము” చేసిరిని చెప్పి సాహించుచున్నారు.

అది యట్లుండ ఉత్తరసర్కారులు బ్రిటిషువారి స్వాధీనమునకు వచ్చిన క్రి. వె. 1766 సంవత్సరమునుంచియే కాక అంతకు ముందు శ్రౌంచివారికిందను, తత్పూర్వము మహమ్మదీయుల దొరతనముకిందను నుండునపుడు — మొత్తము సుమారు 400 సంవత్సరములనుంచియు, అంతకుమున్ను హిందూ

రాజుల రాజ్యమందునునూడ — గంజాము ఆంధ్రదేశభాగముగానే యుండెను గాని యుత్కళమున నున్నటుల ఎవ్వరిమైన నిదర్శనలేకములును లేవు. అది అశోకునికాలమందును, మహాభారతకాలమందు సహితము ఆంధ్రదేశముననే యున్నదనుటకు ప్రబల నిదర్శనములు కలవు. ఇంతియకాక హంపిగు దొరగారు వ్రాసిన ఒరిస్సాచరిత్రమున చిలక సరస్వ దక్షిణమున నున్న కొండలవరుసయొక్క యుత్కళరాజ్యమునకు దక్షిణ సరిహద్దుని వక్కాణింపబడియున్నది. కావున నుత్కళుల ఈ వాదము మిథ్యావాదమై యున్నది. ఉత్కళముతో నొకదిక్కున కలసియున్న గంజాంమండలమే యిట్లు చారిత్రికాంశములచే ఆంధ్రదేశమని దృఢపడుచుండుగా ఇక మరియు దక్షిణముననుండి యుత్కళమునో ఏ దిక్కునను ఏ సంబంధమును లేని విశాఖపట్టణ యేజెన్సీప్రాంతము లాంధ్రదేశములోనివే యని వేరుగ చెప్ప నవసరము లేదు. ప్రస్తుత జయపురరాజవంశపు మూలపురుషుడైన వినాయకదేవు సూర్యవంశస్థుడును, జమ్మారాజవంశజుడును అయిన కనక సేనునిగి ముప్పదిమాడవతరమునా డనియు, దక్షిణదేశమునకు వచ్చి శిలావంశముడైన నందాపుర రాజు కుమార్తెను వివాహమై తద్రాజ్యమునకు రాజయ్యెననియు జయపుర రాజవంశానుచరితము (Family chronicles) వలన తెలియవచ్చుచున్నది. వినాయక దేవునకు రాజ్యమును, కన్యను ఇచ్చిన శిలావంశపు రాజైన ప్రతాపగంగరాజు ఆంధ్రుడు. దీనివలన జయపురజమిందాగ్రదేశము ఆంధ్రదేశమే యని మరియు దృఢముగా స్థిరపడుచున్నది. వినాయకదేవుడరిమిగా క్రి. సం. ౧౫౮౭ మొదలు ౧౬౩౭ వరకునందాపుర రాజ్యమేలిన వీరవిక్రమదేవు శాసనములవలన “నందాపురంపట్టి” యని వాడబడుచున్న ఆర అగ్రహారములు తెలుగుబ్రాహ్మణుల కిచ్చినట్లును, వీర విక్రమ దేవు పిమ్మట ౧౬౩౭ మొదలు ౧౬౬౯ వరకు

ఉత్కళ - ఆంధ్ర నమస్క

రాజ్యము పాలించిన కృష్ణదేవరాయరాజువద్ద పెరుచూళ్ల బసవయ్యామాత్యుడను తెలుగు బ్రాహ్మణుడు మంత్రిగా నున్నటులను నీమంతినికల్యాణమును తెలుగుగ్రంథములను, నరసింహవాజుపేయి యను ఆంధ్రబ్రాహ్మణుడు ఆస్థానతర్కపండితుడుగా నున్నట్లు గంగవంశానుచరితమువల్లను తెలియవచ్చుచున్నది. తెలుగులిపిలో నున్న పీఠవిక్రమజేవు శాసనములవల్లను, క్రీ. వె. ౧౦౫౦ మొదలు ౧౩౨౪ వరకు చాలమట్టుకు తెలుగులిపిలోనే యున్న బస్తరరాజ్యమందలి శాసనములవల్లను, తెలుగువారును, తెలుగుభాషయు పై రెండురాజ్యములలో ౮, ౯ వందల సంవత్సరములక్రిందటనుంచి యున్నటుల స్పష్టమగుచున్నది. మొదటి విశ్వంశరచేవుపేమ్మగిరిగిరి మొదలు ౧౬౮౧ వరకు జయపురమేలిన కృష్ణదేవరాయరాజు ఉత్కళబ్రాహ్మణుల రక్షింపి విశేషధూపసతు లిచ్చియాదరించెను. నిజమిట్లుండ “ఇల్లు చొరబెట్టిన వాసాలు లెక్కపెట్టినట్లు” ఆంధ్రదేశమునకు వచ్చిన యుత్కళులు ఆంధ్రులను, ఆదిమనివాసులైన యడవిజానులవారలను అటుంచి మధ్య తామే స్వదేశస్థులము (Sons of the soil) అని ఎట్లు చెప్ప సాహసించుచున్నారో దురూహ్యముగ నున్నది. ఇంతియకాక విశాఖపట్టణము డిస్ట్రిక్టు గెజిటీరులో ఉత్కళులు విదేశస్థులని (Foreigners) స్పష్టపరచబడియున్నది. జయపుర యేజిస్సీప్రాంత పర్యంత పంక్తులయందలి కనుమలజాడలు, నదుల పారుదల చొప్పు, వాని ప్రవాహోపయోగములు, విశాఖపట్టణ సమ ప్రదేశములతో వాణిజ్య సౌకర్యమునకు గల బాటలు, ప్రస్తుతపు రోడ్డుకాక జనుల కాలినడక రాకపోకల కనుకూలము

లగు కనుమల నడిమార్గములు కల ప్రదేశ స్వభావము—వీటినన్నిటినిబట్టియు, ఉత్కళముతో నట్టి యెట్టి సౌకర్యములకు పీలు లేకపోవుటనుబట్టియు చూడ జయపుర సంస్థానము విశాఖపట్టణమండలముతోనే ప్రకృతిసిద్ధమైన సంబంధము గలదిగా నున్నది.

పై నుదాహరించిన చారిత్రక, శాసనిక, భౌగోళిక, గ్రాంథికాంశములవలన గంజాము మండలమందలి యే ప్రాంతముగాని, విశాఖపట్టణ మండలమందలి యేజిస్సీప్రదేశముగాని యెన్నడును ఉత్కళదేశములో నంత ర్భాగమై యుండులేదనియు, ఉత్కళరాష్ట్రమున క్రొత్తగా చేర్చిన యావత్తు చెన్నపురి భాగమును ఆంధ్రదేశమందలిదే యనియు నిశ్చయ మగుచున్నది.

ఉత్కళులు తామున్న ప్రదేశ మంతను ఉత్కళరాష్ట్రములో చేర్చవలసియున్నదని చెప్పటకు ఆధారముగా చూపిన యింకొక కారణము తమ జనసంఖ్య ఆంధ్రుల సంఖ్య

కంటె నధికమని. ఇరుగుపొరుగుల నున్న రెండుదేశములయొక్క సరిహద్దు ప్రాంతములలో ఈదేశమువా రాదేశమున, ఆదేశమువారిదేశమున సరిహద్దునకు కొంతమారమువరకు వ్యాపించుటయు, లేదా రెండుదేశములలోను ఎక్కువ నివాసయోగ్యమయిన ప్రదేశములో ఇతరదేశమువారు క్రమక్రమముగ ప్రవేశించి యుండుటయు సహజముగ ప్రపంచమంతటను కానబడుచున్నది. అంతమాత్రమున, వచ్చిన వారి సంఖ్య హెచ్చుగ నున్నను ఆ ప్రాంతమును వారి మొదటిదేశములో చేర్చమనట వ్యాయమా ? అందుకు ప్రభుత్వమువారుగాని దేశస్థులుగాని యొప్పుకొందురా ? బలవంతముగ చేర్చినచో అచ్చటి నివాసులకు అవ్యాయముచేయుట కాదా ? ఉత్కళములో నిష్పడు చేర్చివేసినదానికి ప్రభుత్వమువారుగాని, ఆంధ్రులుగాని అభ్యంతరములు చెప్పిరి కాని అంగీకరించుట లేదు. కావున యథా ప్రకారస్థితికి తెచ్చుటయే విధి. వార్తాసంఖ్య

చంద్రగిరిలోని రామమహాలయొక్క శిథిలపురోభాగము

యెనును తదితరుల సంఖ్యకంటె అధికమాయనిన అదియును లేదు.

ఉత్కళరాష్ట్ర విషయమైన యాందోళన ప్రారంభమై సుమారు ౪౦ సంవత్సరములకు అధికముగా కావచ్చినది. ౧౯౦౧-వ సంవత్సరమునకు పూర్వపు జనాభా లెక్కలలో గంజాముండలమున ఉత్కళులు నూటికి యేబదిమంది యుండెడివారు. ఆందోళన ఆరంభమైన పిమ్మట ఎత్తిన ౧౯౦౧-వ జనాభాలో ఓడ్రము వచ్చిన కొన్ని యాంధ్రజాతులను, కొన్ని యడవిజాతులను ఓడ్రులనుగా వ్రాయుట మొదలగు మాయాపాయములచే ఓడ్రుల సంఖ్య ౧౦౦ కి ౭౫ వరకు పెంచబడినది. జనుల న్యూనాధికత్వములు చెప్పవలసిన అన్ని సమయములందును వారు ౧౯౦౧ సంవత్సర జనాభా లెక్కలనే నొక్కి వక్కాణించుచుండిరి. తుద కా లెక్కలు తప్పని తెలిసినపిమ్మట ప్రభుత్వము వారుహడ తప్పని యొప్పకొనిరి. దరిమిలా జనాభాలలో యథావకారముగ ౧౦౦ కి ౫౦ మందే వచ్చిరి. దీనివలన అధికమునకు కారణము స్పష్టమగుచున్నది. ౧౯౩౧-వ సంవత్సరమునకు రాష్ట్రనిర్మాణాంశము తీవ్రమైన యాలోచనలలో నుండుటచే ఆ సంవత్సరజనాభాలో గంజాముండలమునకు ఒక ప్రశ్న కో ద్యోగిని ఏర్పాటుచేసి పై పరామర్శ చేయించుటయేకాక జనాభా పై యధికారి తాను స్వయముగా తనిఖీచేసి పల్లాకిమిడి ఒరిహా నూపర్వెజర్లు పై చెప్పిన ద్రోహమునకు ఒకజట్టెరినియు, అది తనకు విచారకరముగ నున్నదనియు సెన్సెస్ రిపోర్టు ౧౪-వ చాల్యామ్, ౩౦౩-వ పుటలో వ్రాసియు న్నారు. ఇందువలన రాష్ట్రసంపాదనకై ఉత్కళు లెట్టిపని చేయుటకును జంకలేదని తెలియవచ్చుచున్నది. ఆ యుద్ధరు ఉద్యోగులును కనిపెట్టినది ఎన్ని యన్నవో తెలియదు. అంత జాగ్రత్తో పనిచేయించిన గంజాంజిల్లాలోనే అట్టి సాహసకృత్యము జరిగి యుండ, ఎట్టి పరామర్శలేక, ప్రాముఖ్యమున్న కొందరి యుత్కళుల పలకుబడికిలోనైన విశాఖపట్టణ ఏజన్సీలో అట్టి ద్రోహ కృత్యములు చాల జరిగియుండుననుటకు ఏమి సంది యము? ఏజన్సీలో ౧౮౯౧, ౧౯౦౧, ౧౯౧౧ సంవత్సరముల జనాభాలలో ఉత్కళులలో చేర్చరాని కొన్ని జాతులను పొరపాటున చేర్చి లెక్కించుటచేతను, ౧౯౨౧, ౧౯౩౧ సంవ

త్సరములలో దురుద్దేశభావ్యముగ చేర్చి లెక్కించుటచేతను ఉత్కళుల జనసంఖ్య హెచ్చుగ కనబడుచున్న పక్షపాతములేక ఇప్పుడు లెక్కించినవో అదిమనివాసుల సంఖ్య అధికముగను, ఉత్కళులయొక్కయు ఆంధ్రులయొక్కయు సంఖ్య రమరమి సమానముగను ఉండక తీరదు. ఉత్కళాంధ్రుల జనసంఖ్య కొంచెము హెచ్చుతక్కువగా సమానమని గెజెట్లచూడ దృఢపర్చుచున్నది. ౧౯౦౧సంవత్సరము దరిమిలాను ఆంధ్రులనేకు లీప్రాంతమునకు వచ్చి కాపుర ముండుటచే వారి సంఖ్య హెచ్చునటుకు మారుగ తగ్గి యుండుటకు కారణము వేరుగ వెదకనక్కర లేదు. ఇంత యేల? ఈ జయపురసంస్థాన మేరాష్ట్రములో నుండవలయునను అంశము నిష్పాక్షికముగను, సహేతుకముగను, పూర్తి గను ఆలోచింపవలసినచో ఆంధ్రులసంఖ్య అధికమా, ఉత్కళులసంఖ్య అధికమా అను ప్రశ్నతో నిజముగ సంబంధము లేదు. అధిక సంఖ్యాకులును, అదిమనివాసులును, అనాగ రికులును, ప్రభుత్వమువారిచే రక్షితవ్యులును, ఆర్థికాధారహీనులును అయిన నోరులేని యడవిజాతులవారిని ఏరాష్ట్రము తగినంత ధనము వెచ్చించి, దేశము వెల్లడిచేసి, అన్ని విధముల వృద్ధిచేసెడు శక్తి గలిగియున్నదో అట్టి రాష్ట్రమున జయపుర ముండవలయును. దినవెచ్చుననే ఇండియా ప్రభుత్వమువారి సహాయము నధీనుమచు ఏపని చేయుటకును డబ్బులేక, చేతులు పిసికికొను రిక్త యుత్కళ రాష్ట్రమునకు వారి నుద్దరించు సామర్థ్య మెట్లు గలుగును? పర్యవారణ్యప్రదేశ వస్తు సామగ్రుల విశాఖపట్టణము లేవున కెనుమతి చేసి ఈ యడవిప్రజల ఆర్థికాభివృద్ధి చేసెడు సదుద్దేశముతో చెన్నపురి ప్రభుత్వమువారు అధిక ధనవ్యయమున నారంభించి, కొంత పని చేయించిన “అనంతగిరి - జయపూరురోడ్డు” దిక్కెన చూడక ఒరిస్సాప్రభుత్వమువారు ఉపేక్షించి యూరకుండుట డబ్బులేకయే కదా! కల్లుసారాల త్రాగుడుచే డబ్బు కర్చు పెట్టుకొని ప్రజలు చెడిపోవుచుండుట చూచి కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వమువారు మద్రాసు మొదలగు రాష్ట్రములలో త్రాగుడు బహిష్కారము చేయ ప్రయత్నించుచుండగా రాత్రిం బగళ్లు తిప్పత్రాగి, డబ్బు పోగొట్టుకొని, శరీరములు పాడుచేసికొని, తిండికిలేక, అధిక దుఃఖములపా లగుచున్న ఈ యేజన్సీప్రజల

త్రాగుడు కట్టిపెట్టు ప్రయత్నము ఆకాంగ్రెస్ ప్రభుత్వమువారే ఒరిస్సాలో ఏమైన చేయ గలుగునున్నారా? మరి యేబదివత్సరముల కైన ఈ ప్రజల కట్టియదృష్టము పట్టనేర్చునా? అట్టి స్థితిలో ప్రభుత్వమువారికి రాబడి తక్కువ, చేయవలసిన వెచ్చ మెక్కువ గల జయపురసంస్థానమును ఒరిస్సాలో చేర్చినందు వలన ఒరిస్సావాసులకు వ్యర్థమనోవిలాసము కలుగుట తప్ప ఎవరికి లాభమైనది? ప్రభుత్వమువారికా, ఆర్థిక దారిద్ర్యమునకు తోడు వ్యయమధికముగను; ప్రజలకా, పోకర్మకూన్య తయేకాక అధోగతి కవకాశముగలుగుట తటస్థమను.

పై కారణములచేతను, ఓడ్రము మరచి పోయి ఆంధ్రమునే వాడుచున్న శిష్టుకరణములు ఓడ్రులేకొని యాంధ్రులు కానేరనట్లు తమ భావను మరచిపోయి ఓడ్రమునే వాడు చున్నట్టియు, తమభావను ఓడ్రమును హడ వాడుచున్నట్టియు అదిమజాతులవారు కొందరు ఓడ్రుల జనసంఖ్య హెచ్చించుటకు జనాభాలో ఓడ్రులుగా వ్రాయబడినంత మాత్రమున ఓడ్రులు కానేరని కారణము చేతను జనసంఖ్య సమసరించి రాష్ట్రయోచన చేయుటకుగాని, అసవా న్యాయముగా యోచించినను ఈ ప్రాంతముల నొరిస్సాలో చేర్చుటకుగాని ఎంతమాత్రమును పిలువేదు. ఆర్థికముగా చూచినచో రాష్ట్రమునకే అనిష్టకరము.

పూర్వమున నున్నవారుకాక సుమారు ౭౦, ౮౦ సంవత్సరములు మొదలు ౧౦ సంవత్సరముల క్రిందటివరకు గల కాలమున అనేకులైన యాంధ్రులు వివిధజాతులవారు తమ జన్మస్థలములతో గల సంబంధములనెల్ల వదలుకొని, కుటుంబములతో నీ యేజన్సీకి వచ్చి నివాసముల నిరసరుమకొని తమ కను కూలములైన వృత్తులలో ప్రవేశించి సుఖశీవ నము చేయుచున్నారు. కొందరు వివిధశాఖల యువోగములలోను, కొందరు వర్తకము లోను, కొందరు వ్యవసాయములోను, కొందరు వివిధములైన చేతిపనులలోను, మరి కొందరు బళ్ల పెరకువయందును ప్రవేశించి యున్నారు. ఇచ్చటి వర్తకులందరును, మిగిలిన బహు లాశీ సాంతదారులందరును ఆంధ్రులే. బళ్లవాండ్రు, తాపిపనివాండ్రు, కట్టుపని వాండ్రు, బంగారము, వెండి, యినుము,

కరపరివాండును, ఔరమను, కంట్లాట్ట దారులును ఆంగ్రులే. ఎక్కువగాని, తక్కువగాని మూలముపైటి చేయవలసిన అన్ని పనులలోను ఆంగ్రులు లేనిది లేదు. చదువు కొన్నవారిలో ఆంగ్రులసంఖ్యయే హెచ్చు. అధికముగా పన్నులు కట్టువారును ఆంగ్రులే. ఇచ్చటి నాగరికతకు కారణమైనవారును, సంవత్సరమునకు ౫ లేక ౬ రూపాయల చొప్పున కొన్ని సంవత్సరములకు ముందుగా సామిచ్చి, నెలకు పిచ్చకుంచుముతో పుట్టెడు చొప్పున భత్యమిచ్చుట, గైరు హాజరైన దినములకు రోజుకు రెండవలచొప్పున ముజరా పుచ్చుకొనుట వగైరా వ్యవహారముతో యిచ్చిన సామిచ్చి తీరువరకు పత్రము వ్రాయించుకొని బానిసలచేతనువలె పనులు చేయించుకొను ఉత్కలకులవలెగాక వయసునుబట్టి ౪౫ లేక ౬ రూపాయల చొప్పున నెలకితము లిచ్చి పనులు చేయించుకొనును అడవిజాతులవారికి సదుపాయము చేయువారును ఆంగ్రులే. ఇన్ని విషయాల ప్రాముఖ్యము కలిగియున్నను ఇందువారిచు ఉత్కలశసాదరుల వర్తనమువలన అధికారుల యనాదరణవలన ఉత్కలశరాష్ట్రమున నాంగ్రులభవిష్యత్తు అంశకారబంధురముగా తోచుచున్నది; ఏలయన, ఈ ప్రాంతములు ఉత్కలశరాష్ట్రమున చేరినపిమ్మట ఉత్కలశసాదరు లాంగ్రులను తమతోడిపాటు సహనహక్కులు గల యేకరాష్ట్రీయులనుగా సుపాద్యాపమున చూడక ఎక్కడనుండియో కొట్టుకొనివచ్చినవారినివలెను, ఉత్కలశమున నెట్టి హక్కులకును అనర్హులైనవారినివలెను ఊహించుచు విద్వేషభావమున నున్నారు. ఉత్కలశరాష్ట్రముత్కలకులకే యనియు, తదితరుల కెట్టిహక్కులను అం దుండజాల వనియు చాటుచున్నారు. దానికనుగుణముగా రాష్ట్రారంభముమొదలు ఒరిస్సాప్రభుత్వమువారేర్పరచిన అన్నికాఖల యుద్వ్యోగములలో పాట్లు హైకోర్టువారిచే నిష్పాక్షికముగా నియమింపబడిన యిద్దగును, వైద్యకాఖలలో నొకరును, ముప్పదిమంది ఎకవైజా సబ్ ఇన్ స్పెక్టర్లలో నొకరును, అచ్చటచట చిన్న గుమాస్తాపనులలో నున్నవారిలో కొంతమందియు తప్ప తక్కిన అనేక యుద్వ్యోగములలోను ఉత్కలకులేకాని తగిన యభ్యర్థులున్నను ఆంగ్రులు నియమింపబడలేదు. సబ్ డిప్యూటీ కలెక్టర్లలోగాని, పోలీస్ సబ్ ఇన్ స్పెక్టర్లలోగాని తెలుగువారిని వేయలేదు.

ఉద్వ్యోగమునం దధికకాలము గడిపినట్టియు, అధికార్హత కలిగినట్టియు ఆంగ్రోపాధ్యాయుల హక్కుల త్రొక్కిపెట్టి వారి దివసమున్న యుక్తికుల వైకి త్రోయుచున్నాడు. నలుపురము హైస్కూలు ప్రధానోధ్యాయుని యుద్వ్యోగానంతరమున ఆ పనిలో నియమింపబడిన తగిన యెక్కువ సర్వీసు మొదలగు అర్హతలు హక్కులును గల ప్రామాణికపాధ్యాయుడైన యొకగూంగ్రుని, అతనితర్వాత యెక్కువ సర్వీసు అర్హతకల జయపురము హైస్కూలు ప్రామాణికపాధ్యాయుడైన మరియొక ఆంగ్రుని తప్పించి సర్వీసులోను, శ్రేణిలోను వారిరువుర దినమును ఉన్న ఒరిస్సా ప్రధానమంత్రిగారైన గౌరవనీయులగు విశ్వనాథరావుగారి సమీప బంధువును ప్రధానోపాధ్యాయపదవిలో నియమించిరి. కొన్ని పాఠశాలలలో ఆంగ్రుపండితులను తీసివేయవలసినదిగా కోరాపుట్టిమండల సంఘములో డైర్యాక్టర్ తీర్మానము లుపహా దింపబడియున్నవి. రాజశీమోగ్యోగములలో జాతి మతభేదములు చూడక కేవలము అగ్రతనముసరించే వ్యక్తుల నియమించవలయునని ప్రభుత్వనివేదికలో ప్రచురింపబడియున్నను ఫలితమునకు హైస్కూలు ప్రధానోపాధ్యాయ పదవియే తార్కాణ. కొన్ని మాసముల క్రిందట పోలీస్ సబ్ ఇన్ స్పెక్టర్ యెంపుడు సమయమున కొంద రాంగ్రులు వెళ్ళగా జిల్లా కలెక్టరు ఆర్. సి. యస్. బెల్ దొరగారు వారిని మొదటే హమ్మని నూవరింపెండెంటు గారు చెప్పినపైని మరల రప్పించిరట; కాని ఉత్కలకులకన్న గూంగ్రు లుత్తముగాను తీర్పులైనను ఫలితముమాత్రము సున్న. నిష్పాక్షికముగా అన్నిజాతుల శ్రేయస్సును చూడవలసిన ఆంగ్లేయసాధికారులే యిట్లాక్క పతమువారై యుండ ఆంగ్రులకు న్యాయమెట్లు దొరకగలదు? ప్రస్తుత కోరాపుట్టి మండలము ప్రజాప్రతినిధిపాలనకు కొరవడిన ప్రదేశముగుటచే స్థానికపాలనాసంఘసభ్యత్వమున కివ్వడు నిరూపకమే కాని యెన్నికలు లేనందున డైర్యాక్టర్ కార్యక్షోభం కలకట్ట సభ్యుల నియమించును. ప్రస్తుత మండలసంఘ సభ్యులలో అనాధ్యోగికాంగ్రు డొక్కడును లేడు. తాలూకాసంఘములో నొక్కగు మాత్రము కలడు. జయపురములో ఆంగ్రులు చెల్లించువన్ను లుత్కలకులు చెల్లించువాని కంటే నధికమైనను గ్రామపాలనాసంఘ

ములో నితరనియుక్తులు పోగా మిగిలిన యెనమండలలో యిద్దరే యాంగ్రులు కలరు. ఒరిస్సారాష్ట్ర శాసనసభ్యులలో కోరాపుట్టి మండలమునుండి ఎన్నికలచే ముగ్గురును, హీనస్థితి గల జాతులతరపున నియుక్తులైదరు మొత్త మైదుగురుండవలయును. కొన్ని స్థానికపరిస్థితులచే ఎన్నికలలో నాంగ్రులు నిలువకుటకు వీలులేక గవర్నరుగారి వద్దకు రాయబారము వెళ్లిన నియుక్తులలో నొక్క గూంగ్రునైన చేర్చవలయునని మనవి చేసికొనినను ఆంగ్రులప్రాధాన్య మంగీకరించరైరి. ఒరిస్సా గవర్నరుగారు గత నవంబరులో కోరాపుట్టి దయచేసినప్పుడు ఆంగ్రులు రాయబార మంపి తమ ప్రతిబంధకుల నన్నిటిని వ్రాతమాలమున విశదపరచుకోగా ప్రశ్నోక్త ప్రశ్నోక్తముగా అంశములు చర్చించునపుడు ఒకవిధముగా నొప్పుకొనుచు, వారు ఆంగ్రుపండితులగురించి జవాబు యిచ్చుటలో “పండితులను తీసివేసినచో ఆంగ్రోత్కలకులకు సమాన ప్రతిబంధకమే కదా” యని నెల విచ్చిరి. ఒక్క ఆంగ్రుపండితులనే తీసివేయుటకు ఏర్పాటుని రాయబారులు మనవిచేయగా జవాబు చెప్పక యూరకొని మొత్తమున మీ యసంతృప్తికి కారణము లే దని పంపివేసిరి. దరిమిలను అదివరకు అనుమతించి పొందని యుత్కలకుల రాయబార మంగీకరించి, వారి యంశములనుగురించి మాటలాడుచు గవర్నరు గారు చెన్నపురిలో ఉండిపోయిన యుత్కలకుల ప్రతిబంధకుల విషయమై వ్రాయలేదేమని అడిగినట్టు తెలియవచ్చునది. అది సత్యమే అయినయెడల వారికి ఉత్కలకుల యెడ గల సముఖత్వమును, ఆంగ్రులయెడ గల పరాజ్యుభుత్వమును స్పష్ట మగుచున్నది. అట్టిజాడల కనిపెట్టియేకాబోలు తెలుగు కోర్టు భాషగా నుంచక ఒక్క ఒరిగూనే యుంచవలయునని, అధికారయుద్వ్యోగముల నుంచి యాంగ్రులను తొలగించి యుత్కలకుల నియమించవలయునని, తాము కొండజాతులు కలిసి జనసంఖ్యలో ౧౦౦ కి ౯౬ మంది యున్నామని యసత్యప్రచారముకొనించుచు, తమసంఖ్య ఆతరమునకు వచ్చువరకు ఆంగ్రులకు మాని తమకే యుద్వ్యోగము లిచ్చుచుండవలయునని, వర్తకమంతయు ఆంగ్రులే చేయుచున్నందున వారి కనుకూలముగా ఎగుమతి దిగుమతులకు రాకపోకలకు ఉపయోగించవలసిన నుద్దేశముతో సాలూరు ఫూటీరోడ్డు

బహిష్కరించవలయునని, పాతకాలలలో కేవలము ఒకమాత్రమే నేర్పవలయునని ఇచ్చటి యంత్రప్రస్థులు కొందరు ఆందోళన కావించుచున్నారు. విద్యావ్యవస్థను మాతృభాషామూలమున జరుపు ప్రయత్నముతో ఒరిస్సా ప్రభుత్వమువారి కృషిని నేర్పటం చేసికొట్టు తెలియవచ్చుచున్నది. దాని ఫలిత మాంధ్రభాషయెడల ఎట్లు పరిణమించునో తెలియదు.

ధాన్యము, బియ్యము, చింతపండు, కనగలు, గోధుమలు, తోళ్లు, ఆపాలు, వలిశలు, పిప్పలిమోడి, రెల్లచెక్క, కరక్కాయలు, కలప మున్నగునవి జయపురమునుండి సాలూరు విజయనగరములకు ముఖ్యముగా ఎగుమతియగును. ఆ స్థలములనుండి జయపుర ప్రాంతమునకు ఉప్పు, కిరసనాయిలు, బట్టలు, నూలు, కాగితములు వగైరా వాతసామగ్రిలు, కిరాణీసామానులు, తమలపాకులు, ఇసుపసామానులు, నూనె, నెయ్యి, సున్నము మొదలగునవి దిగుమతియగును. జయపుర ధాన్యము సాలూరు, బొబ్బిలి, గజపతినగరం తాలూకాలలోను, బియ్యము వగైరాలు విజయనగరము, విశాఖపట్టణపు మార్కెట్టులలోను కర్చుగును. వలిశలు వగైరాలు పైకి ఎగుమతియగును. నవరంగపురమునుండి జయపురముమీదుగా రెండు బస్సులును, సాలూరు నుండి నవరంగపురమువరకు రెండు బస్సులును జనుల రాకపోకల నిమిత్తమును, ఎగుమతి దిగుమతుల నిమిత్తమును — రాను ముప్పది, పోను ముప్పది — లారీలును, వందలకొలది బండ్లను ప్రతిదినము తిరుగుచుండును. సాలూరు మామిడి రైల్వేచివన ప్రతిదినము వచ్చేడి పోయేడి బండ్లు సుమారు ౧౦౦౦ కు తక్కువ యుండవు. సాలూరు గొప్ప వర్తక స్థలమగుటచే సాధారణవర్తకమే కాక యావ

త్తు కొండవర్తకమును సాలూరుతో జరుగుచున్నది. ఉత్కలకుల యాందోళన సాలూరు ఘాటరోడ్డు విడిచిపెట్టి కోరాపుట్టినుంచి రాయగడకు పక్కారోడ్డు వేయవలయునని — ఉద్దేశము? ఆంధ్రదేశముతో సంపర్కము లేకుండ చేయుటకు. ఈ రోడ్డు వేయుట సర్వజనసమ్మతమే. ఇదివరకే చెన్నపురి ప్రభుత్వమువారు లక్ష్మీపురమువరకు కొంత వేయించియున్నారు. కోరాపుట్టి ప్రాంతమునుండి రాయగడ ప్రాంతమునకు అటునుంచి యిటు పోవలసిన యుద్యోగులకు ప్రజలకుమాత్రమే ఉపయోగించును గాని వర్తకమునకుగాని, దిగువదేశముతో రాకపోకలు జరుపుటకుగాని, విస్తారము చుట్టు దారి యగుటచే అధికవ్యయమే కాక మిక్కిలి యసదుపాయముకూడ కలుగును. పొట్టింగి తాలూకానుంచి సాలూరుతో జరుగు కొండవ్యాపారమునకు అవసరముగాని, పీలుగాని బొత్తిగా లేదు సరేకా సాధారణవర్తకమునకును మిగుల ప్రతిబంధకమై యుండును. ఒకబియ్యముదాహరణగ తీసికొని చూచిన తక్కినవానినిగురించియు తెలియగలదు. ధాన్యపుపంట రాయగడ, గుణపురప్రాంతములందు అధికము. కావున క్రొత్తమార్గము ద్వారా జయపురబియ్యము ఎగుమతిచేసినచో సముద్రున కుప్పదర్శనమువలె నుండును. రాయపురప్రాంతములందును వరిపంట విస్తారముగా నుండుటచే జయపురబియ్యమువసరము లేదు. కాగా, తిరిగి విజయనగరమునకే రైలు మార్గమున పంపవలయును. చుట్టుదారివలన కలిగెడు అధికకర్చులకుతోడు రాయగడనుంచి రైలుపై నెగుమతిచేయుటకు నిలువవలన కలుగు కర్చులు కలిపి బియ్యము సమృద్ధివలసి వచ్చును. అందుచే దూసినుంచియు, గుణపురమునుంచియు, రాయపురమునుంచియు

వచ్చు బియ్యముతో. సమముగా నమ్ముటకు పిలువకే జయపురములో ధర తగ్గించవలెను. తగ్గించినయెడల వ్యవసాయదారులకు కొండ జాతీయారి కొంప మునుగక తీరదు. సాలూరు రోడ్డుకారణమున కలిగిన వర్తకముచే ఇచ్చటి పంటలకు ధరలు కలిగి వ్యవసాయదారులకు ఒక పూటకైన ఇప్పుడన్నము దొరకుచున్నది. మరియు ఈ యేజన్సీలో అవసరమై, దిగువనుంచి వచ్చు ఉప్పు వగైరాలకు మాడ క్రొత్తమార్గమున వచ్చుచో ధర లధికమగును. అందుచే ఇచ్చటి వ్యవసాయదారులు “గోడ పెట్టు చెంపపెట్టు” అన్నట్లు రెండువిధములను నష్టముపొంది తిండికిలేక గుండురు. ఇంతయిగాక వర్తకులు, బస్సు, లాగీ, మిల్లుల సాంతగాండ్రు, బండ్లవాండ్లు అయిన ఆంగ్ల లకే కాక ఆ దెబ్బ చేశనుంతకు తలలును. కావున ఒరిస్సా ప్రభుత్వమువారు మారదృష్టి లేని కొందరి యుద్ధిశుల ఆందోళనను సరకు గొనక నూతనమార్గము పూర్తియైన పిమ్మట సాలూరురోడ్డును విడిచిపెట్టికే తగిన మరమ్మత్తులు చేయించుచు యథాస్థితిలో నుండెదరు గాక!

ఈ ప్రదేశమందలి ప్రజలందరియొక్క నానావిధ సౌకర్యములకై చెన్నపురి ప్రభుత్వమువారు సంవత్సరమునకు మొత్తమున 30 లక్షల రూపాయల చొప్పున సచ్చము చేయుచు వచ్చిరి. ఆవిధముగా కర్చుపెట్టుటకు ఒరిస్సా ప్రభుత్వమువారికి డబ్బెక్కడిది? ఈ యన్ని కారణములచే కోరాపుట్టి మండలమందున్న గూంగ్రు లారిస్సాలోనే యుండవలసినచో పెక్కు ఇక్కట్లకు పాలుకావలసివచ్చును. దీనికి కర్తవ్యము ఆంగ్లనాయకులు ప్రబలప్రయత్నముల చేసి ఒరిస్సాలో కలుపబడిన గూంగ్రు భాగముల మరల ఆంగ్లరాష్ట్రమున చేర్పించుటయే.

ఆంధ్రవాణి

కేసరి ఆదినారాయణ శర్మ

ముగురుమూర్తులు సీకు ముత్యాలహారమ్ముఁ జేసి వైచిత్రిముర్దుఁ జలుకరించి
నిలువేద యొక్కండు నిర్మలభక్తి యన్ కమ్మకస్తురి తిలకమ్ము దీర్చె
కుమ్మరకొలముది కొమ్మ యొక్కర్తుక మగతాల హవణిల్లు మకుట ముంచె
శృంగారరసపిపాసి యొకం డవృతబిందువులఁ జిందు నొక కొన్ని ఫలము లిచ్చె
ముద్దపల్కుల దిట్ట మూచూపఁగాఁ గల్గెఁ బరిజాతమ్ముల సౌరభమును
వెలవెలందుక యొద్దు వెలలేని బంగారుచీరఁ గట్టఁగఁబెట్టి సారు గూర్చె

గడన కెక్కఁగఁజేసె నీ నుడులకడిమి

‘నల్లికల బిగువు’ను జూపి యయ్య యొకఁడు

‘మృదుల వాగ్గుంభనము’ నొక్క మేటి చాటె

నఖిలహితవాణి ! కల్యాణి ! ఆంధ్రవాణి !

కల్పనాచాకచక్యములోనఁ జేమించి పింగళివారింటఁ బెరిగినావు
ఒకమాట పై కని యొండు రెండధాల భూషణాదులచేతఁ బొలిచినావు
భావరంజక పద లావణ్యమును గూర్చి చేమకూరకుఁ బస చేర్చినావు
అచ్చంపుబాస మాటాడఁగా నేర్పి తిమ్మన్నలతో నాట లాడినావు

భౌర ! నీపెంపు నీసొంపు నీరనజ్జ

తా విశేషపాకంబును నీ విలాస

చేష్టలును జూడఁజూడ నచ్చెరువు సూవె

అఖిల హితవాణి ! కల్యాణి ! ఆంధ్రవాణి ! *

‘విజ్ఞానచంద్రికా’ విహరణమ్ముల నల్పి ‘సాహితీసభల’ విశ్రాంతి గాంచి
ధృతి ‘నాంద్రపత్రికా’ తేజమ్ము నెలరించి ‘భారతీ’ కీర్తి నింపార నెఱపి
‘గ్రంథమాలా’వనుల్ గలయంగఁ ద్రిమ్మరి ‘అవతారతత్త్వా’ల నవధరించి
‘నవ్యలతోట’లోఁ బువ్వుల నూరిచి ‘నర్వనస్వఖను’లను సరగ నెమకి

‘కృష్ణవేణియు’ నీకళాతృష్ణఁ దీర్చ

లలితసీరాజనము ‘గృహలక్ష్మి’యిడఁగ

‘విశ్వవిద్యాలయా’ంగన విందు వెట్ట

హాయిఁ గనినట్టి రాణి వీ వాంధ్రవాణి!

* నూచన:—గీతములోఁ బైపాదములకు వరుస కలదు. మొదటిపాదములోఁ గళాపూర్ణోదయము, రెండవపాదములో రెండధాల యలంకారము లని, రెండధాలచే రామరాయ భూషణాదుల నని, మూడవపాదములో లావణ్యము లవణ సంబంధ మని రెండవ యర్థము, నాలవపాదములో తిమ్మన్నలతో ననుట కూచి ముద్ది, పువ్వుగిరివారలతో ననియు గమనింపఁగలరు.

కే. ఆ.

శ్రీరంగవతి భక్తి నేమిచి మధురమీనాక్షీశు పదపూజన మ్మొనర్చి
వేంకటాద్వైతభువనకు వినతుల నర్పించి కాళహస్తీశు నగ్గలిక మ్రొక్కి-
రంగనాయకుని నారాధించి సింహపురీశ్వరు నర్చులఁ బ్రీతుఁ జేసి
కిష్కింధ వీక్షించి కృష్ణరాయని సభాస్థానాంగణమున స్వేచ్ఛగఁ జరించి
శ్రీమల్లికార్జును సిరిగిరిలోఁ జూచి యతని వాఙ్మంటికి నతు లొనర్చి
కంబానఁ బాడమిన ఘను నహోబిల నృసింహుని ముక్తిధనదునిఁ గని యెఱంగి

కొండవీడును నద్దంకి గోలకొండ
రాణ్యహేంద్రమ్ము పలనాడు రాచకొండ
తెలమిఁ బర్యటనమ్ములఁ జేలఁగి తొర !
అఖిల హితవాణి !, కల్యాణి ! ఆంధ్రవాణి ! *

కృత్తికన్యకల కర్వపతుల నన్వేషించు కవిశేఖరులఁ గాంచఁ గలుగునపుడు
భువనవ్రతస్త మై పొలుచు భాషాసేవ నిఖిలాభినంద్యమై నెగడునపుడు
శిల్పకల్పనయం గనల్పచాతురిఁ జూపు కవిలోకనుతు లందఁ గలుగునపుడు
అభినవమార్గవిహారులై యెసఁగు భావకవుల ధృతి నెన్నవలసినపుడు

ప్రాజ్య సామ్రాజ్య వైభవోపమ సుఖమ్ము
నంది యానందమును గాంచునట్టి ధన్య
వీవేకద నిస్తులామోద భావవిలస
దర్థభూషారుచిరవాణి ! ఆంధ్రవాణి !

కాశినాథునివంశకలశాభిచంద్రుండు నిన్ను గోముగఁ బెంచుచున్నతవాఁడు
శ్రీపాదవంశప్రసిద్ధహాక్తికము నిన్ గై సేయఁగల దిట్ట గలఁడు చెంత
చెల్ల పిల్లకులాధిక్షేతాంశుఁడు గలండు సీకీర్తి దిక్కులు నిండఁజేయఁ
బీతికాపురనేత పేరోగమున ని స్సరుదార నెలకొల్పి యరయుచుండు
పండితసత్కార భవ్యకీర్తి సమగ్రశీలి యున్నాఁడు గద్వాంతేఁడు
జాషువకవి నూత్న భూషణములు మేల్మీసూడిద లయి సీకు సొగసు దెచ్చు

జయపురాధీశ్వరుండు నిన్ బ్రశస్త రత్న
ఘటితసింహాసనాసీనగా నొనర్చు
సీదు మురిపెంపు నుడిసాంపు నేర్పు గూర్పు
అఖిలకల్యాణములరాణి ! ఆంధ్రవాణి !

*నూచన :—పైఁ గనిన క్షేత్రాదుకల్లను నాంధ్రకావ్య పురాణాదిక ప్రసిద్ధంబు లగుట నాంధ్రవాణి
పర్యటనమ్మునఁ జేర్పఁగల్గితి నని మనవి. కే. ఆ.

THE MUTUAL ASSURANCE COMPANY, Ltd.,

మూచుయల్ అస్యూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.,

హెడ్ ఆఫీసు : హైదరాబాద్, మద్రాసు.

జీవిత విశేషాలలో ఏదైనా సమయంలో మరణించినట్లయితే కేవలము సరస్వరమైన భీమా సంస్థ.

మీరు దీనిలో సాలిసీ తీసికొన్న యెడల చాలా లాభము ఎందుచేతననగా

1. లాభములన్నియు సాలిసీహోల్డర్లకే పంచుకొందురు.
 2. పరిపాలనావ్యవహారములందు పలుకుబడి, పనుల కలిగిన డైరెక్టరులు యేర్పడి యున్నారు
- గి కంపెనీయొక్క భద్రతకు నమ్మకమునకు అనుగుణముగా నుండునట్లు ప్రీమియం చెల్లు స్వామ్యమైనంత తక్కువలో నిర్ణయింపబడినది.

ఇటువంటిది, సామర్థ్యము కలిగి బాగుగా పనిచేయగలవారికి మంచి ఆకర్షణీయమైన ధారాళముగా కమిషను పరతులు యేర్పాటుచేయబడును.

వివరములకు వ్రాసి కనుగొనుడు.

విశాఖపట్టణము.

కృష్ణా.

డి. వి. జగన్నాథం. బి. ఏ. యల్. టి.

ఆర్గనైజరు,
విజయనగరము.

యల్. శ్యామసుందరరావు,
ఆర్గనైజరు, గొడుగుపేట,
మచిలీపట్టణము.

గుంటూరు.

ఆంధ్ర యేరియా.

వై. బుచ్చి రామయ్య, బి. ఏ. బి. యల్.
ఆర్గనైజరు, అరండల్ పేట
గుంటూరు.

వి. అశ్వారముర్తి,
చీఫ్ ఆర్గనైజరు,
2, ప్లాట్, "యిజిత్ మహల్"
పూర్ణానందంపేట
బెజవాడ

ఈ

శ్రీ కృష్ణ

మూచుయల్ అస్యూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్.

197 హైదరాబాద్, మద్రాసు.

ఐరిష్ హాస్పిటల్స్ స్వీట్స్

గ్రాస్ సేవల్, డబ్బీ, సెజర్ విచ్—

సంవత్సరములో మూడు సార్లు—

కూట్టి, మే, అక్టోబరునందు ప్రతియేడు వరుసగా జరుగుచుండును.

హాస్పిటల్స్ ఖరీదు రూ. 6-12-0; 6 టక్కెట్లు రూ. 33-12-0.

Apply to: **S. L. DHAKAPPA (India)**

Authorised Agent, Sirsi, Kanara.

శ్రీ భగవద్గీత

(ప్రతిభాగము - పాఠానుబంధము)

శ్రీ భగవద్గీత గామాంతానుగాది భాగ్యము ప్రకాశవ్యాఖ్యానముతో - నానాగు పాపుటములు. 2 కొక్కెళ్ళ - 5 ఖరీదులు

సం. సం. 1-8-0

ది ఇండియా లైఫ్ ఐనిఫిట్ అస్యూరన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్, కోయంబుత్తూర్

ప్రతి పాలిసీ భాగ్యవంతో కూడుకొని యున్నది. అందుచేత సమీక్షించుకొను ప్రాశస్త్యము ప్రాముఖ్యము నహించును.

మా విలువనుబట్టి మమ్ములను తెలిసికొనుడు. 1937 డిసెంబరు 31 తేదీలో 1 లక్ష మైన నిధిపాటు వ్యాపారము

రూ. 11,30,000

రిన్యూయల్ ప్రమియం కూపర్లన్న సరఫరా ప్రమియం 20% కున్నది. తీసుకోవలసియున్నది.

మా బక్ పాలిసీగాని ప్రాతినిధ్యము గాని నిజముగా భాగకరమైనది.

సింక్లెక్స్

టాకీ పరికరములు

అనగా

మేలు రకము

సన్నకము

మలభము

నెమి ప్రొఫెషనల్ మాడల్

సింక్లెక్స్

ప్రోఫెషనల్

అండ్

నెమి ప్రొఫెషనల్

టాకీ పరికరములు

జగత్ప్రఖ్యాతి గాంచినవి

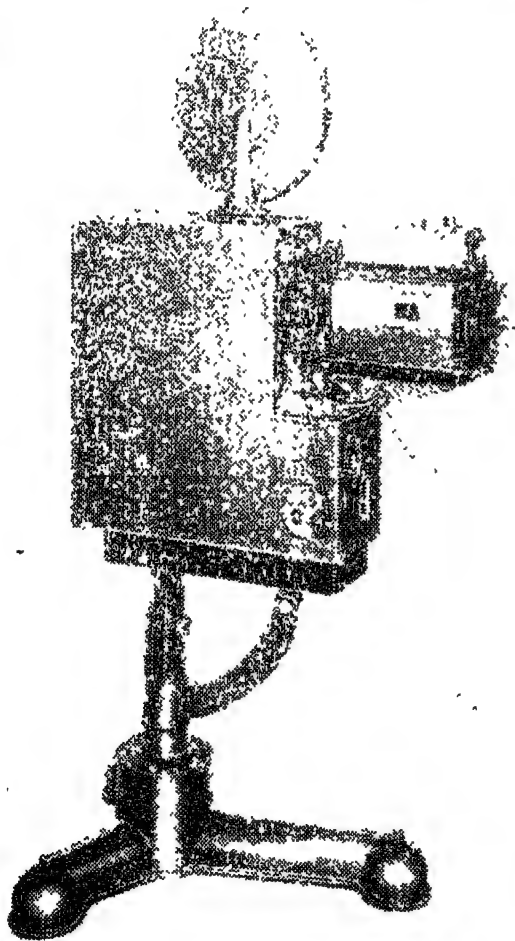
ట్రా వెలింగు

సినిమాలు

వర్తనలు

ఫోటోగ్రాఫ్స్

ఉపయోగపడును.

విస్తృత ప్రాకారమునున్నవి.

ఆర్. సి. ఎ.

సి. ఎ. ర్

అండ్

సింక్లెక్స్

ప్రాజెక్టర్ యొక్కయు

ఆండ్ స్టేషనరీయు

యొక్కయు

విడిభాగములు

కొలంబియా

కార్బన్

కన్వర్టర్లు

స్క్రీన్లు

ఫిలిం సిమెంట్ లెన్సు.

2000-మొదటి మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్ మాంగ్లెష్

ఇండియా, ఆఫ్రికా, ఆసియా, ఆస్ట్రేలియా, యూరప్

THE CENTRAL TALKIE EQUIPMENT Co.,

20, Vepery High Road, MADRAS.

HEAD OFFICE:—48, Central Avenue (South) Calcutta. Telegrams: "CENTAUTO."

వీ న వి కా ల పు ర త్న త్ర య ము

"EYE" బ్రాండు

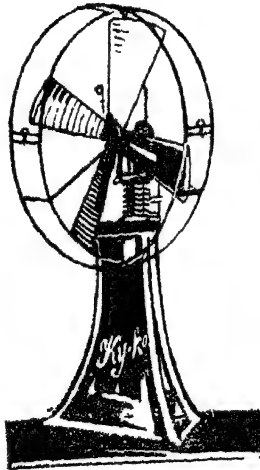
"స్పిరల్ గార్డ్"

యెలెక్ట్రిక్ ఫ్యానులు

సృష్టికాలమును దీనితో యెదుర్కొనవచ్చును. గట్టివి. కాక, "స్పిరల్ గార్డ్" యెలెక్ట్రిక్ ఫ్యానులుంటే దోనుతెరలు అనే సరములేదు.

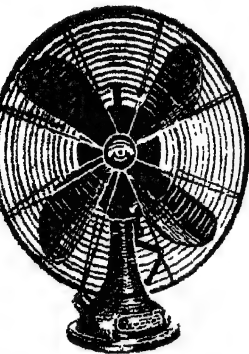
సైజులు 8", 12", 14", 16"

నాణ్యమైన
ట్రైటిక్ పరికర
మాలతో చేయ
బడినవి.

కానిపోక వచ్చు.
అందుకే ఈ
ఫ్యాను

మృదులము. మృదులమున
యెదుర్కొనును. పట్టికల
మృదులము.

10 గంటలకు
ఒక (పైంటు)
పిద్దినామలు
కావచ్చును.

గొప్ప గొప్ప
నాణ్యత గాను.
విద్యుత్తు గానూ
నిడుతూను.

వివరములకొరకు దినువచానికి వ్రాయుము :

కే. యస్. పి. వి. జీ ఆండ్ కో.,

సోల్ యేజెంట్లు:- బొమ్మ సం. 5, బ్రాడ్వే, న్యూఢిల్లీ.

వ్రాంపీలు: కలకత్తా, కొలంబో. మో. ఆఫీసు: బెంగళూరు.

బిడ్డలకు:-

ప్రాణచానము,

లీవర్ రెమిడిస్

ఇందు బిడ్డలకు గలగు లీవర్, క్లీప్సు (స్లికోవరము) వ్యాధులను అత్యద్భుతముగా ఖండించి వీలైనచో వీలగునట్లు చేసేవిధములు గలవు. బిడ్డలకు పొట్టపెరుగుట, కాళ్లుచేతులు నన్ను గిలుట, పిల్లగట్టుట, అన్నపీతిపుచ్చుటవలన, పిల్లకి పొట్ట పుట్టినప్పుడు, జ్వరము, కంఠమిచ్చినపుడు, యింట్లో వ్యాధులను అమోఘముగా ఖండించును—నిన్ను పిల్లలకుంటే 12 1/2 పైసలవరకు వాడవచ్చును. డై. జె. మె. గ్రూపు అన్నియు సమయముకూలముగా ఆ మా వ్యాధులను ఖండించును. ముఖ్యముగా లోకము ప్రముఖుల శామె, మిడియెసని అనేకుల తొందుచున్నారు.

20 సోలమ్ చాలినట్టి 5 సంబద్ధ సోమగ్రూపు కట్టగల పట్టె 1.50 రు. 2.50 రు. 3.50 రు. 4.50 రు. 5.50 రు. 6.50 రు. 7.50 రు.

నోటు:- మావద్ద యింకా అనేకరకములను వంట, ఇంజనీరింగ్ గ్రూపులు, సన్నములు, టెంట్ల ప్రింట్లు, ముద్రలు, పన్నులు సిద్ధముగా నున్నవి. కోరినచానికి ఈ వ్యాధులను యు తమ. వ్యాధిగ్రస్తులు, తమ వ్యాధి లక్షణములను తెలియజేసి, తమ వ్యాధిని నివారించును.

పి. జి. ఏ. అండు కంపెనీ, ఆయుర్వేదసమాజం—

పెరి డే - నెల్లూరు పట్టణం.

వ్రాంపీలు: బెజవాడ, నంటూరు, అంబేడకర్, శివార్ల, నడిపాడు, ముదగాల్లు, బెల్లూరు, బ్రహ్మం, ముదగాల్లు, ముదగాల్లు, ముదగాల్లు.

మోసపోకుడు! నకలురకముల గ్లిసరిన్ సబ్బులను చూచి మోసపోకుడు!

సౌందర్యసాధనము ఆరోగ్యము

ఆరోగ్యమునకు జీవము
పరిశుభ్రత

చానిక సాధనము
హిమానీ
గ్లిసరిన్ సబ్బు

ఈసబ్బు, గ్లిసరిన్ సోను లవంగము మొదలగు అత్తలతోను సౌందర్య
వర్ధకులగు పద్మములతోను తయారుచేయబడినది, మీకు ఒక అర్థము
గాని, అలాగాని తిక్కు వధరకు గొరకవచ్చును. కాని అది ఉపయో
గించినంతయు మీ శరీరమునకు అందముగాని, మంచి నువాసనగాని,
మీరు సన్నము అందమునుగాని ఇవ్వవు. కాని మంచి గ్లిసరిన్
సోను చేయుటచేతకాక నకలురకముల సబ్బులచేయువారి సబ్బు నుప
యోగించుటవల్ల మీ శరీరము, అందమును పోగొట్టుకొనుటయే కాక
గరుకు పాగును. (Harsh and Coarse)

హిమానీసబ్బుల చాల ప్రఖ్యాతిగాంచిరి.

Presidency Agents:—

THE NEW STAR & Co.,

Rajahmundry & 45, Bunder St., Madras.

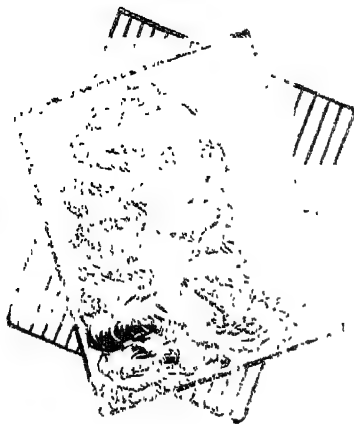
అపూర్వమైన యాత్రా మును పోగొట్టుకొనవద్దు?

కామినియా

సౌందర్య

పరికరములు

రు. 4 మాత్రమే.

సగనిలాడు

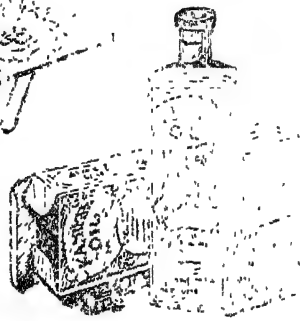
మృదువైన వెండ్రుకలు

కామినియా సౌందర్య

(రిస్టర్)

వెండ్రుకలు మృదువైనవిగా మార్చుటగా ముఖమున నూనె. దీని క్రమబద్ధముగా వాడుకను జూరగా మృదువైన కలు ద్వారా వలయు.

గీ. 1. రు. 1/- పి. పి. టి. ప్రోడక్ట్స్.

కామినియా సోఫ్ట్ (రిస్టర్). అశ్రురేఖలను తొలగించుట. ముఖమున నూనె వేసి గతియుండు, మృదువైన మృదువైనది మృదువైనది మృదువైనది చేయు.

గీ. 12/- పి. పి. టి. ప్రోడక్ట్స్.

కామినియా వైట్ రోజ్ సోఫ్ట్ (రిస్టర్). మీ కళ్ళపై నూనె పరిమితముగా వేసి మృదువైనది మృదువైనది మృదువైనది చేయు.

గీ. 12/- పి. పి. టి. ప్రోడక్ట్స్.

మీ అలంకారసరిహద్దులకు అన్ని సమయమున నూనె వేసి మృదువైనది మృదువైనది మృదువైనది చేయు.

మీ ముఖము భూమికి పర్వముగా చేయుటకు నొప్పి వేసి మృదువైనది మృదువైనది మృదువైనది చేయు.

గీ. పి. పి. టి. ప్రోడక్ట్స్. రు. 2/- లు. వైట్ రోజ్ సోఫ్ట్ (రిస్టర్) సెటిక్లను రు. 0.0-9 లు

వంతును, అన్ని నాణ్యతలకు రు. 3/- లు వంతు. మృదువైనది మృదువైనది మృదువైనది చేయు.

Dil Bahar

ఈ కౌసరు చించి పంపుదు.

అయిల్ 1 సీసా.

అంగిష్ట యిండియన్ డ్రగ్ అండు కేసుకు కంపెనీ, బొంబాయి, 2 (C)

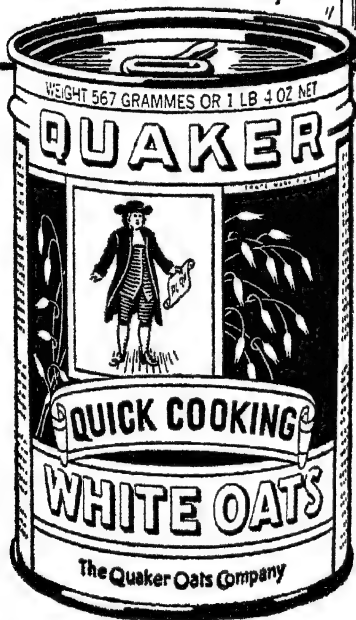
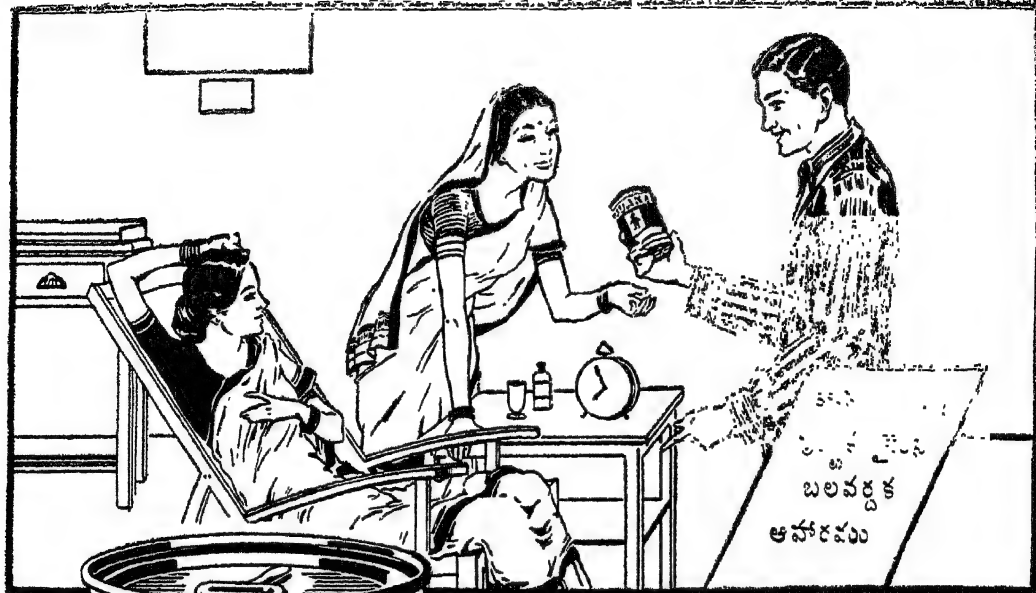
కామినియా సోఫ్ట్ 1 సీసా.
వైట్ రోజ్ సోఫ్ట్ 1 సీసా.

1 పెళ్ళి

అంగిష్ట యిండియన్ 1 సీసా.

గండు ఏమాదిరైనను

మీ ముఖము భూమికి పర్వముగా చేయుటకు నొప్పి వేసి మృదువైనది మృదువైనది మృదువైనది చేయు. గీ. 12/- పి. పి. టి. ప్రోడక్ట్స్. రు. 2/- లు. వైట్ రోజ్ సోఫ్ట్ (రిస్టర్) సెటిక్లను రు. 0.0-9 లు వంతును, అన్ని నాణ్యతలకు రు. 3/- లు వంతు. మృదువైనది మృదువైనది మృదువైనది చేయు.

ఈ ఆహారము ఆమెకు లాభించును

జగన్మోహన్ మేన ముఖవికాసముతో గొప్ప భార్య సగృహస్థులలో గొప్ప కలిగియుండవలె నని మీరు నమ్ముచున్నారా? కోరుకొందురు. సోగిస్తేమరి భార్య మీరు భారముగా నుండును. మీరు పరిచయము చేసినవాడైన మొదలగువారికి దానికి కారణము. సోగిస్తేమరి చిండుసార్లు ఆమెకు క్యాకర్ ఓట్సు నొసంగుము. ఆమె ఆరోగ్యము బాని మార్పును చూచి మీ గొప్పదనము మెండవగు.

క్యాకర్ ఓట్సు శ్రేష్ఠమైన ధాన్యాహారము. ఎక్కువ నిచ్చు పదార్థములు ఏటిలో పుష్కలముగా నున్నవి. 1. చిట్టమినులు కలిసియుండి అది నరములకు బలము నుండునట్లును. సహజమార్గమున ఆది శరీరమున పెంచును. 2. వివిధాభివృద్ధి మేలగునట్లుగా నున్నది. విలసిల్లును. తగినంత బలమును గలిగియున్నది.

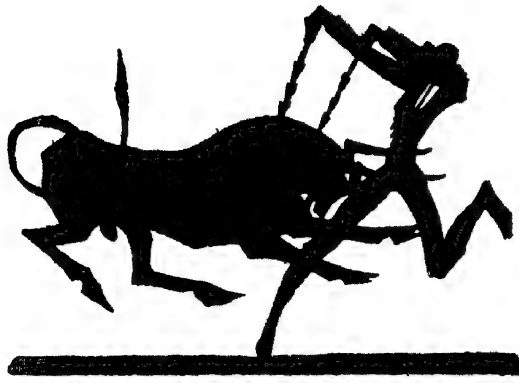
ఆరోగ్యమును పరిశుద్ధమైన ధాన్యాహారము. దానిగా నుండి నుండిన ధాన్యముతో తయారు చేసినది. ప్రకృతినిచ్చిన ధాన్యములను పరిపూర్ణముగా నుండును. దానిని చేయునపుడు ఆది చేతితో తాకబడదు. దానినుండి బలమును శరీరమున పెంచును. ప్రతివారు తీసికొనవచ్చును.

ఆరోగ్యమును చేయుట గాని పెంచుట. ముఖ్యము కలదు. 2 1/2 నిమిషములలో చేయును. దీనిని ఒక పిచ్చి క్యాకర్ ఓట్సు కలపడు.

ఉచితము:— "Sport and the Youth of India". ఈ పుస్తకమును ఉచితముగా తెచ్చింపుకొని చూడండి. దానిలో వ్యాయామచారము విధిముల, వారి పనులు, యింకను యితర విషయములు కలవు.

ఆద్రా:— పో. బా. నెం. 773,
బొంబాయి.

Quaker Oats

వెడరేపను: రాష్ట్రములు - ధనసమస్య

తిమ్మరాజు సత్యనారాయణరావు

“ధనమాల మిదు జగత్” అనేలోకోక్తి ఆందరికీ తెలిసినదే. ఆది వ్యవస్థలవిషయంలో ఎంత నిజమో, ప్రభుత్వాలవిషయంలోనూ అంతే నిజము.

మన రాష్ట్రంలోనూ, ఇంకా ఆరురాష్ట్రాలలోనూ కాంగ్రెసుమంత్రివర్గా శిర్పడినవి. పరిపాలన ప్రజాపతినిగల చేతులలోనికి వచ్చింది. ప్రజలందరూ గంపెడాసతో ప్రభుత్వం ఏమేమో చేసి తమకీ తిని ఒక్కచారిత్రాగా బాగుచేసేస్తుందని ఎదురుమాస్తున్నారు. విద్యా వ్యాప్తి కావాలి; త్రోటందుకు, వ్యవసాయానికి నీళ్లు కావాలి; రోడ్లు, వంతెనలు కావాలి; ఆస్పత్రులు, డాక్టర్లు, మందులు, ముండ్లపానాలు కావాలి; వ్యవసాయాభివృద్ధికి పరిశోధన, ప్రచారము, ప్రదర్శనము కావాలి; రైతులు తియ్యరుచేసిన వస్తువులు అమ్ముడుపోయే ఏర్పాట్లు కావాలి; వారికి తగురీతిని అప్పులుకావాలి; కార్మికులకు, శ్రమలకు ఇండ్లు కావాలి; అనాథలకు అన్నం కావాలి; నిరుద్యోగులకు ఉద్యోగం కావాలి; పరిశ్రమలకు సహాయం కావాలి; పల్లెటూళ్లకి రేడియోలుకావాలి! అక్కరలేని దేమున్నది? అన్నీ కావాలి.

అంతేకాదు; పన్నులు — యింకా భూమిపన్ను తగ్గాలి!

ఇన్నిటికీ కావలసినట్లు యొక్కడనుండి వస్తుంది? ఖర్చులు ఎక్కువ కావాలి — పన్నులు తగ్గాలి!

రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వాల ధనసమస్య అన్ని సమస్యలకు కీలకంవంటిది.

ప్రభుత్వానికి ధన మంతా ప్రజల నుండియే రావాలి. ప్రజలీచ్చే పన్నులద్వారా వచ్చినట్లు ప్రభుత్వం ఖర్చుపెడుతుంది. అయితే, మనదేశంలో ఒక ప్రభుత్వమేకాదు మూడుతరహాల ప్రభుత్వాలున్నాయి:—

(1) కేంద్ర, లేక ఫెడరల్ ప్రభుత్వము.

(2) రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు. — మన మదరాసురాజధానిలోని ప్రభుత్వంవంటిది.

(3) స్థానిక ప్రభుత్వాలు — అనగా మునిసిపాలిటీలు, డిస్ట్రిక్ట్ బోర్డులు, పంచాయితీలు మొదలయినవి.

ఈ మూడుతరహాల ప్రభుత్వాలకు డబ్బు ప్రజలదగ్గరనుండియే రావాలి; అంటే, ప్రజలు పన్నులద్వారానూ, ఇతరవిధాలనూ, చెల్లించే డబ్బు ఏదో ఒకవిధముగా ఈ ప్రభుత్వాలు పంచుకోవాలన్నమాట. ఈ పంపకము సరిగా కుదరకపోతే చాలా చిక్కులు వస్తాయి. ఒక ప్రభుత్వానికి డబ్బు చాలకపోవచ్చును; లేదా ఒక ప్రభుత్వం ఇంకో ప్రభుత్వంమీద డబ్బు కోసం ఆధారపడి స్వాతంత్ర్య మంతా కోల్పోవవచ్చును.

స్థానిక ప్రభుత్వాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు లోబడినవి. అందుచేత వాటిసంగతి ప్రస్తుతం తలపెట్టక, ఫెడరల్ కాక, రాష్ట్రాలకి ఆదాయ వ్యయపంపకం ఎలా జరగవలెనో, ఎలా జరగిందో కొంచెం ఆలోచిద్దాం.

ఫెడరల్ ప్రభుత్వము దేశ మంతటికి సంబంధించినది. దేశమందలి ప్రజలందరికీని కావలసిన వ్యవహారాలు చూసేది. దేశాన్ని పర

దేశీయుల దాడినుండి రక్షించుట, ఇతర దేశాలతో రాజకీయ సంబంధాలు, దేశాని కంతటికీ సంబంధించిన వర్తకము, వాణిజ్యము, పరిశ్రమలు, రైల్వేలు మొదలయినవి ఫెడరల్ మేకాకు చెందినవి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఆయా ప్రాంతములకు ప్రత్యేకముగా అవసరమయిన పనులు చేసేవి. వ్యవసాయము, విద్య, ప్రజల ఆరోగ్యము, స్థానిక పరిశ్రమలు, న్యాయ నిర్వహణము, శాంతిభద్రతలు కాపాడుట, స్థానిక స్వపరిపాలన మొదలయినవి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నిర్వహించాలి. కొన్ని పనులు రెండింటికీ సంబంధించినవే కాని, చాలా గాన రెండు తరహాల ప్రభుత్వాలూ వేర్వేరుపనులు చూసుకుంటాయి.

తమతమ పనుల విషయములలో ఏ ప్రభుత్వానికి ఆ ప్రభుత్వము పూర్తిగా స్వతంత్రముగా ఉండాలి. ఇది ఫెడరల్ విధానము యొక్క ముఖ్యలక్షణము. ఫెడరల్ మేకాకి రాష్ట్రాలలో బడవు; ఫెడరల్ మేకాతాలాకు పనులలో రాష్ట్రాల సమ్మతి అవసరంలేదు. ఇందులో ఏ ఒక ప్రభుత్వమునూ రెండవదాని అనుగ్రహించిన ఆధారపడి ఉంటే అది ఫెడరల్ విధానము కానేకాదు.

అందుచేత, ఈ ప్రభుత్వాలకి, తమతమ పనులు వెరవేర్చుకోడానికి కావలసిన సామగ్రి ఇతర ప్రభుత్వాల నడగవలసిన అవసరం లేకుండా వేరే యేర్పాటుకావాలి. అలా యేర్పాటు చేయడంలో ఈక్రింది ముఖ్యమూత్రాలు గమనించాలి.

(1) ఏ ప్రభుత్వానికి ఏర్పాటుచేసిన సామగ్రి ఆ ప్రభుత్వం పెట్టుకలసిన ఖర్చులకు

సరిపోవాల్సి (Adequacy). బోలెడంతభుక్తు మిద పడేసి, కాస్తసాము చేతికిచ్చి, మీకు వేరే యేర్పాటు చేకామంటేమాత్రం లాభ మేమిటి ?

(౨) ఒక ప్రభుత్వంచేసే పనులకు, దానికి చూపించిన ఆదాయాధారములకు పొత్తు కుదరాల్సి (Suitability).

మాటవరుసకు మన చెన్నరాజధానికి మద రాసులోను విశాఖపట్నంలోను దిగుమతి అయ్యే సరుకులమిద పన్నులువేసుకొని ఆదాయం రాబట్టుకోమన్నా రనుకుందాము. మనం పన్నులు వేస్తాం; మనకంటే బొంబాయిలో తక్కువవేళా రనుకుందాం. అప్పుడు సరుకు లన్నీ బొంబాయిలోనే దిగుతాయి, ఇక్కడ రేవులకు రానేరావు. అక్కడమాదా మనం వేసేటంతపన్నులే వేసేలాగ చూసే అధికారం మనకు లేదు. కనుక, అన్ని రేవులలోనూ

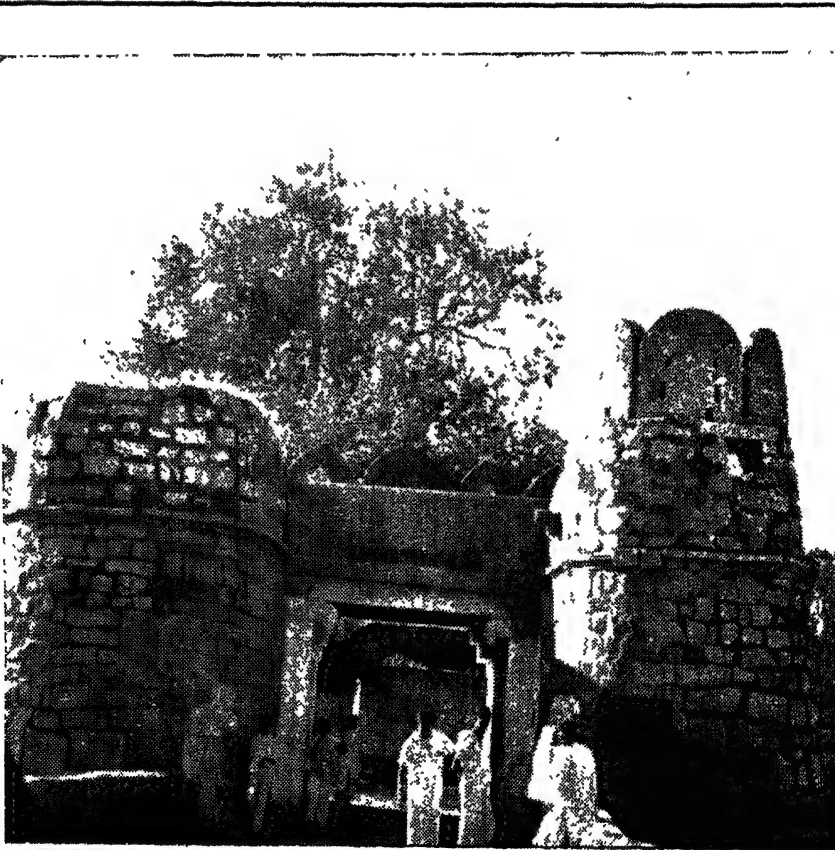
ఒకేసీతని పన్నులు విధించేలాగున చూడాలంటే అపని ఫెడరేషన్ చెయ్యాలిగాని రాష్ట్రాలు చెయ్యలేవు. అందుచేత ఎగుమతి దిగుమతిపన్నులు ఫెడరేషన్ కి కుదురుతాయి కాని, రాష్ట్రాలకు కుదరవు. ఆవిధంగా ప్రభుత్వం చేసే పనులకు, దానికిగల ఆదాయాధారాలకు పొత్తు కుదరాల్సి. లేకపోతే ఆదాయం సంపాదించడం కష్టమవుతుంది.

(౩) ప్రభుత్వాలకిచ్చిన ఆదాయము ప్రస్తుతం సరిపోవడమేకాక, అవసర మయితే పెరిగేదిగా ఉండాలి (Elasticity).

పరిస్థితు లెల్లప్పుడూ ఒకలాగే ఉండవు. హఠాత్తుగా పెద్దఖర్చేదయినా రావచ్చును; కాలక్రమేణా ప్రభుత్వాలు చేయవలసిన కార్యాలతోపాటు నిర్మూలుకూడా పెరగక మానవు. ఒకయుద్ధం వచ్చిందనుకుందాం. ఫెడరల్ ప్రభుత్వము ఇతరులను యాచించ

వలసిన అవసరం లేకుండా తగినధనము తెచ్చుకోగలిగిన స్థితిలో ఉండాలి. రాష్ట్రప్రభుత్వాలుకూడా తాము ప్రజాశ్రేయస్సుకోసం కావలసినవాటికి యొక్కువగా నిర్మూలనలనుకొని, తమ ఆధారములద్వారా ఎక్కువ ఆదాయం తెచ్చుకోగలగాలి.

(౪) ఫెడరేషన్ లో చేరిన రాష్ట్రాలు, సంస్థానాలు అన్నిటికీకూడా ఈ పంపకములో అన్యాయం లేకుండా సమానస్థితిలో ఉండేలాగ చూడాలి (Equity); అనగా, ఒకరాష్ట్రానికి ముఖ్యమైన అవసరాలకే డబ్బు లేకుండా ఉంటే, ఇంకో రాష్ట్రానికి ఇష్టంవచ్చినట్లు నిర్మూలనలనుగ ధనమియ్యడంవంటి అన్యాయాలు జరగరాదు. అంతేకాదు; ఫెడరేషన్ స్థాపనంతయులయిన రాష్ట్రాలనుండి రాబట్టిన ధనమునుపడి పేద రాష్ట్రాలకు కావలసిన సహాయం చేయాలి.

పెనుకొండకోట, ముఖద్వారము

ఈ సూత్రాన్నిటికి సరిపడేలాగ పంప కనుచేయడం చాలాకష్టము. రెండవసూత్రము ననుసరించి కార్యనిర్వహణమునుబట్టి ఆధారములు పంచిపెట్టితే, చాలా ఆధారాలు ఫెడరల్ ప్రభుత్వానికి పోతాయి — రాష్ట్రములకు డబ్బు చాలదు. అందువలన, కొన్ని ఆధారములు డబ్బు వసూలుచేయడానికి ఫెడరేషన్ చేతిలో పెట్టి, వానిలో భాగమే, పూర్తిగానో, నిర్ణయమైన ఒకపద్ధతి ప్రకారం రాష్ట్రాలకు పంచిపెట్టమనడం సామాన్యముగా జరుగుతూఉంటుంది.

ఈ సూత్రములు మనస్సులో నుంచుకొని, ప్రస్తుతం అమలులోఉన్న పంపకపుపద్ధతి సరియైనదా కాదా అని పరీక్షించాలి. మొదట ఇంతకు పూర్వమున్న పద్ధతినీ, ప్రస్తుతపద్ధతి యేర్పడినవిధమునూ కొంత పరీక్షిస్తే మంచిది.

౧౯౨౧-వ సంవత్సరానికి పూర్వము కేంద్రప్రభుత్వానికి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఖర్చులు ఆదాయం పంచుకొనే యేర్పాట్లెవరో ఉండేవికాని, రాష్ట్రాలకు ధనవిషయంలో నిజమైన స్వాతంత్ర్యమేమీ ఉండేదికాదు.

౧౯౨౭ లో మన రాజ్యాంగవిధానము మారింది. రాష్ట్రాలలో ద్వంద్వ ప్రభుత్వ విధానము ఏర్పడినది. కొన్ని పరిపాలనా శాఖలను విడదీసి ప్రజాప్రతినిధుల బలము మీద నియమింపబడిన మంత్రిమండలిలో పెట్టారు. రాష్ట్రములకు కొంచెం స్వాతంత్ర్యం కలిగించడానికి కొన్ని ఆదాయాధారములు ప్రత్యేకం రాష్ట్రాలకి, కొన్ని ప్రత్యేకం కేంద్ర ప్రభుత్వానికి యిచ్చారు. ఆ విధానము ప్రకారము కేంద్రప్రభుత్వాని కిచ్చిన ఆదాయాధారాలివి:—

(౧) సుంకములు (కస్టమ్స్) — ఎగుమతి దిగుమతి పన్నులు).

(౨) ఆదాయపుపన్ను (ఇంకా మేటాక్సు).

(౩) ఎక్సయిజు పన్నులు, మత్తుపదార్థములమీద కాక మిగిలినవి (ఎక్సయిజు పన్నులపని నశించి తయారై జేషంలోనే ఉపయోగపడే వస్తువులమీద విధించే పన్నులు).

(౪) రైల్వేలపని ఆదాయము.

(౫) పోస్టాఫీసు, టెలిగ్రాఫు—వీనివలన ఆదాయము.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కిచ్చిన ఆధారములు:—

(౧) భూమిపన్ను.

(౨) నీటి సెషన్లు.

(౩) ఆబ్జూరీ (మత్తు పదార్థములమీద ఎక్సయిజు పన్నులు).

(౪) అడవులపల్ల ఆదాయము.

(౫) కోర్టుఫీజు.

(౬) రిజిస్ట్రీమేజు ఫీజు.

(౭) స్టాంపులు.

(౮) ఆదాయపుపన్ను పెరుగుదలలో ఒక స్వల్పభాగము.

ఇవికాక మేధ్యలు పన్నులని — ప్రకటనలమీద, వారసత్వపు ఆస్తులమీద, గుడ్డుపండ్లములమీద, సినిమాలు మొదలయిన వేమకలమీద పన్నులు విధించుకొనే అధికారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కిచ్చారు.

ఇదివరకు కేంద్రప్రభుత్వమునకు చెందుతూ ఉన్న భూమిపన్ను వంటి ముఖ్యమైన ఆధారాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కిచ్చివేయడంవలన కేంద్ర ప్రభుత్వానికి వచ్చేలోటు భర్తీచేయడానికి, రాష్ట్రాలన్నీ కొంతకొంత మొత్తము ఏటా కేంద్రప్రభుత్వానికి చెల్లించుకోవలెనని యేర్పాటుచేశారు. ఆ మొత్తము లివి —

మదరాసు రాజధాని	రు.	3౪౮	లక్షలు.
యూనైటెడ్ ప్రావిన్సెస్	,,	౨౪౦	,,
పంజాబు	,,	౧౭౫	,,
బెంగాలు	,,	౬౩	,,
బొంబాయి	,,	౫౬	,,
సెంట్రల్ ప్రావిన్సెస్	,,	౨౨	,,
అస్సాం	,,	౧౫	,,
బీహారు, ఒరిస్సా	,,	౧ మిలి	లేదు.

ఈ మొత్తములు కేంద్ర ప్రభుత్వమునకు వీలు కాగానే తగ్గించి క్రమేణా రద్దుచేయాలని నిర్ణయించారు.

దీనివల్ల జరిగిన దేమిటంటే, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ప్రత్యేకముగా ఆదాయాధారాలేర్పడినవికాని, సైతమీద బోలెడంత ఖర్చు పడింది. బాగా ఖర్చుపెట్టవలసిన శాఖలు — విద్య, ఆరోగ్యము, పరిశ్రమభివృద్ధి, స్థానిక స్వపరిపాలనవంటివి మంత్రిమండలి చేతులలోనికి వచ్చాయి. ముఖ్యమైన రివిన్యూవంటి శాఖలు గవర్నరుచే నియమింపబడిన కాన్సిలర్ల చేతిలోనే ఉండిపోయాయి. గవర్నరు సర్వాధికారి; ఆయన దేనియినా ప్రోసిజరు తన

యిష్టంవచ్చినట్లు చేయవచ్చును. పైగా ప్రతి చిన్న విషయానికీ కూడా గవర్నరు జనరల్ గారి (వైస్రాయిగారి) అనుమతికొనాలి; అఖరుకి అప్పై తెచ్చుకోడానికి కూడా ఇండియా గవర్నమెంటువారిని ఆశ్రయించ వలసినదే కాని ఏమీ స్వతంత్రం ఉండేదికాదు. అందరికీపై ఇంగ్లండులో ఉన్న ఇండియామంత్రి సమస్త విషయాలపైనా సర్వాధికారాలు చలాయిస్తూ ఉండేవాడు.

ఖర్చు మీదపడింది, స్వతంత్రం లేదు, డబ్బు లేదు! ఒకచేతితో యిచ్చిన డబ్బు, ఇంకో చేతితో పైన చెప్పిన ముడుపులరూపంగా తీసివేసుకున్నారు. ఇంక, బొంబాయి, బెంగాలువంటి రాష్ట్రాలకు భూమిపన్ను ప్రత్యేకించి యిచ్చినంతమాత్రాన ఆట్టే డబ్బు చేరలేదు. అక్కడ వర్తకము, పరిశ్రమలు బాగా అభివృద్ధి చెందాయి. ఆదాయపుపన్ను బాగా వస్తుంది. అందుచేత ఈ ఆదాయపుపన్నులో మంచిభాగం తమ కియవలసినదని ఈ రాష్ట్రాల వారు అలజడిచేయడం ప్రారంభించారు.

ఈ విధానం క్రింద రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు పని జరుపుకోడం కష్టమయిపోయింది. ప్రతి రాష్ట్రంలోనూ ఆదాయము ఖర్చుకి చాలక లోటుకనబడుతూ వచ్చింది. కేంద్రప్రభుత్వం పుచ్చుకుంటున్న మొత్తములు వదిలేయాలని రాష్ట్రాలు చాలా అలజడిచేశాయి. చివరకు, ౧౯౨౫ - ౨౬లో ఈ మొత్తములు తగ్గించడం ప్రారంభించి, ౧౯౨౮-౨౯ నాటికి పూర్తిగా రద్దుచేశారు.

నైమిషికమిషన్ విచారణ : — ద్వంద్వ ప్రభుత్వవిధానము విఫలం కావడాని కొక కారణము ధనవిషయమైన యేర్పాట్లు సరిగా ఉండకపోడమే. కోట్లకొలది ప్రజలుగల దేశంలో, ప్రజల అభివృద్ధికి కావలసిన కార్యాల సరవేర్పాటంటే బోలెడంతసామూహికావాలి. ఈ కార్యాలమీద ఖర్చు క్రమేణా పెరిగేది కాని తగ్గేదికాదు. ఈ కార్యాలన్నీ సరవేర్పవలసిన బాధ్యత రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలది. కాని, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కిచ్చిన ఆదాయాధారములు పెరిగేది కావు. భూమిపన్ను అప్పటికే తడిసి మోపెడైనది. ఇంక తగ్గవలసినదేకాని హెచ్చరాదు. మద్యపాననిషేధం అవలంబించినకొలది ఆబ్జూరీ ఆదాయం నశించిపోతుంది. పెర్మిసెంటు సెటిల్మెంటులో ఉన్న బెంగాలు వంటి రాష్ట్రాలలో భూస్వాములు ధనవంతు

లవుకూడాన్నా ధూమిపన్ను ఎప్పుటిలాగే ఉంటుందికాని పెరగదు. ఇంక ఆదాయం వచ్చేది ఎలాగ ?

కేంద్రప్రభుత్వంలో, పెట్టవలసిన ఖర్చులు న్యాయంగా మాస్తే తగ్గాలిగాని హెచ్చుపాడదు. అన్నిటికంటే ముఖ్యమైనది నైస్యం మీద ఖర్చు బాగా తగ్గించవచ్చును. అప్పటిలో సాలీనా దాదాపు ౬౦ కోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టేవారు. ఇప్పుడు రు. ౪౫ కోట్లకు తగ్గినది. ఇంక ఆదాయాధారాలన్నీ కాలక్రమేణా దేశస్థితి బాగుపడినకొలది హెచ్చేవేనాని తగ్గేవికావు. గుంకములు, ఆదాయపుపన్ను, రైల్వేఆదాయము, ఎస్సయిస్ పన్నులు - ఇవన్నీ అల్లాంటివే.

ఖర్చు పెరుగుతూ ఉండి బాగా సామ్యుకావలసిన రాష్ట్రాలకు పెరగని ఆదాయాధారాలు వచ్చాయి. ఖర్చు తగ్గుతూరావలసిన కేంద్రప్రభుత్వానికి పెరిగే ఆధారాలు వచ్చాయి.

ఈస్థితిలో, నైసుకోకమిక్షవారు రాజ్యాంగవిధానాన్ని గురించి విచారణ చేయడానికి వచ్చారు. ధనవిషయంలో ఆకమిక్షాకి సలహాదారుగా ఉన్న సర్ వాల్టర్ నెయిటికో అనే సుప్రసిద్ధ ఆర్థికవేత్త ఒకచక్కిని నివేదిక తయారుచేశాడు.

ఆనివేదికలో, కేంద్రప్రభుత్వంవారి ఖర్చు తగ్గించి కొంత ఆదాయం రాష్ట్రప్రభుత్వాలకివ్వడం ముఖ్యమైన నూచన. అదికాక, కొన్ని కొత్తపన్నులు కేంద్ర ప్రభుత్వమే విధించి, వసూలుచేసి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు పంచి పెట్టాలని నూచించాడు. నూడవది - రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు కొన్ని కొత్తపన్నులు విధించుకోవడానికి అధికారం యివ్వాలని నూచించాడు. ఈ మూడువిధాలా రాష్ట్రప్రభుత్వాల ఆదాయం వృద్ధిచేస్తేనేగాని ప్రజాపయోగకరమైన కార్యాల చేయడానికి వీలుండువది ఆయన స్పష్టంగా చెప్పేశాడు. ఆయన నివేదికలో నూచించిన పంపకపు పద్ధతి యిది:

(౧) కేంద్ర ప్రభుత్వానికి చెందిన ఆధారాలలో, ఆదాయపుపన్ను ఏరాష్ట్రంలోనయినాసరే వసూలయినదానిలో సగం ఆ రాష్ట్రానికి ఇయ్యవలెను. ఇది బొంబాయి,

బెంగాలువంటి పారిశ్రామిక రాష్ట్రాలకు సంతృప్తికరంగా ఉంటుంది.

ఉప్పుపన్నువలని ఆదాయము క్రమేణా రాష్ట్రాలకు పంచిపెట్టవలెను.

వర్తక వాణిజ్యములపై స్టాంపుల రూపకముగా విధించేపన్ను కేంద్ర ప్రభుత్వానికే చెందవలెను.

(౨) రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కొత్తగా విధించదగిన పన్నులు :-

(i) వ్యవసాయదారుల ఆదాయములపై ఇదివరలో ఆదాయపు పన్నులేదు. ఈపన్నును విధించవలెను. దీనివలన మదరాసు, యునైటెడ్ ప్రావిన్సెస్, పంజాబు మొదలయిన వ్యవసాయక రాష్ట్రాలకు, పెర్మనెంటు కెటిల్టెంటు క్రిందనుండి ధూమిపన్ను హెచ్చించలేని బెంగాలు, బీహారుల వంటి రాష్ట్రాలకు లాభం కలుగుతుంది.

(ii) ఆదాయపు పన్నుపై, రాష్ట్రముల ఆవసరం నిమిత్తము, నూటికి ౨౫ వరకు రాష్ట్రాలు అదనపు పన్ను విధించుకోవచ్చును.

(iii) " టెరిటోరియల్ ట్యాక్స్ ", అనగా రాష్ట్రాల పరిపాలనలో ఉండే రైల్వే స్టేషన్లు మొదలయినచోట్ల ఒక రాష్ట్రం నుంచి ఇంకో రాష్ట్రానికి పోయే గరుకులమీద, ప్రయాణికులమీద చిన్న పన్నులు విధించుకోవచ్చును.

(iv) ఇదివరకున్న 'షే మాన్యు' పన్నులు ఇదివరలోలాగే రాష్ట్రాలకు చెందవలెను.

(5) కేంద్ర ప్రభుత్వమే విధించి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు పంచిపెట్టే పన్నులు:- ప్రజలంతా ఉపయోగించే సిగరెట్లు, అగ్గిపెట్టెలు మొదలయిన వస్తువులమీద ఎస్సయిస్ పన్నులు విధించి, అవి రాష్ట్రాలకు జనాభా ననుసరించి పంచిపెట్టవలెను. కాలక్రమేణా వీనిలో ఉప్పుపన్ను కూడా చేర్పాలి. ఇలా చేస్తే, ప్రజాబాహుళ్యం కలిగి ఇతరవిధాల అభివృద్ధిచేసి బీహారు, ఒరిస్సా, అస్సాం మొదలయిన రాష్ట్రాలకు లాభం కలుగుతుంది. ఈ పన్నులు విధించడంలోను, హెచ్చుచేయడంలోను రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలతో సంప్రదించి

కేంద్రప్రభుత్వమే యేర్పాట్లు చేయవలసి ఉంటుంది. ఎస్సయిస్ నా కేంద్రప్రభుత్వానికి అవసరమయితే ఆదాయపు పన్నుమీదను, పైనచెప్పిన ఎస్సయిస్ పన్నులమీదను ఉదనపుపన్నులు (సర్ ఛార్జీలు) విధించుకోవచ్చును.

లెయిట్ గారు నూచించిన యీవిధానమంత చక్కనిపద్ధతి యివ్వరలో ఎవరూ నూచించియుండలేదు. కేంద్రప్రభుత్వానికి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకి, స్వాతంత్ర్యానికి బాటు రాకుండా, ఆదాయాధారాల నిర్వహణను నకు సరియైనరీతిని, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకి ఆవసరమయిన డబ్బు ఏర్పాటుచేస్తూ, పారిశ్రామిక రాష్ట్రాలకు, వ్యవసాయక రాష్ట్రాలకు, ప్రజాబాహుళ్యంగల సేదరాష్ట్రాలకు సహాయంపొందగలిగిన విధానము ఇవ్వకలే.

అయితే, ఈ విధానం అనుబంధానికి రాలేదు. ౧౯౩౧ వ సంవత్సరం నుంచి ఆర్థిక మాంద్యం దేశంమీదపడి కేంద్రప్రభుత్వానికే డబ్బు చాలకపోయెను. ఇంగ్లం రాష్ట్రాలకిచ్చే డబ్బు ఏ? అదికాక, కాసనోల్లంపునం ప్రారంభం కావడం, నైసుకో సేవేదిక ముంబయిలో, రాండుటేబులు సమావేశాలు జరిగడం, ఫెడరేషన్ ఏర్పాటుచేస్తామనిపం, ఆ ఫెడరేషన్ లోకి స్వదేశసంస్థానాలునూడా వస్తుమనడం - ఇవన్నీ జరిగినవి. బ్రిటిషు ఇంకిశు రాష్ట్రాలకు, స్వదేశసంస్థానాలకు కలిపి ఫెడరేషన్ యేర్పాటుచేసే ఉద్దేశముతో ౧౯౩౫-వ సంవత్సరపు గవర్న మెంటు ఆఫ్ ఇంకిశు ఆక్టు తయారుచేసింది. దీనిప్రకారము, రాష్ట్రాలలో గవర్నర్లకిచ్చిన ప్రత్యేకాధికారములకు బాబడి, పరిపాలనంతా ప్రజలచేతి ఎన్నుకోబడిన ప్రతినిధుల చేతులలోనికి వచ్చింది. పూర్వము వలె వైస్రాయిగారికి, ఇంకిశు మంత్రికి రాష్ట్రాలకు సంబంధించిన ప్రతినిధుల విషయంలోనూ శోచనీయులు చేయవలసినదే. ధనవిషయంలోనూడా, అప్పులు తన్నుకోవడానికి, పన్నులువేసుకోవడానికి, ఇష్టంవచ్చినట్లు ఖర్చులలో మార్పులుచేయడానికి - కొలదిమినహాయింపులుపోగా - స్వాతంత్ర్యమున్నది.

కాని, కేంద్రమున, పూర్వపు గవర్న మెంటు ఆఫ్ ఇంకిశు పోయి, కొత్త ఫెడరల్ గవర్న మెంటు వస్తుంది. బ్రిటిషు ఇంకిశు ప్రతినిధులు, స్వదేశసంస్థానాధీశులచే పంప

బడిన ప్రతినిధులు కలిసిన శాసనసభలు రెండు ఏర్పడతాయి. వైస్రాయిగారి కిచ్చిన ప్రశ్న కౌన్సిలర్లకు లక్షాంశగా, సైన్యము, రాజకీయ వ్యవహారాలు మొదలయినవి ప్రజాప్రతినిధులచేతుల్లోకి రానేరావు. ధనవ్యవహారాలు షేరునకుమాత్రం ఒకమంత్రిచేతిలో ఉన్నా, ఆయనకు సేనక వైస్రాయిగారిచేత నియమింపబడిన ఒక 'సలహాదారు' ఉంటాడు. ఆ 'సలహాదారు' సలహానుసరించి మంత్రి నడుచుకొనాలి; అనగా, అసలు ముఖ్యనియమా లేమీ ప్రజాప్రతినిధులచేతిలో ఉండవన్నమాట. ప్రజాప్రతినిధు లేమయినా చేయదలచుకున్నా నిరంకుశ ప్రభువులు, బ్రిటిషు వారికి విశ్వాసపాత్రులు అయిన సంస్థానాధీశుల ప్రతినిధులు ప్రతిదానికీ అడ్డం వస్తారనడానికేమీ సందేహంలేదు. ఫెడరేషన్ ఇటువంటిదైనప్పుడు, ఫెడరల్ ప్రభుత్వము వారినుండి ధనసహాయం రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఆశించాలని వేరే చెప్పనక్కరలేదు.

ఈ కొత్త ౧౯౩౫-వ సంవత్సరపు చట్టము ప్రకారం యీ క్రిందికిని ఆదాయాధారాల పంపకం జరిగింది:—

1. ఫెడరేషనుకు (కేంద్ర ప్రభుత్వానికి) ప్రశ్నోకంగా యిచ్చిన ఆధారములు:

(౧) దిగుమతిపన్నులు (ఉప్పుమీద మినహాయింది); రైల్వేలపని ఆదాయము, ఫెడరల్ ప్రభుత్వమువారుచేసే యితర వ్యాపారములపని లాభము; రిజర్వు బ్యాంకులాభములలో భాగము; కంపెనీలపై ఆదాయపు పన్ను.

(౨) ఎగుమతి పన్నులు; ఉప్పుపన్ను; మత్తుపదార్థాలు కానివాటిమీద ఎక్స్ సైజుపన్నులు.

వీనివలన ఆదాయము ఫెడరేషన్ కోసం చెందుతుంది; కాని ఫెడరల్ గవర్నమెంటు వారు, వారి యిష్టానుసారము, ఈ ఆదాయములెగాని, లేక ఇందులో కొంతగాని, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఇయ్యవచ్చును. లెయిట్ గారు నూచించినట్లు ఇదంతా రాష్ట్రాలకు పంచిపెట్టవలెననే మరతు లేదు.

కాని, జనపనారమీద యెగుమతి పన్ను వలన వచ్చిన ఆదాయంలో సగానికి తక్కువకాకుండా జనపనారపంపించే

బెంగాలు, అస్సాం మొదలయిన రాష్ట్రాలకు ఇచ్చితరాలి. ఇది ఆ రాష్ట్రాలకు ప్రశ్నోకసహాయంకోసం యేర్పడినది.

2. ఫెడరల్ ప్రభుత్వము, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు పంచుకొనేవి:

(౧). ఆదాయపుపన్ను (వ్యవసాయదారుల ఆదాయములమీద, కంపెనీలమీద మినహాయింది)

ఇది కేంద్ర ప్రభుత్వంవారే వసూలుచేసి, ఇందులో సగానికి తక్కువ కాకుండా, ముప్పాతికకు ఎక్కువ కాకుండా ఒక నిర్ణీతభాగం రాష్ట్రాలకు పంచిపెట్టాలి. ఫెడరేషన్ కిందనున్న ప్రాంతాలలో వసూలయిన ఆదాయపుపన్ను, ఫెడరల్ అఫీస్లలో తాలూమీద పన్ను, ఫెడరేషన్ కోసం చెందుతాయి.

అత్యంతవసరం వస్తే ఫెడరల్ గవర్నమెంటు ఆదాయపు పన్నుపై అదనపు పన్ను విధించవచ్చును.

3. రాష్ట్రాలకు చెందే ఆధారాలు:

(౧) వ్యవసాయంచేసే భూమికాక యితర విధముల ఆర్జిత వారసత్వపుపన్నులు; రైల్వేలమీద, విమానములమీద తీసికొనిపోబడే పన్నులమీద, ప్రమాణికులమీద విధించే టెర్రిటరీ పన్నులు; హుండీలు, చెక్కులు, ప్రామిసరీనోట్లు, ఇన్సూరెన్సు పాలీసీలు, రసీదులు వగైరా పత్రములమీద అంటించవలసిన స్టాంపులపని ఆదాయము.

ఇవన్నీ రాష్ట్రాలకు చెందేవేగాని, వీనికి సంబంధించిన శాసనాలువగైరా కేంద్ర ప్రభుత్వమే చేయాలి. ఫెడరేషన్ కోసం అవసరమయితే వీనిమీద అదనపు పన్నులు విధించవచ్చును.

(౨) భూమిపన్ను; ఆల్కహోలి; వ్యవసాయదారుల ఆదాయములమీద పన్ను; పైన చెప్పినవికాక యితరస్థాంతులు; అడవులు; రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నడిపించే యితర పరిశ్రమలపని లాభములు; ఇంకా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ప్రస్తుతంచెందే ఇతర ఆధారాలు.

వీనివలన వచ్చే ఆదాయం అంతా రాష్ట్రాలకే చెందుతుంది. వీటినిగరించిన శాసనాలు, వనూళ్లు వగైరాపని అంతా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకే చేయాలి.

ఈ కొత్తవిధానము చాలావరకు లెయిట్ గారి సూచనలనే అనుసరించినది. కాని కొద్దిమార్పులవలన రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల స్థితి నీరసించినది. లెయిట్ గారు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకే పంచిపెట్టాలన్న ఎక్స్ సైజు పన్నుల ప్రస్తుతం ఫెడరేషన్ కోసం చెందుతాయి. ఎన్నడయినా ఫెడరలు గవర్నమెంటు వారికి వీలయి, కయపట్టికే, వైస్రాయిగారు అనుమతిస్తే, అప్పుడు ఆపట్టు రాష్ట్రాలకు, సంస్థానములకు పంచవచ్చును. అదయినా జనాభా ననుసరించి కాదు; వారి యిష్ట ప్రకారము. ఆదాయపుపన్నుమీద అదనపు పన్ను విధించుకొనే అధికారం రాష్ట్రాలకు లేదు.

పైన చెప్పినవి కాక కొత్తపన్నేదయినా విధించుకోవలెనంటే, రాష్ట్రాలయినాసరే, ఫెడరల్ గవర్నమెంటయినా సరే వైస్రాయిగారి అనుమతి పొందాలి.

ఈ విధానముతో నెంటునే అమలుబోనికి రాదు. రాష్ట్రాలకు ఆదాయపు పన్నులో రావలసిన భాగం కొంతకాలంవరకు ఫెడరేషన్ ఆట్టేపెట్టుకుంటుంది. క్రమేణా వీలు ననుసరించి ఇది రాష్ట్రాల కిచ్చివేస్తారు. కొత్తగా యేర్పడిన కొన్ని రాష్ట్రాలకు డబ్బుచాలదు గనుక, వాటికి కొన్ని గ్రాంటు లిస్తారు.

నీమయరు నిర్ధారణ:— ఆదాయపు పన్నులో ఎంతభాగం ఏరాష్ట్రానికి ఎప్పుడు వచ్చేది, ఏరాష్ట్రానికి ఎన్నిగ్రాంటు యిచ్చేది, ఈరాష్ట్రాలు ఇదివరలో కేంద్ర ప్రభుత్వం దగ్గర తీసుకొన్న అప్పు ఏఏఏగా సర్దుది. ఈ విషయాలు నిర్ణయించడానికి ౧౯౩౫ నీమయర్ గారనే అధికారేత్తి విచారణచేయరు.

నీమయరుగారు విచారణ చేసేటప్పటికి కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల పరిస్థితు లేమీ బాగులేవు. ౧౯౩౧-వ సంవత్సరం నుండి విజృంభిస్తూన్న ఆర్థికమాంద్యంవలన ఆన్ని ప్రభుత్వాల ఆదాయాలూ కొరతవడి ప్రతి బడ్జెట్టులోనూ లోకేటే కనిపిస్తూవచ్చినది. కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ఏటా రైల్వేల లాభాలలో

ఆంధ్ర పత్రిక బహుధాన్య సంవత్సరాది సంచిక

భాగం వచ్చేది. ఆభాగం ౧౯౨౯-౩౦ లో రు. ౬ కోట్ల ౨౫ లక్షలవరకు వచ్చింది. అటువంటిది ఆలాభముతా నశించి నష్టం కనపడడం ప్రారంభించింది. ఇందువలన కేంద్ర ప్రభుత్వ మేమీ పంచిపెట్టలేని స్థితిలోనికి వచ్చింది. రాష్ట్రాలలో ఖర్చులు తగ్గించుకొన్న మదరాసువాటి రాష్ట్రంలో తప్ప మిగిలిన అన్నింటిలోనూ లోట్లై కనిపించినవి.

ఈ స్థితిని సరిపెట్టి కొత్త రాజ్యాంగవిధానం అమలులోనికి వచ్చేదీనిని నీమియరుగారు నిర్ధారణ చేయవలసి వచ్చింది. ఆయన నిర్ధారణ ఈ క్రిందివిధంగా చేశారు :—

(౧) ఆదాయపుపన్నులో సగం (౫౦%) రాష్ట్రాల కి హక్కులి.

(౨) కాని, మొదటి ౫ సంవత్సరాలలో, ఈ భాగంలోనుంచి, రైల్వేలవలన కేంద్ర ప్రభుత్వానికి వచ్చే సామగ్రి కలిపి రు. ౧౩ కోట్లు ఏటా రావడానికి ఎంతకాలాలో అంత సామగ్రి కేంద్రప్రభుత్వ మే మినహాయిం చుకుంటుంది.

(౩) తరువాత ౫ సంవత్సరాలలో, గత సంవత్సరంలో మినహాయించుకున్నదానిలో సంవత్సరాని కాగోవంతు చొప్పున హెచ్చిస్తూ వచ్చేభాగం రాష్ట్రాల కియ్యాలి. అంతే, ౧౦ సంవత్సరాల తరువాతకాని యీ భాగం పూర్తిగా రాష్ట్రాలకు రాదన్నమాట. ఈలోపుగా ఏకొంచెమయినా రావాలంటే అది రైల్వేలమీద, కేంద్రప్రభుత్వానికి వచ్చే లాభంమీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

(౪) ఆదాయపు పన్నులో భాగం రాష్ట్రాలకు పంచిపెట్టేటప్పుడు ఈ క్రిందితీని పంచిపెట్టాలి:—

మదరాసు	నూటికి ౧౫ వంతులు
బొంబాయి	” ౨౦ ”
బెంగాలు	” ౨ ”
సంయుక్తరాష్ట్రాలు(యు.పి.)	౧౫ ”
పంజాబు	” ౮ ”
బీహారు	” ౧౦ ”
మధ్యపరగణాలు (సి.పి.)	” ౫ ”
అస్సాం	” ౨ ”
సరిహద్దురాష్ట్రం	” ౧ ”
ఒరిస్సా	” ౨ ”
సింధు	” ౨ ”

(౫) ఇదికాక, రాష్ట్రాలు కేంద్రప్రభుత్వాని కియ్యవలసిన అప్పు నంతటిని మునింపుకే, అంతా నూటికి ౪౨ వడ్డీ చొప్పున ౪౫ సంవత్సరాలలో తీర్చుకొనేలాసన యేర్పాటు చేశారు. దీనివలన ప్రస్తుతం హిందూ రాష్ట్రాలకు యీ క్రిందితీని ఖర్చులు తగ్గతాయి:

మదరాసు	౨౬.౨ లక్షల రూపాయలు
బొంబాయి	౪.౨ ”
సింధు	౦.౭ ”
సం.రా. (యు.పి.)	౧.౯ ”
పంజాబు	౧.౭ ”
మధ్య పరగణాలు (సి. పి.)	౨.౪ ”

కొన్ని రాష్ట్రాలు కేంద్రప్రభుత్వాని కియ్యవలసిన అప్పు పూర్తిగా రద్దు చేయబడినది. దానివలన వారికి యీ క్రిందితీని లాభం కలిసింది.

బెంగాలు	రు. ౩౮ లక్షలు
బీహారు	౨.౨ లక్షలు
అస్సాం	౧౫౦ ”
సరిహద్దురాష్ట్రం	౧౨ ”
ఒరిస్సా	౯౦ ”
మధ్యపరగణాలు(సి.పి.)	౧౫ ”

(౬) జనపనాగ ఉత్పత్తి చేసే బెంగాలు, బీహారు, అస్సాం రాష్ట్రాలకు ఎగుమతి పన్నులో నూటికి ౬౨ వడ్డీ వంతులు ఇయ్యవలెను.

(౭) ఇన్ని చేసినా సరియైన ఆర్థికస్థితిలోనికి రాలేకపోయిన రాష్ట్రాలకు ఈక్రింది గ్రాంటులు ఏటా యివ్వవలెను:

సంయుక్తరాష్ట్రాలు (యు.పి.) రు. ౨౫ లక్షలు (౫ సంవత్సరాలవరకే.)

అస్సాం రు. ౩౦ లక్షలు.

సరిహద్దు రాష్ట్రం రు. ౧౦౦ లక్షలు (౫ సంవత్సరములతరువాత యీ గ్రాంటును మరిచి తిరిగి విచారణ చేయాలి.) ఒరిస్సా—రు. ౪౦ లక్షలు (మొదటి సంవత్సరంలో ౪౭ లక్షలు; తరువాత ౪ ఏండ్లవరకు ౪౩ లక్షలు.)

సింధు—రు. ౧౦౫ లక్షలు. (క్రమేణా యీ గ్రాంటు తగ్గింపబడును.)

నీమియరుగారి నిర్ధారణ రాష్ట్రాలన్నిటికి న్యాయంచేసిందని చెప్పులేము. కాని, అన్ని

రాష్ట్రాలూ ఒకటేటేకుండా ఆదాయవ్యయాల సరిపెట్టుకొనేటందుకు కావలసిన యేర్పాటునూత్రం చేసింది. దీనివలన రాష్ట్రాలలో ప్రజాపరామలన ప్రారంభం కావడానికి కావలసిన పరిస్థితులునూత్రం మేల్పడినవి.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ధనసమస్య

ఇంతవరకు ధనసమస్యయొక్క చిగిత్, ఇప్పటికి తేలిక పంపకపు స్వరూపమును తెలుసుకున్నాము. ఈ పరిస్థితులలో ప్రజాప్రతినిధులయిన కాంగ్రెస్ నారి ప్రభుత్వాలు రాష్ట్రాలలో ప్రారంభించినవి. ఈ కొత్త రాజ్యాంగవిధానము ప్రకారం మేల్పడిన ధన విభజనను సరియైనదేనా? మనం మొదట్లో చూచిన నూత్రాలకు సరిపోతుందా?

ఆదానూధాగముల విభజన ప్రభుత్వాలు చేసే పనుల ననుసరించియే ఉన్నది. నేత మంత్రులు వనూలు చేయవలసినవి, రాష్ట్రాల సరిహద్దులలో ఇనువని అయిన సుంకములు, ఆదాయపుపన్ను, కొన్ని ఎక్సయిజులు మొదలయినవి ఫెడరేషన్ కే చెందుతాయి. రాష్ట్రాల కిచ్చిన ఆధారాలుహాగా రాష్ట్రాల కార్యముల ననుసరించినవే.

కాని, ఇట్లాగ యిచ్చిన ఆధారాలు రాష్ట్రాల ఖర్చులకు సరిపోవు. అందుకనే ఆదాయపుపన్నులో సగం రాష్ట్రాలకు చెందవలె నన్నారు. కాని ఎప్పుడో గాని యీభాగం రాష్ట్రాలకు రాదు. ఎక్సయిజు పన్నులు ఇప్పుడో రాష్ట్రాలకు పంచిపెట్టెదరు. ఎప్పటికయినా అందుకోనుంచి ఏమయినా వచ్చినా అది ఫెడరల్ గవర్నమెంటువారి దగ్గరదాకా జాతీయ ననుసరించి వివరించడే కాని నిశ్చయంగా ఆదించడానికి వీలులేదు.

కొత్తగా విధించదగిన పన్నులు — వ్యవసాయదారుల ఆదాయంమీద పన్నులు, వారసత్వపు పన్నులు, టెరిటరీల్ పన్నులు ఉన్నాయి. కాని ఇవి విధించడం కష్టమయిన సంగతి. వీనివలన ఎంత పన్నునో యేమీ తెలియదు.

అవసరమయిన పరిస్థితులలోనయినా అదనపుపన్నులు విధించుకొనే హక్కు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు లేనేలేదు.

ఇదంతా చూస్తే ఈవిధానంవలన వచ్చే డబ్బు రాష్ట్రాలలో పెట్టవలసిన ఖర్చుకి ఎంత

మాత్రము సరిపోదని, అవసరాలు పెరిగిన కొలది పెరిగేటట్లు ఈ ఆదాయానికి బొత్తిగా లేదని స్పష్టమవుతుంది.

ఇంక - రాష్ట్రాల కన్నీటికి ఈ విభజనలో న్యాయం జరిగిందా? ఒకవిధముగా జరిగినదనే చెప్పవచ్చును. ప్రతిరాష్ట్రంవారికీ ఇంకా లభించలేనట్లు ఉంటుంది కాని, ఇది ఒకరీతిగా అన్ని రాష్ట్రాల అవసరాలను గమనించియే చేయబడినది.

ఇట్టి పరిస్థితులలో బయలుదేరిన రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ఈసన సమస్యను ఎట్లు పరిష్కరించగలవు? ప్రజలకు కావలసిన కార్యాలన్నీ ఎలా సెరవేర్చగలవు?

మనకు ముఖ్యమైనది మదరాసు రాజధాని గనుక, ఈ రాజధానియొక్క ధన సమస్యను కొంచెం పరిశీలించి చూద్దాం.

మదరాసు రాజధాని ఆదాయ, వ్యయములు (౧౯౩౫-౩౬).

ఆదాయము :	లక్షల రూపాయలు
(౧) భూమిపన్ను ...	౭ క౧.౨౦
(౨) అబ్కారీ ...	౪,౦౮.౨౬
(౩) స్టాంపులు ...	౨,౮౮.౧౮
(౪) అవేవులు ...	౪౪.౯౩
(౫) రిశిప్తీషిక్ ...	౩౧.౧౫
(౬) షేక్స్ పియస్ పన్నులు ...	౮౩
(౭) నీటిఆదాయము ...	౨.౦౨
(౮) వడ్డీలు ...	౨౧.౪౪
(౯) పరిపాలనా శాఖలు	
వగైరా ...	౧,౪౭.౯౭
	౧౬,౦౬.౪౨

వ్యయము.	లక్షల రూపాయలు.
(౧) పన్నులు పనులు చేయుటకు ...	౧,౩౦.౩౧
(౨) కాలనలు, అవేవులు వగైరా ...	౯౦.౧౯
(౩) ఋణాలమీద వడ్డీ ...	౬౩.౫౦
(౪) పరిపాలనా ఖర్చులు ...	౨,౭౬.౨౨
(౫) కోర్టులు, జైళ్లు వగైరా ...	౧,౨౦.౮౩
(౬) పోలీసు ...	౧,౬౭.౬౯
(౭) విద్య ...	౨,౫౫.౮౭
(౮) వైద్యము ...	౯౨.౦౩
(౯) ప్రజాశాంతిగర్హము ...	౨౪.౨౬

(౧౦) వ్యవసాయము ...	౪౦.౭౪
(౧౧) పరిశ్రమలు ...	౨౨.౬౦
(౧౨) ఇతర శాఖలు ...	౫౬.౪౭
(౧౩) సివిల్ వర్కుస్ ...	౧,౨౩.౨౨
(౧౪) పంథులు, అల్ల చెన్నులు ...	౯౦.౪౩
(౧౫) ఇతరములు ...	౩౪.౭౭

౧౫,౯౦.౧౯

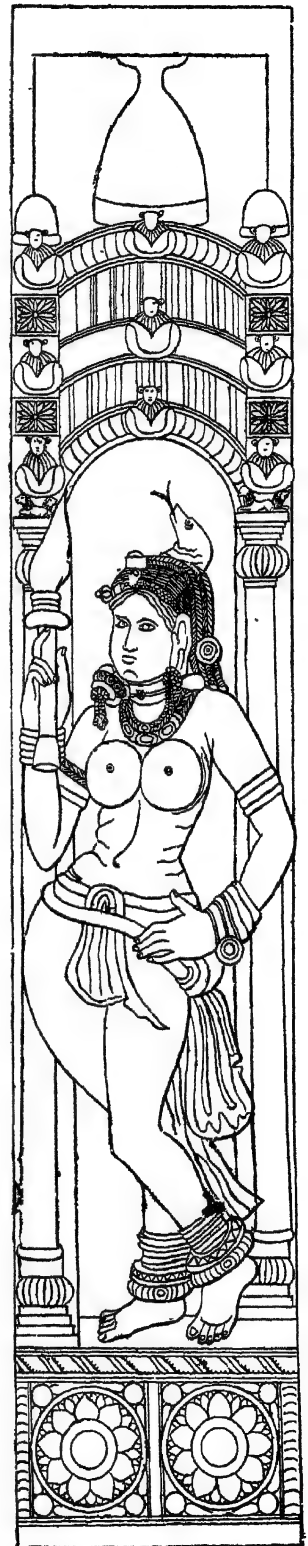
ఇప్పుడున్న ఆదాయాధారములలో అన్నింటికంటే ముఖ్యమైనది భూమిపన్ను. కాని యీ పన్ను తగ్గవలెనని ప్రజలందరూ కోరుతున్నారు. ఈసంవత్సరపు బడ్జెటులో ౭౫ లక్షల రూపాయలు రెమిక్ష ఇచ్చియే ఉన్నారు.

దీని తరువాత ముఖ్యమైనది అబ్కారీ. దీనివలన ౪ కోట్ల రూపాయలకు పైగా వస్తోంది. కాని కాంగ్రెసువారు మద్యపాన నిషేధమును పూర్తిగా అమలులో ఉంచదలుచుకున్నారు. ఇది నేలం జిల్లాలో అప్పడే ప్రారంభమైనది. ఒక్క నేలంలో నిషేధం వల్ల యేటా ౨౬ లక్షలు నష్టం వస్తుంది. ఈ కార్యక్రమం పూర్తిగా సఫలమయ్యేసరికి ౭ కోట్ల రూపాయల ఆదాయం నశించిపోతుంది.

ప్రభుత్వమువారు ఋణగ్రస్తులకు సహాయము చేయబునినారు. అందువలన కోర్టుల ఆదాయము తగ్గినా, స్టాంపులవలన ఆదాయము కూడా తగ్గిపోవును.

ఇంక ఖర్చు సంగతి: - ప్రస్తుతం చేసే ఖర్చులలో తగ్గించడానికి అవకాశాలు తక్కువ. మొత్తము వ్యయంలో నూటికి ౧౫ వంతులు తగ్గించుటకే వీలులేదు. గవర్నరు, సీనిల్ సర్కిస్ ఉద్యోగులు మొదలయిన వారి శీతాలు తగ్గించడానికి అధికారం లేదు. మిగిలిన ఉద్యోగుల శీతాలు తగ్గిస్తారు గాని అందువలన ఏ కొలది లక్షల మాత్రమే మిగులుతుంది. ఉన్నతవిద్య మొదలయిన వానిలో కొంత ఖర్చు తగ్గినా, ఇతర విధాల ఖర్చులలో హెచ్చే దాని కేమీ సరిపోదు.

ఇంతవరకు విద్యావ్యాప్తి, వైద్యసహాయము, ప్రజాశాంతిగర్హము, వ్యవసాయము, పరిశ్రమలు మొదలయిన ప్రజోపయోగకరములకు కార్యాలపై చేసే ఖర్చు బహుస్వల్పము, అంతా కలిపి మొత్తము ఖర్చులు.

అమరావతిలోని స్తంభశిల్పము

౧౬ కోట్లలోను, దాదాపు ౧౫ కోట్లు అవు త్తోంది

మనరాజధానిలో ౪౬౭ లక్షల ప్రజలు న్నారు. ప్రజాసంఖ్యనుబట్టి చూస్తే—నిద్రా విషయంలో మనిషికిసాలనకుం-౮-౦ఖర్చును చున్నది! ప్రజాకోగ్యానికి తల కొకపావలా అయినా ఖర్చు పెట్టడంలేదు; వ్యవసాయా భివృద్ధికి, పరిశ్రమలకు కలిపి గ్రామానికి దాదాపు రు. ౧౦౦ మాత్రమే ప్రభుత్వము ఖర్చుపెట్టగలుగుతున్నది; అనగా, తల కొక ౦-౨-౬ మాత్రమే నన్నమాట! ఇతర దేశాలలో ఈవిషయాలమీద పెట్టే ఖర్చుతో పోల్చితే ఇది బహు తక్కువ. వీటిమీద ఇంకా అనేకరెట్లు ఖర్చు పెట్టగలిగితేనే గాని దేశసౌభాగ్యం వృద్ధికాదు.

ఇంక ఈధనసమస్యను ఎదుర్కొనడానికి ఏమి ఉపాయములు కలవు?

(౧) ఇదివరలో అవునున్న అన్ని విధాల ఖర్చును జాగ్రత్తగా పరిశీలించి ఎక్కడెక్కడ తగ్గించడానికి అవకాశ మున్నదో అన్ని విధములా తగ్గించాలి. ముఖ్యంగా, ప్రభుత్వం వారు కట్టించే నిర్మాణాలలోను, పరిపాలనా కాఖిలలోను అవసరమైన ఖర్చులు లేకుండా చూడాలి.

(౨) ధనము తప్పక కావలసినది కనుక, కొన్ని కొత్తపన్నులు విధించక తీరదు. ఆ పన్నులు విధించేటప్పుడు, వానిభారం మోయ గలిగిన జమీందార్లు, ధనవంతులు మొదలయినవారిమీదనే ఎక్కువగా పడేలానన

మాత్రం చూడాలి. అందుకు వీలయినంతి త్వలో ధనవంతులయిన భూస్వాముల ఆదాయములపై పన్నులు, వారసులకు సంక్రమించే ఆస్తులపైని పన్నులు విధించాలి. ప్రపంచం లోని ప్రతి నాగరిక దేశంలోను ఇవి అప్పుడే వృద్ధిచెందియున్నాయి.

(౩) వడ్డీవ్యాపారంవల్ల జీవించేవారు, వర్తకులు మొదలయినవారు, రైతులతో పోల్చి చూస్తే, రాష్ట్రప్రభుత్వాని కిచ్చేది బహుస్వల్పము. అందువలన రై నెస్సలద్వారా, వృత్తిపన్నులద్వారా, వ్యాపారంమీద పన్నులద్వారా వారినుండి మరింత ధనం రాబట్టవలెను. ఈ సంవత్సరం మిల్లుబట్టల వర్తకులపై రై నెస్సలు విధింపబడినవి. ఇట్టివి యింకా వ్యాప్తం చేయవలెను.

(౪) ప్రజలకు చాలామందికి అవసరం అయిన పరిశ్రమలు, వ్యాపారాలు ప్రభుత్వమే అవలంబించి, ప్రజలకుపయోగకరంగా నడుపుతూ, వానివలన లాభాలుమాడా సంపాదించవచ్చును. విద్యుచ్ఛక్తి తయారుచేయుటలో, ట్రాంజేలు మొదలయినవి నడుపుటలో అట్టిలాభములు రాబట్టవచ్చును. ఇంకా ఏయేపరిశ్రమలు - ఉదాహరణకు ఇనుమరెస్స వంటివి - అవలంబించవచ్చునో విచారించవలెను. అదవులను బాగా పెంపొందించి వానివలన ఆదాయము వృద్ధిచేయుటకు ప్రయత్నించాలి.

(౫) కేంద్రప్రభుత్వంవారు అనవసరంగా పెరుగుతూన్న ఖర్చులను తగ్గించి రాష్ట్రప్రభుత్వాలకు రావలసిన ఆదాయపు పన్నులో

భాగం, వా రీయదగిన ఎక్స్‌యూజు పన్నులలో భాగం త్వరలో ఇచ్చేలానన చూడాలి. ఇది అన్నింటికంటే కష్టమయినది. ఎందుచేతనంటే ప్రజాప్రతినిధుల పలుకుబడిని అణచివేయడానికి వీలయిన నీతిని ఘోషించుకొని నిర్బంధపడినది.

(౬) రాష్ట్రాలలో ప్రజోపయోగం నిమిత్తము పెట్టవలసిన ఖర్చులలో చాలభాగం శాశ్వత నిర్మాణములపై ఖర్చు - గోడ్డు, వంతెనలు, కాలువలువగయిరాలు - వీనికి కావలసిన ధన మంతా ఋణాలరూపకంగా తీవచ్చు. ఇట్టిఋణాలు విరివిగా తెచ్చి వ్యవసాయమా, పరిశ్రమలూ బాగా వృద్ధి అయేలాగ చూస్తే ప్రజల ఆదాయాలు వృద్ధిఅవుతాయి; ప్రజలు ఇంకా పన్నులు ఇచ్చుకోగలుగుతారు. అయితే, ఈ అప్పులమీద చెల్లించవలసిన వడ్డీకి, అసలులో కొంచెం భాగానికేమాత్రం ఏటా మామూలు ఆదాయంలోనే ఏర్పాటుచేయాలి.

(౭) స్థానికప్రభుత్వాలఆదాయవ్యయములను బాగా పరిశీలించి కట్టుదిట్టము చేసి, సాగ్యమైనంతవరకు వారిఆదాయము అక్కడి ప్రజలపై విధింపబడిన పన్నులద్వారా రాబట్టేలానన చూడవలెను.

ఈసద్దశు లన్నిటిని అవలంబించి రాష్ట్రముల ఆదాయము వృద్ధిచేయవచ్చును. ఏమయినా, రాష్ట్రప్రభుత్వాల ధనసమస్య చాలా క్లిష్టమయినది. దీనిని సంతృప్తికరంగా పరిష్కారము చేయగలిగితే కాంగ్రెసువారు దేశాభివృద్ధికి గట్టిపునాది చేసినవా రవుతారు.

తిలాప్రతిమ

శివశంకరశాస్త్రి

* తిలాప్రతిమ *

బహుదినాలనుండి పరికించుచున్నాను
వింత గొలుపు నీడువిధము మిగుల!
పనలు రేలు నీవు ప్రాణప్రియా యంచు
పాడుచుందు వేమి పడతిగూర్చి?

ప్రళిదినమ్ముగూడ నుతియించుచున్నావు
కఠినశిలలు జాలి గరగునట్లు
నిజసుధార్ద్రదృష్టి నిలిపి నీపై నామె
ఎన్నడేని కనికరించెనొక్కొ?

* సాధకుడు *

స్నిగ్ధహృదయాజ్ఞ మైన నాజీవితేశ్వ
రీకృపాలోకనము ప్రసరించువరకు
భ్రమరరూపముతో నామె శ్రవణపాళి
పాటపాడుచు వేడుదు ప్రత్యహమ్ము.

* తిలాప్రతిమ *

కఠినహృదయురాలు కాదేని యాకన్నె
మాన మింతకాల మూను తెట్లు?
నిష్కలంక మైన నీ ప్రేమలహరిలో
కరగిపోవ దేమి కన్నెమనసు?

* సాధకుడు *

స్నిగ్ధహృదయాజ్ఞ మైన నా జీవితేశ్వ
రీకృపాలోకనము ప్రసరించువరకు
నిజసుధార్ద్రదృష్టి నిలిపి నీపై నామె
ఎన్నడేని కనికరించెనొక్కొ?

* తిలాప్రతిమ *

కుశలబాధివయ్య కొంచెమేనియు తత్త్వ
మరయకున్నవాడ వక్కటకట!
ఇంత వెర్రి వయిన ఏవిధమ్ముగ నీవు
సంచరింపగలవు జగములోన!

* సాధకుడు *

ఈ విచిత్రజగత్తుతో ఏల నాకు
ఓ ప్రమాదేవి! క్రేయసి యొకతె చాలు
సకలలోకము లబ్ధపశూ సరణి దోచు
ప్రియ హృదయనదృమందు వ్యాపించియుండ

* తిలాప్రతిమ *

ప్రతిదినమ్ము నీవు ప్రమవిగ్రహంబును
కన్నులార జూచుచున్నవాడ
వయిన నిన్ను భ్రమయె ఆవరించిన దేల
సాంద్రమహికతో సరళబుద్ధి!

* సాధకుడు *

గాఢవిశ్వాస మొక్కటే కలదు తల్లి!
నన్ను ప్రేయసి కరుణ నేనాటి కైన
స్వీకరింపకపో దని : చెప్పజాల
తక్కు గలవి నమీక్షించి తర్కదృష్టి.

* తిలాప్రతిమ *

వెర్రిమాట! గాఢవిశ్వాస మున్నంత
మాత్రముననే యేమి మంచి కలుగు?
వివిధవిషయములను విమృశింపకున్నచో
నిజము తెలియు తెట్లు నీకు తంద్రీ!

* సాధకుడు *

నిజము ప్రమాదము నామూలకము : శివశాస్త్రి
మెల్ల చిరియించుచున్న నా కేమి శివశాస్త్రి
పూర్వమెరుగుదు ననుభవపూర్వకముగ
తల్లి, నాప్రేయసీమనోధర్మ మెల్ల.

* తిలాప్రతిమ *

అయ్యో, యేమి వెర్రి! అన్యథా భావింప
కుందువేని యడుగు దొక్కమాట :

దేవివలన నీవు దేవతగా నెంచు
చుందు నామె నెప్పు డోకుమార?

* సాధకుడు *

ఆమె మానవయువతియే యగుట నిజము :
కాని ఆయమహల్లులు కర్ణగోచ
రమ్ము లైనంత నాకు నిర్బరమనోజ్ఞ
మధురసంగీతనాదముమాడ్కి దోచు.

ఆమె మానవయువతియే యగుట నిజము :
కాని ఆయమహల్లులు కానవచ్చి
నంతనే నాకు సర్వలోకైకనయన
హారిసౌందర్యదేవతయట్లు తోచు.

ఆమె మానవయువతియే యగుట నిజము :
కాని ఆయమ మెత్తని మేను సోకి
నంతనే నాకు పారవశ్యమ్ము కలిగి
అద్వితీయమహానందమట్లు తోచు !

* శిలాప్రతిమ *

చాలుజాలు నోయి ! సామాన్యరాలిపై
నిట్టి దృష్టి యుండు తేమి సాగను !
ఇంక నెపుడుగూడ నిట్లు మాటాడకు
ప్రాజ్ఞు లెల్ల నిన్ను పరిహసించు.

* సాధకుడు *

అఖిలము సహింపగలదు గాఢానురాగ
మట్టియెడ లజ్జయును దుస్సహమ్ము కాదు
ప్రాజ్ఞులకునేను పరిహాసపాత్ర మెప్పు
డగుదు, నప్పుడే నాదోష మన్నమాట.

* శిలాప్రతిమ *

శుభము కల్గి నీకు నభిమతం బగునేని
సరళమానసుండ, సత్వరముగ
ఉజ్జగింపవలయు నూహములో గూడ
ఆమె కన్వయించునట్టి వెల్లె.

* సాధకుడు *

ఆర్ద్రహృదయముతో ప్రియురాలు నాకు
తొలుత నొసగిన ప్రణయవస్తువుల నెల్ల

మరణకాలమునందు సమ్మదముతోడ
ఎడదపై జేర్చి ప్రాణముల్ విడుతుగాక!
నిఖిలసౌందర్యసముదాయనిలయమైన
ప్రణయినీదివ్యముఖచిత్రపటమువంక
మరణకాలమునందు సమ్మదముతోడ
వీక్షణము నిల్చి ప్రాణముల్ విడుతుగాక.
అఖిల మధురాతిమధుర నామాతీశాయి
యైన ప్రియురాలి నామధేయమ్ము నేను
మరణకాలమునందు సమ్మదముతోడ
తడబడక చల్చి ప్రాణముల్ విడుతుగాక !

* శిలాప్రతిమ *

నాకు జాలి కల్గినది గాని సీమిద,
కరగ దేమి యామె కరకు మనసు ?
కాని లెమ్ము ! బుద్ధి కర్మానుసారిణి,
కొంతవడికి నిజము గోచరించు.

[అంతిధానమగును]

* * *

* సాధకుడు *

అహరహోపాస్యదేవత యైన చంద్ర
శాంతపాషాణనిర్మిత కిమ్రమూర్తి
ఈప్రమాదేవియే ద్రవీయించి గాని
నీకుమాత్రము, ప్రియురాలు, నెనగు లేదు !

అన్యభావము లన్నిటి నవల ద్రోసి
చిత్తనన్దమునం బ్రతిష్ఠించి దేసి,
నిన్ను ధ్యానించుచున్నాను నిరత మేను,
నీకుమాత్రము నామీద నెనగు లేదు!

ప్రపిమలప్రేమరస సుధాపాన మల్ల
వివశహృదయుండవై లజ్జ విడిచి, నిన్ను
స్తవము చేయుచునుండు న క్తందనమ్ము :
నీకుమాత్రము నామీద నెనగు లేదు !

వైవశమున సీనన్నిధాన లాభ
మొదవగా, దేవి, గర్వము నుజ్జగించి
పాదములమీద వాలితి ప్రణయవశత :
నీకుమాత్రము నామీద నెనగు లేదు !

[“సాధకుడు” అను కావ్యములోని ఘట్టము.]

సాందర్య
పరికరము.

మైసూరు చందనసబ్బు

ఆనేక సాందర్యచిత్ సహజ్యను సరిష్కరించినది. అహ్లాదకరమైన యీసబ్బు వాడినయెడల
యెంతో లావణ్యముగా నుడుట సులభము. ప్రసిద్ధిచెందిన మైసూరు చందన
మైసూరు యొక్క సువాసనతో ఘుమాయించుచుండును.

గవర్న మెంటు సోప్ ఫ్యాక్టరీ, బెంగళూరు.

Modern Day Speed

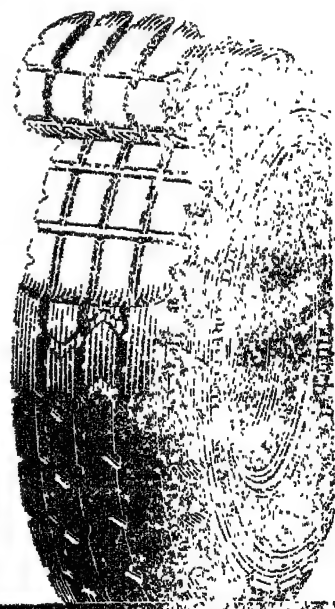
DEMAND

TWO-TREAD

SEIBERLING

Modern automobiles put a terrific strain on tires. Be safe; get two-tread Seiberlings which are Air Cooled to prevent heat blowouts and which never wear smooth, thus giving anti-skid protection to the last mile. See us today — we make liberal trade-in allowances on your old tires.

These four photographs show why TWO-TREAD Seiberlings still have a safe, tractive tread at 40,000 miles.

SEIBERLING TWO-TREAD AIR COOLED TIRES

RANE (MADRAS) LTD. GENERAL PATTTER'S ROAD,
 TELLOGRAMS: "AUTOWORKS," MOUNT ROAD, MADRAS. TELEPHONE No. 3595.

మే మొనంగు నెక్యూరిటీ
మేము చేయు సేవాసహాయము
మేము చూపు గౌరవాదరణము
సర్వత్రా

ఉత్సాహము ఆమోదము కలిగించియున్నవి
1936-37 లో న్రాయబడిన క్రొత్త న్యాయాచరము
ఒకకోటి 51 లక్షలు

లక్ష్మి

యిన్నూరెన్ను కంపెనీ లిమిటెడ్
లా హోరు

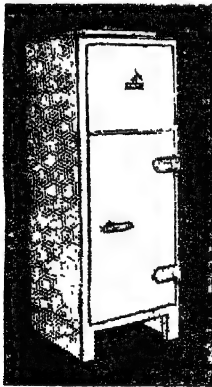
మద్రాసు బ్రాంచి:-

334 తంబుచెట్టివీధి, జి. టి. మనరాసు.

వ్యయముండదు.

అసౌకర్యముండదు.

FREE ZITE

ఈ కొత్త రిఫ్రిజరేటరు మరమ్మత్తుకు వచ్చుట, ఎలెక్ట్రిక్ కరెంటు తప్పి పోవుట; భాగములు విరుగుట మొదలగు బాధలు లేకుండ అమర్చబడి యున్నది. ఫ్రీజైట్ రిఫ్రిజరేటరు ఎలెక్ట్రిక్ కరెంటు గ్యాసు ఉన్నను లేకపోయినను సదుపాయముగ ఉపయోగింప వచ్చును. ఇది హిందూదేశపు వస్తువులతో హిందువులచే హిందూదేశములో తయారు చేయబడినది. ధర చాల స్వల్పము.

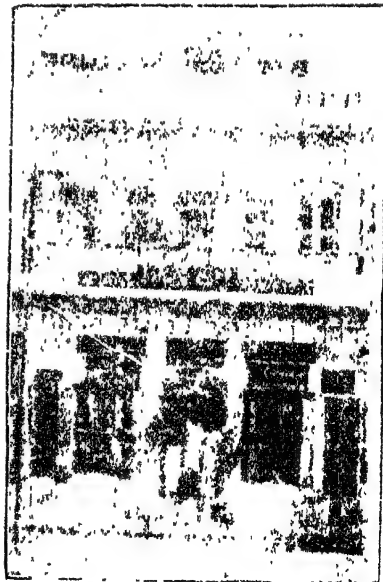
సోడా కంపెనీవారును, CO₂ గ్యాసు ఉపయోగించువారును, మా పరిపక్వమైన ఫ్రీజైట్ CO₂ గ్యాసునే ఉపయోగింపుడు. ధర మాడ తక్కువ.

M. T. K. VEL BROS.,
12-35, KHALEEL MANSIONS,
Mount Road, :: Madras.

ఏజెంట్లు:- (1) ఏ. వి. భానోజీరావు, (2) రామబ్రహ్మాంగారు,
చేర్మన్, వైజాగ్ మునిసిపాలిటీ కంట్రాక్టరు, వర్తకులు
విశాఖపట్టణము జిల్లా. కృష్ణాజిల్లా.

అంబీన్ కేఫ్

మద్రాసు & వెల్లూరు.

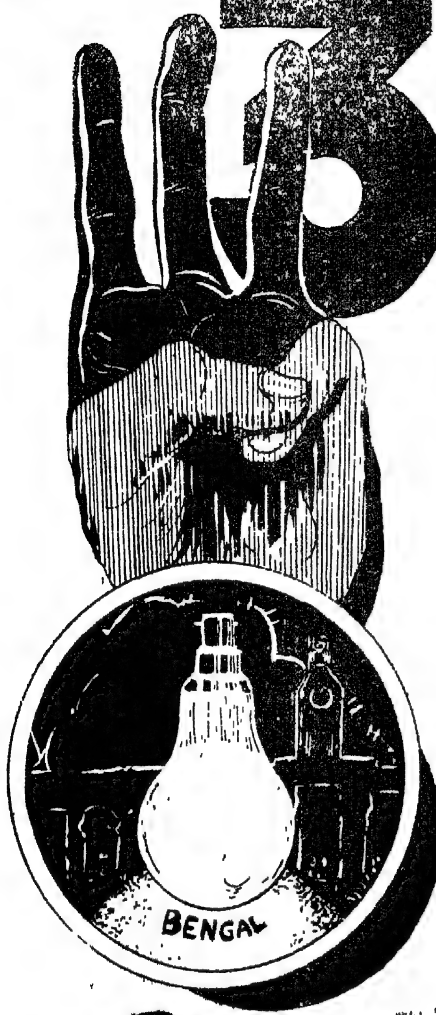

రేట్లు సరసము.

కాటరింగు విజ్ఞాపనలు, పుస్తకములు, వర్తకములు, కట్టరింగు వర్తకములు.

ఆంధ్ర పత్రిక బహుభాష్య సంవత్సరాది సంచిక - ప్రకటనలు

3 factors
DETERMINE
the
EFFICIENCY
OF THE
LAMP

❶ *The Initial Efficiency*
❷ *Average Efficiency throughout Life*
❸ *Life Test*

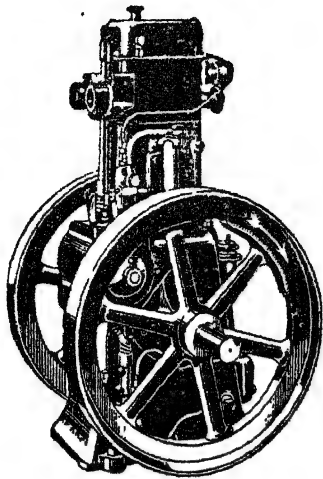
Bengal COMPLIES latest B.S.S.
THE FIRST NATIONAL LAMP

40pi36

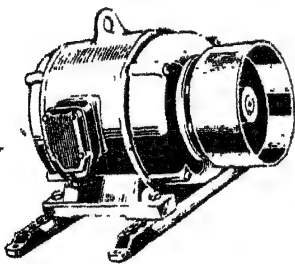
ఎల్లప్పుడు "బెంగాల్ బల్బులు" వాడుడు.
ఇండియాలో చేయబడినవి. ప్రతిపరీక్షకు అగ్ని శ్రేష్టమైనవి. మిక్కిలి పొడివిగలవి

మెసర్స్ వాల్కార్టు బ్రదర్స్, ఇంజనీర్స్ మదరాసు.

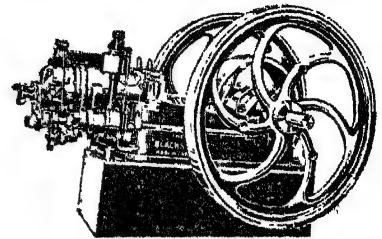
లిఫ్ట్ ముంజనులు

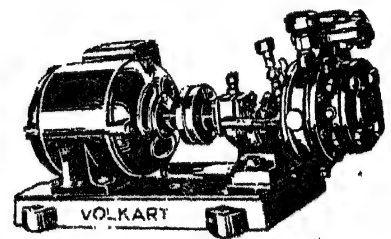
బ్లౌక్ బూవేరి
యెలక్ట్రిక్ మోటారులు

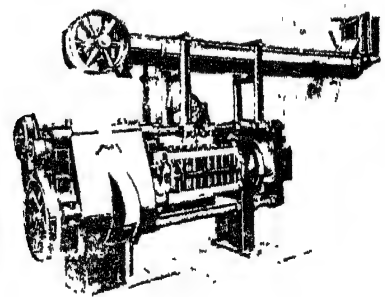
ఫ్లిచిఫ్ట్ ముంజనులు

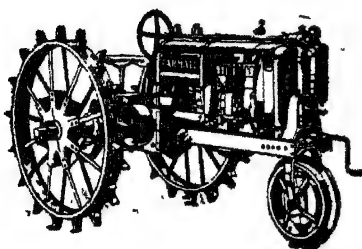
యెలక్ట్రిక్ పంపులు

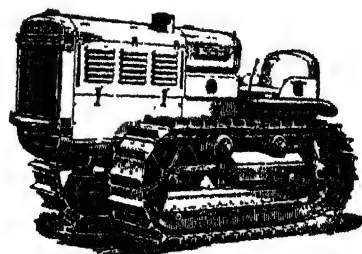
ఆయిల్ యెక్స్ ప్లొరులు

ఇంజనీయర్ పారిశ్రామిక
ప్రయోగము

బ్లౌక్ బూవేరి ముంజనులు
క్లిష్టమైన పరిష్కారము
ఎయిల్ ఇంజనీరింగ్ కార్పొరేషన్

తయారైన తెలుగు టాకీలు

సతీ తులసి

శ్రీ మహావిష్ణువు

—(.)—

కృష్ణవరదసిన తులసి—హిందూ
గృహముల పాపనముచేయు తులసి
పవిత్ర చరిత్ర ఇది. బృంద తులసి
ఎట్లయ్యెనో వీనులవిందుగా విని
కన్నుల పండువుగా చూచుటకు
పుణ్యప్రద మైన అగ్రగణ్యమైన
తెలుగు టాకీ ఫిల్ము.

చిత్రనటీయుము

నలదమయంతి

—(.)—

నలభీమ పాకముగా తయారైన
నాణ్యమైన తెలుగు టాకీ.
మోహగాథలలో మేల్కొలుపుము.
సటీనటులు సవరణములు:

మాధవవెద్ది—అద్దంకి

మిస్ శ్రీరంజని

అద్భుతముగా రసవంతముగా పటించిరి.
నలదమయంతికిసాహిత్య సలహావ్యవస్థాపక

రాబోవుచున్న మహాతాత్పర్య పుణ్యగాథ

వెంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము

For Booking Apply to:—

SREE RAMA FILMS LTD., NELLORE.

పూర్తి కావచ్చినది

ఈయేటి అత్యుత్తమమగు తమిళటాకీ

వి మ్మ లీ ల

డైరెక్టును — పాత్రధారణము

రాజా శాండ్స్

యంకను

శ్రీమతి లీలాబాయి

మిస్ దేవసేన

„ ఖజానం

„ పార్వతీ, యం. ఏ.

యంకా యితరులు.

మాస్టర్ రాజేశ్వరరావు

„ మణి

„ రాజగోపాల్

„ నందారాం

మిస్టర్ యన్. రామనాథన్

„ సి. సుందరరావు

„ శాండ్స్. నటేశ్వర్లు

కర్తవ్యము రచించినది సి. ఏ. లక్ష్మణదాస్.

మ్యూజిక్ డైరెక్టర్: పి. కే. జయరామయ్య.

ఇది ఆర్పు గ్రామోఫోన్ అండ్ టాకీ వారి ఉత్తమ చిత్రము.

Apply:—

ORRS GRAMOPHONE & TALKIES LTD.
(Talkie Section)

Whites Road, Mount Road, Madras.

ఫెడరలు, యూనిటరీ ప్రభుత్వములు

భారతదేశమునకు తగినదేది?

అంబటి సుబ్బరాయశాస్త్రి

నూతన భారతరాజ్యాంగ చట్టము (The New Indian constitution act) రాష్ట్ర స్వాతంత్ర్యము (Provincial autonomy) తో ప్రారంభించి ప్రవేశపెట్టబడిన నాట నుండి “ఫెడరేషను”, “ఫెడరలు ప్రభుత్వము” అను రెండు శబ్దములు రాజకీయ రంగమున బ్రతిగ్గవలసినవని. ఆ చట్టము ననుసరించి ప్రభుత్వమువారు “ఫెడరలు విధానము”ను భారతదేశ కేంద్రప్రభుత్వముగ ద్వారలో ప్రవేశపెట్టినారు. కాంగ్రెసువారి యొద్ది బహులోప దోషభూయిష్టమని వాదించుచు, తత్ప్రవేశమునే ప్రతిఘటించుచున్నారు. “ఫెడరేషను” స్థాపించబడినగాని యాంగ్ల రాష్ట్ర నిర్మాణము కాజాలదని కొందఱును చున్నారు. కనుక “ఫెడరలు ప్రభుత్వము” అనగా నేమో, దానికిని “యూనిటరీ ప్రభుత్వము”నకును గల భేదమేమో, వానిలో నేది మన భారతదేశమునకు సాంఘిక, కార్మిక, శాసిత పరిస్థితులబట్టి యెక్కువ సమంజసము, లాభ కరము నగునో తెలుసుకొనుట ప్రతిభారతీయుని కర్తవ్యము.

‘సంధి’ లేక ‘సమాధానము’ (Treaty or agreement) అను నర్థమున్ను, ‘లాటిను’ (Latin) భాషయందలి ‘ఫోడసు’ (Foedus) అను శబ్దమునుండి యీ ‘ఫెడరలు’ శబ్దము గ్రహించబడినది. వర్తమానకాలమున ‘ఫెడరలు ప్రభుత్వ’ మనగా, రెండు మూడు స్వతంత్ర ప్రభుత్వముల కలయికవలన నేర్పడిన యొక నూతన సంయుక్త ప్రభుత్వమని పరిగణింపబడుచున్నది. ఇట్టి కలయికలే నేర్పడు సంయుక్త ప్రభుత్వములు పలు తెలుసుగా నున్నవి: (౧) అంతర్జాతీయ సంయుక్త పరిపాలనా సంస్థలు (International administrative unions); (౨) వ్యక్తి సంయుక్త సంస్థలు (Personal unions); (౩) సత్య సంయుక్త సంస్థలు (Real unions); (౪) కాన్ఫెడరేషనులు; (౫) ఫెడరేషనులు అని యవి యొందువిధములు.

“నూయజుకానల్” (Suez canal)ను పరిపాలించు బ్రిటిషు, ఫ్రెంచివారి సంయుక్త

పరిపాలనాసంస్థవంటి వంతర్జాతీయ సంయుక్త పరిపాలనాసంస్థలుగా దేర్చినవి మున్నవి. రెండు మూడు స్వతంత్రరాజ్యముల కొక్కడే రాజు ఏ కారణములచేనైన నేర్పడిన, వ్యక్తి సంయుక్త పరిపాలనా సంస్థ లేర్పడును. పదునేడవ శతాబ్దాదియందు ఇంగ్లండు, స్కాట్లండు లను ప్రత్యేక స్వతంత్ర రాజ్యములకు రెంటికి ‘మొదటి జేమ్సు’ అనువాదొకడే రాజుగా నేర్పడెను. మనదేశమందు గూడ పూర్వచాళుక్య, చోళరాజ్యములకు రెంటికి గులాత్తుంగచోళుడు రాజయ్యెను. ఇందు రెండు స్వతంత్రరాజ్యములకు ప్రభువాకడగుట తప్ప యితర సంబంధ మేమియు నుండదు.

ప్రభు వికృతయేకాక, ప్రత్యేకరాజ్యములకు వలయు నేకొన్ని ముఖ్యవిషయములందేని సంయుక్త పరిపాలనము నవలంబించిన, సత్యసంయుక్త సంస్థ సంభవించును. ౧౮౧౫-వ సంవత్సరమునుండి ౧౯౦౫-వ సంవత్సరము వఱకు విదేశ విషయములందు (Foreign affairs) ఏకీభావముగల్గి, తదితర విషయముల స్వాతంత్ర్యము పాటించుచుండిన “నార్వే, స్వీడనుల సంయుక్తత” యుట్టిదియే. సుమారు ౧౦, ౧౧-వ శతాబ్దములందు శాంధిదేశమున నేరుకెక్కిన పెనుగొండ మున్నగు నప్రాదేశ వర్తకనగరము లొక్కొక్కటియు ప్రత్యేక స్వతంత్ర నగరరాజ్యములు (city states) గా నుండినను, పరభూపాలురతోడి సంబంధములందు (Foreign relations) ఏకీభావము గలిగి, పెనుగొండనగరాధిపతియగు కుసుమశ్రీస్థికి లోబడియుండిరి. చాళుక్యరాజున విష్ణువర్ధనునితోటి వివాహసంబంధము తగునా, తగదా అను విషయముగూర్చి చర్చించుటకు పెనుగొండ నగరమున గూడిన నభ్యుదయ విమల నగరములనుండియు నభ్యుదయ (Delegates) విచ్చేసిరి. ఈ యాంగ్లనగర రాజ్య సంయుక్త సంస్థ పూర్వము గ్రీసుదేశమున వెలసిన ఏకీయనులీగ (Achean league) వంటిదని చెప్పవచ్చును.

ఇట్టి సత్యసంయుక్త ప్రభుత్వ సంస్థలకు, (Real unions) “కాన్ఫెడరేషను” అను నానికి భేద మెంతయో లేదు. ౧౭, ౧౮-వ శతాబ్దములందు మొగలుల పాగరడంచిన మహారాష్ట్ర రాజ్యసంస్థాపకుడగు శివాజీ యేర్పఱచిన యష్టప్రధాన నామక పరిపాలనాసంస్థకు లోబడక, యాతనియనంతరము మహారాష్ట్ర రాజ్యము విస్తరించుకొలది బయలుదేరిన పలువురు మహారాష్ట్ర ప్రముఖులు ప్రత్యేకస్వతంత్రరాజ్యసంస్థ లేర్పఱచుకొనిరి. అపుడు బాలాజీ విశ్వనాథుడను మహారాష్ట్రానియంత స్వతంత్ర మహారాష్ట్ర ప్రముఖు జొక్కొక్కడు తన రాష్ట్రముందు స్వతంత్రపరిపాలన చేసుకొన నొప్పుకొనెను. కాని, పరరాజులతోటి సంబంధములందెల్ల ప్రత్యేకరాష్ట్ర స్వాతంత్ర్యము పనికిరాదని, తద్విషయచర్చకుగా నొక సర్వరాష్ట్ర సంయుక్త సంస్థను (సర్వస్వతంత్ర రాష్ట్రములపైన నా విషయమందు నధికారము చలాయించగల శక్తిగలది) ఏర్పాటుకావించెను. ఈ మహారాష్ట్ర సంయుక్త సంస్థను “రానడే” మున్నగు సుప్రసిద్ధ మహారాష్ట్ర చరిత్రకారులు “మహారాష్ట్ర కాన్ఫెడరేషన్” (Maharata confederacy) అని పేర్కొనిరి.

ఇట్టి కాన్ఫెడరేషనులకు, నిపుడు మన దేశమున స్థాపించబడవలెనను ‘ఫెడరేషను’కు నెంతయో భేదము గలదు. కాన్ఫెడరేషనులందు వివిధప్రత్యేక స్వతంత్రరాష్ట్రములతో కొన్ని సామాన్యవసర కార్యనిర్వహణార్థము సంయుక్తత పాటించి, యొక సంయుక్త సంస్థ నేర్పాటు జేసి, తదధికారము దలనిడుకొనును; కాని యెట్లు డిప్టుము లేకున్న నపు డారాష్ట్రములసంయుక్త సంస్థతోటి సంబంధమును విశ్రాంతికొనవచ్చును. ‘ఫెడరేషను’లో నట్లు విడిపోవుటకు సాధ్యపడదు. ‘కాన్ఫెడరేషను’లో సంయుక్త సంస్థకు రాష్ట్ర సంస్థలతో మిత్రమే సంబంధముండును. ‘ఫెడరేషను’లో రాష్ట్రములతోడను, తత్పర్యంతోడనుగూడ సంబంధముండును.

ఫెడరలు, యూనిటరీ ప్రభుత్వములకు
గల భేదములు

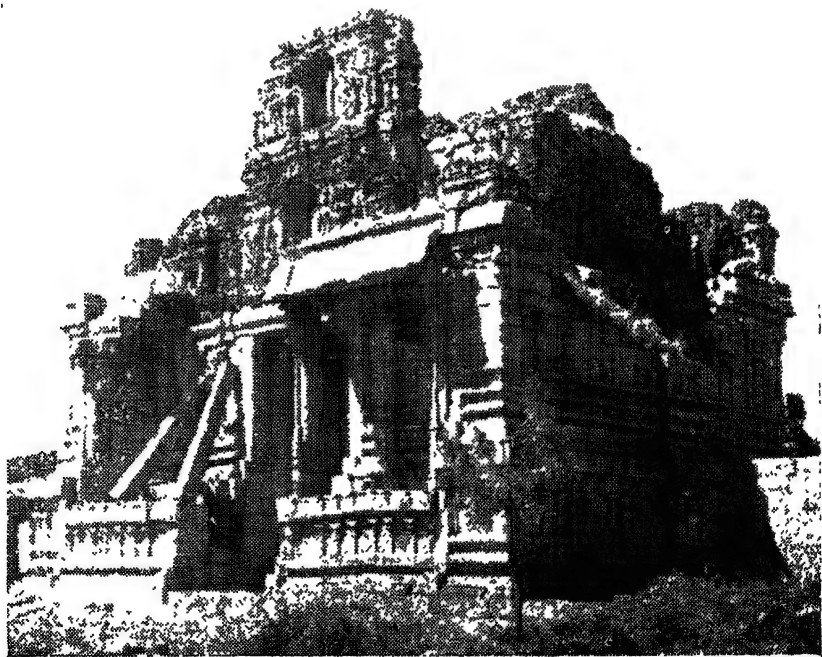
ఫెడరలు ప్రభుత్వమునందు రాష్ట్రస్వాతంత్ర్యము (Provincial autonomy) కలదు. అందలిపౌరులు తాము వసించు రాష్ట్రమునందలి ప్రభుత్వముతోడను, ఫెడరలు ప్రభుత్వముతోడనుగూడ, అనగా రెండు ప్రభుత్వములతోడను సంబంధము గల్గియుండును. ప్రతి రాష్ట్రమునకు శాసననిర్మాణాధికములగు ప్రభుత్వాధికారము లెన్నియో విషయములందొప్పియుండును. యూనిటరీ (Unitary) ప్రభుత్వముం దన్న నో అట్లు గాదు. అందు ప్రభుత్వాధికార మొక్కటే ఒకటేపౌరస్వత్వము (citizenship), అనగా రాష్ట్రములును, రాష్ట్రప్రజలు నొకే యధికారమునకు లోబడియుండవలెను. అందు కేంద్ర ప్రభుత్వమునకే (Central government) సర్వాధికారము లుండును. రాష్ట్రములన్నియు నన్ని విషయములందును కేంద్రప్రభుత్వపు టాజుల దలవిడుకొనవలెను. కేంద్రప్రభుత్వశాసనములే అందు చలాయించబడి అనుసరింపబడవలెను. రాష్ట్రముల కేలాటిశాసననిర్మాణాధికారము నుండదు. ఫెడరలు ప్రభుత్వముగల రాజ్యమున కేంద్రప్రభుత్వము, రాష్ట్రములతో గలిసి ఏర్పాటుగావించుకొన్న ఏకాన్ని విషయములందో స్వతంత్రాధికారము గల్గి, తద్విషయములందుమాత్రమే రాష్ట్రముల నాజ్ఞాపించును. తదితరవిషయములందు రాష్ట్రములకు సర్వస్వతంత్రతాసన నిర్మాణాధికారము లన్నియు గలవు.

భారత దేశమునకు తగినదేది ?

ఇట్టి ఫెడరలు, యూనిటరీ ప్రభుత్వములందేది మన భారత దేశమునకు తగు ననునది ప్రస్తుతాంశము. యూనిటరీ ప్రభుత్వము, భాషా భావమతజాత్యాదిక సకలవిషయములందును సమైక్యతగల్గిన నాతివిస్తీర్ణమున దేశములందు మాత్రమే యెప్పటికి గాననాగగలదు. అటుగానిచో ఫెడరలు ప్రభుత్వమే తగినది. భారతదేశమందు భాషైక్యత, మతైక్యత లోపించుటజేసియు, నది యూరపునందు

విఖ్యాతివడసిన 'యూనిటరీ ప్రభుత్వము' గల 'బ్రిటను, ఫ్రాన్సు' మున్నగు దేశములతో సమానముగ విస్తీర్ణముగల రాష్ట్రములెన్నియో వెలయు బహువిస్తృతదేశ మగుటంజేసియు నీ దేశమునకు యూనిటరీ ప్రభుత్వము పనికిరాదని యెల్లరకును చెలియువిషయమే. అశోకుడాది గాగల హైందవప్రభువులును, మహమ్మదు-బిక్రతుగ్లకు-వంటి మహమ్మదీయ ప్రభువులును అనాదిగా నీదేశమునందు తమతమ విస్తృత రాజ్యముల నిరంకుశముగ 'యూనిటరీ ప్రభుత్వము' సేర్పాటు గావించిరి కాని, యది చూన్నాళ్ల ముచ్చటై కొలదికాలమునకే రాష్ట్రములన్నియు స్వతంత్రములై, దేశమరాజకన్యతయందు బడి దేశీయులలో నైకమత్యము లేక అది పలుమాటు పరదేశీయుల దాడి కెఱయించు వచ్చినది.

ఇంతియేగాక, యూనిటరీ ప్రభుత్వమును స్థాపించిన, ప్రశ్నైకాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణమునకు మన మొనరించునాందోళన యంతయు నిష్ఫలమయ్యెను. ఎందుకన, యూనిటరీ ప్రభుత్వమునందు స్వతంత్రరాష్ట్రప్రభుత్వము

శ్రీకృష్ణ దేవాలయము - హంపి

సాగదు. అట్టి స్వతంత్రప్రభుత్వము లేని ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రమువలన నేమి ఫలము భవించగలము? కనుక ప్రత్యేకభాషారాష్ట్ర నిర్మాణమునకును, తదవిచ్ఛిన్నాభివృద్ధికిని, మతభాషావికముల మించు జాత్యైక్యతను జూచి, దానిని వృద్ధిపొందించుటకు గూడ ననుకూలమైనది ఫెడరల్ ప్రభుత్వము; అనగా కేంద్రప్రభుత్వము 'ఫెడరల్' పద్ధతిని స్థాపించబడినచో, ప్రత్యేక రాష్ట్రప్రభుత్వములు స్వతంత్రము లగుటచేసి తత్ప్రజాభివృద్ధి నిర్విఘ్నముగా గొనసాగి సమష్టిజాత్యభివృద్ధియు, సకల భారత జాత్యైక్యతయు తప్పక కలుగునని నాయాశయము.

మీదు మిగుల 'యూనిటరీ ప్రభుత్వము' స్థాపించి, సకలాధికారములను కేంద్రప్రభుత్వపుచేతిలో నిడి, తదాజ్ఞలను సకలరాష్ట్రములు సకలవిషయములందును పాలింపవలెనన్న, మతభాషావిక భేదములవలన భేదాభిప్రాయములు జనించి, కేంద్రప్రభుత్వపు నిరంకుశాధికారమునకే భంగము వాటిల్లును. ఏదీర్ఘి నుండియో సర్వకాలములయందు సంతృప్తికరముగా సకలవిషయములందు సర్వరాష్ట్రము మీదను ప్రత్యేకముగను, సమష్టిమీదను వలయురీతి సాధికారము చలాయించు సాధ్యముగాక, దేశ అంతరంగవిషయములను (Internal affairs) గూర్చియే యూనిటరీ ప్రభుత్వము కాలము గడుపును, దేశసమష్టికి వలయు రక్షణము (National Defence), సైన్యనిర్మాణము (Military Organization) మున్నగు విషయములనుగూర్చి సరియైన శ్రద్ధ తీసికొన జాలకపోవచ్చును. ప్రపంచమునం దెల్లెడల యుద్ధనినదములు విసబడు నిక్కాలమున కేంద్రప్రభుత్వము, దేశరక్షణ, సైన్యనిర్మాణాదివిషయములందు చక్కని దృష్టి నిడి, సంతృప్తికరముగా సకలరాష్ట్రసహాయమును బడసియుండుట దేశక్షేమమున కత్యంతావసరమగును. అందువలన ఫెడరేషను స్థాపించినచో అట్టి సమష్టి జాతీయాభ్యుదయ కార్యములు సాధ్యమగును.

దేశరక్షణ, విదేశ వ్యవహారాది విషయములందు కేంద్రప్రభుత్వమునకు లోబడియుండి దేశాంతరంగ విషయములందు స్వాతంత్ర్యము గల్గిన రాష్ట్రప్రభుత్వములు వెలయుపద్ధతిని స్థాపించబడు ప్రభుత్వమే, అనగా 'ఫెడరల్ ప్రభుత్వమే' మన భారతదేశమునకు తగినదని ముమ్మాటికి జెప్పనగును. అందుకనియే

పాశ్చాత్య రాజనీతిశాస్త్రకారు డగు 'సిడ్ని విక్టర్'

"Where there are adjacent communities, anxious to preserve a real independence, but afraid of proving too weak in isolation to hold their own with powerful states in their neighbourhood, a federal union is an obvious resource."

అనగా, స్వాతంత్ర్యరక్షణాపేక్ష కలిగి, విడివిడిగ నుండుటవలన దుర్బలములై, పొంత నున్న బలవద్రాజ్యములధాటి కాగలేమను భీతి కలిగిన చిన్న సంఘము లిరుగుపొరుగుల నున్నప్పుడు దానికి 'ఫెడరల్ సమైక్యత'యే గతి - అని చెప్పియున్నాడు.

మత భాషావిక భేదములు స్వల్పములే యైనను, తత్తద్విభేదములచే నొప్పాటు వివిధ రాష్ట్రములకు వలయు వివిధశాసనముల జేయుటకు గాని, వానిని శ్రద్ధగాను, సకల సమృద్ధిగాను చలాయించుటకుగాని కేంద్రప్రభుత్వమునకు సాధ్యముకాదు. కనుక, దేశసమష్టిక్షేమమునకు వలయు కార్యములందు సర్వాధికారముగల కేంద్రప్రభుత్వమును, తదితర సర్వ కార్యములందును స్వతంత్రాధికారము గల రాష్ట్రప్రభుత్వమును వెలయునటుల మన దేశప్రభుత్వము నేర్పడుచుట, అసగా ఫెడరలు ప్రభుత్వము నేర్పాటుచేయుట మనదేశమున కెంతయో ఊహ్యము.

ఇంటియేకాక, వస్త్రమానకాలమున బ్రటిషుపాలకులచే నాదరింపబడి, తమతమరాష్ట్రములందు నిరంకుశ ప్రభుత్వమును చలాయించుచుండు స్వదేశ సంస్థానాధీశు లెందఱో యున్నారు. వీ రందఱునుగూడ ఏనో యొక రీతిగ దేశసమష్టిలాభమున కేర్పడు కేంద్రప్రభుత్వమున కితర రాష్ట్రములతోపాటు సమరీతి లోబడియుండువలెనన్న ఫెడరలు ప్రభుత్వమే సరిపడునుగాని, యూనిటరీ ప్రభుత్వము పనికిరారు. ఎందుకన, ఫెడరలు ప్రభుత్వమునందు, వారు తామిపుడు చలాయించు రాష్ట్ర స్వతంత్రాధికారమున కంతగా భంగము వాటిల్లుదు. యూనిటరీ ప్రభుత్వమందన్నచో తమ యధికారములకెల్ల కేంద్రప్రభుత్వమునకు భారవోసి, కేంద్రప్రభుత్వపు టాజ్జలను బాలించునుద్యోగస్థులుగా మాత్రమే వలెను. బహు సంవత్సరములుగా సాధికార

రుని ముఖగిన యీసంస్థానాధీశు లిట్లు చేతురనుట కలలోనిమాట.

బ్రిటిషు పరిపాలనకు లోబడియున్న మన కిట్టి ఫెడరలు ప్రభుత్వమును స్థాపించి, దానిని పెడదారిని బడకుండ సాగించుట సాధ్యమగునాయన్న - బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాధిపత్యమునకే లోబడియున్న కేనడా, అస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికాలయందు 'ఫెడరలు ప్రభుత్వము' విజయవంతముగా సాగుటలేదా? కనుక విస్తీర్ణముందును, ప్రజాభావశక్యముందును, భాషావిక స్వల్పభేదములందును, భౌతికపరిస్థితులందును కేనడా మున్నగు వలస రాజ్యములను బోలిన భారతదేశమునందు ఆ రాజ్యములందువలె నిజమైన యధికారము గల ఫెడరలు ప్రభుత్వమును నిర్మించినయెడల వివిధరాష్ట్రములమధ్యగల భాషావిక స్వల్పాంతరంగభేదత్రేత త్వరలోనే యంతరించి, జాతివ్యక్తతకు తగిన గట్టిపునాదు లేర్పడును. స్వదేశసంస్థానాధీశులకు మొదటమొదట కొన్ని యధికారములను 'ఫెడరలు ప్రభుత్వము'న కిచ్చుటకు రుచింపకున్నను, వారందఱు కాలక్రమమున అట్టి యావశ్యకతను గుర్రెరిగి ఫెడరేషనులో చేరకపోరు. ఇప్పుడు వేఱువేఱు రకముల ప్రభుత్వములను గల్గి, వేఱువేఱు భావాభిప్రాయములతో పరిపాలింపబడుచున్న దేశమునందలి సంస్థానము లన్నియు బ్రిటిషుఇండియా రాష్ట్రములతోడ సమానప్రపత్తిగలిగి యొకటే కేంద్రప్రభుత్వపాలనమునకులోబడి పనిచేయు నాడెనునకు దక్షైక్యతయు, జాత్యైక్యతయు గల్గును; "చీలదీసి యేలుము" (Divide and rule) అను పాశ్చాత్యరాజనీతి నెదుర్కొని దాస్యవిముక్తిని బడయగలుగుదుము. అట్టి మోక్షము 'ఫెడరలు ప్రభుత్వము'వలననే కలుగవలెను.

ఫెడరలు ప్రభుత్వమునకు మొదటి మెట్టుగా 'ఫెడరలు కోర్టు' (న్యాయస్థానము) స్థాపించబడినది. ఇది ఫెడరలురాష్ట్ర ప్రభుత్వములమధ్య సాధికార విభజననుగూర్చి కల్లుతగవులనుమాత్రమే కాక యిపుడు రాష్ట్రములయందలి హైకోర్టులనుండి ప్రీవికాన్సిలునకు బోవు 'అప్పీల్స్' నన్నిటిని ఇండియా యందే పరిష్కరించును. కనుక 'ఫెడరలు ప్రభుత్వ' స్థాపనవలన క్రమముగా పరదేశదాస్య విమోచన మగునని నా యభిప్రాయము.

బహుధాన్య వత్సరము

సేమాన సూర్యప్రకాశకవి

శ్రీ బహుధాన్యవత్సర మశేషజగజ్జన వర్ణనీయ నా
నా బహుధాన్యసంచయఘన స్తబకాన్విత సర్వసస్య రే
ఖా బహుధా పరిస్ఫురదఖండమహీవలయంబు దేశసే
వా బహుధాన్యమాన్య బుధవర్గము వచ్చె ననర్గళస్థితిన్.

శ్రీ గంధశైలాగ్ర సీమ వెల్వడి యల్లనల్లన వీతంచె జల్ల గాలి
బహుళానురాగసంపద మాధవుడురాగ విలసిల్లె జెలువొంది విషిసలక్ష్మి
హుతవహస్త్రితి కున్న తనవనారంభదీక్ష వహించె సద్విజకులంబు
ధాత్రిజ సాధనంతతిఁ బల్లవప్రాప్తిఁ గరమొప్పె వరగణికాగణంబు
న్యస్తానములై కనత్పుష్పబృంద మరందంబుఁ గ్రోలె మిళిందపంక్తి
నాళీకవని వరాటాళీసమేతమై కేళిఁ గావించె మరాళిపాళి
మధురామ్రఫల మాని మదమూని పొలినోని పలుకుల లాలించెఁ గలికిఁజలుక
సంగతాస్త్రానంగ చాపభంగిఁజెలంగె సంఘల్లనుమలతా సంచయంబు

వరుసఁ బాడెఁ బికము, వర్తిల్లెఁ బరిణయో

త్సవము లఖిలనగర జనపదముల

రహి వహించె జగము, బహుధాన్యవత్సర

ముజ్జ్వలముగ వచ్చి యెప్పుచుండె.

EDITED PRINTED & PUBLISHED BY K. NAGESWARA RAO,
at the Andhra Patrika Press, No. 7, Thambu Chetty St., Madras.

G.E.C. RADIO

THESE ARE THE POINTS THAT
MAKE GEC ALL WAVE SUPERHET
RECEIVERS OUTSTANDING IN QUALITY AND
PERFORMANCE.

▶ PRESELECTOR H. F. STAGE.

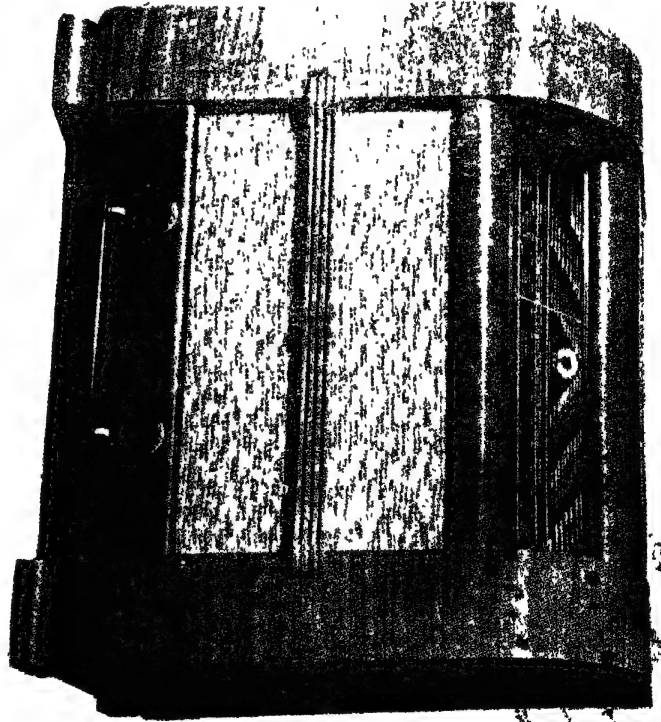
▶ WONDERFUL SHORT WAVE
PERFORMANCE.

▶ CHROMOSCOPIC DIAL WITH
"TUNERAY" INDICATOR.

▶ ROTAVERNIER MICROTUNING
AND AUTOMATIC TWO SPEED
TUNING.

▶ BALANCED QUALITY CONTROL.

▶ STATION NAMES (all ranges) AND
VISUAL SWITCHING.

BRITISH MADE

THE GENERAL ELECTRIC CO. (INDIA) LTD.,

MAGNET HOUSE, MOUNT ROAD, MADRAS.

REPRESENTING THE GENERAL ELECTRIC CO., LTD., OF ENGLAND.

SUB BRANCHES—

BANGALORE, COIMBATORE, HYDERABAD (Deccan), TRIVANDRUM.

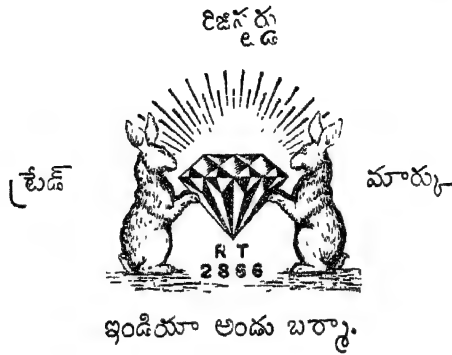
తంఱి చిరునామా:—“ఉత్తమి.”

తపాలపెట్టె నెం. 418.

స్థాపితము:

1924

రంగూన్ “కుందేలు మార్కు” కెమికల్స్

అ. ము. క.

అన్ని నగలకు శ్రేష్ఠమైనవి
నాణ్యము గల నరుకు!
ఖరీదు స్వల్పము!

అ. ము. మా.

మేము ఇండియా, సిలోను, మలయా దేశములలో గల అనేక వ్యాపారులకును, ఇతరులకును, వారివారి ఆర్థుల ప్రకారము, వలసినసైజులకు శ్రేష్ఠమైన మా కుందేలు మార్కు కమములను పంపి తృప్తిని కలిగింపజేయుటే మా కంపెనియొక్క ముఖ్యోద్దేశము. తమ కిదివరకే తెలిసియుండవచ్చును. అయినను ఒకసారి పరీక్షించి చూచిన మీకు స్పష్టపడగలదు. ఖరీదు వగైరాలకు వ్రాసిన కేటలాగు పంపబడును.

అ. ము. నటరాజ్ శెట్టి & బ్రదర్స్

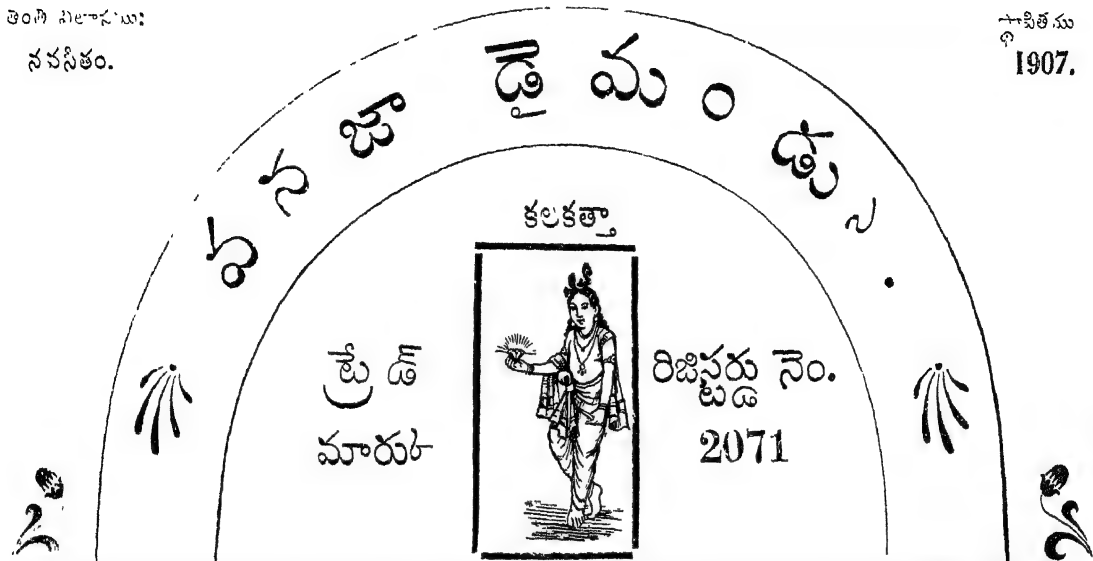
రంగూన్ “కుందేలుమార్కు” కెమికల్ డైమండ్స్ వ్యాపారులు,

Karaikal. — నెం. 86, మొగల్ రోడ్డు, రంగూన్.

N. B. మా కుందేలుమార్కు కమములు అన్ని యూల్స్ లోని పరాము వర్తకులచే ండ్ల దొరకును.

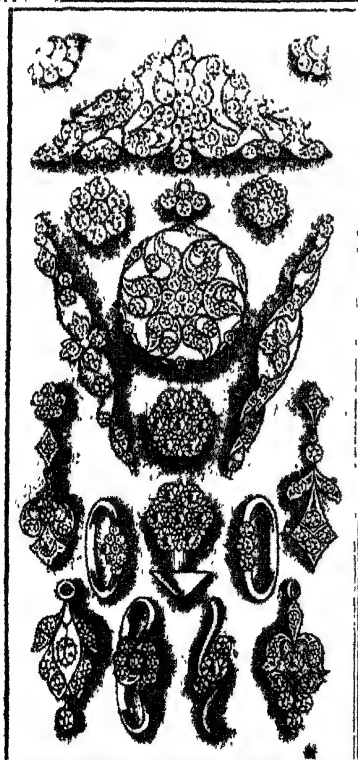
తెంగి పిల్లలు
నచసితం.

సావితము
1907.

నెజా దైమంధ్యం - తొమ్మిది నెజా కమలం 1 క 0-4-0. బెసర్ నెజా కమలం 1 క 0-4-0

అసలు వెజ్జములవంటి ప్రకాశము గలవిగాను - అందరచేతను పొగడబడినవియును,
— అన్నియాభరణములకున్న తగినవి యెరున్న మామొక్క —
వనజా దైమంధ్యంను రంగోసు కమలములను తీసి తృప్తి పొందుడు.

M. M. Muthukrishna Chetty
& Son,
JEWELLERS.
BIG BAZAAR STREET,
TRICHINOPOLLY, S. I

వనజా కమలములతో ఉత్తరవాదముతో తయారు చేసిన
కమ్మలు, పోగులు, లోలాక్కులు, బేనర్లు,
ముక్కుగొట్టాలు, జడబిళ్లలు రకములున్న
మీ సొంతదృష్టిలోనే 31 సంవత్సరములుగా
ప్రసిద్ధమైన పనివాండ్రచే వేలకొలది నగలు తయారు
చేయించుట అందరికిన్ని తెలిసినవిషయమే. మీరున్న ఒక
సారి కావలసిన నగలకున్న, వనజా దైమంధ్యం
కున్న ఆర్డరు ఇచ్చి రప్పించి తృప్తి పొందుడు.

మే. ము. ముద్దుకృష్ణ శెట్టి అండు నగ్న,
పరావృత్తాపరము, వెస్టి అంగడి వీధి, తిరుచినాపల్లి.

“సౌండ్స్ సంబంధించినదంతయు” ఒకే స్థలమున దొరకును.

కాలము - వ్రాయాసము - ధనము - మిగులుటకు

వివేకముగల థియేటర్ యజమానులు బాగుగా పనిచేయ గల నిపుడును సానిటరీని సంపాదించుటలోగాని, సులభముగా లభించని భాగములను సేకరించుటలోగాని కాలము వృధాచేయలేమని వారికి తెలియును. అందువలననే, అనుభవజ్ఞులైన థియేటర్ యజమానులు, వక్షిణ యిండియాలో నంతటను, మద్రాసులోని సౌత్ యిండియా సౌండ్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ కును, బెజవాడలోని ఆంధ్రసౌండ్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ కును వెళ్లి తమ సౌండు సరికరములను కొనుచున్నారు. సౌత్ యిండియా సౌండ్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్. ఆంధ్రసౌండ్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ వారు పూర్తి స్థాకు నొసంగెదరనియు, అతి శ్రీమ్రముగా కావలసిన పనులన్నియుచేసి యిచ్చెదరనియు, ప్రతి థియేటరు యజమానునకు తెలియును చాలధనము మిగులునట్లుగా ముచిరకము సరికరములను చౌకగా సరఫరా చేయగలమనియు ప్రతిటాకీ వ్యాపారస్థునకు తెలియును.

బ్లిక్ అ డ్రెసుల యేర్పాటులు, నె.సరిగా అవసరమైన
పనులనుచేసి యిచ్చుట ప్రత్యేక విశేషము.

వివరములకు:—

The South Indian Sound Corporation Ltd.,

(Pioneer Suppliers and Sound Engineers of all kinds of Studio and
Theatre Talkie Equipments and Radios)

27, Mount Road, MADRAS.

Tele | Gram "Sisound," MADRAS.
Phone 8062.

or

The Andhra Sound Corporation,

(Controlled by the South Indian Sound Corporation Ltd., MADRAS.)

Near Maruthi Cinema, BEZWADA.

Telegram: Sound BEZWADA.

The South Indian General Assurance Co., Ltd.

ది సౌత్ ఇండియన్ జనరల్

అస్యూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

(స్థాపితము : 1929.)

హెడ్ ఆఫీసు : యెన్.వె.నెడ్, మదరాసు.

బొంబాయి బ్రాంచి :

381, ఇస్మాయిల్ బిల్డింగు,
హైదరాబాద్, ఖాట్ట.

కలకత్తా బ్రాంచి :

9, డల్ హౌసీ స్క్వేర్,
కూచ్ఛ.

తెలుగుజీల్లాలలో మా ప్రాతినిధ్యం వహించి
పనిచేయుటకు పలుకుబడి గౌరవముగల యేజంట్లు
కావలసియున్నారు. దరఖాస్తులు పంపుకొన
వచ్చును.

పేసరిములకు:—

హెడ్ ఆఫీసు

ఈ

జి. రాఘవరావుగారు, యం. ఏ.

6/166 నిజాంపేట, మచిలీపట్టణము.

సంఘసంస్కారమునకు పయోగించే
సాంఘిక చిత్రము

మద్యపాన నిరోధమునకు మార్గదర్శకము

రోహిణీ వారి మొదటి తెలుగు టాకీ

రోహిణీ

నుద్రాసుమంత్రాలు,
పారిముఖాలు,
వివిధభాషాత్రికలు,
ప్రజాసమూహము
స్లాఘించుచున్న
చిత్రము.

ఇట్టి చిత్రమీవరకు రాలేదు

కన్నాంబ — పాతివ్రత్యప్రభావప్రదర్శనము
కాంచనమాల — శృంగారవిలాసప్రభావములు

నాగయ్య — స్వాతంత్ర్యసంఘోషాత్మకము
రామానుజాచారి — సహజమనోహరభిన్నానంద

ఇతరనటుల వివిధ భావాభివ్యక్తిని సయితమునకు అన్ని సమస్యలవారిని, అన్ని కాలవారిని ఆకర్షింపగలవు.

మద్రాసు	గుంటూరు	కాకినాడ	విజయనగరం	బెంగళూరు
బెజవాడ	తెనాలి	రాజమండ్రి	విశాఖపట్టణము	నెల్లూరు

నగరముల ప్రదర్శింపబడుచున్నది..... నేడేచూడుడు.

Produced at **Karthikeya Films,**
43, Acharappan St., MADRAS.

For details **ROHINI PICTURES Ltd.**
MADRAS.

విజయలక్ష్మి జనరల్ అభ్యారెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్

హెడ్డాఫీసు : మదరాసు

(స్థాపితము : 1933)

అనుమతిపొందిన మూలధనము రు. 5,00,000 లు.

పెట్టించబడిన మూలధనము రు. 1,06,000 లు.

పాలకవర్గములలో నున్న ఆంధ్రప్రదేశ్ముఖాలు

మ-ర-రా-శ్రీ పుష్పటూరు వెంకట పున్నయ్యగారు, ఎం. ఎల్. సి., బ్యాంకరు, మర్చంట్లు, ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ సెంటుసభ్యులు, గుంటూరుశిల్లా బోర్డుసభ్యులు, గుంటూరు, మానేజింగు డైరెక్టరు.

,, కల్లూరి చంద్రమౌళిగారు, బి. ఎస్. సి., ఎం. ఎల్. ఎ. తెనాలి.

,, డాక్టరు రాచపూడి, వెంకట సుబ్బారావుగారు, మర్చంట్లు, గుంటూరు.

,, డాక్టరు వల్లూరుపల్లి లక్ష్మీదాసుగారు, బి. ఏ, ఎం. బి., బి. యస్., పామర్రు.

,, పసుమర్తి వీరభద్రస్వామిగారు, బి. ఏ., ఎం. ఎల్. సి., విజయనగరం, పురపాలక సంఘాధ్యక్షులు.

,, పోలేపల్లి రామానుజం శెట్టిగారు, బి. ఏ., బి. యల్., అడ్వకేటు, మద్రాసు.

,, గోల్కొండ భీమరామ శెట్టిగారు, బ్యాంకరు. మర్చంట్లు - సేవాపేట, నేలగ.

1937-వ సంవత్సరాంతమున కంపెనీకి

వచ్చిన ప్రపోజులు రు. 50,39,000 లు,

జారీచేయబడిన పాలీసీలు రు. 39,10,000 లు.

ప్రీమియము రాబడి ఇంచుమించు (1937) రు. 90,000 లు.

ప్రభుత్వమువారివద్ద గరావతుచేసిన మొత్తము రు. 1,50,000 లు.

1933-వ సంవత్సరముననే స్థాపించబడినను, ఈ కంపెనీ అత్యంతాభివృద్ధిగాంచి నేడు మనరాజధానియందున్న మన కంపెనీలలో నొకటయియున్నది. మిక్కిలి మితవ్యముతోగూడిన మానేజరు.

కా వ లె ను

ఆంధ్ర దేశమునం దంతటను పలుకుబడియు సమర్థతయు కలిగిన

ఏజంట్లు కావలెను.

వివరములకు : మానేజరు.

పంచాంగం క్యాలెండరులు

ఇంగ్లీషు తారీఖులు, తిథులు, వర్షము, త్యాజ్యము, రాహుకాలము మున్నగు వివరములతో చక్కగా ముద్రించిన పీట్ క్యాలెండరులు 2 అణాలు పోస్టుబిల్లులు పంపినచో చందాదారులకును, 4 అణాల పోస్టుబిల్లులు పంపినచో ఇతరులకును ఉచితముగా పంపబడును. ఇదియున్నచో వేరేపంచాంగం అనసరములేదు. స్వరపడుడు!!

కాం గ్రె సు చ రి త్ర

(శ్రీ పట్టాభినీతారామయ్యగారి ఇంగ్లీషుగ్రంథమునకు తెలుగు అనువాదము) ప్రతి 1-కి ధర రూ. 2-8-0.

కొద్దివ్రతులుమాత్రమే యున్నది. గాన ఆకాభంగము కలుగకుండుటకై తక్షణమే ఆర్డరులను పంపుకొనుడు.

వర్తకులకు, ఎక్కువప్రతులను తీసుకొనువారికి ప్రత్యేకసదుపాయము గలదు.

ఈప్రతులు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏజంట్లు అందరివద్దను దొరకును.

మే నే జ రు,

ఆంధ్ర గ్రంథమాల,

7, తంబు శెట్టిపేడి, మదరాసు.

